

# ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

15 მაისი 2009

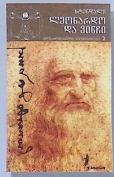
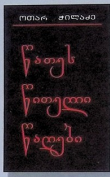
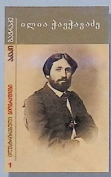
№10(88)

1516  
2009



ბესო ხვედელიძის ნოველა  
ზიძინა ჩხვიძის მოთხრობა  
დემოკრატია და დიქტატურა  
შამუკა ნიკლაურის ლექსები  
ნატა ჯარადას ადრიანეს გალობა  
სიტყვა ღია სტურუან პოეზიაზე  
მარსელ ემეს ცოდების ამკრეფი  
ვინჩენცო პოჯი ქართულ კულტურაზე

# „საქართველოს მაცნე“ გთავაზობთ



მისამართი: თბილისი, სერგო ზაქარიაძის №14  
 ტელეფონი: (995 32) 39 07 27, ფაქსი: (995 32) 42 10 00  
 ელ-ფოსტა: office@sakmatsne.ge





შინაარსი

გაღი კამისა	2	ელგუჯა თავბერძე დროულიც, აუცილებელიც...
ვახარე-ინარიანი	3	ნაში ყვავილის გულში (თამარ შიშველაშვილს უსაბურობა მარიამ ნიკლაური)
გამოსავარება	5	მალხაზ ივანიძე გზავნილი ახალგაზრდებისთვის (ოლეგ გოლიაძის „საუბრები ეტიკეტზე“)
პროზა	6	ბიძინა ჩხეიძე მამაკაცის გული
	13	ბესო ხვედელიძე სიზმრების ახსნა
პირველი შთაბეჭდილება	15	ეფემოსი ბრტახაიის მეორე მხარე
პოეზია	16	მამუკა ნიკლაური გზავნილი ახალგაზრდა და სხვა ლექსები
პოეზიის პირველი წყარო	21	ნატა ვარადა ადრინანს გულზე
პირველი შთაბეჭდილება	21	საბა სულხანიშვილი ბლოგზე მამა ადრინანსი
სად წაიშვას სავარსა	22	ვინჩენცო პოჯი ქართული სულიერი კულტურა (გვატა შურლიას მონოგრაფია „აბო ტფილელის ნამებაზე“)
გარედი ხელნაწები	27	რიტა ბინდურაშვილი „ქრისტიანობა“ სავანეში (სცენაზე გაცოცხლებული მითი და რეალობა)
ნაწილი ყოველი წიგნისათვის	30	ეკა ბუჯიაშვილი სპეციალური მემორია... მითისპირისთვის (მერაბ ზურაბაშვილი)
წიგნები და წიგნი	34	გივი ალხაზიშვილი მონათველი წარსული
რამდენად	42	ქეთევან მეგრელიშვილი კვლავაც არჩევანის წინაშე (პაატა ჩხეიძის საჯარო ლექცია)
დაუთმონარი სავანე	44	ემზარ კვიციანიშვილი გზა დავუღწეოთ ამ წიგნსა (გრიგოლ აბაშიძე)
ქრისტიანობა	47	შოთა ბოსტანაშვილი სიტყვა ღის სტურუსს პოეზიისა
	49	როსტომ ჩხეიძე დამსხვრეული იდილია (გურამ მეგრელიშვილის მოთხრობა „მრავალჯერადი ბოთლები“)
ახალგაზრდობა და მთავარი	51	ლალი ჩხეიძე დემოქრატია და დიქტატურა
პოეზიის მარტივი ნაწილი	54	ნიზარ კაბანის ორი ლექსი
წარმომადგენელი	56	ნიკო ბუჩუკური ტრამპინი ორგანიზაცია
სახარის ნიშანი	57	მარსელ ემე ცოლბაის ამბავი
მონაწილე	63	დაუთმონებელი დაუბრუნდება!

26 6 79

46

დამფუძნებელი „ილიონი“  
 მისამართი: თბილისი,  
 ჩუბინაშვილის №41  
 რედაქცია - (995 32) 96-20-62  
 რეკლამა - (995 93) 65-93-68  
 გაერცელება - (995 99) 41-95-21  
 ფაქსი: (995 32) 96-20-62  
 E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე  
 პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი  
 პოეზიის რედაქტორი - მაცა ჯოხაძე  
 კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი  
 მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაჩულია დიხანერი - მალხაზ იაშვილი  
 სტილისტ-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება - თენგიზ რომიშვილი  
 ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო შენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი  
 გაერცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე



საბავშვო გამომცემლობა „ილიონი“  
 LEONIDZE, TBILISI, GEORGIA, 17 SARAGSHILI STREET  
 TEL: 995 32 93 63 62

PRINTED BY "OMEGA TREE" PRINT HOUSE  
 TBILISI, GEORGIA, 17 SARAGSHILI STREET  
 TELEPHONE - 995 32 93 63 62

გარეკანზე: ბერიკები, ავთანდილ მონასელიძის ქანდაკება  
 მურმან ჩაჩუას ფოტოგრაფია

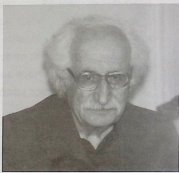
„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 29 მაისს

საბავშვო გამომცემლობა „ილიონი“  
 რედაქცია  
 თბილისი

ელგუჯა თავებრიძე

# დროულიც, აუცილებელიც...

თეიმურაზ დოიაშვილის მრავალმხრივ საყურადღებო ნერილის „ეფიქრობ, მომწიფდა დრო“ („ჩვენი მწერლობა“, 2009, 7) ნაკითხვის მერე ერთი აზრი ამკვირბა: ნორმალურ ქვეყანაში რომ გვეცხოვრა, ოთარ ჩხეიძის შემოქმედების კვლევის ცენტრი მის სიბუნებრივად უნდა აღფრთხილებულიყო, რამეთუ მას ბევრი რამ შეეძლო ერთია და ეთქვა. და ეს სულაც არ იქნებოდა გასაკვირი, თითუმეტეს, კადნიერი საქმიანი პირიქით, XX საუკუნის ქართული მწერლობის კომუნისტური პერიოდის მართალი კვლევა ნარმოუდგენელია ამ ფოჯოხეთური რეჟიმის სულისშემუთხევი მარწმუნებისაგან შეწმენილი სულიერი ნიჟის გათვალისწინების გარეშე.



ოთარ ჩხეიძე

ერთ-ერთი უპირველესი სამიზნე იმ ნიჟისა ოთარ ჩხეიძე გახლდათ, კაცი და მწერალი, ათასგვარ ცდუნებას რომ სძლია და გაუტუნებელ, სულგაუყოფელ შემოქმედად დარჩა, ისეთად, როგორც უნდა იყოს ნამდვილი ხელოვანი ნებისმიერი დიქტატის მძლავრობის ეამს...  
 ოთარ ჩხეიძის ცხოვრება და შემოქმედება უნდა იქცეს ზნეობრივ ორიენტრად, ერთგვარ წყალგამყოფ ზღვარად, იმის შესაცნობად, როგორი იყვნენ, როგორი იყო...  
 მოკლედ, ცხოვრებაც ღრმა და მღელვარეა, ხეაღინდელ თაობათათვის მისხაბანი, და ნააზრევი მაღალკუმანური, საკაცობრიო ფიქრ-სატიკვიართ გაჟღენთილი. მისი ცხოვრებისა და მსოფლმხედველობის მომავალი შეკვლევარები სწორედ აქედან უნდა ამოვიდნენ, უპირველეს ის გაიაზრონ, რა პირობებში უზღებოდა რისი დაწერა და შექმნა, როგორი სულიერი შფოთვა-ფორაიკა გადაიტანა ნარბმეუბრელად, კალამაუქცევად.  
 ოთარ ჩხეიძის თხზულებათა აკადემიური გამოცემაც ამ ცენტრმა უნდა იყოს, მაგრამ უპირველეს ის უნდა გააკეთოს, რომ სრულყოფილად შეისწავლოს მწერლის ცხოვრება, მისი თითოეული ნაბიჯი, ნაფიქრ-ნააზრევი ფოჯოხეთურ ყოფაში, რათა დაადგეს იმ გზას, რომლის სავალის დიდი ნაწილი ოთარ ჩხეიძემ გაკაჟა.  
 ოთარ ჩხეიძის კვლევის ცენტრის მთავარი საქმე მგონია, ახალგაზრდობის გააცნოს ამ დიდი მწერლისა და მოაზროვნის ცხოვრება და შემოქმედება.  
 საოკრიო, ჩემს თვალში (და ალბათ ყველას დასახებად) როგორ მრავალდებიან ოთარ ჩხეიძის თაყვანისმცემლები, მისი პროზითა და ბიოგრაფიით აღფრთოვან-

ნებული მკითხველები. იყო დრო, ქუთაისში, მცირეზე მცირე რომ კითხულობდა, ახლა ათასები ეტანებიან და ესნარაფიან „ძნელად ნასაკითხ მწერალს“ (მამინდელი ტერმინი).

ეს პროცესი არ უნდა შენდელეს, მართალია, ადრე იქნება თუ გვიან, ოთარ ჩხეიძე მაინც დაიმკვიდრებს თავის კუთვნილ, რჩეულთა შორის რჩეულის ადგელს, მაგრამ, სჯობს, ეს ადრევე მოხდეს. თავში ეთქვი, აქამდეც რომ მომდარყო, აჯობებდა, უკეთესი ქვეყანა გვექნებოდა, უკეთესი ქართველობა გვეყოლებოდა.

უამრავი რამის შესწავლა იქნება აუცილებელი — ოთარ ჩხეიძე, როგორც პოლიტიკოსი, როგორც სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე პიროვნება და ა.შ. მისი შემოქმედება ამის და კიდევ ბევრი სხვა რამის ამოურნევაი საგანძურია.

როსტომის ვრცელი ბიოგრაფიული რომანიც აკვისტოს შეილება უმალ ამას გაფიქრებინებს.

ასე რომ, ოთარ ჩხეიძის კვლევის ცენტრის დაარსება დროულიცაა, აუცილებელიც.

ბატონო თემურ, როსტომიც გამორჩეულად გაუძღვება ამ საქმეს. იშვიათობაა ჩვენს დროში, კაცს რაიმე საკითხი ნამოყვრას და მისი გულმუხრავად განმხორციელებულიც დეისახელებინოს. დღეს ყველას ყველაფერი სათავისოდ უნდა. ცენტრის შექმნა საქვეყნო საქმე იქნება, საქვეყნო და მომავალ თაობათათვის სამუდამოდ გადასაცემი, ეს საკითხი სწორედ თეიმურაზ დოიაშვილს უნდა ნამოყვრა — ჩვენი დროის უწინებულეს ლიტერატურათმცოდნეს, მწერალსა და მეცნიერს, დაამიანს, რომელსაც საოცარი ადლო და შერქმენბა აქვს რაიმეს კვლევის აუცილებლობისა... უამრავთაგან ერთს — გალაკტიონოვლის კვლევის ცენტრს გაგასტენებთ. უცებ დაფიქრდეთ იმაზე, რამდენი რამ არ გვეცოდინებოდა გალაკტიონზე, ეს კვლევა რომ არ ნამოწყებულიყო. უამრავი! ჰოდა, ყოველივე ეს ბატონი თემურის დამსახურებაა.

სხვა რამის გახსენებაც შეიძლება — თემურ დოიაშვილის და ლევან ზრევაძის ტანდემი ქართულ ლიტერატურულ სინამდვილეში ყოველნაირად ცდილობდა ნებისმიერი აზრი, შეხედულება მარტო ადლოთი ყი არ ყოფილიყო ნაკარნახევი, არამედ ანალიზით, ღრმა განსჯითა და შეფასებით განმტკიცებული.

ოთარ ჩხეიძის შემოქმედების კვლევის ცენტრის დაარსების იდეაც, უპირველეს ასეთ მოვლენებს გაუკრთებათ გონებში, რამეთუ კარგად უწყინა, რა მოწყვება მას, რა მოსავალს მოვიგოთ საბოლოოდ.

ერთ ფიქრსაც გაგიმზელთ ბატონო თემურ! ისიც თქვენს წერილის ნაკითხვის მერე გამიკრთა გონებში. გორში ხომ არ აჯობებდა ამ ცენტრის დაარსება — სათავო ოფისი იქ იყოს, ფილიალი — თბილისში.  
 ეს ისე, სხვათაშორის...



# ნამი ყვავილის გული

საუბარი  
მარიამ ნიკლაურთან

— მარიამ, ერთ ლექსში წერს: «ესაა პოეზია — სამყაროს სიზრვის ახსნა»-ო. რას დამატებდით ამ ნათქვამს?

— დავამატებდი ყველაფერს, რაც დავერე და დავწერ. ეს ის პრობლემაა, რომლითაც პოეზია ყველაფერზე და არაფერზეცაა ერთდროულად, რეალურისა და ირეალურის ურთიერთობაა, ეჭვითა ერთობაა, ხილულ-უხილავი სამყაროთა კვეთაც, კაცობრიული დიდი და მთლიანი სულის მრავალსახეობაც, აზროვნების სისტემაიც, ენის საყდარაც, სალოს სულთა თავშესაფარაც... წმიდა მამა ბასილი წერს: «უფლის მიმართ სიყვარული უსწავლელ არს... ასეა პოეზიაც. ლექსის მიმართ სიყვარულიც უსწავლელ არს» — უფლისეულით, მისი არსებაც გრძელა — სიკეთესავეთ, განუმორჩეველია და უფლებამოსილი — სიციცხლესავეთ, აუსხელია — მშვენიერებასავეთ, გულთამაყრობლია — სიყვარულით, მოულოდნელი და მისაძნეველია — სიგრძნობელი, სიხარული გიორბადებს და დარდს გინახებერებს — შეგობრობასავეთ, მონანი და მსასოუბელია — მონამესავეთ, მიამბო — ბავშვიით... ზომ საკმარისია, თუნდაც ამის გამო ვეძებდეთ პოეზიას სამყაროში, ვეძებდეთ საკუთარი ადამიანობის საპოუნელადაც.

— როგორ ფიქრობთ, უნდა ჰკავდეს თუ არა ლექსის სტრიქონი პოეტს?

— ჰკავდეს? და არ ჰკავებს? მგონი, ჰკავებს, რადგან რაც უნდა გამტარი ვეძახოთ პოეტს, ლექსი მისი სულის გამოსახულებია, ანარეული ან ჩრდილია სულისა. მეტსაც ვიტყვი, სულბნისა ერთად, რადგან შემოქმედი ადამიანი საკუთარ თავში უმარავ სულერი ინფორმაციას ატარებს და ხშირად ეს ლექსები, გარდა დამწერისა ანუ მშობლისა, ჰკავებს დროსაც, წინაპრებსაც, სამშობლოსაც, სისხლის სხივით ნატარებ ათასგვარ მითსა და ანდრესს, ნესსა და ჩვეულებებს, ჰკავებს მომავალსაც კი, რომელიც შენზე უნდა დაწმენდეს...

— პოეტი სამშობლოს გამოერებაო, თქვა პოეტმა ლია ბედოშვილმა ერთხელ. ვთანხმდებით?

— სამშობლოსაც და სამყაროსაც, ერთგან ვწერ: «შენში სამშობლო იმდენია, რასაც შესძლებ და მიერევი». პოეტიც მაგებელია, რამდენსაც იტყვს სამშობლოსაც და სამყაროსაც, ცხატასა და სხივნას... გამოერებთ კი ნამდვილად იმეორებს იმას, რასაც სამშობლოდ მიჩნევს. ქართველ პოეტს ისტორიულად ჩამოუყალიბდა «სამშობლოს განცდა ვასაკეთებელი» და დაატარებს ამას, როგორც «რეჟისის კანონს», საინჟინურობრივი მცნებებივით და არც ტყუილურადღო! თუ პიროვნება, ზოგადად, და პოეტი, ეკრძობ, თავისუფლების ქურჭელი იქნება, სამშობლოც ეღიროება თავისუფ-

ლებს. ანუ არა მხოლოდ პოეტი ჰკავებს, პოეტსაც ჰკავებს სამშობლო... თუმცა პოეტი იმის პოეტიცა, სამშობლოს საზე მეტეფლისა და სიძველეთაც სიახლედ აღმოჩინოს.

— რაზე დაგწყვეტით გული ცხოვრებაში და ასახულია თუ არა ეს თქვენს პოეზიაში?

— რაზე? ბევრ რამეზე... ქართველ ადამიანს რა გულისსვეტაც აქვს, ურემოდაც მოგეტყვინებთ... «ქართული ტკივილი ამავითა»... დაიბ, ასახულია, პოეზია უტკივილოდ არც არსებობს, ტკივილი პოეტის სისხლია...

— ლექსი «კარნავალი» მარიამ ცვეტაევის მიუძღვნეთ. თარგმნეთ კიდევ მისი ლექსები. როგორ დაინერა ეს ლექსი?

— «პერსტროიკის» შემდეგ ბევრი ტაბუირებული მასალა გამოქვეყნდა. მათ შორის ცვეტაევის «თიერგვარდიული ლექსების ციკლი». ჩემთვის, მტკივნეულია მტრის ბოტების პოეზიად კითხვა. თუმცა არ მაფიუნდება, რასაც პასუხობს ჩემი მოგარე, ბურდეთ ლელა ნიკლაური, ანა კალანდაძე რომ ეკითხება ლექსში: «რასთვის აქებ, ქისტებს, ბერდელი?». რუსეთის სახელმწიფო პოლიტიკა კვდასიაში დადესაც უმნიშვნელადანის პრობლემაა. მე ეს მოზრდილი ნაწარმიუბი (რომელსაც პუბლიცისტიკის სურნელიც უდის) შემამწვევინა იმის სურვილმა, რომ პოეტმა მხარი უნდა დაუჭიროს ზნეუბის და არა საკუთარი სახელმწიფოს ჯარსა და იმ დადებსა, რომელიც პატარა სახელმწიფოებისა და ერების სასიყვედილო განაჩენად ტყველდა... აკი ცვეტაევიც მსხვერპლი შეიქნა იმევე რუსეთისა. ინტერესებს ფორმატად არ იძლევა ამ თემის გაშლის საშუალებას... მიყვარს ეს ავტორი და «კარნავალი» მას «ქვასურბები» ჩვენი სამშობლოების უდიდეს პრობლემებზე...

— თქვენ მუშაობთ გამოცემლობაში, რადიოში მიყვავთ ორი საავტორო გადაცემა, საზოგადოებრივ საქმიანობას ეწეით, არ იფიქრობთ ახალგაზრდა თუ ხანდაზმულ კოლეგებს, გაქვთ ოჯახი, რომელიც დიდ დროს და ენერჯიას მოითხოვს ქალისაგან. რიდისლა წერთ ლექსებს?

— ვწერ მაშინ, როდესაც სათქმელი და თვითონ გროვდება, როგორც ნამი ყვავილის გულში ანუ ფიქროვავდე. დილაადრინ, ღამით, გზაში, საქმიანობისას, ყველგან და ყოველთვის, როცა ინერვა ლექსი თვითონვე და ჩვენი, უბრალოდ, კლმინანი ხელი უნდა მეცხველით...

— ამ ბოლო დროს სათქმელს უფრო არატრადიციული სალექსო ფორმით გამოხატავთ. რამ განაპირობა ეს?

— თავისუფალი დრო გაქვთ?





— უმჯობესია, მკითხოთ, მაქვს თუ არა თავისუფლად ფიქრის დრო?

— როგორ დაიწერა „მეფარნე“?

— „მეფარნე“ ისევე, როგორც სხვები... ფიქრით... გვტყვნიან, რომ ვიღაც წერის ასე ხელთ. მეგობარს მიუძღვნენ და მაშინვე ვთქვი, შენ დავიარეკე წიგნს, თუ გამოვეცი-მითქი. ახლა კიდევ, მაგრამ მოქანდაკე ირაკლი წულაძეს რომ „მეფარნის“ ქანდაკება არ დაედვა კონკასთან, მე და ჩემ პოეტ მეგობარს რომ არ ჩაგვევლო მერე იმ ქანდაკებასთან, არც ეს ლექსი დაინერგებოდა.

— ახს ნიშნავს თქვენთვის მეგობრობა?

— უფიქრფასეს და სულთ მონათესავე ადამიანებთან ურთიერთობის ბედნიერებას. ბევრი არ მყავს ასეთები, მაგრამ მყავს... და ოუმოროთ თუ ვიტყვი, მგონია, ჩვენ გილგამეში და ენქლადუ ვართ და ერთმანეთს ვეხმარებით, რომ უკეთესები ვყოფი, უკეთ ვიფარებო, უკეთ ვწეროთ, უკეთესი ხილვები ვისიზნოთ, უკეთ გავივარდოს, უკეთ დავებარცხედო და უკეთ გავიმარჯვოთ, უკეთ ვატაროთ ჩვენი ნილი მარტოობა, უკეთ წარვდგეთ ანგელოზებთან. ასე მგონია, ერთი ადამიანი მაინც არსებობს მეგობრებში, რომელთანაც ისეთი ხარ, როგორიც დღერთ სურს, რომ გვიხილოს.

— ახალმა საუკუნემ მწერალს თავისუფლება მიანიჭა. თქვენ როგორ აღქვამთ თავისუფლებას?

— ბედნიერება თავისუფლება! პირველყოფი, მწერლურიც, მოქალაქეობრივიც... მაგრამ ვითომ მოვცანიჭა ახალმა საუკუნემ თავისუფლება?

პირველთ მგონია — ათას სამხრელებას მივგაბორკა და დაგავიძინა!

— ქართული პოეზია უამრავი ახალი სახელი გამოიჩინა. თქვენთვის რომელი ტენდენციიაა მისაღები და რატომ?

— პოეზიაში ტენდენციებიცა და მიმდინარეობებიც, ნაცნობი და ახალი სახელებიც, ნიჭიცა და უნიჭობაც, სიძაბუნდევაც და პასუხისმგებლობაც, ისეა დღეს ერთმანეთში ალუფსული, მე კი არა, პროფესიონალ ლექსმცოდნესა და ლიტერატორს გაუჭირდება აქ გარკვევა. ახალი ქართული პოეზია არცთუ ისე კომფორტულ პირობებში იბადება: ჯერ კიდევ შეუმოდგარი სახელმწიფო, ომი, ტერიტორიების დაკარგვა, ეროვნული იდუოლოგიის არქონა, ცირმაგი სტანდარტები, კულტურაზე ზრუნვის დაბალი მაჩვენებელი, ზნეობრივი კატეგორიების გადაფასებისა და ცვალებადი გარემოს არსებობა.

ახალი პოეზია მაინც იქნება. შეიძლება მას 70 წლის პოეტი ქმნის, შეიძლება 25 წლისა, მაგრამ ის ახალია, ვგრძობთ. ლექსში, მისთვის დამახასიათებელ ღრმა პოეტურ აზროვნებასთან ერთად, უნდა შეინარჩუნოს მინიერებაც, რელიგიურობაც, ლირიზმი, მუსიკალურობა, ამაღლებულისაკენ მიმართვა, ნიჭიანობა და სხვა ბევრი კარგი რამ, მკითხველმა კი — ინჭიერებასაღმი მოთხოვნალება და მიმდებლობა! დე, ნურცაერთ მიმდინარეობაში და „იზმში“ ნუ მოხვდება პოეტი. დე, სრულიად ახალი სიყრცე და სიტყვა გვაპოვნინოს მან. დე, უძველესი „მოგვასაბოს“ ახლად, მაგრამ, თუ ეს ყველაფერი შეძლებს თანამედროვე ადამიანისა და ენის, როგორც „ცნიებრივების სახლის“ ურთიერთპარამონიზმი მოყვანას, გაძლიერებას, ე. ი. ყველაფერი რიგზეა.

— ფიქრობთ, რომ სათანადოდ აღისაზრდა დღევანდელი საზოგადოების პრობლემატიკა თანამედროვე პოეზიაში?

— დიას, აისახება, თუ მკითხველამდე მივიდა და სწორად შეუფასდა ასეთი პოეზია. დღევანდელი მხარადიული პრობლემატიკა ეგერაბა პირიზისათვის უფრო ხელსაყრელი დროა. მაგრამ პოეტები უფრო ღრმად ფიქრობენ. ნამდვილი შემოქმედებები არ ხმარობენ, ისინი თავიანთ ახალ სამყარობებს ქმნიან, თავის თავში წვევებენ ამ პრობლემებს და ერთ მშვენიერ დღეს გვაოცებენ არა მხოლოდ იმის გადამწყვეტით, რაც ამჟამად გვიჭირის, არამედ იმის გადამწყვეტითაც, რაც სამომავლოდ გავგიჭირდება... დემოკრატის მონაბოჯარია, რომ ადამიანს აღარ აწუხებს „კოლექტივიზმი“. არ თვლის საკუთარ თავს მთლიანს მექანიკურ ნაწილად. ინტელტურად (სხოტის დონზე) სადღაც, ახლოს, უფლის არსებობას გრძობს. იქნებ რელიგიური, მითოლოგიური სახე-სიმბოლოებით, იქნებ მისტოფიკაციით, იქნებ სრულიად ახალი ენით იმილიზიან ტკივილებში ენა ხომ ჩვენზე მეტად აზროვნებს და ისიც იცის, რომ დღევანდელ სატყიარს ნაკლებად შეუღის პოეზია. რომელიც ისევეა შეცვლილი, როგორც თანამედროვე ადამიანის მენტალობა... პოეზია უფრო „ერთი ადამიანის სულის საგად“ იქცა, ნაკლებად პლაკატური და პათეტიკურია, მაგრამ ათასჯერ თავისუფალი, ვიდრე იყო. მას, უზარალად, ყურს არ უშვებდნენ. არც კი იცნის ხშირად მისი არსებობის შესახებ...

— ამ ბოლო დროს ქალი-ავტორების წილი ძალიან გააქტიურდა. რით ხსნით ამას?

— ქალბატონები არა მხოლოდ ხელოვნებაში, ყველა სფეროში გააქტიურდნენ. ეს მშვენიერია! ალბათ ჩვენი მამაკაცი ხელოვნებში შევეუღებთან ამას თანდათან. მგონია, რომ ეს კანონზომიერია: ქალის სამყარო გაცილებით ახლოსაა ხელოვნებასთან, ქმნადობასთან, ფანტაზიასთან, სულიერებასთან, ნაყოფიერებასთან, სიმშვედესთან, სიყვარულთან. ტყუობა, სამყარო იგრძნო ამის უკმარობა და ქალის რესურსი მეტად ააშუშავა.

— მარიამ, თქვენ საბავშვო ლიტერატურაშიც მოღვაწეობთ. რა პობლემები აწუხებს დღეს საბავშვო მწერლობას?

— „საბავშვო“ ისეთივე უძველესი მწერლობაა, როგორიც „საადოლ“. მუმერებთანაც კი გვხვდება პერსონაჟი, ონჯარი მიამერი, ლუსილუსი. საგარაუდოდ, ეს მაინუნის საბავშვო ლიტერატურის უძველესი პერსონაჟია. საბავშვო ლიტერატურასთან ურთიერთობისას, ერთ დღესკენდებო შევიდა: საბავშვო ლიტერატურა საერო ლიტერატურის ყველაზე საბუნწუნებრივი დარგია, რადგან იგი დაუძველელი რწმენის მაგარებელია, სიკეთისა და ბოროტების მარადიულ ბრძოლაში სიკეთის უცილობელი გამარჯვებისა. სადღეო ლიტერატურა კი სულ ეჭვებს ებრძვის და ვერც ამარცხებს ასე პირნიზიანად, როგორც საბავშვო; ადამიანი საბავშვოს წიაღში სულ გამარჯვებულია და ფსიქოლოგიურადაც, სულიერადაც, ფანტასტიკურად გრძობს თავს. მაგრამ აქაც უამრავი განსხვავებული მიმართულების პრობლემა: საბავშვო მწერლის, გამოცემლისა და მკითხველის ყველას თავისი გასაჭირი აქვს. შემოქმედა, გესაბოლოო ყველა წერილმანზე, მაგრამ ამაზე მოკლედ თქმა შეუძლია...

დღეს გამოცემულს გაცილებით იაფი უჯდება უცხოური წიგნის „საგამომცემლო უფლებების“ ყოფდა და ზისხენ



სის წარმოება „ნიგნის ბაზრის“ კარნახით. ამიტომ მას უარჩევნია, შეიძინოს მზა ნიგნები საზღვარგარეთ, შემეცნებითი თუ ლიტერატურული პროექტები და კარგად რეკლამირებული სახელი გამოსცეს, ვიდრე ქართველ მწერალზე, მის ილუსტრირებაზე, გამაირებაზე, გაყიდვასა და პონორარზე დაიხარჯოს. ქართველ ავტორთა უმარჯველესმა „თამაშავარ მდგომარეობაში“ რჩება და მსოფლიო ავტორთა პირისპირ არათანასწორ საკონკურენტო გარემოში უნეტე საქმიანობა. არ არსებობს საყმანვილო პერიოდიკა, ლიტერატურული კონკურსები, ნიგნთაშ ბავშვის დახლოების პოლიტიკა, თანამედროვე საბავშვო ავტორთა ნაწარმოებების კვლევა-რეცენზორება და სხვა. თანამედროვე საბავშვო მწერალი მეტ მხარდაჭერას მო-

ითხოვს, ბავშვების განათლება და აღზრდა ხომ — კიდევ უფრო მეტს! ეს ერთი მთლიანი სფეროა!

— ამჟამად რა სიახლეს უშაზადებთ მკითხველს?

— მალე ორი ახალ ნიგნს შევთავაზებ მკითხველს: „საიდო“ და „საბავშვო“ კრებულებს. მადლიერებით მინდა მოვიხსენიო გამომცემლობა „პეგასი“, რომელიც ჩემი საყმანვილო ლექსების პროექტს აწმადებს მხატვარ ნანეიკო ბურდულუაშ ერთად.

ღმერთო, შენ უღზინე ჩვენ საქართველოს და მიეცი მას მშვიდობა და გონიერება, ალდგამოს სიხარული!

ესაუბრა  
თამარ შაიშვილავილი

გამოსმაურება

მალხაზ ივანიძე

გზავნილი  
ახალგაზრდებისთვის

ეტეკეტე — კარგად დაფიწყებული ძველი. მითუმეტეს, ჩვენს დროში, ცდომილებათა და ცდუნებათა ხანაში, როცა ქვეყნის წესების დაცვა საწითირო ტონად ითვლება.

დაფიწყებას იძლევა თითქმის ყველაფერი, რაც ეტეკეტს უკავშირდება — სამეტყველო სტერეოტიპებიდან მოყოლებული ჯენტლმენობის კანონებით დამთავრებული. სამეტყველო, ქვეყნის, ჩაცმის, თავდაჭერის, სტუმარ-მასპინძლობის, ოჯახური ყოფის, საქმის, საყოფაცხოვრებო, მეგობრობის, სიყვარულის, მშობის, სხვადასხვა ურთიერთობების წესები, ადათები, ჩვეულები, ტრადიციები...

თუმცა ბუნებაში არაფერი იკარგება. რაც ადამიანებს აფიწყდება, ნიგნებს „აბასოფრდება“.

„საუბრები ეტეკეტზე“ — ეს კრებულები დაფიწყების სტიქიამ შექმნა როგორც შეხსენება, როგორც შენიშვნა ან მითითება დრო-გამის სკოლიში.

კრებულები შეადგინა, მასალები თარგმნა, წინათქმა და მოსაზრება — კომენტარები დაურთო ოლეგ გოლიაძემ. კომპიუტერული უზრუნველყოფა: სოფიო კობალაძე. გამოყენებულია უცხოენოვანი ლიტერატურა და ფრანგი მხატვრის ფან ფელის ოუმორისტული ნახატები. გამომცემლობა „ქართული სასწავლებელი“.

თითქმის არ არსებობს კულტურული სამყარო, რომელსაც ეთიკისა და ეტეკეტის გარეშე რაიმე ღირებული შეეძინას.

გამონაკლისი, რა თქმა უნდა, არც ჩვენ ვართ. ჩვენი ცნობიერება და ხასიათი ეთოსის დაუნერული კანონების

სუსუნა ვეფვიტე



მხივებით ჩამოყალიბდა. შესაძლოა ეს ნიგნიც სწორედ შეხსენება ან ერთგვარი მინიშნება იყოს ამის თაობაზე, ყოველ შემთხვევაში, აშკარაა, რომ ავტორი ცდილობს ქართულ რეალობას დაუკავშიროს ეტეკეტის წესები და მათი ინტერპრეტაციები.

როგორც წინასიტყვაობა გვამცნობს, კრებული უწინარესად უფროსი თაობის მოსწავლეთათვისაა განკუთვნილი, ოღონდ ეს არ არის ეგრეთ წოდებული „ყოფა-ქვეყნის წესები“ და, კაცმა რომ თქვას, ასეთი ვერც იქნებოდა, ვინაიდან ეტეკეტის გაგება ამ ცნებამდე ვერ დაიფიყნება. მას უფრო ვრცელი არეალი აქვს.

„შევეცადეთ, „გზავნილი“ მიგვეწოდებინა საშუალო და უფროს კლასულთათვის, ისეთი რამ, სადაც ამა თუ იმ დონით ახალგაზრდებისთვის გათვალისწინებულ მომენტებზეც იქნებოდა საუბარი... მკვეთრ, მაკარად მჭუადამირიგებულურ, მენტორულ მანერაზე არ გაგვიკეთებია აქცენტი, თუმცა, უნდა ითქვას, შეძლებისდაგვარად, ნიგნის ყოველ მონაკვეთში დაკვირვებული ახალგაზრდა მკითხველი (და არა მხოლოდ იგი!) თავის თავის საგულგებელი რასმე აუცილებლად მოიძიებს“, — წერს ოლეგ გოლიაძე. უნდა ვენდობი. რატომ? იმიტომ, რომ „გზავნილი“ ზუსტად არის მერეული.

ეს იმ ნიგნთა კატეგორიას განეკუთვნება, რომლებსაც რეცენზენტები ადვილად უძებნიან ხოლმე სახასიათო ეპითეტს.

საჭირო ნიგნი! — ეს ჩვენი ვერსიაა. ჯერი მკითხველებზეა.





მე, ბიძინა რევაზის ძე ჩხვიძე, დავიბადე 1951 წელს თბილისში. დინასტიით ხელფლავანი. ბაბუაჩემი, მამაჩემის მამა დავით ჩხვიძე ფსევდონიმით დია ჩინალი, გახლდათ მწერალი. 1967 წელს მამაჩემის რეზო ჩხვიძის ფილმში „ლიბლის ბიჭები“ ვითამაშე „პეტიოვანას“ როლი.

1969 წ. დაემთავრე სკოლა და ჩავაბარე თავტრალურ ინსტიტუტში. ლილი იოსელიანის სახელობის. 1973 წ.ავტავრძეულ სწავლა სერგეი ვერსინოვის სახელობის უკუე მოსკოვში ВГКИ-ში კინო-სარეჟისოროზე. 1980 წ. „ქართულ ფილმში“. საკუთარი სცენარიო, რეჟისური და როლით გადაღებული მამეს შემდეგი ფილმები: „ბენჯინის ჩაჩხხმელი“, „მეშუქურე“, „არჩავეულებრივი რაციო“, „ზამანებები ადლებუმს შორის“, „ვრანტური“.

1983 წელს ვითამაშე ფილმში „მატიკარში ვილაჲ იჯაჲ“ (რეჟისორო გ. შველაძე). 2000 წელს საკუთარი ხარჯით გამოუვიც ავტობიოგრაფიული რომანი „არტინის ფრივოლური თავგადასავალი“. ხოლო 2007 წელს კი — თხზულება „კაცი კედლის იქით მიმომავალი“.

ბიძინა ჩხვიძე

მამაკაცის გული

ნაბოკოვის რომანი „ლოლიტა“ კერანზე ვიხილე. მინდა გითხროთ, რომ მე საოცრად ემოციური მავურებელი ვარ. ლამე იყო, ცოტა უინფლავდა კიდეც. ფილმში ნანახი ათასფურად მიტრიალებდა. მანქანით შინ ბებრუნდებოდი. გასაოცრია, რამდეინადაც ვიცი, გარეულ ცხოველებში შეწყვილების შემთხვევაში ერთგულებას განსაკუთრებული ადგილი უკავია. ეს თვისება შინაურ ცხოველებში საერთოდ არ შეინიშნება. თითქმის ასევეა ადამიანებში. თუქცა არა. არიან ისეთი ადამიანებუც, მავალივითა, ფილმში ლოლიტაზე შეყვარებული მამაკაცისთვის ერთგულების სურვილი ისეთი შმაფარა, რომ ქუქას კარგავს.

გაზულუქებში ერთგულება საერთოდ უშინარდება. კი მავრამ, სად ჩანს ფილმში, ლოლიტა რომ გაზულუქებული იყო? მან ზომ ფეხებზე დაიკიდა შეყვარებული, როდესაც თავის ტოლს დაუკავშირა ბედი. ბავშვობაში ის შუფერებელი ვნებებით იყო სავსე. ეს მისი ბავშვური გაზულუქება, ცელქობა გახლდათ.

თავისთავად ძალიან საინტერესოა ბატონი ზიგმუნდის, ჩემი ძმის და მეგობრის აზრი. ის ასე მსჯელობს: ადამიანის ყველა ქმედება განპირობებულია ერთი სურვილით — ეს არის სექსი, ანასევე უკავშირდება მისი წარმატება საზოგადოებაში. ვთქვით, ეს ორი რამე — სექსი და საზოგადოებაში წარმატება — ერთმანეთს არ ემთხვევა.მე შინატრეფებს, როდის იბადება სიყვარული და ერთგულება? როდესაც ემთხვევა? არა.პასუხი მეტად მარტივია.

ყველაზე რღვთის ნებით ხდება.

უშარი, წინასწარ დავეცილი სიყვარული არ არსებობს. ყოველთვის ჩნდება იმის განცდა, თვით მტრეებშიეთ მიოლულუნე წყვილიძე კი, რომ სადაც ნაღბა ჩადებული. სიყვარული მოვა და ნაკ. ეს ზომ მარტო ზღაპრებში ხდება, იჟორინებენ და ყველაფერი ბედნიერად სრულდება. სინამდვილეში კი რა ხდება ამის შედეგად? ესაა საკითხავი.

ყველაზე გასაოცარი მაინც ის არის, რომ, თუ უშუკისინ დაუფრებთ, სიყვარულით ასაკობრივი ბარიერი არ არსებობს. მავრამ ამ ფილმში მაინც კარგად ჩანს, რომ თურმე არსებობს.გამოდის, რომ რაც უფრო მეტია შხამი და უკუნეთი, მით მეტია სანთლის მარადიული შუქიც. სექსს მე-

უცნობლობის ნაღმის შიში ამბაფრებს. სნორედ მე არის ამ ფილმშიც.

ეტყობა, ფიქრებში ზედმეტად გავერთემოხდა ისე, რომ მოსახვეუში მანქანა მომიცურდა. ისე გამოვიდა, რომ ბედისწერამ ხელი ამქინა, ნკიპურტი მოთავაზა. როგორც ჩანს, ბედისწერისათვის ეს ერთი ჩვეულპირივი ხუმრობა იყო. გამოგიტყვებით ერთსაც, ეს ნკიპურტი მსუბუქი იყო, როგორც ბუმბული, მაგრამ მძიმე, როგორც ლოდის ქვა.



აი, ამბავი თავად ამბისა, რასაც უხლა ვიამბობთ:

\*\*\*

აკი ვთხარით, მოსახვეუში მანქანა მომიცურდა, გზის საბირისპიროდ დადედა, თან ვილაჲ თუ ვილაქის წრდელი ხვეში მოსროლა. არნახულად შემეშინდა. მანქანიდან დაფეთებული ჩამოხტი. ხვეში გადასროლილი ჩრდილი ხანდაზმული კლბბატონი აღმოჩნდა. ჩემი მისამართით ენაწყლიანად იკურთხებოდა, რაც გულზე შარბათად მედებოდა, „ესე იგი გადარჩა“. მაგრამ ეს უკრ კიდეე არ ნიშნავდა, რომ სამართალდამცველებთან პრობლემები არ შემექმნიბოდა, თუკი ის არ დაიზარებდა. ხევიდან დაზარალებული კლბბატონი ხელში ატატებული ამოვიყვანე, მანქანაში ჩავსვი. ძალზე შვიფრასად ეცვა. შევეპირდი, რომ ნებისმიერ ადგილას ნაიყვანდი და ნებისმიერ სურვილს შევესრულედი ჩემი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე. ცოტად დანყნარდა, ნაკლებად იკურთხებოდა. გაირკვა, მას სახლკარი არ გაჩნდა. არც ვინმე უკავდა, რომ მისთან ნაშეყვანა. სამაგიეროდ, განთქმული ლუდოეკოს სახელწოდების ავეჯი ჰქონდა მიზარებელი, ჯერაც გაუსხსნლი.

უცბე ვიგრემნი, რომ გეზიამქმს მახსენებდა. ბინა ვიქირავეთ. მის საბოლოო გამოჯანმრთელებამდე ბინის ქრან მე უნდა მეხბადა. ლუდოეკოს დასახლებული ავეჯი გადმოუხტანე და გაუსხსნელი ყუთებითვე განვათავსეთ.

დრო გადიოდა, ხშირად ვაკითხებოდი. ხელში ატატებული დამყავდა მისი ფეხების დაბეცილობის გამო. იმეზირდა, რამე პრობლემები არ შემეშინდა.

კსიერზე პატარა ბალეოთი მეკროდა, მსუბუქი იყო, როგორც ბუმბული. ამ დროს კი გული რალაც სხვანაირად მიცემდა.



ყოფილიყვე ამის შემდეგ, შეიძლება ითქვას, ჩვენ საოცრად გავსომოდ ერმანეთის. რასაც გავიფიქრებდი, მან უკვე იცოდა, მეტიც, ზოგჯერ ისიც იცოდა, რაც მე ჯერ ვაცნობიერებდი არ მქონდა. პა არის დასამალი და ერთ საიდუმლოსაც გეტყვით. ჩემი არმეგდარი ცხოვრების თუ კარიერის მიზეზად გულის რომელიღაც კუნჭულში სწორად ამას მივიჩნევდი, რომ რაც კი მიზივხვრია ამ დღეინაზე, ერთი ადამიანიც კი ვერ მოეძებნე.

არ ვიცოდი მხოლოდ ერთი, ეს ჩემი აზრები მისთვის რამდენად იყო საკრალიდი. ორი თვის თავზე, როდესაც ამას სულაც არ ვგელოდი, ჩვენს შორის ერთი ჩემთვის ნარმოუდგენელი რამ მოხდა. ეს ხანდაზმული ქალი, რომელიც ბებიაჩემს მახსენებდა, გოიას შიშველი მხასასეთი ნახევრად შიშველი დამხვდა დივანზე გულმა ბავარუტი დამიწყო. შიშველი ამონვერილი პატარა მკერდით მართლაც რომ ამოთვლიდა. ხანდაზმული ქალბატონი და ასეთი ხელთახლებული?... იქნებ ილუზია იყო? ვთქვით, ფოტოშია... მაგრამ არა... რეალობა იყო. ჯერ ტანზე შემოიხიბი ყველაფერი, მერე კი შენელებულე კადრის ეფექტით დივანზე მის გვერდით აღმოუჩნდი. მაგრამ რად გინდა? სულ მალე ყოველივე ერთ ადგილზე გაიყინა. განუღებ ნინააღმდეგობამ გამოვლა.

ხელისცეცქერით დაეფიცინე, რომ ამ შუა ზამთარში ბიკინები უნდა ცშობდა. ამ დღის...

— მოდი ჩემთან... გულში მაგრად ჩამიკარი — იძახდა. გრძობიერად შეკვება არც თუ ოლი იყო, მაგრამ, ამჯერად მალა მოვიკრიბე და ჩაეცას შეუდევი. რა არ ხდება ამ ქვეყანაზე? გამეცინა. ისიც გავაცნობიერე, რომ ის ათასნაირი პრაქტიკის ხმაოდა და მთელი მისი ცხოვრება შესაძლოა ერთადერთ ამ შემთხვევისთვის მზადება იყო, მაგრამ ახლა კი თავს იცავდა. ისევ და ისევ თავის იმიჯის შესაქმნელად. რა ურთიერთსანაზნააღმდეგო ქცევა ახასიათებთ ის აცავდასულ ქალებს.

— შენ ჩემთან შედარებით, შეიძლება ითქვას, ჯერ არც ვიცხოვრია. დაუნერული ფურცელი ხარ. ჩემს ტანზეც მაშინ გავიხიბ, როდესაც უნდა აუცილებლობას დავინახავ. — თქვა მან.

— რა ტანგას? — გაიკვირა. ქალის ქვედა საცვლის ასეთ სახელს ცივილიზაციის განვითარების არცერთი ისტორიული ხანა არ მკარნახობდა. ცხადია, ეს ცივილიზაციის უახლესი გამოჩენა იყო. შემდეგ ნამოგდა და ხალაით ისეთი სინარაფით მოხიბა, ოღუ ხიზონისტაცო შემურდებოდა. ამიტომაც ცივილიზაციის უახლესი გამოჩენისთვის ისეთი შეულება ვერ შევძელი. ის უკვე მხაზის ქვეშ იდგა. შემდეგ სველ თმებს იმპარალებდა. უცებ ვიგრძენი, რომ ეს ბებერი ქალი მიყვარდა. აღარ ვიცოდი, რა მქნა. ქუდას ხელი ჩაავალ და თავზე ჩამოვიფხავდი, რაც შეიძლება საფუძელთანად, თითქმის სირაქლემი ვიკაყო. შემდეგ ისევ მივიხიბე და ისევ ჩამოვიფხვი. ცხადია, ისიც მშვენიერად მიხედა ჩემს თავზე მოულოდნელად დატყბილ განსაცდელს.

— ისაუბრე, ბოლომდე გამოითქვი შენი სათქმელი და ნყენაც ჩემმაი უკარ დაგარქება.

მეც გასაოცარი სისწრაფით ავლექლავდი.

— მანქანის ნაყვანის დროს ერთდროულად რომ დააჭირო ფეხი მუხრუჭსაც და გახსნაც, რა მოხდება? «ცეკლეონის» დისკო დაინებდა. ან კიდევ, თუ გახსნის, იყო ასეთი ტერმინი „უმრთილესი შემოსავალი“, ამაში შედიოდნენ ის

„მანებებელი“, ვინც შემოსავალს ღებულობდნენ, მაგრამ არ მუშაობდნენ. კომუნისტები ასეთ მანებლებს ციხეში სვამდნენ. ზუსტად ასევე მომეტეცი შენ. ადნენე გკოცნე. გკოცნე, შენ კი ერთი ადგილზე გამაშეზე, თაბაშირ — მუყაი ხომ არ ვიკაყო?

— შო, კარგი, სხვა თემებზე ხომ არსებობს, ამაზე რომ არ ვისაუბრო? — მან კვლავ განაგრძო საუბართა თავის მონესრიგება, ახლა ტუჩები დანრუბა და ნითელი პიმაბლით მის გათხუზნას შეუდგა, თითქოსდა სადმე აპირებდა ნასვლას. მეც შევეყონდნი... რატომ ემზადებოდა ახლა ის ასე გულდასმით? გარეთ ყინავდა. სადმე ნასვლის დრო არ იყო. ქუდი მოიხიბადე, მუშტში მოვიტყიცი და უკვე ფილოსოფიურ თემებზეც ავლაპარაკე:

— არსებობს ასეთი თეორია, თითქოსდა ყველა სხვის იდეები პაერში უკვლია. ყველა მათგანს უფლისგან აქვს მიიჩიებული სახელი და კოდი. მარტო მათი მოწყვეტა საჭირო და ის შენი იქნება. ჩვენ ყველანი, ვინც კი ვარსებობთ ამ ცოდედ მინაზე, ვუჭიბებით და ენყვეთ ამ უცნაურ იდეებს ციდან. მხოლოდ ჩვენი დახმარებით ხდება ის ცნობილი. საკმარისია ამ პიროვნებამ, ცნობილმა თუ უცნობმა, დაკარგოს ეს იდეა და ვერც ახალი ვერ შეიძინოს, მაშინვე ნყვეტს ფიზიკურ არსებობას. მაგრამ იდეა კვლავც რჩება პაერში ჩამოკიდებული და ელის ახალ მოამაგეს. შეყვარებულებსაც მხოლოდ და მხოლოდ თავიანთი სიყვარულის იდეა ამთლიანებთ. ამიტომაც ამ იდეას შემდეგად სჭირდება დამტკიცება. — ამ საქმეში კიდევ ერთი აუცილებელი პირობაც უნდა იყოს დაცული: იდეას აქვს თეხა და ანტი-თეხა, ესე იგი — დასანყიდა და დასარსული, უარყოფითი და დადებითი. თუ ეს სიყვარულის დასანყისია, რა თქმა უნდა, კარგია, მაგრამ ხომ შეიძლება, ყოველივე ეს დასასარული იყოს თვით სიყვარულის იდეა, ანუ კოლფისი. შენ გაქვს სიყვარული, მაგრამ ეს შესაძლოა დასასარული.

— გასაცდელი, თქვენ ღრმად განსწავლული პიროვნება ბრძანდებით.

— დახბ, რა თქმა უნდა... ეს მართალია. — შევიფერე მე და ამით გავყიდე ჩემი თავი კიტრის ფსადა.

— მაგრამ აჯობებს ამ თემაზე აღარ ვისაუბროთ — თქვა ჩემმა სადგეოფლომ.

— რაზე ვისაუბროთ? — დავიტყვივდი.

— ვადამტკიცებელი, ხომ არ არის თქვენს აზრებზე? ვანა ნებისმიერი ადამიანის ცხოვრების განვლილი ან გაუყუდელი გზა ექვედებარება იდეას, მითუმეტეს, იდეოლოგიას, ხომ არიან აპოტრიკურებიც? — მომიგო ქალბატონმა და სიგარეტი გააბოლა.

— ესეც იდეოლოგიაა, თუ ასე ვიფიქრებთ. ადამიანი ხომ თავის არსში პოლიტიკური არსებაა.

— ამას, თუ არ ცვდები, არისტოტელე აღნიშნავდა. — თქვა ჩემმა დედოფალმა და სიგარეტი მოქაზა, რითაც ჩემი გული საოცრად გაახარა.

— მე თქვენ უხლა ჩემი ცხოვრების ისტორიას ვიამბობთ. სიანტრეკსიაა, რას დასაქმევებით თქვენი პოლიტიკური — ფლოსოფიური ხედვიდან გამომდინარე, თეხას თუ ანტი-თეხას.

მისი განკლავი გზის მოსმენა და ყმანივქალბატონი მისი ნარმოდგენა მართლაც რომ ძალზედ მიზიდავდა. ნეტავი როგორი იყო ის ოცდაათი-ორმოცი წლის წინათ? რა თქმა უნდა ეს ფუჭი საქმე იყო, მაგრამ მე მსიამოვნებდა.



ამიტომაც ჩვენ ვაუცხონობიერებლად ხმელ სკამსა და მაგიდაზე შემოსხედით, რბილ ტანტზე კარგა ხნით უარი გამოივაცხადეთ.

— ჩემმა შეყვარებულმა თავი მოიკლა. — პირველი, რაც მიხიბა ეს იყო, — თანაც, ჩვენი ქორწილის წინა დღეს ვენები გადაიხსნა.

მე არანაირი ვაკვირება არ გამომიხატავს, ის კი განგრძობდა:

— საავადმყოფოში მისი უკუფუნის სისხლი არ აღმოჩინდათ, არადა, თურმე, მისი გადაარჩენა შესაძლებელი იყო. ამის შემდეგ საავადმყოფოში მომსახურე პერსონალის მიმართ გამოძიებები და სასამართლოები ჩატარდა. ასე დაეკარგე ჩემი პირველი და ბოლო შეყვარებულიც. რა ჰქვია ახლა ამას, თუკა თუ ანტითეზა? ჩვენ მხოლოდ გვიყვარდა ერთმანეთი.

— რა ხნის იყავი?  
— მე თურამეტი წლია, ის კი ოცდაერთის.  
— რატომ გადაიხსნა ვენები?  
— ჩვეს უკრისნერას სასტიკად ენიხალმდებებოდა დედამისი. წინა დღეს კი გაუმტლავნა ამის მიზეზიც. თურმე მამამისს მამამეში ჰყავდა 37 წელიში მიხვტილი.

— გასაგებია. ე.ი. ამით მან მამის დანაშაული თვითონ იტვირთა. მამამისის სიკვდილს კი თავად შეენაცვლა. ეს რა ბოძი ყოფილა? იდეური. ერთი ისიც მითხარი, მერე აღარ გათხოვდიხარ?

— ვაბთოვდი, საუბედუროდ, ზუსტად ერთი წლის შემდეგ. ჩემი შეყვარებულის ხელისმომკიდეს ვაგვეცი ცოლად.

— ეს რა ჩავიდენია? გამოდის, რომ მისმა ყველაზე ძვირფასმა მეგობარმა და შენ, მისმა სატრომომ, მისი სიყვარულის იდეა ფეხით გათლიეთ.

(ცოლ-ქრობა ხელისმომკიდესთან დიდხანს არ ვაგრძელებულა, ის იქვე დასრულდა. დაეცოლდით სექსობრივი შეუთავსებლობის გამო. მისგან აღარაფერი მიხდოდა, მაგრამ ღმერთმა ასე ინება, ბოძი შემეძინა. ახლა ის დიდი კაცია. ლოს-ანჯელესში ცხოვრობს, მაგრამ არღვრავს და ვერ ჩამოვლის. შეც არ მიშეუბნე მასთან. როცა პატარა იყო, მამამისმა რუსი ქალი შეირთო და სამი შვილი გაუჩნდათ.)

ოცი წლის შემდეგ ხელმეორედ შემომთავაზა ქორწინება.

შემდეგ მან ხელწაბრა გახსნა. იქიდან ფოტოსურათი ამოიღო. ფოტოზე მალალი, შავგვრემანი, ახალგაზრდა კაცი იყო გამოსახული. მის უკან თავად იდგა, ყმანვილობაში, თეთრი კაბით, ზღვის პირას, კოჭებამდე წყალში. მოშორებით, პალმასთან, თეთრი ნათელი ნერტლივით ვიღაც კაცი იჯდა. მან თითი დაადო თეთრ ნერტლს.

— სწორედ ისაა, ჩემი შეყვარებული.

— რომელი? — ვითხებ.

— პირველი და უკანასკნელი. ეს მალალი, შავგვრემანი, ახალგაზრდა კაცი კი ხელისმომკიდებია, ეს არის ის უბედური. ჩემი ბოძის მამა, ყოფილი მუუღლე და საქმრო, რომელიც უარით გავისტუმრე.

— რატომ უბედური? — ვერ მიხვდი.

— იმიტომ, რომ მანაც თავი მოიკლა, უკვე მეორე მამაკაცმა.

— ვერაფერს ვერ მიხვდი. მან რატომღა მოიკლა თავი?

— ვუყვარდი. მთელი ეს ხანი ვუყვარდი. ოცი წლის შემდეგ ხელმეორედ შემომთავაზა ცოლობა, ჩემგან კი უარი მიიღო.

— მერე რატომ თქვი უარი? ამეყვარა და ეს შეიძლებოდა, მითუშეტეს, საერთო ბავშვი გყავდათ. რატომ თქვი უარი? თუ მართლაც უყვარდი?

— საქმე ისაა, რომ მასთან სექსი ჩემი ტანჯვა იყო. სექსის გარეშე კი ოჯახი რალა ოჯახია.

— რატომ იყო ტანჯვა, ვერ ვხვდები?

— მან ხელით მანძინა სიგრძე.

— ხო, მართლაც ძალიან გრძელი ჰქონია იმ უბედურს...

— შექანიკურად ნაშობდა შეც.

— ამიტომაც უარი განვუცხადე...

— მას შემდეგ როგორღა ცხოვრობდი, თუ მართლაც გეგონა, რომ შენს გამო მოიკლა თავი?

— გითხრა მძიართლე? მე მარტო დროსტარებაზე ვფიქრობდი. შენ ის დროსტარება არ გეგონოს, რასაც ამ სიტყვაში გულისხმობენ. პირიქით. ჩაკეტულ ცხოვრებას ვამჯობინებდი. გული არავისთვის გადამიძლია, როგორც შენ მოახერხებ. იმის თქმა მინდა, რომ ბევრს ვტუტურქვანობდი, მხოლოდ და მხოლოდ სხვისი თვალის დასაბამებლად. ახარტულ თამაშებს ვთამაშობდი, წითელ კაბას და წითელ ჩექმებს ვიცვამდი, თანაც ისეთს, ახლა რომ იტყვიან, ჭიპამდეო. კაცებს ვახვებდი, შემდეგ კი ვავადებდი.

— სად ავადებდი?

— რასმის გარეთ.

— თან თამაშობდი?

— ყველაფერს, ძირითადად ბანქოს. აქ მთავარი იყო ფსონები. ჩემი ბონაც ამ საქმეს შეეწირა. გინება და დადიქეცი, დეკარილებულ გულს ამით ვიქარებდი. აი, ხომ ხედავ, ახლა შენ ყველაფერი იცი ჩემს შესახებ.

— ჩემგან რას ელი? — ვითხებ მე.

— რასაც ქალი უნდა ეთოვდეს კაცისგან. ჩემთან ხელს მოაწერ?

— მოვანერ. ამაზე უარი არც არავისთვის მიტეკამს, ოღონდ ჩემს სახლში ვერ ნავიყვან. იქ ცოლია და ბავშვები. სანამდე იხივებებს კაცი ნაქარავებში? თანაც უმუშევარი.

— რატომ? შენი პრობეტი, პონორარები, გამოვონებები?.. ხომ თქვი, მეცნიერი ვარი?

— ჯერჯერობათ სულ ერთი წიწნა მაქვს დანერული, ისიც ჩვენს პლანეტაზე შემოქრილი უცხო ციური სხეულების შესახებ.

— იცე კიდევ რა მინდა გითხრა? — თქვა ქალმა.

— რა? — ვვითხებ მე.

— მინდა, რომ პატებს მცემდე... მარტო სიყვარული არაფერი.

— ყველაფერს გპირდები, რასაც ინატრებ — ოღონდ ისე აღარ მომეცე, როგორც დღეს მომეცეცი.

— ვიცე, რასაც მთხობ, ოღონდ ჯერ საქმით უნდა დამიმტკიცო.

— ახლა, ზვალ და თუგინდ ზეც, ხელს ვერ მოვანერთ, ხომ იცი, ეს ჯერ ცოლთან შეთანხმებით უნდა მოხდეს.

— ვიცე, მშვენიერად ვიცი.

— ჯერ შემომოვიცე, რომ ყველაფერი ისე იქნება, როგორც ჩვენ გვინდა, რომ იყოს.

— ვფიცავ.

— თქვი, რომ გიყვარვარ!



— მე მაგნი, ეს ისედაც კარგად იცი და მშვენივრად ხედები და ხედავ ამას.

— არა, ძალიან ვთხოვ, თქე.მე მინდა, შენგან გავიგონო ეს!

— რამდენჯერაც ისურვებ, იმდენჯერ ვიტყვი, მაგრამ?

— რა მაგრამ? — თქევი მე.

— ისეც მაგრამ. თუ ხედე, რა უაზროდ იმეორებ მაგ სიტყვას. რა მაგრამ, რა გინდა ამით თქვა?... თანაც ახლა, როცა ჩემი სიყვარულის აღიარებას, ვგლოდი.

— ვთქვა?

— ჰო, თქევი. რა მაგრამ?

— ვხედე, რომ მე მესამე ვარ. ესე იგი — თუ ჩვენ შორის მოხდა ის...

— რა ის? თქევი გარკვევით. არაფერი მესმის.

— რაზეც ვსაუბრობთ... — ვთქევი მე.

— თქევი გარკვევით, მე არ ვიცი, რაზე ვსაუბრობდით, — თქევა ქალმა

— თუ შენმა პატარა ფუთამ, როგორც თვითონ უწოდებ, ჩემი პატარა ასო დალოცა და აკურთხა. მაშინ შენთვის მესამე მამაკაცი გამოვალ და მე ჩემითვე უნდა ვეძებო მოკვდივების საშუალება. — მიგაყავარ სხასასხუთი.

— გინდა, რომ გამაგიგო? — თქევა ქალმა.

— ნათქვამია, ღმერთი სამოხით არისო. რა ექნა, ეს მე ხომ არ მითქვამს, ასე არის.

უცებ თავზე დაშვერდა უწმინური ლოცვა — კურთხევა. ჩვენი ორივე მივიდით ერთ დასკვნამდე, რომ ორივესათვის აუცილებელი იყო რაღაც განტვირთვა, ამისთვის კი, რა თქმა უნდა, ყველაზე ეფექტური იქნებოდა რესტორნებში სესტრინობა. მაგრამ ყოველველ ამას „ფარა“ დასჭირდებოდა, რაც მე დაუძლეველ პრობლემად მიჩნაჩნდა.

მოლოდინედად გაირკვა, რომ მისთვის ეს სულაც არ იყო პრობლემა. მწიფი უგზავნიდა თურმე უცხოეთიდან და სავსებით ყოფნიდა. მეც გაეხალისდი. სადემოფლო ხელში ატატებული დამყავდა თბილისის საუკეთესო რესტორნებში. მალე ორივე ისე დაგმომხმდით, რომ ეს ცოტა ძნელ საქმედ მომეკურნა. მიუხედავად ამისა, ისტობარს არ ვიტყვებ და ამითაც ვხალისობდით. იგი მეგობარ გოგონებსაც პატრონობდა ჩემს სანახავად. მისი გოგონები სულაც არ იყვნენ მასავით „ბაბუშკები“, პირიქით, ჩემი ხნის ქალბატონები იყვნენ. სამი იყვნენ, მაგრამ არცერთს არ გამოეყოფო, რადგან ყოველ მათგანში რაღაც საცანგაშოს ვხედავდი. ეს იყო მათი ჩაჯარბნილი, უსიკეთებლო მწერა. ჯერ ვიფიქრე, მხედველობა დაზიანდა-მეთი, მაგრამ გაირკვა, რომ შესწინაშევი მხედველობა ჰქონდათ.

ცვაკვა-თამბიძე კარგად გამოსდობდა. ნამდვილი ჭინკები იყვნენ. კარგადაც სვამდნენ და უტვრავდნენ. რამი იყო საქმე, ვერ გამეგო. მალე გაირკვა, რომ ისინი გულმოკლული დედები ყოფილან.

ნახევრად მალვით, შეფარებით მე და ჩემი სადედოფლო ისეც და ისეც ტკბილად ვეუფერებოდით ერთმანეთს. ბატონი ზიგმუნდი არ ცუდებოდა, როდესაც სესქში ინდივიდის პურსონალურ ნარმატებაზე საუბრობდა, მაგრამ ამ შემთხვევაში მე განა ნარმატებას ვუტვინებ? რა იყო ეს? ვეკითხებოდი სასუთარ თავს. ჩემგან ეს იყო განყენებული ფილოსოფიური ქვის ძეხნის სურვილი. დაიხაც, „ჩემი დამო-

ვალი“ ჩემთვის ფილოსოფიური ქვა იყო. ფილოსოფოსის ტოტზე ვიყავი შემომჯდარი და კვლავ ავლალავდი.

— რა აღუღაბებს, რა აკავშირებს ბებრეს — ყმაწილებთან, მაგალს — ვუჯვასთან, არისტოკრატს — მდამბოხთან, სწეულს — ჯანსაღთან, ფილოსოფოსს — მასხარასთან, ენაწილისა — მუხუთან. ამავე კონტექსტში მდიდარს — ღარიბთან ვერ შევადგავებ. აქ მათი კავშირი ანგარებით იქნება ახსნილი. მაგრამ დანარჩენ შემთხვევაში, აბა, მიიხაროთ, რომ აიხსნება ამდენ არასწორ ქორწინებათა რაოდენობა.

მოვიშველით ფილოსოფოსები. ბუნების ძალა ურთიერთდაპირისპირებაშია. სწორედ ამას ეწოდება დამპირისპირებულთა ერთიანობის კანონი დიალექტიკურმატერიალიზმში, რომელიც ქმნის პარმოზისა.

არადა, ეს კანონი იდეალიზმის მამის, ჰეგელის სიტყვები ყოფილა. სწორედ მისივე სიტყვებია: თუხა და ანტითუხა. ქალი ამბობს ერთს, მამაკაცი მეორეს. ჩემი აზრით, სწორედ ეს არის არსებითი. მე ამას დავარკვევდი წვილებების ფილოსოფიას, როგორც წყლის ერთი ნვეთი, რომელსაც მეორე წვეთსაც თუ მივუმატებთ, ის ისევე ერთ ნვეთად იქნება. რატომ? განა არსებობს ამის ახსნა? იქნებ იმიტომ, რომ წყლის ერთი ნვეთი მოიცავს მიწელ სამყაროს, სიცოცხლის პრინციპს. ეს უკვე სიყვარულია, რომელიც ამთლიანებს ნარსულსა და მომავალს, სიცოცხლეს ხდის მარადიულს. აქ სიკვდილს გარდაცვალება ჰქვია, წყალს კი უკვდავებს, მაგრამ განა წყლის ერთი ნვეთი თუხაზე არსებობს ანტითუხაც, ის მაშინ იმკიდრებს თავს, როდესაც პარმოზის კლავენ. მთი მედვას შესაბამე წყალბადის ბომბი, რომლითაც ააფეთქებ მთელ სამყაროს. აქედან გამომდინარეობს შემდეგი დასკვნაც: უყვართ იმიტომ, რომ უყვართ. სძულთ იმიტომ, რომ სძულთ. საიდნაც დაეინაც, იქ მივიდით.

ჭინკები ჩემზე, როგორც დევეკანზე, ჭყასა კარგადნენ. მეც ცეკვისაგან მაგრად ვხალისობდი, აღმოჩენიებული ოფლად ვიღვრებოდი. მის მამინ, როდესაც ისინი, მავლუჩაქაინი დედები, ბუნჯობაში სიმძრალეს ინარჩუნებდნენ და ერთ ნვეთ ოფლსაც არ ღვრდნენ. ისეთი შეგძრძნება ჰქონდა, თითქოს თავზე ახლაც ჩემი „სადედოფლო“ მეჯდა და ნაცარქეჭიას მსავასად ჭყინტებს პირდაპირ ჩემს თავზე წურავდა. მიუხედავად ამისა, მე მაინც ბედნიერი ვიყავი.

\*\*\*

ჩემმა მეგობრებმა, ამავედ უკვე ვაჭბატონებმა, ჩემისას დაიწყეს სიარული. ვინც ორი ნვეთ არ მენახა, ისინიც კი გამოჩნდნენ. ნასვლასაც აღარ აპირებდნენ. რა იზიდავდა მათ?... ეს ზღაპარი არაორდინარული წყვილების შესახებ თუ რაღაც სხვა, გაცილებით უფრო პირადული?... არ ვიცი...

ჩემი „სადედოფლო“ ბტმის ხის მსავასად აყვავებულიყო და ყველა მამაკაცს მისკენ იზიდავდა. ვგრძობდი, მის ასაკში ასეთი აყვავება საფინალო იყო, ანუ გედვის სიმღერის მსგავსი. დღისით, მზისით, რაღაც დიდის და მშობენლოვანის მოლოდინში მისი თვალები ისე კვსავდნენ, როგორც კატის თვალები სიზნელში.

ამკარად ვხედავდით, ახლა ყველას საითთაოდ ენადა ბტმის აყვავებულ ტოტების მძვტვრევა. რა თქმა უნდა,



სათავისოდ. ჩემმა მეგობრებმა ამჯერად ლორის ლორი და შავი ლეონი შეგვარტყეს. საკუთარი სახლებიდან ჭურჭეხადე კი არ დაეინცნიათ. ერთს აუხუტი კიდევ და განუეცხადე: თუ ძალიან გადაციცილებით უფურბე ჩემს „საადელოფლოს“, მეს არ აცილებ, რამაშ მეთუი საქმე? საწყალი ისე შემოხდა, სულ ბოღმღებს მიხიდა. ჩემი „საადელოფლო“ კი მეცხრე ცაზე აღმოჩნდა, რადგან სამაქარაოზე გამოვიტანე ის, რასაც არ ვამფლავებდი. ახლა ყველამ იცოდა, რომ მე ამ ქალბატონით ვიყავი გულანთებული და თურმე არამარტო მე.

ლობოიკ მოხიზარმა წერილად ჩაჭრილ ლორის წვენი. თხელი, შეზრანული ქაედები, პრასი, ბოლოკი, ნინმატი და შავი ლეონი. ყველაფერი იმის მაუწყებელი იყო, რომ სადღეგრძელა და ტკბილი რეალობა არ მოგაკადებებოდა. მაგრამ ყველაზე მეტად სწორედ ამის მეშინოდა. მაკადას შემოვივლიდით.

— თუ არ ჩაიდენ ცოფვას, უარესია, რადგან სამოთხის-ეცნ მთავალი გზა ძალიან მარტყვია. თუ დაიბნად, აჯრობებს, რომ იქვე მოკვდე, რადგანაც პირდაპირ სამოთხეთი მოხედები.

— რატომ მერებლომ? — შემიკითხა პირველი მეგობარი. ჩემსას მაინც არ ვიბლიდი და განავტრობდი.

— ქრისტეს ერთხელ მოწადებმა შკოთხის, რა ბედი გველიო? ქრისტეს გაუცილია და უთქვამს: მოხავლას რატომ კითხვლობთ? განა არ აჯობებს ჯერ თქვენი წარსული იკითხოთ, შემოქმედმა რატომ გაგაჩინათ? — გეფიციბით, ბიბლია ბეერი ვიკითხე, მაგრამ ადამიანის დაბნეულების შესახებ ვერაფერი შემიტყვებ. ასე, რომ თავად უნდა ვეცხებოთ კურჩანი — ვითქმე და თავი თავმარყვებელი ქათამივით დაბლა დავხარე. ჭიკები ღვინით შევავსე.

ვაითო ადევრ სმასა და ღვინა ჩემი „საადელოფლოსათვის“ გონება დაეკარგეინებდა და მეტი რაღა ვიქებებოდი. მაგრამ ეს ყველაფერი ასე არ მოხდა, ყველაფერი მოხდა ისე, როგორც უნდა მოხდარიყო. სრული ნესრეგის და სიმტკბილეობის დაცვით.

ჩემი მეგობარი მანდილოსნებიც გამოჩნდნენ. ჩემი არსებობა ცოლც მოგორდა. ვერავინ ვერაფერის მიხედა, რას გამოეწვია ასეთი თავყრილობა. უფრო მართალი რომ იყო, ვიტყვი, ყველა ყველაფერის მიხედა, მაგრამ აბა რა მიერე, ისხდნენ... ისხდნენ... ისხდნენ... არას, ეს მართებელი ფორმა ზმინსა არ შეეფერება რეალობას. ამიტომაც ვიტყვი მახიზურადა: ივდნენ, ივდნენ და ნაცივდნენ. ჩვენ მარტონი დავირობი, დავეციეთ, როგორც იქნა, მაგრამ რად გინდა, ზღუები და ოკანებით ისევ დუმდნენ. მოძისაგან ვკანკალდები. ამას კიდევ დავმატა ჩემი მოულოდნელი დამგზავრება. საქართველოში ითითა-ორთლა უფლოოვი გუკავს. მათ შორის მეც მივდევი ამ საქმიანობას. სამცხე-ჯავახეთში გავემგზავრე, რადგანაც შევტყვე, რომ იქ ნამოხლა ორი მრგვალი, პატარა ციცირის კვერცხის მსგავსი შავი ქვა, რომელთაც ერთად ვთუ დაამყვლებდით, თუთრი მხე ებდა, თუ დააცილებდით, ფერს იცვლიდა, მუქდებოდა. აშკარად ანომალური მოვლენა იყო. ამას ისე დამანიტრტვას, რომ „დედოფალი“ კი მივატოვე ჩემი მეგობრების ხელში და გავემგზავრე საქართველოში ერთმა-ორმა დღემ საბოლოოდ მთელი კვირა დაიჭირა. ყოველდღე: ორჯერ, ხუთჯერ, შეიძლება ითქვას მეტჯერაც უარეკავდი. როგორც კი ჩამოვედი, მამინე ჩემს „საადელოფლოს-

თან“ გამოცხადი. ის ისევ ჩემი მეგობრების გარემოცვაში დამხედა. თითქოს არც არსად ნავსულსიყვი, მაგრამ ამჯერად თან ახლდა ვილც ბავშვი, ბიჭუნა, რომელიც მეზობლისაგან თავიფეყვანა. ჩემი „საადელოფლო“ ამ ბავშვს რატომღაც ნათიდან არ იცილებოდა, დღე და ღამე თავისთან ჰყავდა. ალბათ იმიტომ, რომ მასზე რამე ისეთი არ შეიფერა, რაც არ შეიძლებოდა. ჩემს სულში მისი ხალხი განგამი. ყველგან თავდაცვა და საძაგელი შოშობისთვის გადადგმული წინასწარი ნაბიჯები. ჩემს მიერ ნანახ სასწაულებზე ქვას, ლუდოვიკოს სახელგანთქმულ ავეჯს, ყველაფერს თითქოს ჰქონდა რაღაც ერთიანი კოდი. ჩემი „საადელოფლო“ ჩემზე ოცი წელი უფროსი იყო. არც მე ვიყავი ყმაბეღილკაცი ასაკში. ნაბეჭდი საუკუნე მრებრებე მედო. „საადელოფლო“ რუსულ „ბატალინი“ სიმღერებს ნახოდა დაგუდული ხრინინი ხმით, „ალბათ ნავდომიკ არის და მიხალავს“. იმას ვერ ხედებოდა, რომ მე მის ნებისმიერ უმცავსობას მოუყებნინდი გამართლებას. ნამგზავრი ვიყავი და ამ საბაშური სიმღერის ფონზე ჩამეძინა. უცნაური სიზმარი მესხმარა.

სიზმარშიმატკარი ვიყავი, ბოდიარტის სვირინგების ოსტატი. ქალების ამბორულულ ადგალებზე დღე და ღამე თავაჭინდრული ვმროზობდი-ლომებს, კაცოქსია ვამპირუნებხატავდი, თანაც უცოლო ყმანელი ვიყავი და ერთი უცნაური სურვილი მახრჩობდა. მჭეოვა მათ შორის ის, რომელიც ჩემთვის ერთადერთი იქნებოდა. რა უცნაური სურვილი იყო ეს, როდესაც უკვე მყავდა მრავალი, მაგრამ მისი ის ერთადერთი მენატრებოდა. რა უცნაურია სიზმარში კაცის გული. ვინ გაგიგებს, ვინ გაგიხვს, თუ არა სივე ქალი, ღმერთის უტყვინო ქმნილება, რომლისთვისაც ღია ქვეცნობიერების ყველა კარიბეჟი. ისინი ვითომ ჩავს სვავს, იხიდან თუ იცვამენ, თმებზე იხევეთ თუ ილიანი, იქუდრენიან თუ იღებებიან საშყარი მანრც მათით სუნდამულობს. აბა ჩვენ, მამაკაცებს, რა გვესმის მათი, რაღა ნადეალი გავხედებოდათ.

აი, შეხედეთ... — ერთი ჩემს წინ მოხერხებულად ეწვობა და მამაკაცისთვის ყველაზე სანუკეარ ადგილს ურცხვად იმიშვლებს, რა თქმა უნდა, სვირინგისათვის, ჩემი შემოქმედებისათვის. მომწონს მისი სითამაჟე. გადასატანი ნახატის არჩევანზე. ქალიშვილს მახებლგონიერება აქურდა არ აკლია. ბოლოს, როგორც ხებდა ზოლმე, ისე დავახლოვდით, რომ დავეკორნინდით. მაგრამ იქვე მიხედვი, რომ ის არ იყო, ვისზედაც ვოცნებობდი. იმასაც მიუხედი, რომ სწორედ ასეთი ქორწინებგბია ჩვეულღებრივი მოვლენა. იმასაც ადვილად მიხედვი, რომ ნებისმიერ ინდივიდს სხვა რაღა რჩება, თუ არა შევეგუოს თავის ბედს. მეც შევეუდვი შევეუბნის პროცესს, მაგრამ ერთხელაც ჩემს სახელსიზონში შემოვიდა სწორედ ის, ის ერთადერთი, და მე, როგორც იტყვიან, ზურგის ტვინით მიხედვი, რომ ის იყო. დავემუნხედი, ავკანკალდი, ხმა სადალაც ჩამოვიარდა. ამასობაში ქალბატონი გამიშვლდა და მთხოვა მისი ფურის გარშემო ჩემი საფორმო ნახატა — ვამპირის ხახა — გამომესახა. მუშაობას შევეცადე, მაგრამ ბოლოს ვეღარ მოეითმინე და ერთი გვარიანად შევძახე — ვერიკა!... ის დაფრთხა და ნამოხტა. ბოდიში მოუხვადე. ორივეც ცივი წყალი დავლიე. მუშაობას რომ მივყრი, თავი ვეღარ მოეთოკე და სიკვარულშიც გამოუტყციდი. ვუთხარი, რომ ის სწორედ ისაა, ვისზედაც ვოცნებობდი. გაიღიმა, მეორე მხარეს უდარდე-





ლად გაადრეუნდა და ახლა თავისი ტაკუნები დამითმო ჩემი შემოქმედებისათვის.

რედესაც შემობაზის მოვრჩი, როგორც დიდა შემოქმედმა, მეც უბეგრამად ნაჲანერე — „შენ ერთადერთი ხარ ჩემთვის“... ქალა ნაჲიდა, სად ნაჲიდა, არ ვიცი. ის უბრალოდ ჩემი სასიხლოსონად გავიდა და აღარც შემობრუნებულა.

შეიძლება ითქვას, სუღარა გადაეფარა ყველაფერს. მე მას ველოდი. მან თან ნაილო ჩემი ყველა ოცნება. გადიოდა დღეები, წლები, მე კი ისევ არ ვღალატობდი ჩემს იმედს, ვიცოდი, რომ ადრე თუ გვიან ისევ შეეფედეოდი. თავს არა ვზოგავდი. ჩიტებს, ვარდებს, მერცხლის ბუდეებს და რა თქმა უნდა ვამპირის დაფრენილ ხაზას ვხატავდი. უსიცოცხლო, სევდიანი იყო მთელი ჩემი ცხოვრება. მე კი ყოველთვის მენატრებოდა ის ერთი, ვისაც ვუძღვენი ის დიდებული ჩემი ეპიგრამა. რა ენა, მე მას ვბედავდი. იგი ჩემს წინ იდგა და ნიხობდა, მე კი ნაბიჯსაც ვერ ვდგამდი. ლამევიც თერთად მიბრუნენ. სამაგიეროდ, დღისით, მზისით, ჩემს მოზღბერტზე, ანუ ქალის საშორე შეძინებოდა დაბრილს. ბევრს ჩემთვის ნიხლიც უთავაზებია, აქაოდა, აბებერო გაიღვიეთო!, სწორედ ამ სიტყვებით..



სუკაროს კოლექციიდან

ერთხელაც სიხმარში ვხედავ, ვილაც მადვიძებს, სწორედ ასეთივე წესით.. ვხედავ მას, მის ვეებერთელა უკანალს და ამ უკანალზე ჩემს უპეგრამას.

„შენ ერთადერთი ხარ ჩემთვის... სიბერე რომ მოვიკაკუნენს, რა ვუყო მე მაგ შენს ტაკუნებს.“ მივხვდი, რომ სწორედ ეს ფარად თუ სუღარა უკვე აღარ არსებობდა ჩემს წინ. მაგრამ ისიც იქვე გაავაცნობიერე, რომ ის ის აღარ იყო. უბრალოდ აღარ მიყვარდა, მძულდა მიელი მათი ჯილაგი. ყველაზე ერთამოკრებე დიდი წურბელები არიან. მამრების სისხლის ხარჯზე სივდეობან. ახალი სისხლი უყვართ. ყველა დანაშაული, სათავე მათშია, ჩემთან კი მათ ანი აღარაფერი უსაქმებათ. სისხლს ვეღარ ამომწოვენ. ახლა კი იფუთფუთონ, რამდენიც ნებათ. ამიერიდან მე სწრულიად სტერილური ვარ მათ მიმართ. მე უსქესო არსება ვარ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, იმპოტენტი. ციგმა ოფლმა დამასხა. საშინელი სირცხვილის გრძნობამ გამომალეძია.

\*\*\*

ისევ რესტორანში ვიჯექი უსულო და უსახელო არსებებთან. რიტული მუსიკის ფონზე ისინი, თვით ჩემი „საადედოფლოც“ რიტმულად აქნეადნენ თავს აქეთ-იქით. ტვინით რომ უქონოდათ თავები დააქნტილი, ამ ქნევა-ქნევაში ხომ ძირშივე დაძვრებოდათ.

გავიფიქრე და კიდევ მომეწონა ეს ჩემი სარკაზმი. მათი მხრდან პასუხმაც არ დააყოვნა. თითქოს ისმენდნენ ჩემს ფიქრებს.

— მართალია, ცარიელია ჩემი თავები, რადგანაც საფიქრებელი და საზრუნავი არც არაფერი შეგვრჩა. ჩვენ ხომ ყველას, შენი „საადედოფლოს“ გარდა, ერთი ობერაცია გვაქვს გაკეთებული.

— რისი ობერაცია? — ვერაფერს ვხვდები...  
— ჩვენ ყველას საშვილოსნოები გვაქვს ამოღებული და ეს საერთაშორისო პროგრამით მოხდა.

— განა შესაძლებელია ასეთი უშინატიარული პროგრამის არსებობა? — ვკითხე მე.

— რატომაც არა. — გამომეხმაურა ჩემი „საადედოფლო“ — ჩემმა საშვილოსნომ ნაილო მთელი ჩემი ყმანვილქალობა. არადა, საბჭოთა რეჟიმში ვის ექნებოდა ორი თავი, რომ უანსალი ორგანო, ბრმა ნანლაიგით ამოკვეთა. სხვა მხარეს თუ გაიხედავდი მამონ..

— მამონ ბოზი იქნებოდი. — იქვე გამოვტაცე სიტყვა და ამით ჩემს „საადედოფლოს“ მისი ძვირფასი ფრეოდული სიტყვის წარმოთქმის სურვილი.

— არადა, როგორ მინდოდა. ახლაც ხომ მინდა. თუმცა ამას რა...

ლა აზრი აქვს. ახლა ხომ შენ მიყვარხარ. — თქვა და ბავებში მომახევა. მეც გადავიხარე მისკენ და ამპორთან ერთად შიგადაშიგ ზუმრობებიც მივატეხე.

— საინტერესოა, საკუთარი თავის ძირშივე მოკვეთის სურვილი თუ გაუჩნდა ვინმეს, თუ გამოინახება ამის შესტყვისი უშინატიარული პროგრამაც, ექნებათ თუ არა ამისათვის შესაბამისი ტარიფი.

— არა მგონია, ასეთი სურვილი ვინმეს დაებადოს. ყველა თავისი ზედა კოლოვი უპირფასეს მონაპოვრად მიანჩნია. — იყო პასუხიც, ვფიქრობ, ღირსეულიც.

— კარგი, — ვთქვი მე, — მამონ მითხოვნი, გლოგობო, გულის ამოჭრა ხომ არ აჯობებდა? და მის სანაცვლოდ მექანიკური ძრავის ჩადგმა. სიყვარული, როგორც მშმენია, მანდილოსნებს ბევრ თავის ტკივნის უქმნის.

— არც ამის საჭიროებაა — საშვილოსნოს გარეშე გულო, სწორედაც რომ მექანიკური მოტორია. როდესაც ისურვებ, იმ დღეს ამუშავდება. ასეთი რეჟიმით ჩვენ, შავლენაქიანი დედები უსასრულოდ დიდხანს ვიცხოვრებთ. შეიძლება ითქვას, უკედავები ვართ.

— ეს რა კარგა რამე ყოფილა. ჩვენ, მამაკაცებმა, რაღა ამოვიჭრა? — ვკითხე, იმის იმედით, რომ ეს საერთო სიცლი-კისკის გამოიწვევდა, მაგრამ ასე არ მოხდა.

— შენ რა გიჭირს საამისო.



ფარულად ჩემს „სადედოფლოს“ გადავებდე. მგონა, ცრემლად დაიდურებოდა და შავი ტუმბი ნიაღვარი წაღეკავდა. ამჯერად შევეცი. პირიქით, კოპები შეიკრა და ჩვეულ ლოცვა-კურთხევას შეუდგა გაჩენის შესახებ, ჩვენი ბედოვლიანი მოავრობის შესახებ, კაცთა ჟილასია და მოდგმის შესახებ.

კარგად ვიცოდი, ასეთ კაზმულ ლოცვა-კურთხევას არაფერი კარგი არ მოაქვს. ნათქვამია, ჯოხს ბოლო აქვსო. ჯოხი თუ ნედლია, ადვილად აქცევ ერთ წრედ. მერე კი იყავი ჩაკეტულ წრეში მოქცეული. ჩაკეტული წრის შუაგულში არსებობს შავი ხვრელი. ყველაზე პატარა შავ ხვრელშიც ერთი შავი კაცი ზის. ის გამპირია.

- რა გამპირი? — გაუკვირდათ გოგონებს.
- ეშაკუნა... გნებავთ, ასე უწოდებო, თქვენი საქემა.
- მომხდურს გააჩნია, ვინ იქნება... — მითხრა ხრინინიანი ხმით ჩემმა სადედოფლომ.
- უკავრავად, ის ვერჯის ვერ იტანს. — უუბასუხე მე.
- რატომ გგონია? ის ხომ ტირის მარტოობაში.
- საკუთარი თავის კოლაფს ატირებს. ჩვენ ყველანი ჩაკეტულ წრეში ვიმყოფებით. თუ ვინმე განცხრობაში წახს, გამპირი განსაკუთრებით მხეცდება, ადგლად ზედაც-ლეულს, შეჭამს მომხდურს.

- შე ნადეიო. — თქვა ჩემმა „სადედოფლომ.“
- რატომ? — ყველა ერთბაშად დამოღვევით ბავშვებითი.
- არა, თქვენი იყავით. მე ნადეიო. საერთოდ, არც არაფერი მქონია და არც არაფერი მექნება ამ შედურნილთან. — ჩემზე მიუთითა და ხელივ გაამოშინოდა, ზადიანი, ხელთათმანიანი ხელი. შემდეგ კი გაბაკუნდა. ჩემს დასანახად ეს პირველად მოხდა. მე ხომ ადრე, გაცნობის პირველი დღიდანვე ხელში ატატებული დამყავდა.

მას შემდეგ აღარც მინახავს. ის იყო ჩემი უკანასკნელი გამომწვეობებიც. კახელების გამოქცევა უკანასკნელი: „გატარებულმ დედოფლთან დამანივანიაო.“ მაგრამ მე ხომ არ დაფრთხილვარ, გადავირიო.

ივნებ დარჩა ჩვენ შორის რაიმე კარგი, ან ცუდი?.. ვეკითხები ჩემს თავს. პასუხს ვეღვახე, ვაგვიანებ. ხელებს ვიღლი და ვაჯტობ, არც არაფერი მაქვს სათქმელი. როგორც ზღვიდან პეშვითი ამოღებულმა ნყალმა თითებს შორის, ისე გაიპარა ჩემმა ერთად გატარებულმა დღეებმა. თუმცა ერთსაც ვიტყვი, დედეები თავისი რაოდენობით ყოველთვის ქარზობდნენ შენობებს, მიხუზენ ცნობილია. ისინი ნაკიდნენ, გარდაიხვეწნენ, დედეები კი დარჩნენ, სადაც იყვნენ, თუმცა მათგანაც ბევრი ნადეიო.

რაც შეეხება მათ ქმრებს, დედეებმა ისინი დიდხანსა გამოტრირეს. მათ საფლავებზე კი ისეთი ჭიაკოკონა და ბუნებობა გამართეს, მტვრისაც შემურდებოდა. თუ ეს პროცესი ისევე გაგრძელდება, განადგურებული, უსუსლო არსებებილია დაფრთხიო.

სატანა რომ არა, სატანაველი აქაც და იქაც გაცილებით მეტო გვექნებოდა. სატანის არსებობა ღმერთის წამდელი წალობაა, რადგანაც ის ყველა წყნარად უღდელურს დასასრულს უშმახდებს. ყოველივე ამას ხალხში ღელის რისხვას ექანისა.

\*\*\*

ქალაქში არ ვიყავი. რომ ჩამოვყდი, ერთი თავზარდამაცემი ამბავი გავიგე, რაც, გამოგიტყდებოდა, სულაც არ გამ-

კვირებია. ჩემი ყოფილი „დედოფალა“ ფულის გამოძალკის მიზნით თითქოსდა ფეშვებელურ მანქანებს წინ უხტებოდა. რატომ ირგებოდა ვირომ ასე? მოკლედ, ერთ-ერთი ასეთი ნახტომის შემდეგ ბოქებმა, სრულიად უცნობმა ბოქებმა, ჩემსავითი კი არ ნაიყვანეს ხელშიატატებული სახლში, არამედ ჯერ სასიკვდილოდ სცემეს და მერე მისი გვიმი გაუპატორეს.

განა გემის გაუპატორება გაუგონარი პათოლოგია არ არის? თუმცა, როგორც აღვნიშნე, არც არაფერი იყო ამაში საკვირველი, რადგანაც საქმე გვაქვს იმ თაობასთან, რომელიც უშუალოდ საბჭოეთის ნანგრევებზე ნამოჭვეზარდა. ვგულისხმობ ადამიანთა ბედის ნანგრევებს. მათ თავიანთი მამები ნელში გამართული არც უნახათ. მათთვის უცნობია მამბა და მშვილია დამპირისთვის მუდმივი დიალოგის შესახებ რაიმე, როგორც თაობათა ცვლის მიზეზების საფუძველი. მათთვის არსებობს მხოლოდ მონოლოგი, არაფრისმთქმელი ბავშვობა და ნარსულის ყრუ კედელი, რომელიც შემოსილია ფეშვებელურ მანქანებით და საპასუხისმგებლო თანამდებობებით.

დარწმუნებული ვარ, ჩემი ყოფილი „სადედოფლოს“ მანქანის საპირისპიროდ ხტომა ხვევით ფულის გამოძალკის სურვილით კი არ იყო განპირობებული, არამედ საკუთარი ბედის დაცვად რუსული რეჟიმის მსგავსად. ასე რომ, ბევრი ფიქრი არ შესდგება ამის გამოკრეკას. იგი შეგნებული იქნარა თავის აღსასრულს.

მე მაინც დავინტერესდი, სად განისვენებდა. მივაკითხე პროზექტურას. გაიორკვა, რომ უპატრონო უშოპარნი იმარბებან საერთო მესით და თხრისად აქვს თავისი ნომერი, როგორც კოდი. მის ნომერი იყო 666. ეს მისი, თორემ თამარ შეიის საფლავი ქართველებისთვის საერთოდ უცნობია. — გავიფიქრე ჩემთვის. ამის გარდა დავინტერესდი, რა მდენი ენა ლუდიეოკოს აწევს. ცარიელი ყუთები დამხვდა. სახლის პატრონმა ავეჯის გაუჩინარების ვერაფერია ვერსია ვერ შემოშთავადა. ცარიელ ყუთებს შევეურებდი და კვლავაც ვფიქრობდი:

მიუღო ამ ისტორიის ამქონდა თუ არა რაიმე დადებითი? უცებ ამოვიკაშინე, რომ შენდა. ეს იყო გატანჯული, შეგლეჩქიანი დედეებთან ჩემი ვიზიტები რეკორდებში. ისინი ხომ საბოლოოდ ჩემი დასახადად შექცა, თანაც, გამოუქმელი ხიზამყოფა კი. მაგრამ საიდან? საიდან გამიჩნდა „ფარა“ რომელსაც არსაიდან არ ველოდი? ყველაფერი უფლის ნებით ხდება, მაგრამ მინც საინტერესოა.

ერთხელაც საჯარო რეესტრში, სადაც ხდება მინაზე ფართის დაკანონება, ვიკითხე, რამდენად შესაძლებელია მინის ქვეითი — და არა ზეითი — ფართის დაკანონება-მეთო. იურისტებმა განმეცხადეს, რომ სრული უფლება მაქვს, თუ გამაჩნია მინისქვემა ნაგებობა, საკუთრების დამადასტურებელი საბუთი, და რადგანაც მომპოვებოდა ასეთი საბუთი, სრული უფლება მქონდა მინაზე მომეხოხვა საკუთრებაც და თუ მომიყენე არავინ არ მყავდა, შემქმელი ტერიტორიის დასაკუთრება.

მე დიდიან, რაც დაინგრა საბჭოეთი, მინის ქვეითი საერთოდ აღარ იმყოფება სახელმწიფოს საკუთრებაში და, თუ მე მოვიინფორმებ დამატებითი ფართის გამოთხრას და მის დაკანონებას, საესებინ მომგებიანი საქმე იქნებოდა. — ასე რომ, შეგიძლიათ გვირავი თვით მოსკოვად გათხაროთ. — მოსწრებულად მითხრა იურისტმა



— მოსკოვამდე რატომ? — ვიცი, თუ ანაკლეტული ხმით.  
— გაგჭირდება თხრა, იქითკენ უკვე რუსეთის ფედერაცია.

ჩემთვის გასაკვირი იყო, თუ ღირსეულად მოვიცევიდი, ჩავატარებდი საპარეო-სავეტილაციო სამუშაოებს, დავიცავდი ტვინიანობას, შევქმნიდი სასურველ მიკრო-კლიმატს, დამოუკიდებელი საქართველოს შენება მინის ქვეშეთშიდაც შეიძლებოდა. გაცილებით ნაკლები ძალისხმევით. საქართველოში სამოთხე მინის ზევით კი არა, მინის ქვევით, ჯოჯოხეთში გვეშენებინა, როგორც ჩვენს დროში ყველა არსებული ფეკულმართობა. დავიქირავე მუშები და თხრას მივყავი ხელი. არც შევმეცდარეარ, სარფიანი საქმე გამოდგა. თითქმის ახალ ქართველად ვიქციე. თუმცა რა იყო რამში კარგი, არ ვიცი, რადგანაც ღმერთმა ნამართვა ის, რაც ასე მახალისებდა ახალგაზრდობაში. სამაგიეროდ, მომცა ის, რაც ნაკლებად მიკეთებდა გუნებას.

ბესო ხვედელიძე

სიზმრების  
ახსნა

(ა-ბ)

აშელი თუ გესტუმროს სიზმარში, და გაშალოთ სუფრა, და მიირთვათ ბატკნის ჩაშუშული, და დააყოლოთ ზედ პურის ღვინო, და ბრძანით სადღეგრძელოები: მინის, ცისა და წყლის, რამეთუ ბუზარში ცეცხლი გიზვიზებდეს, და გაიხსნით ყველაფერი — მომხდარიც და მოსახდენიც, და დილით, თვალბამო-ღამებულეები, ერთად შეგვებოთ ალიონს —

— ცხადში, ღვიძლი ძმის სიკვდილის შემდეგ წვერი ადარ გაიპაროს. წვერმაღაც თითქოს იგრძნოს შენი სევდა და იმდენად სწრაფად იწყოს ზრდა, რომ სამი წლის შემდეგ, ყოველ ნაშუადღევს, წყარომდე ურიკით მიდოდე. ურიკაზე დაფენილ წვერზე დასვენებული თუნგს წყარომდე რომ ჩაიტანდე, წყაროსათვზე მსხდარი ორი სოფლელი გულხკაცისგან ეგეთებს ისმენდე:

- ჩვენი არსი სამყაროა...
- არაფერი შეგეშალოს — ჩვენი სამყარო არსია...
- არსი სამყაროშია!
- ნუ იტყუები! არსი იქაა — სამყარო აქ, და სამყაროშია არსი!
- სამყარო უარსოა!
- და ის ჩვენი ვართ?
- ვინ?! გასაცოცხლებელი მკვდრები?!
- ...ამის გაგონებაზე ერთ-ერთს თითოთ შენთან მიხმობდე, თუნგს ცივი წყლით აავსებინებდე და ურიკაზე დაფენილ შუნივე წვერში ისე მტკიცედ და ღრმად ჩაურთავდე,

ჩემი ამ ცვლილებით განსაკუთრებით ხალისობდა ჩემი მუღუღე. კანში ველარ ტვრიადა. მანქანებს და ტანსაცმელს ზედზედ იცვლდა. როგორც ადრე ვითხარით, შაველჩა-ქიანი დედებდა, უსახელო არსებები, ძალზედ ხალისობდნენ ჩემით. ყოველ ღამე რესტორანში ვისხედით და თავანყვეტილი ვცეკვავდით. თავს უკვე მეც მათსავეთ ვაცანცანებდებოდა რიტებით ფონზე და კიდევ ალბათ მეც მათსავეთ, მკვდარი და არაფრისმთქმელი გამოხედვა ჩამივდგა თვალებში. ერთსაც ვიტყვი, გლობალიზაციის საერთო ფერხულში კოდი 666 ყველაფრის გასაღებია. არ უნდა დაგვეტორიალებინა, ეს გასაღები, რათა სატანის მარნუხებში არ აღმოვჩენილიყავით.

ასე დასრულდა ეს ამბავი. ღვინო იქა, ჭირი აქა. ბოდიში რაღაც შეგეშალა. „ჭირი იქა, ღვინო აქა“. თუმცა განა ეს განსხვავდება ერთიმეორისაგან? აბა, რა ვითხრათ, რით გაგახაროთ“.

რომ თუნგს წვერიდან მხოლოდ შირი და ყელის მცირე ნაწილი უჩანდეს.



ბენიერი სახით თუ გაუნყოს აბელმა სიზმარში, რომ ქვეშარიტ მამასთან მიდის სოფელში, და დამგზავრება გთხოვოს, და დაუფიქრებლად დათანხმდე, და უკანმოუხედავად გააყევი, და მამა დავიჯდეთ ძველებურად: შუბლზე ხაზებითა და ხაზებში წლებით, და მიშვლები ჩაგყენოთ სანახალებში, და ყურძენი გაწურწურო, და თან ზედ დაგანაწვევდეთ ვერ გამოგარჩევთ, ისე მიყვარხართ ორივენიცაო —

— ცხადში, ღვიძლი ძმის სიკვდილის ექვსი წლის შემდეგ, წვერი უკვე სახლში ნოხივით გქონდეს გაფენილი. წვერის სიგრძე და ფართი მთლიანად ფარავდეს სახლის სასტუმრო ოთახის იატაკს. ნოხად გამოუყენებელი წვერის სიგრძე კი სახლში თავისუფლად გადაადგილების საშუალებას გაძლევდეს, შენთან კი ისმებოდას სასმისები და კითხვები:

- ჩვენი ცხოვრება საახალწლო ნაძვის ხეა და ჩვენი სათამაშოები ვართ მისი?
- კი მაგრამ, გირჩევი?
- ვიდრე არ ჩამოვარდნენ, ვერ ნახოს ცხოვრება?

ბვიან ღამით სოფელმა ძმა-ბიჭებმა თუ მოგაკითხონ მამასთან სიზმარში, და გააღებოთ საფული საქვიფოდ გადაგიაბტივონ, და სუფრა იყოს მდიდრული ისეე პურის ღვინოთ, ხორციით, მწვანელით, თევზით, და აუხირდნენ ერთმანეთს ორნი სხვადასხვა სოფლიდან, და ატყვენ დაკა: იაფ ლარნაკთა წული სოფლურ აივანსა და ფერად სუფრაზე, და შენ ერთი მხარეს დადგე, და აბელი — მეორეზე, და ერთმანეთს ეცეთ სიშართლის დასამტკიცებლად, და გაიღაბო —



— ცხადში, ლეიძლი ძმის სიკვდილის ათი წლის შემდეგ შენი წვერი უკვე სოფლის მარახა და შუკებში გაიფინოს. გზის საფარის ასეთმა უცნაურმა და ორიგინალურმა სახემ სოფელში უამრავი უცხოელი ტურისტის მოზიდოს. წვერთან აბლომი ყოფნის სურვილი მათი მხრიდან იმდენად დიდი იყოს, რომ უცხოელებმა შენს წვერზე ფეხმალად და აღტაცებული მხერხით სიარულიც კი დახერგონ, შენ კი ამ დროს ან ენახას ნამღაფდე, ან კიდევ, რომელიმე ბეჭე შემომფედარი, ხილს კრფდევ და საკუთარი წვერის უსაშველო სიგრძე სულ არ გაუბერებულებდეს.

**ღ**ილისკენ უწუმრად თუ ადგე სიზმარში, და გაღმეულმა სახლში ფინალი შეიტანო, და მძინარე აბელი ზედ აავგო, და უშაბ დალიოს აბელმა სული, და შენ კი გაიქცე ფეხშიშველი, და იმალო ტყეში და ღრეში, და თავი გაგეონდეს ნემომ-პალათი და ზემი ჩამდგარი წყლით, და შესამჩნევად შეგითხვლდეს ზორცი, და ყვრიმალეები უწინდელზე მეტად დაგეწინეს —

— ცხადში, ლეიძლი ძმის სიკვდილის ოცი წლის თავზე შენმა წვერმა იმ მასშტაბებს მიაღწიოს, რომ სოფლის მარა და შუკები უღრან ტყეს დაემსგავსოს. სოფლის ასეთმა იგრმა კიდევ უფრო მეტი უცხოელი მიზიზღოს სოფელში. პირველმა ნაყაღმა შენს წვერში უკვე ჯგუფური სიარული, რისკიანი ექსტრიმი-ექსკურსიები და იქ ამოსული ქანა-სოოს შერგოვება აქციოს ტრადიციად. აქვე დაფიქსირდეს შენს წვერში უცხოელთა მარცვსა და გაუპატურების პირველი შემზარავი ფაქტები.

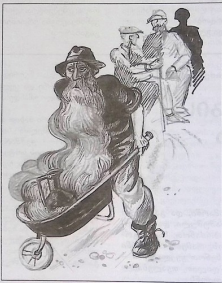
**ქ**ლდა თუ ეცეს მამას, გაივოს რა თქვენი ამბავი სიზმარში, და ისიც ფეხშიშველი გადავიდეს მეზობელ სოფელში, და დაწერეთლი აბელი ზელში აიტყავოს, და ისე ჩაიტანოს სახლში, და თავისივე ხელით გაუთხაროს საშუალო ტანის კაცის სიმაღლის სამარე, და შენ კი დაგწვევლი გადამშული წარშემიის და გააშეხებული პირით მამის, მინის, ცის და წყლის შუურაცხეფისთვის, და ხანძარი კი მის თვალებს ვკიდოს —

— ცხადში, ლეიძლი ძმის სიკვდილის ოცდამეხუთე წელიწადს, დედაქალაქში, ერთ-ერთ ტელე-შოუში მიგინეორო და დიდხანს ვალაპარაკონ პოლიტიკაზე, სოფლის მურწინობასა და ქობადმობადებულ ქალღმებზე. შენი წვერი კი უკვე იმ სიგრძის იყოს, დედაქალაქამდეც მისწვდეს და სოფლიდან დედაქალაქის ტელევიზიამდე პარეში გაბმულ შენს წვერზე ჩამოსდომით იმ გვიან შემომდგომაზე უამრავმა გადამფრენმა ფრინველმა მოითქვას სული.

**3**კლურ მტრედს ფეხზე სველი მინით დანერლი ბარათი თუ შეაბა სიზმარში, და მამას გაუგზავნოს ახსნა-განმარტებით, და აუნწო, რომ ძალათა კი გინდა, მაგრამ წრეული სინაწელი ჩადენილის მიმართ არა და არ მოიფის: რომ აბელი მძა კი იყო, მაგრამ — უმცროსი, და ეგეთ დროს ბრძმა სიზმარის კი არა, უფროსი ძმის მხარეს უნდა და მდგარიყო, და შენზე ხელი არ აენია —

— ცხადში, ლეიძლი ძმის სიკვდილიდან ოცდაათი წლის შემდეგ ხალხს შენი წვერის უსასყიდლო გამოყენების უფლება მისცა და ერთი-ათად წინ წავიდეს ქვეყნიდან პარიკების, ბალიშებისა და ხელოვნურსაფრინიანი ფეხბურთის მოედნების ექსპორტის საქმი.

**ზ**ეზუელად თუ გააყოს მამამ სიზმარში ფეხი რკინის ქალაქნებში, და დაიჭიროს რკინის ჯოხი, და მოიგდოს ზურგზე ზომიერად სავსე ზურჯიანი, და ლიად დატოვოს სახლი, და წამოვიდეს შენს საძებრად, და ბევრი იარაღი თუ ცოტა, ვადეყაროს დათეს, რომელიც იყოს “ქამა და ძილი”, და შეიხიოს მამა — „რემი კაინი ხომ არ გინახავსო?“ — და იუაროს დათვმა, და დააკრეჭინოს მამამ დათეს კბილებში, და რომ ვერ უპოვოს კბილებში გახიროული შენი ზორციის ნაფთოთი, ვადეხვიოს მხარზე ხელი, და ერთად გამოსწიონ შენს საძებრად —



მხატვარი ბადრი გაგნიძე

— ცხადში, ლეიძლი ძმის სიკვდილის შემორმოცე წლისთავზე სოფლისთავად ავირჩიონ და სოფლის გამგეობის სხდომაზე შენს გრძელ გამოსვლებს ვეველანი სულგანაბლები უსმენდნენ. წვერი კი უკვე იმნელა იყოს, რომ შენი კეთილშობილური ინიციატივით მისი ნაწილით გადახუროს მთელი რაიონის სახლების სახურავები.

**თ**ვალმოუხუტავად თუ იარონ ბევრი თუ ცოტა სიზმარში, და ძლიერ მომძვეთე მამას და დათეს, და თვლი შეიძინე ველური ფუტკრების ზუფებს ხის კენწეროზე, და მამამ ნადლის ბუშტი ამოიჭრას, და გაბეზოს, და დათვი აყუყვს ბუშტს ხის კენწერომდე, და ფუტკრებს თაფლი მოწინებით სიხოვოს, და ფუტკრებმა დათეს თაფლი მისცენ, და მამამ ბუშტს თოფი ესროლოს, გახეთქოს, და დათვი ისევ მინაზე დაეშვას, და იგემონ თაფლი, და გაძლიერდნენ, და განავრძონ გზა შენს საძებრად, და თან გამოიყოლონ ფუტკრის ჯარი —



— ცხადში, ღვიძლი ძმის სიკვდილის ორმოცდამეხუთე წელიწადს შენმა წევრმა გათეთრება იჩნყო. შენ ამან არ გადაჩვიანობს, ვინაიდან შენი წევრის ხელოვნურ თოვლად გამოყენებამ მოიცვას არა მხოლოდ ახლო აღმოსავლეთის პაპანაქტა ქვეყნები, არამედ სრულიად აფრიკის კონტინენტიც კი.

**ი**ლაჯგამოცლილ მამას, დათვს და ფუტკრებს თუ გადაეყარათ სიზმარში ზამთარი სახელად "შენ გავყინა სიკვდილმა", და თუ ზამთარს პითხოხნ: "შენ ხომ არ შეინერვიუნი და თოვლით ჩვენი კაენი?" - და იუაროს ზამთარმა, და შენ კი ამ დროს მართლაც სულ სხვა ტყის ფულუროში გეძინოს ტკბილად, და დამიგზავროს ზამთარიც, და ყველანი ერთად გამოუდგენ გზას შენს საქებრად, და მალევე დააღამდეთ, და ძილმორეულმა დათვმა ბანჯგვალი გამოიძროს, და ფუტკრები ზედ ნესტრებში ეხაზუნონ და დაანთონ ცეცხლი, და ააგზავნიონ ზამთარი და ზამთარი გახაზუნულად აქციონ, და თბილადვე გამოიძინონ, და უთინოს გაუდგენ ისევ გზას მამა, ნაუცხბათედა გამოზამთრებული დათვი, ფუტკარი და ვაგაფხული სახელად "თვალს მწვანე ფერი ამშვიდებს", და შენ კი ამ დროს ადრეულ კენკრას აგრეობდე და ამით გავკრძნის თავი —

— ცხადში, ღვიძლი ძმის სიკვდილის ორმოცდაათი წლის თავზე, როდესაც მსოფლიოს ათ უდიდეს ქალაქში პარალელურად შენი წევრისგან შეეკრილი კაბების, ქაითიბების და მათრახების გრანდიოზული ჩვენება მოეწყოს, ღრმად მოხუცებული ლოგინად იყო ჩაფარდნილი და სახეზე მიტკლისფერი გეღოს. ზედმეტად საუსტად რომ იგრძნო თავი, მღვდელს დააძახებინო და აღსარების მაგიერ მღვდელს ორად-ორჯ სიტყვა უთხრა:

— გამპარსე, მამაო!  
მღვდელმა პირველარი გამოგსახოს, შემდეგ ოქროს ჯვარს გათხვიოს, ხელში ბასრად აიღესილი სამართებელი აიღოს და სუფთად გაგპარსოს.

**ა**ი ენით თუ გიძახონ სიზმარში, და შენ მუნჯად იყო, რამეთუ გეპროდეს მამის რისხვის, და თუ შიმში იმდენი გიყოს, ტყიდან მალულად გამოგიყვანოს, და დაეშვა ბარად ლამით, და მოციმციმე ქალაქს შეაფარო თავი და გახდე მისი პირველი და მარადიული მათხოვარი, და მამამ კი ფუტკარი ტყეს დაულოცოს, დათვი მისივე თხოვნით ქალაქად დაიმგზავროს, და ჩააბაროს ზოპარსკ, და გეძიოს მარტომ, და გეთხოვლობდეს და ვერ გავნდებდეს, და ხშირად გადაეყვრებოდეს, მაგრამ ვერად გცნობდეს, გახშირდებოდა, და დიოდეს აღმართ-დაღმართ მარად შვილებატკეიებული —

— ცხადში, შენს გასვენებას უამრავი ხალხი დაესწროს. მრავალ ქალაქში მოეწყოს სამგლოვარო მსვლელობები შენი შავ-თეთრი სურათებით და ყველა ეს მსვლელობა ტელევიზიების პირდაპირ ეთერში გადაიციეს. შენ სოფლის განაპირას მომცრო, თუმცა კი ყველა მხრიდან თვალმისაცემ, გორაკზე დაგვრძალონ და შენს საფლავზე აღმართონ ქვის ორნამენტული და მოჭრილუ გლობუსი, რომელსაც შენივე წევრისგან დანწულვი ასობით გარშემო სამ ენაზე ეწეროს:

„ძმა ძმისთვისაო“

„BPAT 3A BPATA“

და

„BROTHER FOR BROTHER“

პირველი შთაბეჭდილება

გროტესკის  
მეორე მხარე

ეს ამბავი აბსურდის ესთეტიკითაა გაჯერებული და ავტორისეული თხრობის პირობითად სერიოზული ტონალბა სხვა არაფერია, თუ არა შეფარული ირონიულ-პაროდული ფონი, რაც ხელს უწყობს სათქმელის ნარმოქმნას. ნაამბობის ქარვა, სიზმრის ახსნის პაროდირებულ თხრობას რომ მოაკვება, კარგადაა მოფიქრებული და ნოველის დინამიკას განსახლვრავს.

მხოლოდ უმეცარი ვერ დაინახავს ამ ნოველში მთავარს, ამქვეყნიური ცოდვის უწყებებელბას, პერმანენტულობას, ცოდეგსთან თანაცხოვრების გარდევალბას, სხვაგვარად რომ ვთქვა, ძველი აღთქმის ავტორისეული ნაკითხვის სახრის და ამ სტილისტიკისთვის დამახასიათებელ ნაღვლიანი ღიმილის ფიერერესკს, ერთი შეხედვით მსუბუქად და ლაღად რომ გასდევს მთელ ტექსტს.

ეს ამბავი არამყელუბრეო პირობითობასა და ფსევდო-ფანტასტიკაზეა აგებული, რაც საშუალებას აძლევს ავტორს

გროტესკის ნაპერწკლებით ალაგის თხრობა და ამავე დროს სანახევროდ, მაგრამ მინც გამოაჩინოს თითქმის დაფარული ტრაგიკული მხარე, რაც მუდამ თან ახლავს თხრობას.

რაც შეეხება ფინალს, ეს ღია ტექსტიცა ცოდეგის გარდევალბისა და ცოდეგსთან აუცილებელ თანაცხოვრებაზე, და სწორედ აქედან ჩანს, აქ მტლავდება ავტორისეული დამოკიდებულება ანუ ის, რაც უნდოდა ეთქვა მკითხველისთვის.

ათასჯერ ნაკითხული და გადააზრებული ბიბლიური იგავი ფრიად ორიგინალურად არის წარმორჩენილი ავტორისეულ გროტესკულ, დანტასტიკურ ამბავში. ამბავი პირობითად დაეარქვი, იმიტიომ რომ ეანრობრივად არც მოთხრობაა და არც ნოველი, და უფრო განვრცობილ იგავს ჩამოკავებს მომწვენიებით ზღაპრულობით, ძველი აღთქმის თავისუფალი ნაკითხვით და იუმორით გაჯერებული თხრობის ფიქციით, განსაკუთრებით კი ფინალური ნინდადადებით, სადაც ჩნდება კიდევ გროტესკის მეორე, ნამდვილი სახე, ტრაგიკული სახე და არა ნიღბი.





მამუკა ნიკოლაური

**იოთახი წვიმავი**

— იოთამს მუხი დაეცაო, —  
თითქოს ზეციდან დაიძახეს ეს სამი სიტყვა.  
წვიმდა და უხუბდა — ცა იმსხეროვდა  
და ერთმანეთში ირუოდა ელვა და წვიმა.  
იოთახი გულალმა იწვია —  
ცას მიბჯუნოდა მლოცველის მზერით.  
წვიმდა და წვიმდა — თქრიალით წვიმდა.  
წვიმდა სახეზე, წვიმდა მკერდზე, წვიმდა თვალბუზე;  
წვიმდა გულში და ფილტვებშიც წვიმდა.  
მას უკვე წვიმა მიპატრონებოდა.  
წვიმას უზიარებინა —  
წვიმას მიეტყვეებინა ცოდვები,  
წვიმას მიეღო საკუთარ შვილად  
და დასტიროდა — წმინდა ცრემლით ეფერებოდა.  
ის უკვე ჩვენი აღარ იყო, წვიმისა იყო —  
წვიმა შეესწრო მის სიკვდილს და მიეპატრონა,  
წვიმამ ითავა მისი მზერის დასაფლავება.  
წვიმდა.  
წვიმა აშბობდა იოთამის საცვარელ ლექსებს.  
წვიმა ტიროდა. წვიმა წუხდა. წვიმა ჩიოდა.  
ის კითხულობდა წმინდა ნიგნს და ილოცებოდა.  
ყველაფრის შემძღეს — ყველაფერი შეეძლო წვიმას,  
გარდა ერთისა, ის მკედარს ვეღარ ააშბურებდა.  
მოუკვდა იოთა — იგი თავის შვისფერ სიმღერას  
ვეღარ ჩააბეჭდეს განელივი გარმონის ხმაში:  
«გადმოგვიხედავ, ძიქეთო, ველიანო და ტყიანო,  
ვერ გბედავ ჩემო ლამაზო, თვალჭრელო, ყვითელთმიანი».

**დავასაფლავეთ ილო ფხოველი...**

— გაძაღ სიკვდილო!  
ჯერ ამ წმინაზე  
არ გაჩენილა, ვინც შენ ენას შემოგაბრუნებს;  
გაძებ სიკვდილო, შენი კბილები  
ვერ გააჩერა სევდამ და ურეამ!  
ვერც ღვთის ლოცვამ და ვერც ვედრებამ ვერ გააჩერა —

ჩამოგტიროდნენ, ჩამოგძახოდნენ  
შუაფხული მოტირალი დედაკაცები...  
არ გაძადა იგი, დღეს კიდევ ერთხელ  
ჩაიარა და ფშავის ხევი ჩაინადირა —  
ის მოკვდა — ლამაზ ხეფხვით მოკვდა!  
ულმობელ დევნილ დაქანცული დანვა და მოკვდა!  
ადექით ფხეზე,  
მიფულოცით სიკვდილს ბიჭობა —  
არ იფიქროს, რომ შურმა თვალი ამოგვიღამა!  
...მწიფობით ილო! — მეტს ვერას გეტყვი.  
ამ გაზაფხულის ცა-ღრუბელის გრუხუნ-გრიალში,  
ამ ღვარცოფების უაღვირო სხლტომბა-დგრიალში,  
ამ მოტირლების სიტყვისა და ცრემლის დენაში  
გზას ვერ გაიკვლევს ჩემი ნათქვამი,  
არ გამოინდება ჩემს თვალბუზე მომდგარი ცრემლი.  
მწიფობით იყავ, მწიფობაში ეგ შენი მინა! —  
დღეს რომ ჩაგაცვეს მესაფლავებ სახლიკაცებმა!  
შენ ყველაფერი გიხდებოდა, მინაც გიხდება —  
მინა — შენსავეთ გულუხვი და ჯავრის მზიდავი.

**ფასკუნჯი**

მწიფობით!.. ჩადი!.. არ შეგეშინდეს! —  
მინა არც ისე სამიშია, როგორც ჰგონიათ!  
ხო მინა ისევს, ისრებივით, მაღალ ჩინარებს,  
მინის გულიდან ამოსჩქეფენ გეიზერები,  
ქრანთიმბებს და გვიროლებსაც მინა გვიგზავნის...  
მწიფობითი!.. ჩადი!.. არ შეგეშინდეს!  
არ იკეტება სამუდამოდ ქვესკნელის კარი —  
მიმოფრინავენ ფასკუნჯები ქვესკნელ-ზესკნელში  
იქიდან! — აქ და აქედან იქ მიმოფრინავენ —  
ჩაჰყავს მგზავრები და ამოჰყავს ამ ლამაზ ფრინველს  
და უკვდავების მაძიებელ ჭბაუკის გზაზე  
მარადილი მწვანე ცეცხლით ღვივის ჯეჯილი.  
არ შეგეშინდეს! გაილიმე და გაიცინე,  
შავეთს თუ რამე გაანათებს, ისე ეგ შენი  
გაილიმება და გაიცინება გაანათებენ;  
შავეთს თუ რამე დაამარცხებს — შენ დაამარცხებ!  
...აი, ფასკუნჯიცი! — არ შეშინდე, ჩადი, ჩაფრინდი,  
მეც ეს ფასკუნჯი ჩამომაფრინე, როცა ნამოვალ.

**იკაროსის დაკრძალვა**

რატომ ჰქვია სიყვარული სიკვდილისკენ ფრენას?  
რატომ ჰქვია სიყვარული მუდმივ სისხლისდენას?  
...  
ცუდად დასრულდა იკაროსის გაფრენა მზისკენ —  
ის ოქროსთმიან, ოქროსფრთიან ანგელოზს გაჰყვა,  
ერთხანს იფრინეს, ილივლევეს მოსარკულ ცაში,  
მერე ლამაზი ანგელოზი ცას შეუერთდა,  
ხოლო იკაროსს შემოადანა სანთლის ფრთები და  
ცამივე მოკვდა — სული აღარ ჩამოჰყოლია,  
მფრინავი სული ანგელოზის ფრთებში დალია.



...სიზმარში ვნახე — მკვდარი ინვა ბალახ-ბულახში, მკვდარი ღმილი მკვდარ სახეზე გადაჰფენოდა, მასთან ცის ქალი — ანგელოზი დაფრენილიყო და ამოსჩქეფდა მის თვალთაგან ცისფერი ცრემლი. მე გავიფიქრე — ნეტავ ცაში იყოს სამარე, ნეტავ იქ, ცაში დემონარნი ანგელოზებს და სამუდამოდ იქ, მზის მახლობლად დარჩენილიყო. ...ახლა კი, რაღა! — აქ დავმარხოთ მწვანე მინდორში, მინას ნუ გაუთხრით, ზედ მინდორი გადავაფინოთ, რომ ყვავილებში იმპრიალის იმისმა სულმა. მოდი, ავანთოთ სანთლები და ვილოცოთ მისთვის — ვინც ცაში, მზისკენ ფრენაში და ქროლვაში მოკვდა, ვინც ცას შეასკვდა. მოდიოთ ყველანი, ვინც სიყვარულს არ გაექციეთ, ვისაც შიამიან ყვავილივით დაგვაცვთ ქრილობა, მოდიოთ ყველანი იკაროსის გასვენებაზე, ჩვენს გარდა ვერვინ დაატვირებს შესაფერისად. ... რატომ შექვია სიყვარული სიკვდილისკენ ფრენას?! რატომ შექვია სიყვარული მუდმივ სისხლისდენას?!

**ეს შემოიჭირვა მუშუტკარა აოზნია**

— სულელი ხარო, — მითხრეს კამათში, მითხრეს კი არა, გალესილი ენა მესრულიეს, „სულელიაო...“  
 ბრძენზეც ამბობენ, სრულ გიჟზეც და ნახევარგიჟზეც... გულწრფელად რომ ვთქვა, ახია ჩემზე, სულელი მქვია, მამ სხვა რა მქვია?! —  
 რას დავდეგარ და ამ უბირ ხალხს ვუკამათებ?! ხომ სჯობს, რომ ვიყო ჩემს მინდვრებთან და ჩემს ფუტკრებთან;  
 ჩემს მოშირაღელ იფნებთან და ცაცხვის ხეებთან;  
 ჩემი ლამაზი გუგულისგან მოხნეულ ხმებთან;  
 ჩემს მდინარესთან — ხეობას რომ სიცოცხლით ავსებს, ბარად რომ მთების დუდუნო და ჩურჩული ჩააქვს; ვიყო ჩემს ფიქრთან — ღრუბელივით რომ მოგ ზაურობს, ნარსულ-მოშავლის ქვედაზე რომ მიიტყორცნება; ვიყო ნიგნებთან — ჩემი სულის ნათესავებთან: ვაფასთან, ბლოკთან, დონ კიხობთან, ჰამლეტთან, ლორთან...  
 ლორკას, რუსთველის, გაბრიელა მისტრალის სულთან. ...აი, ჩემი ძმა ლამანჩელი ტირილით ამხობს:  
 — იმიტომ გაეჩნდით — შოლტებივით გვირტყან ენები?!  
 — იმიტომ გაეჩნდით, რომ ვიციებად გამოგვაყვანალონ?!

**თამათ**

— სადღა თამათა?  
 — აღარაა!  
 თამათს ადგილზე სიცარიელე აიფოფრა, გადაიფოფრა და ტკივილების ღრუბელივით ჩაადგა თვალებში:

სიცარიელე — ყორანივით დამჯდარი მკვდარზე; სიცარიელე — უდაბნოდან მოსული წყველა. სიცარიელე მრავალგვარი სახეხევაობით: ხან ქინქარავით ისუსხება, ხან ასპირტით იგესლება, ხან დაკორებული ქვასებით მხედება, ხან რკინასავით ჭრიავებს ძვლებზე, ხან ჩემს ფიქრებში დააბუჯებს დევის ფეხებით, ხან ყინულია — რომ მთლიანად გამამყინვაროს... სიცარიელემ შეისრუტა თამათს ღმილი, თამათს თვალები და თამათს თმები, სიცარიელე ვადმოემხო ცასა და მინას... ...მე კი მეგონა, სიცარიელე სიცარიელეს ნიშნავდა მხოლოდ...

**არადეთი და მარადეთი**

მარადიული დღე არ არსებობს, მარადიული ღამე არსებობს. ... — იმ ქალაქებში — არადეთში და მარადეთში (ასე დავარქვათ უსახელო ქალაქებს ჩვენსას) მზე ჩამოვარდა, მთვარე დადნა, სანიღები ჩაქრა, ნების წყალივით ჩაიწურა მამლის ყვირი და სეტყვასავით გადავიდა ყველა ძაღლები. ის ქალაქები — არადეთი და მარადეთი დილაღენ და დაიქაცნენ სიყვარულისგან, დილაღენ და დაიქაცნენ სიძულელისგან, დილაღენ და დაიქაცნენ სიცოცხლისგან. ლიონ დააცვდათ საო კედლებზე აგებულ კედლებს, მუხლებში ჩაჩვენდნენ ცად ასული ციხე-კოშკები, ზეცაც ჩამოტყდა, ჩამოვარდა არწივი მზიდან. იმ ქალაქებში — არადეთში და მარადეთში მხოლოდ ნარსულის არწივლები დაფუთფუთებენ, ნარსულის სუნი და სულია ჩაგუბნებული, ნარსულელების ჩურჩული და ჯუმჯუმი ისმის. ამ ქალაქებში — არადეთში და მარადეთში გარდაცვლილების საპატიო სტატუსით ეწვევართ. აქ ჩვენ ვერაინი შეგვაწუხებს — სულ ბევრი... ბევრი, აღმოჩენებზე მეოცნებე არქიმოლოგმა სარკოფაგებზე ნერაქვით რომ მოვიკვავუნოს... ... მარადიული დღე არ არსებობს, მარადიული ღამე არსებობს.

**ღარჩით ღუმილში...**

აქ ხომ სულ სხვა ვარსკვლავები იყვნენ?! — კიფობდნენ, კისკისებდნენ, ქყიფოდნენ. ამოდიოდნენ და ჩადიოდნენ. გადმოგვცქეროდნენ და გვიმღეროდნენ. მაშინ ცა მინის ნაწილი იყო, ცასა და მინას საზიარო ბალები ჰქონდით. ახლა კი მინას გამოიყყო და განმარტოვდა, ცაქ მინა დათმო, გადაცხოვდა, გაუდაბურდა,

საქართველოს  
 პარლამენტის  
 ბიუროს მიერ  
 გამოცემული



ცამ ცაც დაკარგა, ცამ ცაც დათმო, ცამ ცე შეიშრო  
და ასე იქცენ ვარსკვლავები „ძველ ვარსკვლავებად“,  
ასე დაეხანგდნენ, დაილაღნენ, დანალღიანდნენ.  
მარტოხელა ცა ცივია და მიუკარებო,  
ის აღარ მისმენს, მინისაკენ არ იყურებო.  
თითქოს არც დარდობს —  
კარს არ უღებს ცრემლსა და კენესას,  
დგას თავისთავში — უსასრულო სიმარტოვეში.  
მეც მარტო ვარ და ისიც მარტოა,  
ცალ-ცალკე ვკვნესით, ცალ-ცალკე ვტვრიით,  
ცალ-ცალკე ვიბრძვით ტკივილების ბარიკადებზე,  
ჩვენ ჩვენს სევდიან დუმილში ვართ ჩაუშვრულები.  
— დარჩით დუმილში, მტკიცედ ნათვ ციხე-ქალაქში, —  
გვირჩევს დუმილი, — დუმილიდან არ გამოსხივდეთ,  
აბა, სხვა რატომ უნდა გაათოთ  
შენი ტკივილით?!

**გაზაფხულის აბალგაბა**

ჩვენ ხომ ველარ აფვრინდებით, ჩვენ ხომ ველარ  
გაფვრინდებით.

ჩვენ ხომ ველარ გავრინდებით სიყვარულის ბუდეში!..

გაზაფხულია — ქვესკნელს და ზესკნელს  
თავშესაყრელად ჩვენი ბალი აურჩევით.  
გადაუმოლია მწვანე კალთა ქვესკნელის დედას  
და ამოუსხამს მშის ნატრული იგივე ზევით.  
წვიმის თქრიალში, ფრინველების ფრიალ-ფრიალში  
ზესკნელ-ქვესკნელის საზიარო სიმღერა ისმის.  
სიყვარულისგან რტქდასიმულმა შამქმა ჩასტკვინა  
და ფიქრებთან გამომადევნა, გამომაფხიზლა,  
მავრამ... არც თავის დიდ ზემზე მიმოპატკვა!..  
ჩიტები ისე დაფრინავენ ბალის ბეებში,  
თითქოს ისინი საიდუმლო ბარათებია.  
და ამ ბარათებს უგზავნიან ერთიმეორეს  
დავალებული ალუბლები და ალუბები;  
თითქოს ჩიტები სიტყვებია და ამ სიტყვებით  
აგურ, ის ორი ასხლტელი ფიჭვი საუბრობს —  
ერთმანეთს შეხედუნენ, სიყვარულის სატყუარს შეუყვენენ  
და ვერ გაიგეს, ზინდმა როგორ გადმოიპიჯა.  
მე კი ვუყურებ ერთმანეთში ჩაძირულ ფიჭვებს  
და მერიდება — უნებურად შევასწარ თვალი  
სხვათა სიყვარულს...  
...  
ჩვენ ხომ ველარ აფვრინდებით, ჩვენც ხომ ველარ  
გაფვრინდებით.

ჩვენ ხომ ველარ გავრინდებით სიყვარულის ბუდეში!..

**სახლდარი**

„ჩვენ კარგად ვიცით, რანი ვიყავით,  
მგვრამ არ ვიცით, რანი ვიქნებით“ —  
წერუნებს ერთი სევდიანი ფილოსოფოსი.  
მართლაც, ვინ იცის, საით მივდივართ,

ვის აღვირს მივდევთ, ვისი შოლტი მიგვერეგება,  
ვინ გამოვგაბა რკინის ჯაჭვით ბედისწერაზე? —  
მორგუნავს ეს ფიქრი, მიტარს, ვირანშუნო,  
რომ სხვისი ტვირთით დატვირთული სახედარი ვარ  
და ის „სხვა ვილაც“ თავის გზაზე მიმაჩაქაქებს.  
არადა, ვირის კინზხსენება არ შეიძლება —  
ის პატრონს მიჰყავს! — ვირს არ ანუხებს  
ყოფნა-არყოფნის სევდიანი ფილოსოფია...  
მე კი მიღმეთში ვაღწევა და გაგება მინდა —  
რა არის „იქით“?!

მე ხომ რაც ვიცი — ყველაფერი ნახევრად ვიცი  
და ამ ნახევრადმეტწობილში ვარ ჩარჩენილი.  
...თუმცა, ნახევარსიმართლეს და ნახევარსიმრწუნეს  
ვინ იცის, სრული სიზნულე სჯობს... მართლა ვინ იცის?!

**გაზაფხულის აბალგაბა**

...სევდა კი ნეება სევდაზე, ფიქრი ლაგდება ჩრდილებად.  
...იმას ნუ მოჰკლავ, სიკვდილო, ვინც შენ არ გემორჩილება!

...  
...ბასება მინც არ გატყდა,  
არ ამოუშვა, ჩააბრუნა კენესა და ურვა —  
კარს არ უღებდა სიკვდილის მაცნეს.  
ბალოშზე დაღვირვლ მზეს დახედა ბოლოს ბასებამ:  
— დღეიდან ეს მზე აღმა-დაღმა უჩემოდ ივლის —  
მოვა და ნავა... მოვა, ნავა და ისევ მოვა...  
მე კი... მე გავცრეს თავის საცრით ველის ქარებმა,  
ამულელ-ჩამულელმა მზემ გამცხრილა სპილენძის ცხრილით,  
ფეხს ვარიდებდი ხატის კარზე მოსულ ყვავილებს,  
ხან კი ზეავით ვეზიოდა და ვივრანებოდი.  
ბევრი რამ ვნახე... ახლა კი, რალა,  
სიკვდილი დამრჩა უნახველი — იმასაც ვნახე! —  
ეს თქვა და თავი ჩაუვარდა თითქოს უფსკრულში,  
ერთბაშად მონყდა, რალაც ძლიერ ძალას დანებდა...  
— ხმა ამოიღე, თქვი რამეო, — ჩასძახეს ძმებმა...  
— აბა, რალა ვთქვა, რალა დარჩა კიდევ სათქმელი?!

ეს შევიღ სიტყვა ამოსულ სულს ამოაყოლა  
და დასავლეთით ჩამავალ მზეს ჩაჰყავს ბასება,  
თავად ჩავიდა, არ დანებდა შვეთვის მაცნეს.  
სახეზე მწივდმა იერმა დაძკრა —  
თითქოს სიკვდილის სანახავად გავიდა, წამით,  
კარი კი ღია დატოვა და სიტყვა დაავადო —  
მალე მოვალო...  
...  
იმას ვერ მოჰკლავ, სიკვდილო, ვინც შენ არ გემორჩილება!

**შვილობა**

... ეს სხვა არაა,  
არც ქობია, არც ციციარია,  
ეს ჩემი მწარე მონატრება იქცა ძაბილად.

ეს სხვა არაა,  
არც ზეავია, არც მენყურია,  
ეს ჩემი კენესა ეფება კლდეძქველ ღამეს.



ეს სხვა არაა,  
არც ტყეცაა, არც ისარია,  
ეს ჩემმა ფიქრმა გაიწილა ღამის ნყელიადმი.

ეს სხვა არაა,  
არც მგელია, არც ასპიტი,  
ეს ჩემი სევდა ამოყრულა, ამოსისინდა.

ეს სხვა არაა,  
არც დეცია, არც მაცილია,  
ეს ჩემი დიდი მარტოობა მანვება რქებით.

ეს სხვა არაა,  
არც ლანდია, არც მოწვევნება,  
მე მივდივარ და უკან ჩემი არდილი მოდის...

### თურმანიშვილის გაქცევა

ცეცხლში ნაგებები რკინა იყო თურმანიშვილი.  
ცინებო იჯდა — მილიციელს სცემა და ჩასვს.  
ომშიც იომა — დაბომბვისას დაჰქარდა ფეხი.  
ცოლი გაქცა — ერთ მაიმუნ ფინანგენტს გაჰყვა.  
სახლი დაუნწეს.

ერთდღერთი შეილი მოუკლეს...

მე ჩემს ფიქრებში დავიკვირე თურმანიშვილი:  
— რა უცნაური სიკვდილი ჰქვდება!  
რა უცნაური ნასვლი მივდივარ!  
სი მივდივარ, თითქოს... თითქოს აქ არ ჰყოფილხარ,  
თითქოს და ღამის მატარებელმა  
გვიანი ღამით მიაყვინა ერთ უცხო სადგურს,  
ჩაუარა და ჩაიქარა ღამის წილში.  
ისე მივდივარ, შენი ნებით მივდივარ თითქოს —  
არსებობისგან — გამწარებულ არსებობისგან  
თავისუფლებები.

მზეც ისე ჩადის — არასოდეს ამოვა, — იტყვი;  
მზეც ისე ჩადის — ისე სწრაფად, ისე მოწყვეტით,  
თითქოს თავს იკლავს უღმობელი თავგამეტებით.  
სი მივდივარ, შენი ნებით მივდივარ თითქოს —  
თითქოს გარბივარ, მისინრაფვი, მივექარება.  
არსებობისგან, არსებობისგან, არსებობისგან

თავისუფლებები!!!

ვერ გაგამტყუნებ, ვერც დაგიქრ, ნაღ აქედან!  
ნაღ აქედან! — ჩამოხსენ ეგ შიმქ ქვები!  
გათავისუფლდი ამ სასტიკი არსებობისგან!  
...

ცეცხლში ნაგებები რკინა იყო თურმანიშვილი.

### ფოთოლცვენაა, საღობო

ფოთოლცვენაა — ტყე ინგრევა, ტყე ტყეში კვდება.  
ფოთოლცვენაა — ქარებს შაქეთ ჩვენი ფოთლები.  
ველარ აღუდგებით ნანგრევებიდან.  
ველარ აღუდგებით იმას, რაც გაქრა.  
აბა, სადაა ისეთი ძალა,

რომელიც ნაცარ-ნაბიროსაგან  
ისეც აღადგენს ხანძრისაგან გადამწვარ ტყეებს?!  
სადაა ძალა, ამოფრქვეულ ვულკანებს დახედვს  
და ისეც უკან ჩააბრუნოს მდულარ ლავა?!  
ფოთოლცვენაა — ტყე ინგრევა, ტყე ტყეში კვდება.  
ფოთოლცვენაა — ქარებს შაქეთ ჩვენი ფოთლები.  
ერთმანეთისთვის ერთმანეთში ველარ აღუდგებით.  
ჩვენ დღეს მთლიანი არსებობის ნაფლეთები ვართ  
და ნაბიჯ-ნაბიჯ სხვა მთლიანობას —  
არარსებობის მთლიანობას შევუერთდებით.  
და ტირის ქარი,  
და მღერის ქარი,  
და დაქრის ქარი — მოგზაური, ქარი — მებრძოლი,  
როგორც ძალიან წინათ ქრდა... ძალიან წინათ,  
როგორც შემდეგაც კვლავ იქროლებს... ძალიან შემდეგ.

### ბარდოვილი და სიკვდილი

ქირის სუფრავს ისხდნენ და სვამდნენ.  
ყანს პირს უქცევდნენ, იხსენებდნენ მიცვალებულებს.  
მძიმედ ჩაფიქრდა ბერდოვილი და თავს გაუტყდა  
— მეც აღარ ვარ! აბა, სადღა ვარ?!  
ჩემი მზეც უკვე ჩამოიღვარ-ჩამოივალა,  
მეც შემსრუტეს ქარებმა და ქარაშოტებმა  
გზებზე რო ქროდნენ, მომკიდნენ და მოშრიდნენ.  
დაიწყო სულ მარტო, ძალიან რაა, ძალიც გამექცა!  
გადიქარა, ველარ შეძლო ჩემი ყურება...  
საკივრელია! აღარ ვარ, აბა, სადღა ვარ?!  
და სიკვდილი კი... სიკვდილი კი  
მიანც მაშინებს...  
გავკრფედ მაინც, რომ გიყვიოთ ამოვარზარდე,  
რომ გავიცინო ნუთისოფლის არაფრობაზე...  
ესა თქვა ბერდი ბერიშვილმა. ჩაჰკიდა თავი  
და მომეჩვენა, რომ ქვესკნელში ჩასვლას ცდილობდა.

### მთავთან გავიდა ნაკვეთაური

...ნაბი, ქელებში, სასმელმა რომ ააყყყანა,  
თავიც რომ ყველას დაავინყდა და გარდაცვლილიც —  
აი, ეს მიიხრა გვერდით მუდომმა ნაკვეთაურმა:  
— რა ხდება ნეტავ, სად ნაიდა სიფინჯ-სიქველე,  
სად დაიქარა ფიქრისა და დუმილის ენა,  
აბა შეხედე, იმხარად ვაყვილებთ პირებს,  
თითქოს სიკვდილი ჩამოგვეგდოს თავის ტოტიდან.  
იმდენს ვყაყაბთ, რომ სიტყვები გამოიფიტნენ  
და გზაში ჩანენენ, გაუჭირდათ საზიდრის წევა.  
თითქოს სიტყვებიც მინასავით გამოიღალენ  
დაღლილ მინას კი დასვენება უნდა უთოლდ,  
რომ გააღლოს ნათესები და ძვესკნელიდან  
ზესკნელისაკენ ჯეჯელები ამოიტყორცნოს.  
თუკი დაეკარგეთ ფიქრისა და დუმილის ენა —  
ჩვენს გარდაცვლილებს რა ენაზე ველაპარაკოთ?  
დადუმებულ მთებს, დადუმებულ ცას და ვარსკვლავებს



რა ენაზე და რა სიტყვებით ველაპარაკოთ?  
ყამარს, ამირანს, ბადრას და უსუპს —  
ლევინდებში და თქმულებებში გადასულ სულებს  
რა ენაზე და რა სიტყვებით ველაპარაკოთ? —  
აი, ეს მიზნობა მაშინ ბარდა ნაკვეთაურმა  
და ზენამოდგა, ყაყანიანი გამოცალკეედა,  
მდუმარე მთებთან სასაუბროდ გავიდა გარეთ.

**სიმღერა**

ჩაიჭროლა თეთრმა ქარმა  
ჩაითრთოლა ერთმა ქალმა,  
ჩაიარა მზემ.

ჩაისივლა ველზე ცელმა,  
ჩაიფერა ჟრუანტელმა,  
ჩაიარა დრომ.

ჩაიქუბა იმ მაისმა,  
ჩაიდულა იმ აისმა,  
ჩაიარა დღემ.

ჩაიფრინა შავმა ყვავმა,  
ჩაიგრვინა მინის ზეგმა,  
ჩაინისლა ცა.

ჩაიჭროლა თეთრმა ქარმა,  
ჩაითრთოლა ერთმა ქალმა,  
ჩაე-ჩაედვიარ მეც.

**„იყო...“**

„იყო...“ წარსულზე, წარსულისგან გამოვლილ გზაზე  
ამ ერთადერთ და მოკლე სიტყვას ნაანერს ფაში —  
თავისი ხელით და თავისი ასონიმებით.

„იყო“ — საერთო სამარეა — ჩვენიც და სხვისიც.  
...

ეს ფაში მოდის, ხეტიალით თავმობზეზრებულ  
ღრუბლებიდან და ნისლიდან მოდის ბარბაკით  
და ფეხზე დგამოით დაქაცვული მწვერვალებიდან  
მოდის და მოვია.

ქარიშხლი მოდის, წვიმასავით, თოვლივით მოდის.  
ეს ფაში დიდი და უკვდავი დევის სულია —  
ჩანთქმის, ჩაყლაპვის და შორევის სურვილით მოდის.  
მოდის და მოვა — არ შედგება, არ გაბრუნდება,  
მოდის და მოვა — უსიკვდილოდ უნდა მოვიდეს.  
მოდის გარდაცვლილ ველ-მინდვრების დასატირებლად  
და სეფიანი სიმღერების სატირლად მოდის.  
სეფაში უდგას ფესვები და იმავე სეფით  
იფილივლიან. ცად აღიან მისი ტოტები.

...მოზინექი, მომზებევი, მომზებდი —  
ეთიამაშოთ დასასრულის დრამა —  
ეთიამაშოთ „სეფიანი ქორწილი“,  
ეთიამაშოთ „სიყვარულის ჯვარცმა“...

ვიდრე „იყო“ დაგვერქმევა, ვიდრე  
შეგვიყვრობს და შეგვიერთებს ფაში.  
...  
„იყო“ — საერთო საფლავია — ჩვენიც და სხვისიც.

**თქმულება გელახსურზე**

...ბელელაით ვესო ბექას მამის სამარეს თხრიდა,  
რომ დამარხული კაცისათვის ამოერთმია  
ხირიშის თოფი — ოჯახისგან ჩატანებულნი...  
განთქმული იყო ნადირობით ბექას მამა და  
რომ შიიცვალა, შეიღებმა და ბიძაშვილებმა  
გვერდით მძასავით მიუწვინეს ხირიშის თოფი —  
თქვეს: მონადირე როგორ გასძლებს უთოფოდაო.  
აი, იმ თოფის ამოღება უნდოდა ვასოს;  
ნაასნრო ბექამ და სამიზნეს არ ააქვინა...  
შეიძრა ხალხი — მოიღერეს ბასრი ენები,  
ამოგანგამდნენ, თქვეს თავისი სიტყვა და აზრი...  
თავხევისბერმა გაამტყუენა ბექა ბუნტური:  
— სოფლა ირქარა, სამსჯავროზე უნდა დაგვესვა  
და დაგვესაჯა მამა-პაპის ადათ-ნესითო.  
...საკამიდან დინჯად აიმართა გედებური,  
რკინის სიცოცე და სიმტკიცე აპყვა მის მზერას:  
— დღად ვეფასებ შენს განჭურვტას თავხევისბერო,  
მაგრამ შენს აზრთან ჩემი აზრიც უნდა მივეშვათ —  
ზოგჯერ ერთ ტყვიას უფრო მეტი სამართალი აქვს,  
ვიდრე სამსჯავროდ შეკრებილი თემ-სოფლის გინაისს..

**ქარის ქალი ხარ**

ის ყოველთვის სიზმარეთის ქალს ჰგავდა.  
რომ წავიდა, სიზმარეთში წავიდა,  
ცის ქარებთან, ცის ქალებთან წავიდა.

...  
სიზმრებში დარჩი, სიზმრებიდან ვერ გაგასვენეს.  
სიზმრებში — ღია სარკმლებში ჩანხარ —  
მიშხერ, მეძახი, ხელს მიქმევ და მელმალაზრები.  
ცაში დაფრინავ ნითელი და ყვითელი ფრიებით,  
მზის ირგვლივ ბრუნავ, მზეს შეხვარი, მზეს ენონები —  
ცეცხლისფერ კაბით, ცეცხლისფერი თმების ფრიალით.  
შენ აქაურო იალარა ხარ, ქარის ქალი ხარ,  
ქარში ტრიალებ და ქარების სიმღერას მღერი,  
ქარისაგან ხარ დაბნილი და დაფერილი.  
შენ მსუბუქი ხარ, დალივლივებ პუკელას ფრთებით,  
მე კი დაეგმიძიოდ, ტყვეისავით დამძიმდნენ გზები.  
მე მინაზე ვარ ნიჯაჭული, შენ ცის ქალი ხარ  
და გვედრები ამხსენ მინას, ამხსენ ეს ქვები,  
ამლოვლივ, ამფორინე, დამეკარე ქარში,  
მაგ ქარებში და მაგ ნისლებში დამასაფლავე.

...  
ის ყოველთვის სიზმარეთის ქალს ჰგავდა.  
რომ წავიდა, სიზმარეთში წავიდა.





ნატა ვარადა

ადრიანეს გლოზა

მამა ანდრეას

ვარადა სი ვარადა,  
 ბნელიდან მოიწეეს მოზუცი მებრე —  
 მოიზღაზნებთან ხარ-კამეჩნი, გადანულ  
 რქებით, უღელმებზულნი.  
 ვარადა, სი ვარადა  
 ზუზუნებს მებრეს ხორხი ქარიშხალივით.  
 სამ დღეს სისხლი არა შეწყდა,  
 ხატმა მირონი იდინა,  
 დედაჲ ყრმისა ცრემლი შევა,  
 სამ დღეს სისხლი არა შეწყდა.  
 ინვა მამა ანდრია,  
 სამშობლოს ენარებოდა.  
 ვარადა სი ვარადა  
 მოიწეეს ბნელიდან მოზუცი მებრე,  
 მოუღვლება ხარ-კამეჩსა.  
 შენ ქორწინდნი დასაკლავი უშობელი  
 მინას ტორავს.  
 რას ზუზუნებ, ბერიკაცის ხმაზე მებრე,  
 ვარადა სი ვარადა  
 ღმერთი ფეხად ჩამოსულა,  
 ქერუბინნი ცხენს კახავენი,  
 ინვა მამა ანდრია — მზის ნათელი  
 დასდგომოდა.  
 სამ დღეს სისხლი არა შეწყდა,  
 ხატმა მირონი იდინა,  
 ვარადა სი ვარადა  
 დედა ყრმისა იღიმოდა,  
 ნმინდა გიორგის მადლითა  
 ღრუბლები ცას ვასდგომოდნენ,  
 ნმინდა გიორგის ცხენითა  
 ზეცადაც აიტაცებენ.  
 ვარადა სი ვარადა  
 რას მომზუნდნი ილიორის გზავ  
 ცით მფარველი ღმერთმა გიმევა.  
 ვარადა სი ვარადა  
 მებრეს ხმაში რიხი ისმის.  
 ვარადა სი ვარადა  
 ანგელოსთა დასი მოსმანს  
 ქართველს ვინდა შეაძინებს?!  
 შენი იმღერდ გარკირაზე  
 ვარადა სი ვარადა  
 ეგ სიმღერა გზას იპოვის —  
 ხანთელ-საკმეველის გზასა.  
 ვარადა სი ვარადა  
 ბნელიდან მოიწეეს მოზუცი მებრე,  
 მოიზღაზნებთან ხარ-კამეჩნი, გადანულ  
 რქებით, უღელმებზულნი.  
 ვარადა,  
 ზუზუნებს მებრეს ხორხი ქარიშხალივით,  
 ვარადას.



გლოზად  
 მამა ანდრეასი

ვარადას მოსმენა ჟრუნტელს შვერიდა  
 კონსტანტინე გამსახურდიას და „მთვარის  
 მოტაცება“ სულაც ამ პირადული განცდის  
 აღნიშვნით იწყება, თითქოს ბიჭი მან უნდა  
 მისცეს რომანსო.

ამჯერად „ვარადა“ ხმით ნატიარლის  
 ინტონაციებს შვერწყმის და მაინცდამაინც მის  
 არქეას მამა ანდრეას მოსახსენებელი სამ-  
 გლოვიარო სიმღერისათვის ადრიანეს გლო-  
 ზა“ იქნებ ავტორის გაუცვლელნიმებული გვარ-  
 იც უწყობებს ხელს — ახალთაობაში უკვე

თელანათლივ გამოკეთილი პოეტის.

შინაგანი ფორაქი, მძაფრი დრამატიკაში ნიშანდობლივია ნატა  
 ვარადას სტილიტიკისათვის, ამჯერად კი მას შვერთო ნატიარლის  
 ხმები — მოსალოდნელია, რომ არა გატეუებად, არამედ მთელი  
 რკალისა და ციკლის დასაწყისად, ისევე, როგორც არც რელიგიური  
 ელფერი არ დარჩება ამ ერთი ლექსის კუთვნილებად და უთუოდ  
 პოეზებს საგულისხმო გაგრძელებას ნატა ვარადას პოეტურ ძიებებში.

მისი ისედაც მადიებელი სული ამ მხრივ უთუოდ ნოყიერ ნიადაგზე  
 აღმოწნდება.

მამა ანდრია (ერის ეკლავობაში პაატა ყურანშვილი) უკვე ლირიკული  
 ლექსის გამორადაც იცა.

მანამდე მისმა სახელმა გაივლია მისი დის, ჩინებული ბელეტრის-  
 ტის ცირა ყურანშვილის მოთხრობის — „უკან არ მიიხედო“ —  
 სიუვეტურ ქარგაში, მოთხრობისა, რომელიც მის ხსოვნას ეძღვნება.

შემდგომ კი მოუცქა მთავრე ნიგნის — „...ნუ გეზინი, რამეთუ მე  
 მიძღვევის სოფელს“ — შუაგულში, მის რეკორდ-ფსიქოლოგიურ  
 პორტრეტს რომ ნარმოსახავს იმ პირობებულა შემსწობით, მის  
 გარემო რომ ტრიალებდნენ, დაკორევის უნარიც მომადლებოდა  
 და მკაფიოდ ახსოვდათ არაერთი საგულისხმო დეტალი თუ გარემოე-  
 ზა მამა ანდრეას ტრისკაცობიდან, მისი სასულიერი მოღვაწეობის  
 დაწყებებიდან თუ ტრიაგული აღსასრულის ფამიდან: კამანის ნმიდა  
 იოანე ოქროპირის ტაძრის ნინამძღვრად ყოფნისას 1993 წლის 5  
 ივლისს დახვერება რომ გადაუწყვეტეს და მისი ხედერი ასე  
 გადაეგაქა აფხაზეთის მხარის გულსკლავ რეალობას.

ნიგნ ისე გააზრებულიად არის მომზადებული, ისე საგულდაგულო-  
 დაა მოკრებილი მოგონებანი და გამთლიანებთაც ისე მარჯვედაა  
 გამთლიანებული, კრებულიდ საბოლოოდ ტოვებს ერთიანი თხზულების  
 შთაბეჭდილებას, კომპოზიციური აღნაგობით კი მოგვაგონებს „მოქცე-  
 ვი ქართლისას“, ისტორიულ მატანეს, რომლის ქარგაც გამოლითა  
 აბიათარ მღვდლისა თუ სიღონა დედაკაცის ნაამბობთა მიხედვით.

ამჯერად კომპოზიციური სტრუქტურა ნიშანდობლივია თანამე-  
 დროვე სამწერლო წმინდებებისთვისაც და ყოველთვისაც გაპყვება  
 სამწერლო ცხოვრებას, როგორც კლასიკური ფორმა, მაგრამ მამა  
 ანდრეას ამქვეყნიური ბიოგრაფია, მოზაიკური პოინციბით შედგე-  
 ნილი, რა ვასაკერია, რომ უპირველესად „მოქცევაი ქართლისას“  
 ასოციაციას იწვევდეს.

ნატა ვარადას ლექსი კი თავის ასოციაციებს უყრის თავს, თან  
 ასდევს მათ მოძალდებს, თან მკაცრად განსაზღვრულ ჩარჩოში  
 მოუქნის ადგოს, რათა მარჯვედ შეიკრას ის ქარგა, მამა ანდრეას  
 ამაღლებული სახის ირგვლივ რომ იქსოვება, და „ადრიანეს გლოზა“  
 კიდევ თავიდან ბოლომდე ინარჩუნებს იმ ექსპერსიას, ასეთი დრამატი-  
 კული განცდების გამდგომებასა და მისი მთავარი გმირის სახელს რომ  
 შეპყრის.

საბავშვო ჟურნალი

ვიწინეცო პოჯი

# ქართული სულიერი კულტურა

1917 წლის 17 სექტემბერს საქართველოს ეკლესიის წინდა სინოდმა პირნია კათალიკოს-პატრიარქი, რომელიც ისტორიაში კირიონ II-ის სახელით შევიდა. მოგვანებით რუსეთში სოციალ-დემოკრატიული რევოლუცია დაიწყო. 1918 წლის 26 მაისს საქართველომ თავი დამოუკიდებელ რესპუბლიკად გამოაცხადა. 1918 წლის 10 აგვისტოს კი სამოციქულო ელექტატმა კონსტანტინოპოლში, მონსინიორ ანჯელო დ. დოლინი აღმოსავლურ ეკლესიათა კონგრეგაციის მდივანს, კარდინალ ნიკოლო მარინის აკ-ნობა, რომ საქართველოს კათალიკოსმა კირიონმა (რომელიც ამასობაში, სამუხარადე „მოუსლაყო“), პაპ ბენედიქტ XV-ს „სიყვარულისმიერი წერილი“ მისწერა და მხურად შეატყობინა საკათალიკოსო კათედრაზე მისი არჩევის შესახებ. ეს ნამდვილი ეკუმენიზმის გამოხატულება იყო, მაგრამ ამან, სამუხარადე, უშედეგოდ ჩაიარა არა მხოლოდ კირიონის საიდუმლოებით მოცული სიკვდილის, არამედ 1921 წელს წიღილი არმიის მიერ საქართველოს რესპუბლიკის დამხობის გამოც.

## კათალიკოს კირიონ II-ის წერილი რომის პაპ ბენედიქტ XV-ს

კირიონ II-ის მიერ რომის პაპ ბენედიქტ XV-სადმი მიწერილი წერილი დაცულია დიპლომატურ ეკლესიათა კონგრეგაციის არქივში. იგი დასრულებულია კალიგრაფიული ხელით ქართულ და ფრანგულ ენებზე და ნატივობაზე შეკრული ტყავით. წერილი სავესებით იმსახურებს იმას, რომ სრულად იყოს თარგმნილი იტალიურ ენაზე:

უნდებდეს და უნეტარესო მამაო!

უძველესა საყდარსა საქართველოსა საკათალიკოზოზ-სასა, რომელსა 1811 წლიდან ვიდრე მოაქამომდე განაგებდეს ექსარქოსნი რუსეთის ეკლესიისანი ათმდებებსა სექტემბერსა მიმდინარისა წლისასა, აღრვეთითა მორწმუნისა ერისა და სამდღელოსა დასისადა აღყვანილ იქმნა უღირსობადა ჩემი აღსრული საყდარსა ამას ზედა „მოიხსენებ დღეთა პირველთა და ვინურთი ყოველთა მიმართ სამშობა“ (ფსალ. 14, 25) უნეტარესთა მწყემს-მთავართა პრომისათა.

განგებამან ღმრთისამან არა უტყო ქმნა ეკლესიაა ჩუენი პრომისათეს ღიდისა. პეტერ და ანდრია პირველნიმდებულთა მათ მონათესა ქრისტესთა, რომელთა თესლი უზინოა განაბნენეს მართლისა სარწმუნოებისაა ორნაბთა პრიმ-ქართველთა გულისათა, მშობითა თვისითა წინამსწარმოასწავეს სიყვარული და თესობაა ორთა ამათ ეკლესიათაა. ვამთა მოციქულ-

\* რომის პაპის აღმოსავლური ინსტიტუტის საეკლესიო ისტორიის კათედრის პროფესორი

\*\* გაბა მურღია, ქართული სულიერი კულტურა: იოანე საბანიძის „აბო ტფილელის ნაშება“, ლევან მენაბდის წინასიტყვაობით, რომი, გამომცემლობა „სტუდიუმი“, 2003 [ქრისტიანული აღმოსავლეთის სულიერი კულტურა, 3].

თა სწორის წინომსა და შეფისა მორიანისათა წინგმან წმიდისა სილიბორსკი პრომისამან, ვითარცა ვარდი აღაუყვანია ნაყოფი მართლმარწმუნოებისაა ქუეყანასა ქართლისასა, ხოლო წაღლებითა უშუგლომასა ნესტორისათა შეინრებულმან ახალგაზრდა აბან ქრისტესმან ღმრთებაა პოვა ეპისტოლესა შინა გრიგოლ დიოლონისასა, რომელი მან პრომით წარმოუძღვანა უნიმდესსა და უნეტარესსა სენხასა ჩემსა, კირიონ მეცხეთისა კათალიკოსსა. შემდგომითი შემდგომად მოღვაწეობამან წმიდისა ილირიონ ქართველისამან, რომელი წელს ორ სხემობდა ქალაქსა შინა შენისა უნიმდესობისასა, კულდა აუნჯა მკურნანი პრომისათა დიდებასა საქართველოს ეკლესიისა და განამტკიცა ერთობაა პრომთა და ქართველთა. გარდაბუნს წმინდი მრავალნი და შურითა ემპაკისათა განიხეთქა ძონეული შეუენიერი ერთმარწმუნოებისა, რომელი ემოსა უზინოსა მას საძალა ქრისტესსა, ეკლესიასა აღმოსავლესა და დასავლესა. ვარნა საქმითა ამით არა გუარანძილ იქმნა ეკლესიაა ჩუენი: მოციქულნი და ქადაგნი პრომისა საყდრისანი, რომელნი შვათსამმეტე საუკუნიდან მოყოლინეს ქვეყანასა ჩუენსა, შეურვრვლებულად იღუნოდეს სადარველსა ქუეშე ქართველთ მეფეთასა, ვითარცა მწყემსნი კეთილნი, მკურნალნი ჳურცთანი და მომხუნენი ჩუენად სნაეღა-განაღლებინსანი. მათ აღამუნეს ქუეყანასა ჩუენსა ეკლესიანი თვისნი და დაუმონავეს საყდარსა შენსა არამკურდნი ქართველნი, რომელნი მოაქამომდე ადიდებენ ღმრთისა წესისაებრ პრომთა კულტისისა და პატვისა სცემენ სახელსა შენისა უნიმდესობისასა.

დღესა ამას აღდგენისა ქართველთა ეკლესიისა და სიხარულისა მათისასა, გულის-ბმის მყოფელი წარსულისა ჩუენისა. მონღედ მოვიკითხავ უნეტარესობასა შენსა და აღძქეობასა სახლებს, ვითარმედ მიმდებარე შენისა საყდრისანი „არა შეინრებულ იქმნებან გულისა შინა“ ჩემსა და ქართველთა ვრისასა. ვასათებ, ვითარმედ უნიმდესობაა შენი არა უტულებდეს ჳურეს ქართველთა კათალიკეთა და მრავალფეროთა მათთა სარწმუნოებრივ ერთეულ სახმართა.

„მაღლი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი, სიყვარული ღმრთისა მამისა და ზოგანად უნიმდესა წმიდისა იყვენ ჩუენ შორის.

კათალიკოს-პატრიარქი უნიმდესი და უღრისი კირიონ II, სრულად საქართველოსისც

## ღვთისმსახურება და ძირითადი წინდინება

პაპ ბენედიქტ XV-ის ყურადღება საქართველოსადმი მხოლოდ „სიყვარულისმიერი წერილის“ ეკუმენიკურ სულის არ მოუპყრია. იმავე პერიოდში ქართველთა კათალიკებმა უნაშაყენეს მოთხოვნები თავიანთი ღვთისმსახურების შესახებ: ზოგიერთ მათგანს იძულებით მიეღო სომხური საღვთისმსახურებო წესი, რადგანაც რუსეთი მათ ადგილობრივი საღვთისმსახურებო წესით წირვის უფლებას არ აძლევდნენ, მაგრამ ახლა, როდესაც საქართველომ რუსეთისგან რელიგიური და პოლიტიკური დამოუკიდებლობა მოიპოვა, რატომ არ უნდა მიეღოთ მართლმადიდებელი, ანუ ბიზანტიური საღვთისმსახურებო წესი, რომლის მიხედვითაც საქართველოს მართლმადიდებელი



ეკლესია IX-X საუკუნიდან მოყოლებული სწორადღა? მეტიც, ზოგიერთები ურთიერთგამომრიცხველ აღმშენებლობას სთავაზობდნენ: ან ადგილობრივი ლეთისმსახურება დაევიდგინეთ, ან არადა – ლათინურიო. პაპმა სწორედ მაშინ, 1917 წლის პირველ მარტს, აღმოსავლური ეკლესიებისათვის დააარსა სპეციალური კონგრეგაცია, რომელსაც უნდა ეღვანა რათა, აღმოსავლედები კი არ გალათინებულაყენენ, არამედ შემოენახათ აღმოსავლური ლეთისმსახურება და ტრადიციები. ამიტომ პაპმა გადაწყვიტა, ამიერკავკასიაში გაეტანა სასულიერო მიმომხილველი, რომელიც საფუძვლიანად შეისწავლიდა საკითხს. ასე დაინიშნა სამოციქულო მიმომხილველად საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის დამოუკიდებელ რესპუბლიკებში მამა ანტონ დელაუში, თეთრ მამათა ორდენის წევრი, რომის პაპის აღმოსავლური ინსტიტუტის დეკანის მოადგილე. იგი ჯერ კიდევ 1914 წელს გაეცნო კონსტანტინოპოლში ქართველ კათოლიკეთა რელიგიურ კონგრეგაციას, რომელსაც რუსეთის მეფემ სამშობლოში მოღვაწეობა აუკრძალა. მამა ანტონ დელაუშის უზიარებელი ამიერკავკასიაში 1919 წელს შეედა.



რომში დაბრუნებისთანავე მამა დელაუში მოხსენებით წარსდგა აღმოსავლურ ეკლესიათა კონგრეგაციის საერთო სხდომაზე. ხანგრძლივი მოთათბირების შემდეგ გადაწყდა კავკასიაში ერთი ეპისკოპოსისა და იეზუიტთა მცირერიცხოვანი ჯგუფის გაგზავნა. ამ მისიისათვის შერჩეულს კუნუნის ეპისკოპოსი, მონსინიორ ნატალე გაბრიელე შორიონდი, დომინიკანელთა ორდენის წევრი, რომელიც იცნობდა ქრისტიანულ აღმოსავლეთს, რადგანაც ერთხანს კონსტანტინოპოლის დომინიკანელთა კონგრეგაციისათვის ეხელმძღვანელა. იგი იყო პირველი ეპისკოპოსი, რომელიც საქართველოში გაეცნო ქართული ტრადიციული ლეთისმსახურების დაწერვასთან დაკავშირებულ პრობლემებს.

კავკასიის ახალდაწინმულ სამოციქულო მიმომხილველსა და საქართველოს კათოლიკეთა სამოციქულო ადმინისტრატორს, მონსინიორ შორიონდოს კარგად ესმოდა, რომ ქართველ კათოლიკებს ადგილობრივი ლეთისმსახურების გარდა, საქართველოს ეკლესიის წმინდანების მიხედვით შედგენილი კალენდარიც უნდა ჰქონოდათ. სწორედ ამიტომ 1920 წლის 20 ნოემბერს თბილისიდან გამოგზავნილ წერილში დასახელდა 21 წმინდანი, რომელთაც 1054 წლამდე ემოღვანათ.

ეპისკოპოსი შორიონდი იტყობინებოდა: საქართველოში იმყოფება მრავალი წევრი მამა კონსტანტინოპოლის ქართული კათოლიკური კონგრეგაციისა, რომლებიც [აქამდე] იძულებული იყვნენ, თურქეთში გადახვეწილიყვნენ, რათა თავი გადაერჩინათ ეპარქიის არაბოლიერანტული პოლიტიკისაგან. ყველა მათგან სურს ქართული საღვთისმსახურებო წესის მიხედვით წივრა. ვისურვებდი, მათი დახმარებით გადამეჭრა ჩვენ წინ დასახული ამოცანა. მათ გარდა, მრავალ ქართველ მეღვდელს, რომლებიც აქამდე სომხური საღვთისმსახურებო წესის [მიხედვით სწირავდნენ], სურს ქართულ საღვთისმსახურებო წესზე

გადასვლა. მალე გახდებოდა შესაძლებელი ქართული საღვთისმსახურებო წესის შემოღება [...], მით უმეტეს, თუ ქართველ მართლმადიდებელთა საღვთისმსახურებო წივრებს გამოიყენებენ. მამა ვარდიც, რომელიც საფუძვლიანად გაეცნო არ წივრებს, ყოვლადართს მამა დელაუშის მდივანთან, მეღვდელ მამა ბასილიო პომპთან ერთად მარწმუნებს, რომ ისინი არ შეიცვალენ შეცვლიდნენ. მამა ვარდა, აუცილებელი იქნება, შევადგინოთ კალენდარიც, სადაც შევლენ ადგილობრივი წმინდანები. ამ [ბარათს] თან ვურთავ საქართველოს ეკლესიის წმინდანთა სიას. ვაპრკვიოს კონგრეგაციამ, ვინ არიან მათ შორის ისინი, რომელთა სახელზეც შეიძლება, ვწიროთ, და შევადგინოთ კალენდარი, რადგანაც აქ არაერთი შეუძლია ანალოგიური სამუშაოს შესრულება. აი, 1054 წლამდე საქართველოს ეკლესიის სისი მიერ თავყვანიცემულ წმინდანთა სია: წმინდა ნინო, მოციქულთასწორი, გარდაიცვალა 335 წელს; წმინდა რაფაელი, გარდაიცვალა 457 წელს; წმინდა შუმანიკი, გარდაიცვალა 475 წელს. მეექვსე საუკუნეში იმოღვაწეს წმინდანებმა: იოანე ზედაზნელმა, წმინდა ისო ნილკენმა, წმინდა აბიბოს ნეკრესელმა, წმინდა იოსებ ალავერდელმა, წმინდა შიო მღვდელმა, წმინდა ანტონ მარტყოფელმა, სამმა გარჯულმა წმინდანმა: დავითმა, ლუკიანემ და დიოდო. მათ შორსდეთ ორი წმინდანი: სტეფანე ხრესული და მიქელ ურბნისელი, შემდეგ ევსტათი მცხეთელი, რომელიც 551 წელს გარდაიცვალა და წმინდა ნეოფიტე ურბნისელი, რომელიც VI და VII საუკუნეში შორის შერიოდში იღვანა, [სხევე] 787 წელს გარდაცვლილი წმინდა არჩილი, წმინდა აბო ტვილელი, გარდაცვლილი 786 წელს. წმინდა ისაყ და იოსებ, გარდაცვლილი 808 წელს, წმინდა მთავარი კონსტანტინე, გარდაცვლილი 853 წელს, წმინდა ილარიონი, გარდაცვლილი 875 წელს, წმინდა ვაზრონი და 133 მხედარი, გარდაცვლილი 914 წელს".

**გამა შურლიას ნიშნი**

ეპისკოპოსმა შორიონდომ კარგად იცოდა წმინდა მონამე აბოს მარტვილობის თარიღი, რადგანაც მის მიერ დაფიქსირებული ცნობა ეთანხმება იმას, რასაც ვაგა შურლია ამბობს მის მიერ იტალიაში ახლახან გამოქვეყნებულ წივრში, სადაც იტალიურ ენაზე თარგმნილია მონამის ღვანლის თვითმოწვევის, იოანე საბანისის მიერ აღწერილი აბოს ცხოვრება და ნაშები. აი, იოანე საბანისის სიტყვები:

«[...] მეფობასა კონსტანტინეპოლის, ქალაქსა მას დიდსა, ქრისტეანეთა ზედა კონსტანტინისსა, ძისა ლეონისსა, სარკონოზა შორის მეფობასა მოსე ამირა მეშინისასა, ძისა მამადისსა, ქართლს სინე კათალიკოსისასა სამოელისსა, ერისმთავრებასა მტევანოზისსა, ძისა გურგენისსა, დასაბამით გარდასრულთა ექვს ათას სამას ოთხმოცეცხრისა წელსა, თეთსა ანგარიშსა ექვსსა: დედუსა პარსკვესსა, განეხადებდასა, შეესივრეთ მარტვილობა წმინდა ნიკანორისა ამის მონამისა და კეთილად მოღვაწისა ჰაბოხის ქალაქსა ტფილისს".



როგორც ვ. შურღაია ამბობს, ცნობილმა ქართველმა მეცნიერმა, კორნელი კეკელიძემ 786 წლის 6 იანვრით განსაზღვრა მარტვილის თარიღი, 790 წლით კი - თხზულების დაწერის ზედა ზღვარი. ჰაგიოგრაფთა კარგად ესმის, თუ რა დიდი პასუხისმგებლობის წინაშე აყენებს მას დასახული ამოცანა. როგორც დიაკონი სახარების ნაკითხვის წინ გახმობიერებისაგან კურთხევას ითხოვს, ასევე, იოანე საბანისძეს კთავილიკოს სამოელისაგან იღებს დავალებასა და კურთხევას წმინდანის მონაზმბრთი სახის შეკაცმწიდად.

„ან მიიღე ჩემი ესე ჩემი“ - წერს საბოელ კათალიკოსი იოანე საბანისძეს, - „და ლოცვა ჩემი და ჯუარისა და-ნერადა წელითა ჩემითა და შეწვენითა ღმრთისა მამისა და ძისა და სულიისა წმიდისათა, მეოზბებითა წმიდისა ღმრთის მშობელისათა და წმიდათა მოციქულთადა და მონაშეთისათა ეკლესიაც გამოთქამად სრულად ქვემარტობად, ერთარ-იგი იყო და ვითარცა შენ თუ უნეი [...]“.

ჰაგიოგრაფი მოლოდინს არ უცრუებს მას, ვინც ასეთი საპასუხისმგებლო დავალება მიანიჭა. მართლაც, მის მიერ აღწერილი ცხოვრება და ნაშენი ისეთ პერსონაჟებში გარდაიხსნება, სადაც ერთმანეთს ერწყმის ქრისტიანობა, ჰაგიოგრაფია და სულიერება. ასე წარმოსახავს ჰაგიოგრაფი წმინდანის მიერ ღმერთადვე მისახველვად გრძელ აღმართს, რომლითაც ღმერთი ადამიანამდე ჩამოვიდა. ესაა ქრისტეს დასტავება, რომელსაც აღმოსავლელი და დასავლელი ქრისტიანი წმინდანები განახორციელებენ.

იესო არის. გზა. ტარიგია, „ჩამთუ შეწინებს დიკულა“. მწყეტლი, რომელიც კლავს ღმრს, რომელიც საკმელოს ეტებს. უძინარი გუშავია, რომელიც მტაცებელ მგლებს აფრთხობს. ქვა, რომელიც „ლად საკილურ იქმნა. მარჯვლტა, რომლის მოგებისათვის ყოველი საფხავი უნდა ნარევათი, მართლი, რომელიც საზრდის შვაზა-ეებს და გაბრწინისაგან იხსნის. ყვავილია, იესუს ძირისაგან აღმოცენებული. ანგლოზია, რომელიც მამიდან ხარებას გვაძენობს. კაცია, რომელიც სრულ კაცებს მეომისაგან, თიფინერ ცოდვისა, ღმრთის სიტყვა, რომლის მიერ ყოველი „მეუქმნა, რადენი რა იქმნა“. ნათელი ქვემარტია, „რომელი განანათლებს ყოველსა კაცსა, მომავალს სოფლად“. ქვეყანა, რომელიც ნაყოფს გაიხსცემს. მარჯვლი მოციქვისა, რომელიც ქვესტელთ გაიფხამს ფესვებს, რათა აღმოცენდეს ძელი ვეჯარისა, რომლის რტობზე ჩვენს ხსნას დაეყრდნობთ. იაქვეს მახარია, რომელიც შეუხარავს, როგორც მეფესალმუნე ამბობს, თავის ვემაისათა. მზე სიმართლისა, რომლის სიციხეს ვერავინ დაეფარება.

## სულიერება, ნაცხოვრები დობა

ზოგიერთებს არ მოსწონთ სიტყვა „სულიერება“. მაგრამ ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა მნიშვნელობას მივანიჭებთ მას. სიტყვა „სულიერება“ იმ მნიშვნელობით მესმის, რა მნიშვნელობითაც გაიხარებს მას ტლული არქიტექტიკაოსი კარდინალი, ყოფი ყირო სა-ლიევი (1870-1956), როდესაც ამბობს, რომ სულიერება ნაცხოვრები დობაა. საბანისძეს ციტირებულ ფრაზაში გახმობაზე ღრმა ქრისტიანობის, რომლის მიხედვითაც მონაშე ამო თავის მინაგან ცხოვრებას წარმართავს უშაღ-ლეს მონაშემად, ანუ ნაშემამდე, სულიერება, იტყოდა

იოზიტი ირენე ოშერი, რომელმაც გულმოდგინედ შეისწავლა ქრისტიანული აღმოსავლეთი, არ განავალკვებს დოგმას ასკეტიკისა და მისტიკისაგან. სულიერება, განაგ-რძობს ი. ოშერი, წმინდა კონკრეტულად ვალიართ სუ-ლის უპირველესობა. კარლ რანერიც ამტკიცებს სულის უპირველესობას, როდესაც წერს, რომ „ხვალისწინელი დღის ქრისტიანი ან მისტიკოსი იქნება, ან არ იქნება ქრისტიანი“. ამიტომ არის აქტუალური იოანე საბანისძის თხზულება. ასეთივეა შურღაიას წიგნიც, რომელიც წარმოგიჩენს, თუ როგორ აღწერს საბანისძე აბოს სულიერებასა და ნაშემას.

აბოს თანადროული ჰაგიოგრაფი, მისი მარტვილობის თვითმხილველი, გვიხატავს წმინდანის ცხოვრების გზას. ქართლის მინა-წყალს, ანუ საქართველოს აქვს ქრისტიანული რწმენა და წმინდანთა დედა: „რომელთაზე თუთ [...] მკვდრნი“, სხვები კი აბოსავით „უცხონი და ხცუი მოსრულნი“ არიან, მაგრამ ყველანი ხეებთან წმინდანი იესო ქრისტეს წყალობით, რომელსაც შეჰფურის დიდება. აბო შვილია აბრამეანთა, რომლებიც სარკინოზები ანუ ისნაე-ლიტები არიან. „ყულადვე“ არიან, „მამულად და დეულად“ მისი მშობლები და და-ძმანი „ბოდლად ბაბილონი-სასა“ ქრისტიანობის... დასაფსებელ ხელშეწყობას ფლობს: „ქუთლად“ იცის „სულენითა მათ საცხებელთა“ შეზაე-ბა. აბრამიეთი ტულებს აბო თავის მინა-წყალს და ერეს ერისთავარს ქართლის ქვეყანაში მიჰყვება. სწავლობს ქართულ მწიგნობრობას, თავისუფლად ფლობს მას. წმინდა ნერლის სწავლასაც იწყებს, „სტულისა და ახლისა შჯულისათა, რამეთუ უფალი მეცნიერ ჰყოფდა მას“. ამ დროს გადამწყებს, გახდეს ქრისტიანი. მაგრამ აშკარად ვერ ამფლავებს აბოს, რადგანაც სარკინოზები „მფო-ბელნი ამის ფამისანი“ არიან. მაშინ ერესე მიდის „სადგურ-სა და საბანაკესა ქეთა მაგოგისათა“, ანუ ხაზარს, იმ იდუშალი ხალხისა, რომელიც ებრაელთა სჯულზე მოი-ცვა. ხაზართა ხაკანი მას სტკომებით იღებს. მაშინ აბო ნათლებს იღებს მამის, ძისა და სულიწმინდის სახელით. შემდეგ აფხაზეთში გადადის. ერესე სთხოვს აბოს, არ ნავიღეს აფ-ხაზეთიდან ქართლში, სადაც სარკინოზები ბატონობენ.

## აბოს მარტვილობა

აბო საღვთო შურით არის შეყვრობილი. „რამ მადლ არს ყოფა ჩემი აქა, სადა არა არს შიმი, არცა სიკვდილი ქრისტესთანა?“, - კითხვობას მონაშე. - „[...] აბოინ ავან-თის საწიელი და შედგის იგი ქუქვი ჯემირას, არამედ ზედა სასანთელსა გადგიან, რათათა მნათობდეს ყოველთა [...]“. [...] არა შემიწის მე სიკვდილისაგან, რამეთუ მე სახუფე-ველსა ვეძიებ ქრისტესგან“.

საბანისძეს მოგვითხრობს აბოს შეყვრობასა და ტყვე-ობას. სტყუანს ქართლის ერისთავრის შუამდგომლობით გათავისუფლების შემდეგ აბო უარს ამბობს დამალვაზე, ან-და გაქცევაზე. მას ხელახლა შეიკვრობენ და საყვრობეში ამყოფებენ ათი დღის განმავლობაში. იორდანში იესო ქრისტეს ნათლისღების დღეს, ექვს იანვარს, აბო ამბობს: „[...] დღესსაწიელსა ამას მოვად მდინარესა მას იორდანი-სასა განმშობლებული ნათლის-ღებად [...]“. ჯერ-არს ჩემდაცა



დღესა და მათა, რაძთა განვიძარქო შიში ჴორცთა ამათ ჩემთაჲს [...]. ანათე-ვილო სისხლთა ჩემთაჲს და ცცქელთა და სუ-  
ლოთა [...]. ხელ-ფეხ შეკრული მკაჲთო იგი ტფილისის მუ-  
სლიმანი ამირის ნინაჲჲ. ის კი მას დაკითხებაჲ უწყებთა: „რამ  
არს, შაჲყო, რამ განჩინებუე თავისა შენისაჲ?“, ახო კი უპო-  
სუხებთა: „მე განწიხრებუე და ქრისტიანე ვარ“. „რამ ეგოდენი  
სიტკობობაჲ გაქუს ქრისტიანს შენისაგან [...]“, – ვითხება  
ამირა, ახო კი მიუვებთა: „უკუეთუე გნებავს ცნობად სიტკობო-  
ნებაჲ მისი, შენცა ვრწმენინ ქრისტიან და ნათე-ილე მისა მი-  
მართ და მაშინლა ღორს იქმნე ცნობად სიტკობობას მისა-  
საჲ. ამირას ჯავრი მოერევა და მისი თავის მოკვეთას ბრძა-  
ნებთა. ახო ისხამს ხელეხს „ჯუარის სახედ ზედა ზურგსა  
თესსა“ და ღალად-ყოფას ქრისტეს მიმართ. სამე ზის სცემედეს  
მხებელს, რათა სიკვდილის შიშით განემორტებინათ მისი გან-  
დგომილნიანებაჲ, მაგრამ იგი შეეხედე მითუალებიდა მახ-  
ვლის, ვიდრე თავი არ მოკვეთეთს.

### განდგომილუბის სსხჯელი

როგორც ნესი, შედარება ვასაღებია, რომელიც გან-  
გვიმარტავს ერთმანეთის მსგავსი მოვლენების არს. გ.  
მურლიაჲმ ეს იცის. ეს იქიდანაც ჩანს, რომ იგი მივიტო-  
ვებთ პარალელურ ქრისტეს მიმდევარი სპარსული გვირო-  
ბის წინაშე და ამის ნამების შორის. გვირობაჲც VI საუ-  
კუნეში ანამეს არა მუსლიმანებება, რადგანაც ისლამამდელ  
ეპოქაში ცხოვრობდა, არამედ – სასანელმა ზოროსტრე-  
ლემბა, რომელმაც იგი განდგომილად მიიჩნია. მარტობ-  
დენ ისლამი არ სჯის სიკვდილით განდგომილებს. პირი-  
ქით, ყურანში განდგომილება არ არის შექანიკურად და-  
კავშირებული სიკვდილით დასჯასთან. მუსლიმანი აბდუ-  
ლაჲმ აშშ-ზე ან-ნაჲში ნამრომში „არელიგიური თავისუფ-  
ლება ისლამის თვალთახედვიც: კლასიკური პოზიცია გან-  
დგომილობის შესახებ და თანამედროვე დებატები“ აღი-  
არებს, რომ ყურანი მკაცრად კიცხავს ისლამისაგან  
განდგომილებს, მაგრამ უარყოფს იმას, თითქოს იგი მათ  
აუცილებლად სიკვდილი სჯიდეს. მართლაც, განდგომი-  
ლებს სიკვდილით სჯის არა ყურანი, არამედ – სუნა და  
ტრადიციო. ამას გარდა, ისლამში განდგომილება არ არის  
თვალათივლე განსაზღვრული. აბდულაჲმ აშშ-ზე ან-ნაჲში  
ამ კონტექსტში მოჰყავს მუსლიმან მოსამართლეოთა ორი  
სენტენცია, რომლებიც ერთმანეთის საწინააღმდეგო  
თვალთახედვი განსაზღვრავს განდგომილებს. ავტორი,  
ასევე, ახსენებს სუდანელი მუსლიმანის, ტაჰას, პარა-  
დოქსს, რომელიც ისწრაფვოდა, რიგორისტულად მოქცე-  
ოდა განდგომილებს, მაგრამ თავად დაიხსავს სიკვდილით  
განდგომილების დანაშაულისათვის. გ. მურლიაჲ შესავალ-  
ში იხსენებს მარვან იბნ მუჰამადის დროს, 736-738 წლებში  
ნამებულ ნინიდანებს, დავითსა და კონსტანტინეს, ასევე,  
853-858 წლებში ნამებულ კონსტანტ კასას და აბდულ-კასიმ  
შის დროს, 914 წელს, ნამებულ გომროსს. საქართველოში  
ისლამის ნამრომობისთანავე გამოსცადა, თუ რას ნიშნავ-  
და, ყოფილყო ძიმი, ანუ მუსლიმანთა ქვეშევრდომი ქვე-  
ყნა. საუკუნეების განმავლობაში საქართველო მოქცეუ-  
ლი იყო გრდელდა და ურის შორის: ორ მუსლიმანურ სა-  
ხელმთიფოს, ოსმალეთსა და ირანს შორის, რომლებიც ერ-  
თმანეთს ებრძოდნენ. საქართველო ახილდა ჯიზიას, ანუ

ქვეშევრდომთა გადასახადს, არაერთხელ კი ყველაზე უფ-  
რო ძიმი, სისხლის გადასახადიც გადაუხდია: დევმირის  
სახით, ანუ როდესაც იანისარების რაზმებში იძულებით  
რიცხვადნენ ქრისტიან ქაბულებს; ან მაშინ, როდესაც  
ქრისტიანებმა საკუთარი სოციალური მდგომარეობის  
შესანარჩუნებლად გამოუხიზნებნას სიკვდილი არჩეს,  
ანდა მაშინაც, როდესაც ზოგიერთი ქართველი მუსლიმანი  
გაქრისტიანების შემდეგ სიკვდილით დაისაჯა ისლამ-  
ისაგან განდგომის გამო. შესაძლებელი იყო, ახო ტფილე-  
ლი შეგვედარებინას, ასევე, იმ ზოგიერთ მუსლიმანურ  
ნარმომობის ქრისტიანთანაც, რომლებიც სხვა ქვეყნებში  
სიკვდილით დასაჯეს. ახო ყურა 815-820 წლებში ნამებო-  
სადმი მიძღვნილი თავისი ტრაქტატის XVI თავში, მოუთ-  
თებს პარუნ აღ-რამიდის (786-809) ბიძასილას, ანტონ  
რავაჲსზე, მარტვილობაზე, რომელიც თვით ხალიფამ და-  
საჯა სიკვდილით 799 წელს, რადგანაც მან არ ისურვა ის-  
ლამის წიაღში დაბრუნება. ბეიურთის წინინდა ოსების სა-  
ხელობის უნივერსიტეტის აღმოსავლური მიზლითაჲსის  
ზენე არაბული ხელნაწერი (XVII ს.), რომელიც შეიცავს ან-  
ტონ რავაჲსის თვადგადავალს, ახლახან თარგმნის იტალიუ-  
რად მდიდარი კომენტარებით ემზადულა ბრადამ და ქიარა  
პელისკატი. შესაძლებელი იყო, ოინვე საბინისის თხზულე-  
ბა შეგვედარებინა ამ ხელნაწერში დაეცულ მარტვილობას-  
თან, ანდა, ამ ხელნაწერზე კიდევ უფრო ძველ, X საუკუნის  
შინ. ფ. 513 ხელნაწერთან, რომელიც იგანს დიქსი გამოსცა.  
შეიძლება, შეგვედარებინა, აგრეთვე, პრიტანეთის მუ-  
ზეუმის X-XI საუკუნეების 5019 აღმოსავლურ ხელნაწერ-  
თან, რომლებიც ამის ნამების ანალიტიკურ ამბავს მოკვი-  
ნობს, როგორც ამას გვაკვნიხს ბარიონმუსი პირონე  
ფრანკესკო ვატონისადმი მიძღვნილ საუკულები კრებულ-  
ში. აღსანიშნავია, რომ „ახო ტფილეთის ნამების“ შექცე-  
ლით თხოუმტ კოდექს შორის, რომელითაც გ. მურლიაჲ ახსენ-  
ლებს, ზოგიერთი IX-X საუკუნეებისა. ამდენად, ამის შესა-  
ხებ არსებელი ხელნაწერი ტრადიცია უფრო ახლსაა აღ-  
ნერულ დებტებთან, ვიდრე ანალიტიკური ტრადიცია – ან-  
ტონ რავაჲსის ეპოქასთან. ამას გარდა, ორი აბაზიტი ქალის  
მიერ შესწავლილი ეურისა ახლის ვერ მოვა „ახო ტფილე-  
ლის ნამების“ ბიბლიურ-საღვთისმეტყველო და სულიერ  
სიმდიდრესა და, ამავე დროს, მის უბრალოებასთან. ამის  
გაქრისტიანებისათან სელი არა ეძეს ე. წ. „ახალურ სასნა-  
ულს“. ანტონ რავაჲმი კი სასწაულების გამო მოიქცევა: ხატს  
ისარი სტყორცნა და ხატს სისხლი გადმოუვიდა, ეკლესიაში  
შიარების დროს ხატს და დანახა, რომ შორწმუნეებს  
კრავის სისხლიანი ხორცის ნაწილებს ურიგებდნენ მაშინ,  
როდესაც კრებულის თავზე მტრად ფრენდა.

### ქართული სულიარეობის მოდელი

დაბოლოს ჩვენი მოსაზრებების დასასრულს, ხაზგასმით  
აღვნიშნეთ, რომ მონონებთ ეხედებით რა გავა მურლიაჲს  
ნამრომში, გვინდა, გავნაქარეთ ნიგნის სათაურის მოჩვენე-  
ბით ნინააღმდეგობა: კანა, შეიძლება, ახო ტფილეთის ნა-  
მება? ქართული სულიერ კულტურასთან გვაგვიკვირო?  
ამის საპასუხოდ, უპირველეს ყოვლისა, იმას ვიტყვოდი,  
რომ გავა მურლიაჲს ნიგნი იწყება საინტერესო შესავალით





ქართული სულიერი კულტურისა და მისადმი მიძღვნილი ნაშრომების შესახებ. მკვლევარი ამტკიცებს, რომ ქრისტიანობა ქართული თეოლოგიისა და სულიერების დედამიწაა, იგი ამ სულიერების გამოიხატველ ერთ-ერთ ნაწარმოებზე შეიქმნა, რათა სიღრმისეულად განეხილა იგი, იმის ნაცვლად, რომ ამ სულიერების გამოხატვლა ნაწარმოებთა მხოლოდ სათაურები ჩამოეთვალა, ანდა მათგან ნაქართვეად ამორიდებული ციტატების ანთოლოგია შეედგინა. ვთვლი, რომ წინამდებარე ნაშრომი გვანრმუნებს გ. შურლიას მასწავლებლის, ლევან მენაბდის სიტყვების სისწორები, რომლის სსოვნასაც ეძღვნება ეს წიგნი. ლ. მენაბდე წერს: „ნათლად ჩანს ავტორის განსწავლულობა და წერის მაღალი კულტურა, ყურადღება იძყრობს პერსონაზე რეალისტური სახეები და მძაფრი დრამატული სიტუაციები, შთამბეჭდავია ფსიქოლოგიურად დატვირთული დიალოგები და მონამის სუიერი ვეულოვია, ერთნაირ - ერთობ მაღალ დონეზეა პოლიფონიური თხზულების ყველა ნაკვეთი - პაგიოგრაფიული, პინიფიკაციული, ეპიგრაფიკური, პოზიტივტიკური. ყოველივე ეს ითან საბანისის სრულიად გამოჩყულ ადგილს უმკვიდრებს ქართული ლიტერატურის ისტორიაში“.

მაგრამ მეც მინდა, შედარებებით ვიხარებოდი. თუ ვინმე მკითხავს, როგორ უნდა დაიწყოს ბიზანტიური სულიერი კულტურის გაცნობა, ვერჩევე, ნაყოთობს წინდა იოანე კლიმასის „საათნობება კბრ“. ასევე, ვინმე აზრი რომ მკითხოს, ქართული სულიერების როგორ გავცნოთ, აუცილებლად ვერჩევე, ყურადღებით ნაიკითხოს გავა შურლიას წიგნი. სხვათა შორის, იმის გამოც, რომ ქართული სულიერების საბაზე იგი ნარმოვინებს პიროვნებს, რომელიც საქართველოში არ დაბეჭდილდა და ეს წინაინა სხვათა კულტურის მიმართ გახსნილობისა, რომელიც პირადად მეც დიდი სიამოვნებით შევნიშე ქართველებში და რომელსაც თვალნათლივ ადასტურებს კათალიკოს კირონის ზემოთ მთლიანად ციტირებული პარათა რომის პაპ ბენედიქტე XV-ისადმი. წინმდები ქალი - წინდა ნინო, რომელსაც „მოქციქულთასწორს“ უწოდებენ და რომელმაც საქართველოში ქრისტიანობა გაავრცელა, უცხოელია. აღბანი, ამ კულტურულ გახსნილობას ხელს უწყობს თვით საქართველოს ეთნიკური სიზღიდრე და მრავალფეროვნება. მასსთვის საქართველოს ეთნოგრაფიული მუხუმი, რომელიც დია ცის ქვეშ ნარმოვინებს სხვადასხვა სახის სახლთა მთელ ნყენებას, რომლებიც საქართველოს სხვადასხვა რეგიონისათვისა და მასსახიბებელი. ეს არის ნათელი მაგალითი იმ თანდაყოლილი ეკუმენიზმისა, რომელმაც განაცვიფრა იტალიელი მისიონერები: პიეტრო დელა ვალე (რომელმაც მამონიდე პაპს აღფრთოვანებით აღსჯავს იმფორმაცია გავუზავნა საქართველოს შესახებ), თეათინელი მამები, სამეგრელოს აღმწერი არქიეპისკოპო ლამბერტი, საქართველოს შესახებ ცნობების ავტორი, პიეტრო ავიტაბილე, ქრისტიანობე კასტელი (რომელმაც მთელი თავისი ხელოვნებით აღწერა და დაბატა საქართველო და ქართველები) და სხვანი. სწორედ ამიტომ კიდევ უფრო მეტე სიბარულით გეგვები გ. შურლიას ნაშრომს, რომელმაც „პოტიფილური ნამებას“ შესაბამისი მეცნიერული, ისტორიული და ფილოლოგიური კონტექსტები მიუჩინა, მუქენიერი იტალიურით თარგმნა ორიგინალიდან, ვრცელი კომენტარი დაურთო, ზუსტად გადმოიღო ქართული სიტყვე-

ბი და საკუთარი სახელები ჩვენს ანბანზე და დაუთო საიბებელი, რომელიც საშუალებას იძლევა, მიზანმიმართლად გამოვიყენოთ ეს წიგნი. ამ სახით იგი სასენიბთ აკმაყოფილებს სვეცილისტების მოთხოვნებს. ამავე დროს, ნარმოში ნათელი სტელით არის დაწერილი და იგი, შეიძლება, გამოიყენოს მკითხველთა ფართო წრეც, რომელიც დაინტერესებულია საქართველოთი, იმ უმეველს კულტურის სახელმწიფოთი, რომელიც ევროპის მრავალ ქვეყანაზე გაცილებით ადრე გაქრისტიანდა. ამდენად, ჩვენს წინაშეა წიგნი, რომელიც გამოიჩრევა დიდი აკადემიური ღირსებებით; შესანიშნავად ნარმოაჩენს საქართველოს სულიერების, მის ყველაზე დრმა ტრადიციებს და, ამავე დროს, ხელმისაწვდომია მკითხველთა ფართო წრისათვის.

**შენიშვნები:**

1. აღმოსავლურ ეკლესიათა კონგრეგაციის არქივი. Documento prot. n. 881/1918, rubr. 101. "Lettera di carità" di catholicos georgiano Kyrión et a papa Benedetto XV per annunciargli la sua elezione (25 settembre 1917).

\* შოტანილი კირონი II-ის მიერ რომის პაპის, ბენედიქტე XV-ისადმი გავზენილი წერილის დედნის მიხედვით, რომელიც მისი თანადროული ტრანსკული თარგმანის ფსიქოლოგისთან ერთად დაიბეჭდა წიგნში: Congregazione per le Chiese Orientali, Dall'Oriente al Tevere, Scritti in onore del cardinale Ignace Mousa I Daoud per il cinquantesimo di sacerdotio, Roma, 2004, ტავ. 6. ეს წერილი დღემდე უცნობია ქართველი მეცნიერებისათვის (შთარგ.).

\* წერილის ქართულ დედანში შევდგომითა მიითვებელი მე-14 ფსალმანი, ფრანკულ თარგმანში კი სწორად არის დაფიქსირებული სპეჭუარინტას ნუმერაციის მიხედვით 142-ე ფსალმუნის მე-5 მუხლი (შთარგ.).

\* ხელმოწერა მიწერილია კირონი II-ის ხელით (შთარგ.).

\* როგორც ცნობილია, ამ პერიოდამდე საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია იერუსალიმური საღვთისმსახურებო წესის მიხედვითი წირავდა (შთარგ.).

2. V. Poggi, Antoine Delphus Visitatore Apostolico in Transcaucasia (1919), wgn. Miscellanea Metrevell. Jrm. "Studi sull'Oriente Cristiano" 5:1, Roma 2001, გვ. 93-130.

\* როგორც ცნობილია, ამ წელს კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა მიქელ ეპოპლაროუსმა (1043-1058) და რომის პაპის ლევანმა, კარდინალმა უმბერტო სილვა კარდელემმა, რომელიც ბიზანტიის იმპერის დედქალკა ნარმანდილითა წინააღმდეგ კავშირის შესაკრელად იძყფებოდა, ერთმანეთი შეაქმნეს. ეკლესიის დასავლელი ისტორიკოსები ამ ფაქტს ტრადიციულად აქრისტიანული აღმოსავლეთის დიდ სქიზმას უწოდებენ (A. Fliche, V. Martin, J. B. Duroselle, E. Jarry <et al>, Storia della Chiesa dalle origini fino ai giorni nostri, 7, L'epoca feudale, la chiesa del particolarismo (880-1057), Torino 1995, გვ. 187-202), რაც საფუძვლად მოკლებულია, რადგან განხეთქილება კონსტანტინოპოლის პატრიარქისა და პაპის ლევანის გაზავადებული პავტიზმეფეროზობის გამო მოხდა. ეს არ ყოფილა არც პირველი და არც უკანასკნელი შექმნილი ორი ეკლესიის ისტორიაში. ამასთან მას არავითარი იურიდიული ძალა არ ჰქონდა იმის გამო, რომ რომის პაპის ლენ IX (1049-1054) სიკვდილის გამო, კათოლიკური საეკლესიო საზარდოს მიხედვით, თავად ლევანის უფლებამოსილება უქმნებულად ითვლებოდა. სწორედ ამიტომ ამ ფაქტს არავითარი გავლენა არ მოუხდენია აღმოსავლურ, და მათ შორის, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიაზეც (იხ. გ. შურლიას ნიგნში, გვ. 44-45). მონსნიორი მორინდო იმიტომ მითითებს

1054 წლამდე გარდაცვლილ წმინდანებზე, რომ მათ „განყოფილი ეკლესიის“ პერიოდში იცხოვრეს და საეკლესიო შეიძლება მათი ქართული კათოლიკეთა საეკლესიო კალენდარში შეყვანა, ამ წლის შემდეგ გარდაცვლილი წმინდანები კი, შეიძლება, მხოლოდ საქართველოს, ანდა, საერთოდ მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდანები ყოფილიყვნენ (მთარგ.).

3. აღმოსავლურ ეკლესიათა კონგრეგაციის არქივ, რუმინეთი 106, "Armeni del Caucaso", Protocollo 4775.

4. იხ. ვ. შურგაიას ნიგნში, გვ. 295

5. იქვე, გვ. 231-232.

6. იქვე, გვ. 188-189.

7. იქვე, გვ. 208-215.

8. K. Rahner, Schriften der Theologie, III, Benziger, Einsiedeln 1957, გვ. 60.

9. Shurgaia, დასახ. ნაშრ., გვ. 216-230. ვ. შურგაია სამართლიანად მიუთითებს (გვ. 111-114) ხაზართა შესახებ რუსი ორიენტალისტის, ანატოლი ნოვისტეცკის ნაშრომს: А. П. Новоселов, Хазарское государство и его роль в истории Восточной Европы и Кавказа, М., 1990

10. Shurgaia, დასახ. ნაშრ., გვ. 231-242

11. b d u l l a h i A h m e d a n - N a ' i m, la liberta religioza nella prospettiva islamica. la prospettiva islamica: la posizione giuridica classica sull'apostasia e il dibattito contemporaneo, in R. Mancini «et al.», La liberta religiosa tra tradizione e moderni diritti dell'uomo. Le prospettive delle grandi religioni. Torino, 2002 (Collana del Centro di studi religiosi comparati "Eduardo Agnelli"), გვ. 97-117.

12. ამ წმინდანის დღესასწაულს ქართული შინ-34 ხელნაწერი შემუშევნიანად აფიქსირებს: ამაზ ანტი(ონისი რ(ომელ)სა ერქუ)რა რავა მ(ო)ნ(ა)მ(ი)სადა (Le calendrier palestinogrec-

en du Sinaiticus 34 (X Siecle), Édité, traduit et commenté par G. Garitte, Louvain, 1958 (Subsidia Hagiographica, 30), გვ. 45; საერთოდ, საკითხის შესახებ იხ. იქვე, გვ. 136). არსებობს წმინდანის ცხოვრების ძველი ქართული თარგმანი, რომელიც გამოცემულია ი. ყიფიძის მიერ (E. Кипшадзе, Житие и мученичество св. Антония Равана, Jm. "Христианский Восток" 2 (1913), გვ. 54-104 (მთარგ.).

12. Storia di Rawh alqurasi, Un discendente di Maometto che scelse di divenire cristiano, a cura di E. Braida e C. P e l i s e t t i, Torino, 2001 (Patrimonio culturale arabo cristiano, 5).

13. I. Dick, La Passion arabe de s. Antoine Ruwah néomartyr de Damas († 25 déc. 799), in "Le Muséon" 74 (1961), გვ. 109-113.

14. B. Pirone, Un altro martirio sulla vita e sul martirio del nobile araghushita Rawh, wgn. Biblica et semitica, Studi in memoria di F. Vattioni, a cura di L. Cagni, Napoli, 1999 (Istituto Universitario Orientale, Dipartimento di studi asiatici, Series Minor, 59), გვ. 479-509.

15. Shurgaia, დასახ. ნაშრ., გვ. 13.

16. Enzo Gamalero, Il problema della diffusione delle fede cattolica in un inedito di Pietro della Valle sulla Georgia, Jm. "Rivista di storia e letteratura religiosa" 13:2 (1977), გვ. 354-375.

17. ქართულად თარგმნა და ქუჩინაძე, თბ., 1937.

18. ქართულად თარგმნა ბეჟან გიორგაძემ, თბ., 1977.

19. დონ კრისტოფორო დე კასტელი, ცნობები და აღბრძოლა საქართველოს შესახებ ტექსტი გამოიჭრა, თარგმნა, გამოკლევდა და კომენტარები დაურთო ნ. გიორგაძემ თბ., 1976; P. Licini, Cristoforo Castelli e la sua missione in Georgia, Jm. "Regnum Dei" 41 (1985); B. Maiorana, La Gloria impresa: storia e immagini di un viaggio secentesco, Palermo, 1990.

მარადი ხელშეწყობა

რიტა ბაინდურაშვილი

„ერისიონის“  
სამბაძურსი

სცენარზე გატაცებული  
მითი და რეალუბა

მას ანსამბლ-მუზეუმსაც უწოდებენ. საუკუნეზე მეტი ხნის ისტორია და თანამედროვე მოუს ტექნიკით გაჯერებული დღევანდელი „ერისიონის“ განსაკუთრებულ პოპულარობას ქმნის. 2007 წელს საფრანგეთში გამართული მოუპროგრამა ამ საყოველთაო პოპულარობის საუკეთესო გამოხატულება გახლდათ და „ოქრის დისკით“ აღინიშნა. მაშინ პარიზში მოხდა უპრეცედენტო რამა: თენახევაში ანსამბლის 250000 ცალი დისკი გაიყვანა. ბოლოს კონცერტი კი, რომელიც „ერისიონისა“ ოქრისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრში გამართა, ქართული სულის ქვემარტივ ზეიმი გახლდათ. ოთხივე ჩვენ-

მაზე გადქაფილი დარბაზი თვითყოფილი ეროვნული მუხტისა და შესრულების ახლებური მანერის, რიტმის არაჩვეულებრივ სინთეზს მოეცვა. ეს იყო სცენაზე გატაცებული და ხელოთ შესახები ზამრული სამყარო, უახლესი ტექნიკით მიღებული საუცხოო განათებისა და ელვადობის ფონზე... ამ სამყაროს მიღმა ტიტანური შრომა და ბევრი პირობითობა ძვეს, რომელიც მსურველისთვის ხშირად შემუშავებული რჩება. მათზე სასაუბროდ ანსამბლის სამხატვრო ხელმძღვანელს ბატონ ჯემალ ჭყუაქელს ვესტუმრეთ, თუმცა მანამდე

ცოტა რამ  
„ერისიონის“ ისტორიიდან

ეს ისტორია 1885 წელს დაიწყო, ერთი მაღლიანი ქართული კაცის, ლადო აღნიაშვილის დამსახურებით. იგი პრუფესორი პედაგოგი ვახლდათი და თვითონ არც სიმღერა შეეძლო და არც ცეკვა უხერხებოდა, მაგრამ არაჩვეულებრივად ესმოდა ამ ყველაფერის ფასი. ილია ქავჭავაძემ მასზე „ივერიაში“ წერდა, თავისი პედაგოგიური ნაშრომე ფულს მთლიანად გუნდის ჩამოყალიბებას ახმარსო და ასეც ირქვამა მამინ — ლადო აღნიაშვილის გუნდი.

იგი თბილისში, ჩუღუთურში შექმნილა, თუმცა იმ დროში ვერ მოძებნილა ქართული კაცი, რომელიც ქოროს გაერთინედა და ნარუქლებოდა. ეს მისია თბილისის ობერში მოღვაწე ჩებ მუსიკოსს ნავრატლიოვს უკისრია,



რომელიც მუსიკალურ ქრონიკებში რატლის ფეხდღონი-ნი თი არის ცნობილი. საქართველოსა და ქართულ კულტურაზე შეყვარებული რატლი სამშობლოში აღარც დაბრუნებულა, ოჯახით აქ დარჩენილა და კულის სახალალოზე განსვენებს. აღნიშნულიან ერთად დიდიან მისი ღვაწლი ქართული ხალხური შემოქმედების პოპულარიზაციისა და განვითარების საქმეში. თუმცა უცხო ტომის კაცმა ქართულ სიმღერას უცხოური მძებიც შემატა და ამგვარად მაშინდელი გუნდის რეპერტუარში გაჩნდა ჩხეთის ხმა, პოლონეთის ხმა...

პირველი კონცერტები გუნდმა 1886 წლის 15, 16 და 17 ნოემბერს გამართა, 1889 წელს კი რატლიმა მომღერალთა გუნდს მოცეკვავეებიც შემოუერთა. თავიდან ორი ცეკვა — "ცანგალა და გოგონა" და "ქართული" დაუდგამთ. ასე შეერწყა ორი დიდი ფენომენი ერთმანეთს და შეიქმნა ხალხური სიმღერისა და ცეკვის პირველი ქართული კრებული, რომელმაც მამხინვე გაითქვა სახელი ჩვენშიც და უცხოეთშიც: მე-19 საუკუნის 90-იან წლებშივე სწევნიან რუსეთს, რამდენიმე ქალაქში გაუმართავეთ კონცერტო, პეტერბურგშიც ამირებდნენ ჩასვლას, მაგრამ უფულობის გამო როსტოკას იქით ვეღარ წასულან... უსახსრობა ბევრჯერ გამზადარა გუნდის შემოქმედებითი ცხოვრების დაღმავლობის მიზნე, დროის ქარტიბილუბსაც ბევრჯერ შეუშლია ხელი და ურთიერთობის უთანამოვლასაც — ხან გაიყრებოდნენ და ხანაც ისევ შეერთდებოდნენ, მაგრამ ამგვარი წყვეტლებების მიუხედავად მოღვაწეობა არასოდეს დაუმთავრებიათ. ორი-სამი კაცის ამარაც რომ დარჩენილიყო, გუნდი მაინც გაანგრძობდა არსებობას და ასე მოიტანა თავი ჩვენამდე.

20-საუკუნის 30-იანი წლებიდან მისი შემოქმედებითი ცხოვრება შედარებით გვარდებდა და ხალხური შემოქმედების დიდი სახელმწიფო ანსამბლი ხდებდა, ღვირად მრავალფეროვანი რეპერტუარით. 1990 წელს ანსამბლი აკადემიურის სახელს იხვეჭს, ხოლო 1999 წლიდან "ეროსიონად" იწოდება. ასე იცვობს მას მსოფლიო მოუბის სანაყოფი დღეს. თუმცა ჩვენს სამყაროში იგი კიდევ ერთი უპირატესობა უფაქტით არის ცნობილი: ანსამბლის შესრულებით ჩანერილი "ჩაკრული" წლებში წინ უკიდევანო კოსმოსის სამუდამო ბინადრი გახდა.

**დღევანდელობა**

მოუხედავად ამგვარი სინტერესო არასულისა და მომხიბველი, ნარმატული ანშისის, მაინც ბევრი რამ არის ისეთი, რაც "ეროსიონის" ხელმძღვანელი გულისკვილით საუბრობს. ამბობს, რომ ქართული ფოლკლორ არასოდეს ყოფილა განსაკუთრებული პატივით განხიზღებული, სამწუხარად, ასე გრძელდება დღემდე — ეს უპირველესად ჩვენი, ქართული დაუდგერობის მარალია — რაც გავიქვ, იმას ვერასოდეს ვაფასებთ...

— მაგრამ თქვენ მაინც შესძელით შორს გაგვტანათ ქართული ფოლკლორის სახელი, ჩვენი ეროვნული სული, ხალხური შემოქმედება, თქვენ შესძელით გაგვოცებინათ მთელი მსოფლიო...

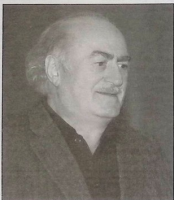
— დიახ, მსოფლიოსთვის ქართული ფოლკლორი იმთავითვე ერთგვარი აღმოჩენა გახდა, თუმცა მის პოპულარიზაციას ხელი განსაკუთრებით ანსამბლის რეპერტუარის მოუპროგრამად ჩამოყალიბებამ შეუწყო. ამ ფორმით იგი ბევრად სინტერესო და საყურებელი შეიქნა ყველა ქვეყანაში. მაგრამ იმას, რაც დღეს ჩვენს სტენაზე ხდება მთლად ფოლკლორის ველარც დავაჩქემებთ...

— რას გულისხმობთ?

— ეს გახლავთ ფოლკლორზე დამცნობილი, მისი ფესვებიდან აღმოცენებული თანამედროვე ხალხური ხელოვნება, დიდი მოუ, რიმელიც თავის თავში აერთიანებს ძველსაც, ვინროდ ეროვნულს და თანამედროვესაც, ბევრად გლობალურს, რაც მის უდიდეს ნარმატებას განაპირობებს. "ეროსიონი" არ არის ფოლკლორული ანსამბლი და იცით, რატომ? როდესაც დიდ სცენაზე ადიხარ, რომელსაც ასობით მიკროფონი და უახლესი ტექნიკა, აპარატურა აღუდრებს და ახმოვანებს, ხოლო ასობით ნათურა ვიზუალურ ეფექტებს, ქემარტხ სანახაობას ქმნის, ეს უკვე აღარ არის ფოლკლორი. მე ამას უფრო ძველთან ლამაზად დაბრუნებას, ახლურად დაბრუნებას ვუნოადებ, როგორც კარგად დავინტერესულ ძველთან... ოღონდ ისე, რომ ფესვები არ მოუყრყიოთ, მისი ბუნება შევიწარუნოთ, მისი სანყის... რაც თანავარია, მუდამ პირველწყაროს ერთგულები ვერჩებთ...

— მაშინ სრულიად გასაღები ხდება იმ თანამედროვე სამუალებათა და ელემენტების შემოტანა თქვენს ხელოვნებაში, რის გამოც ზოგჯერ გაკრიტიკებენ ხოლმე, არ, თუნდაც პას-გიტარა...

— რა თქმა უნდა... საქმე ის არის, რომ ჩვენ არ გავვაინა ორგესტრი, უნიმოსიოდაც ასეთი მასშტაბის თანამედროვე ელერადობის მოუს მონყობა შეუძლებელია. არ გაგვაქვინა საამისოდ აუცილებელი დაბალი გემბი და უკმარისობას სწორედ ბას-გიტარა გვიცხებს. ეს არ გახლავთ სოლო გიტარა, რომელსაც მელოდია მიჰყავს, ბასი მხოლოდ დაბალი ელერადობით ამიდრებს მუსიკას და ვერ ვივტებ, რატომ არ უნდა ვამოვიყენოთ? ახლა სხვა მხრიდანაც შევხუდით ამ საკითხს: გარშინი ქართულია? ისიც რაღაც ეტაპზეა შემოსული და დამკვიდრებული ჩვენს ფოლკლორში, მაგრამ დღეს უიმოდ ნარმოუდგენელია ხალხური შემოქმედება, საცეკვაო მუსიკა... ან კიდევ ჩინა... სინამდვილემ მას "ჩერქეზკა" ქვედა და კაცკასიონია, მაგრამ ისე მიორგო ქართველმა კაცმა, რომ მისი ეროვნული სიამავე გახდა. კაცკასიელისგან განსხვავებით ქემარ-ხანჯალს ჩვენ ჩინაზე გარედან ვიკეთებთ, ხოლო



ჯემალ ქუსაინო

კავასიელები შიგნიდან ირტყამენ, ჩოხას კი გარედან მოიცვამენ, მისასახამია... ამგვარი სიახლეები სრულიად ნორმალური და მისაღებია, რადგან ფოლკლორი ცოცხალი ორგანიზმია, ვითარდება, გელაპარკება... მის მოთხოვნებს ყური თუ არ მივუვადეთ და ვაგიოვალისწინეთ, სამუხეუმო ესპონაბტად იქცევა და სიცოცხლეს შენეშებს.

ცხოვრებას უნდა მიჰყვე, მის რიტმს, ტემპს ფები აუწყო, თორემ ჩამორჩები და უინტერესო გახდები მყაურებელისთვის. 20-ე საუკუნეში კამერტონის სიბშირეც კი ამაღლდა. ამასწინათ ჩვენი ანსამბლის 1996 წლის ჩანაწერი რომ ვუსმენდით, გამეყინა, იმდენად ნელი, განელილი მერყენა. თუ მაშინ "ჩაკრულოს" ნ წუთს ვმღეროდით, დღეს კნ წუთში ვეტყვი, ასევეა საცეკვაო მუსიკაც... წარმოუდგენელია იმ ტემპით წარსდგე თანამედროვე მყაურების წინაშე, რომელშიც ადრე ვასრულებდით. მერნმუნეთ, აღარ მოგწონებთ, მითუმეტეს, არ მოეწონება უცხოელ მყაურებელს...

— ბატონო ჯემალ, ხშირად იმასაც გასაყვედურობენ, "ერისიონის" კონცერტები ძირითადად უცხოელ მყაურებელზეა გათვლილი, ხოლო ქართველი მყაურებისთვის გაიმკვიფრებულია...

— კარგია, რომ მკითხეთ, რადგან მეც მსურდა ამაზე საუბარი. საქმე ის გახლავთ, რომ ეს დიდი შოვა, რომლის გამართვა, ტექნიკურად უზრუნველყოფა უზარმაზარ თანხებს მოითხოვს. საქარია დიდი დარბაზი, დიდი სცენა, უახლოესი აპარატურა, განათება, რისი საშუალებაც საქართველოში არ არის. სხვათაშორის ეს უცხოეთშიც პრობლემაა, ბელგიაში, მაგალითად, მხოლოდ ერთი დარბაზი აქვთ ასეთი.

თუმცა მთავარი პრობლემა ჩვენიან მაინც უსახსრობაა. თქვენ ვერ წარმოიდგენთ, რამდენ ხანი ვეძებდით სპონსორს იმ კონცერტებისთვის, რომელიც ამასწინათ ოპერაში გაემართეთ. აპარატურის თითქმის ნახევარი ბელგიადნ ჩამოვიტანეთ, ჩამოვიყვანეთ მათი სპეციალისტებიც, რაც ძალიან ძვირი სიამოვნებაა, არადა, ამ განათების და მიკროფონების გარეშე შოუს ფფექტს ვერაფერი მივაღწევთ. ამას ემატება მსახიობთა პონორარები, სხვა ხარჯები... ეს ყველაფერი რომ დაიფაროს (მოგებაზე აღარაფერს ვამბობ), მარტივად დაგითვლით: კონცერტი სამთავისაკენ დარბაზში უნდა ჩავატაროთ და ერთი ბელგია საშუალოდ 80 ვერო ღირდეს. მითხარით, ვინაა ეს შესაძლებელია დღეს საქართველოში? ამ სიძვირის გამო

ვერც საზღვარგარეთის ბევრი ქვეყანა ყიდულობს "ერისიონის" კონცერტებს.

ეს ბიზნესია, მოუბიზნესი, რომელიც ხარისხიან პროდუქციანზეა გათვლილი და ამ ხარისხს ვერ უღალატებ. ამდენად, მარტო მყაურების კი არა, ეს ჩვენი ტკივილიც არის...

— მიიღეთ, კიდევ ერთ მტკივნეულ საკითხს შევეხები, უფრო სწორად სკანდალს, რომელიც "შატლის ასულთან" დაკავშირებით აგორდა...

— მართლაც ძალიან ცუდი პრევენციი მოხდა. ვითომდა, იმის საჩვენებლად, რომ ჩვენს ქვეყანაში საავტორო უფლებები დაცულია, ხოლო სასამართლო ობიექტუ-



„საცეკვაო“

რისთვის გამოყენება მოინდომეს, ალბათ, კერძო ინტერესების გამო ის სულაც "ერისიონის" წინსვლა არ მოენოდა... მაგრამ ეს ასეთი საგაღალლო არ იქნებოდა, მხოლოდ ამ ლექსით რომ დამთავრებულიყო ყველაფერი (ბოლოსდაბოლოს, როგორც სპეციალისტები ამბობენ, ერთი სუსტი ლექსია და სრულიად უმტკიცენელოდ ამოვიღეთ ჩვენი რეპერტუარიდან). ყველაზე ცუდი მოხდა ის, რომ მას შემდეგ თვითმარქვია ავტორი გამოუჩნდა "ჩაკრულოს", "წინწყაროს", "შენ, ბიჭო, ანაგურელოს" — 29 ქართულ-კახურ სიმღერას... ვინაა ამის დაშვება შეიძლება? ვინაა ეს არ უნდა გაეთვალისწინებინათ ე.წ. ავტორთა დამცველებს? ეს დანაშაულია, ერის მურაცხყოფაა, მისი სულიერების, ეროვნული საგანძურის ხელყოფაა, რასაც ასე ნამდვილად არ დავტოვებთ.

საბედნიეროდ, საზოგადოება მიხვდა ამ ფაქტის საშიშროებას და თუ "შატლის ასულის" შემთხვევაში მარტონი ვიყავით, დღეს ბევრი თანამდგომი გვყავს.

მინდა ერთი რამ კარგად გავაცნობიროს ყველამ: ქართული ფოლკლორი უჩვეულო ხელფასებზეა მთელს მსოფლიოზე და შოვლად და მოფრთხილებაც განსაკუთრებული, უჩვეულო სჭირდება. არსებული სტანდარტებით მისი დაცვა საკმარისი არ არის, ასევე უჩვეულო კანონებით უნდა დაეცევათ იგი, რათა ვილაცის კერძო ინტერესებს არ ეწინააღმდეგოს.



ეკა ბუჯიაშვილი

# სვდინი მელოდია... მკითხველისათვის

გაივლის წლები და ფურხალ „ქვენი მწერლობის“ რედაქციაში მყოფ მერაბ ზურაბაშვილს ჩვენი საუბრის დასასრულს რომ ეკითხვა:

- არაბულის სწავლას რომ იწყებდით თუ ფიქრობდით, რა შარში ყოფდით თავს-მეთქი, მეტყვი:

- ფურხალისტიკის ფაქულტეტზე მინდოდა ჩაბარება, მაგრამ სტაჟი არ მქონდა და საბუთები აღმოსავლეთ-მცოდნეობაზე შევიტანე, რომ მეორე წელს იოლაღ გადამეტანა, მაგრამ მოხდა ისე, რომ იმ ერთმა ნელნადმა მთელი ჩემი ცხოვრების გზა განსაზღვრაო

ეს გზა კი საკმაოდ რთული, საინტერესო და ფათურაქებიანი აღმოჩნდა.

არაბული ლიტერატურის თარგმნის პარალელურად მას ცხელ ნერვულუბაში მოუწია თარგმნადა მუშაობა.

ახლანა ის ურყავად დაბრუნდა და ჩვენი საუბარც სწორედ ამ თემით დაიწყო.



მერაბ ზურაბაშვილი

## ფურცელი მკვდარი ქალაქის დღიურიდან

ეს იყო ოთხთვიანი მივლინება ერთ-ერთ კერძო ფირმაში, - მაიმბობს ბატონი მერაბი, - ჩასვლისთანავე, აეროპორტშივე მივხვდი, რომ ვითარება უფრო მწვავე და დაძაბული იქნებოდა, ვიდრე წარმომეძგინა.

მე მოვხვდი ომში.

სასწრაფოდ ჩაასვეს კარგად შეჯავშნულ მანქანაში და მაშინ პირველად ეჩხერ ჩემს ფეხებზე იარაღის რამდენიმე წყება.

მინის იეთი ხუბდავი მკვდარ ქალაქს.

ბალდადი გაჩერებულია, იქ ყველაფერი დუმს იარაღის და სიკვდილის ვარდა.

ერთადერთი, მხოლოდ ქურთისტიანში გრძელდება ცხოვრება ჩვეული რიტმით. ეს არის სახელმწიფო სახელმწიფოში.

ურაყში ვითარება დაძაბული იმიტომაც, რომ ქვეყნის შიგნით ორ რელიგიურ დაფუძვლებას შორის დაპირისპირება უფრო დიდი და მძაფრია, ვიდრე ბრძოლა უცხო ქვეყანასთან.

სურვილები და შიიტების კონფლიქტი სამოქალაქო ომამდე მიდის.

ასე იყო სადამ ჰუსეინის დროსაც, მანამდეც და ახლა უფრო განვავებულია - ამ ყველაფერს უკვე პოლიტიკუ-

რი საფუძველიც აქვს. ზოგიერთ ძალებს აწყობთ ეს ურთიერთდაპირისპირება და არეულობა ქვეყანაში, რათა ამით თავიანთი იქ ყოფნა გამართლონ.

ურაყელებს კარგად ესმით, ვინ სარგებლობს ამით, იცნან, რომ აუცილებელია გაერთიანება, მაგრამ ვერ ხერხდება. წლების მანძილზე არსებული უთანხმოება მაინც იჩენს თავს, მითუმეტეს, რომ ეს ყველაფერი კარგად არის პროვოცირებული უცხო ძალების მიერ.

ქრის ქარი - სხვა მხრიდან მიგარდნილი, იქაური ცეცხლის გასაძლიერებლად.

უცხოელებთან მომუშავე სუნიტებს, რომლებიც ძლივს თანალობენ სამუშაოს და ყველაფერზე თანაშინაირიან „პური არსობისას“ მოსააოვებლად, მტრად ეკიდებიან შიიტები, როგორც მოლაპატენტებს და სადაც შეძლებენ, იქ უსწორდებიან.

თუმცა აკი გითხარით, მიზეზი გაცილებით ღრმავა, უფრო შორიდან მოდის და რელიგიურ საფუძველს ემყარება.

ეცხოვრობი სასტუმროში, რომელსაც შემორტყმული ქაინდა გალაქანა და კარგად იყო დაცული.

თავიდან, ვიდრე გავერკეოდი, როგორ უნდა მოქცეულიყავი, ყოველი აფეთქების ან სროლის ხმის გაგონებაზე ფანჯრის მინას მივანყდებოდი-ხოლმე.

- სადაღაც შორს (ხან ახლოსაც) კეაილი ასდიოდა ქალაქს.

მკვდარ ქალაქს, სადაც შუე ჩადიოდა, ამოდიოდა, ოღონდ დრო გაჩერებულიყო ომში.

ფსიქოლოგიურად ძალიან ძნელი იყო, როცა სასტუმროს გარეთ გვიხედავდა გასვლა, შორს არა - 2-3 კმ-ის რადიუსში.

ამ დროს ჯავშნიანი მანქანის პატარა საკმლიდან ვხედავდი ათეულობით ყუოს (კუბის ამას ვერ ვუწოდებ. ისინი ხომ მის გარეშე მარჩავენ მიცვალებულს).

ქალაქში დადიოდა სიკვდილი.

ის იყო ყველგან და ყველაფერში თვით მზის თვალის გუვიდანაც იმზირებოდა და საშინელება იყო ის, რომ ბალდადი მისჩერებოდა მას.

ბალდადი ცხოვრობდა სიკვდილთან ერთად.

ჩემთვის საოცრებად დარჩა ერაყელი ხალხის ბუნება. ისინი ისეთი დათრგუნულები, ისეთი დაბეჩავებულები არიან ფიზიკურადაც კი სხვაგვარად გამოიყურებიან, თვალელებშიც კი ღამე უდგათ, ოღონდ თუ ახლოდან ჩახვდავ, ამ უკუნივთის სიღრმეშიც დაინახავთ სინათლეს - ეს არის მათი გენეტიკური ნიჭი და უნარი დასაჩვენისა, მომავლის რწმენისა.

მხოლოდ ძველი ცივილიზაციის წიაღიდან და კერძოდ მომავალ ხალხს შეიძლება ახასიათებდეს ასეთი რამ.

თუ დაგინახეს, რომ პატვის სცემ, უაღრესად ენთელმობილები ხდებიან. როცა გაიყვან, რომ არაბული კეა და კულტურა მიყვარს, აღარ იცოდნენ რით ეამბიონათ, როგორ გამოეხატათ კეთილგანწყობა. ისინი მიმღეროდნენ სიმღე-





რებს სიყვარულზე, სიყვარულ იქ ყველა მეორე მღერის  
ოლინდ იმდენ სევდაა ამ მსოფლიოში, იმდენი ნაღველია.

ფუსუნდო მათ. მესმინდა ამ ადამიანების გულსტკიერების  
და თანდათანობით ძალიან ახლებული ხეობადა ჩემთვის ეს  
გარემო, ეს ხალხი, ეს სევდა, ტკივილი, იმედი, რწმენა.

ბევრი კარგი მეგობარი (სადკო პაპიძე) შევიძინე იქ.  
ბევრი რამ ვისწავლე მათგან – მხოლოდ ენა კი არა, გუ-  
ლისთქმაც მესმოდა უკვე მათი.

და როცა სამშობლოში ვბრუნდებოდი, ვფიქრობდი  
ჩემს ქვეყანაზე, ხალხზე, ჩვენს უნარზე გადარჩენისა;  
რწმენაზე მომავლისა

იმ გენეტიკურ ნიჭზე, ძველი ცივილიზაციის კერიდან  
მომავალ ხალხს რომ სჩვევია მხოლოდ.

და კი არ ვფიქრობდი, სულ უფრო ახლოს და ახლოს  
მესმოდა სეფიანი, მაგრამ ასე იმდენიანი მსოფლია – აი, ის  
სიმღერები – სიყვარულზე, სიყვარულზე  
იმდენი რამ იყო ჩაქსოვილი მათში

**ისტორიული ცნობები,  
განვიერული ცნობები და  
გზაზე დაყვანილი ლიტერატორი**

აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი ისტორიის  
განხრით დაგამთავრე. ერთხანს სკოლაშიც ვასწავლიდი ამ  
საგანს, მაგრამ მას შემდეგ, რაც სსრკ დაიშრა, ყველაფე-  
რი გადაფარდა და ბევრი ფაქტი ისტორიაში გაყალბებული  
აღმოჩნდა, გული ამოვირეუდა და ფილოლოგიაში გადავე-  
დი. დისტრტაქციაც ამ სფეროში დავიცავი, იღონე შევეცა-  
დე ისეთი საკითხები შეგმსწავლა, ორივეს რომ მოიცავდა  
და თუნდად აკორიცი: ისტორიული სინამდვილის ასახვა  
ჯორჯი ზაიდანის რომანებში.

ეს იყო XIX საუკუნის ბოლოსა და XX საუკუნის დასა-  
წყისში მოღვაწე მწერალი, რომელმაც არაბულ ლიტერატუ-  
რაში ისტორიულ რომანს ჩაუყარა საფუძველი, თუკი  
უოლტერ სკოტის მსოფლიო მწერლობაში ითვლება ამ ტან-  
რის მამამთავრად, არაბულში ამას ჯორჯი ზაიდანს მიანე-  
რენ. მას ოცდადარი ისტორიული რომანი აქვს და თავიდან  
ფიქრობდი დისტრტაქცია დამწერნა მთლიანად მის შემოქ-  
მედებაზე, რომელიც მთელი არაბული ქვეყნების ისტორი-  
ას მოიცავს, ისლამამდელი პერიოდიდან XX საუკუნის და-  
სასრულამდე – თურქეთში მომხდარ რევოლუციამდელ პე-  
რიოდამდე.

წლების მანძილზე ვკითხულობდი და ვაწვდილობდი.  
ბოლოს ჩვენი კათედრის ხელმძღვანელმა, აპოლონ სო-  
ლაგაძემ დამაყენა სწორ გზაზე: ოცდადარი რომანი თუ გა-  
ნივლი, ძალიან შორს წაგიყვანს, რამდენიმე თიხე-  
მძლეველიყო.

მეც სამი ნაწარმოები შევარჩიე და შევისწავლე როგორ  
იყო განხილული მათში ისტორიული ფაქტები – სწორად  
თუ გაყალბებულად. ვადარებდი ისტორიულ წყაროებს და  
აღმოჩნდა, რომ იყო განსხვავებებიც, შეცდომებიც, თემ-  
ც კვლევისას გარკვეა, რომ მწერალი შეგნებულად კი არ  
აყალბებდა ფაქტებს, უბრალოდ, ის წერდა მაშინ, როცა  
ბევრი ისტორიული მოვლენა ჯერ კიდევ არ იყო სწორად  
შეფასებული, ამიტომ მწერალიც ძალაუხმებურად არსებუ-  
ლ წყაროებით სარგებლობდა.

მერე კი, როცა მეცნიერება არაბულ ქვეყნებშიც განვი-  
თარდა და უფრო სარწმუნო გახდა ამა თუ იმ მოვლენის  
თარიღი და მოწარისიც, აღმოჩნდა, რომ მის ისტორიულ  
რომანებში შიყვანილი ფაქტები ზოგ შემთხვევაში არ შეე-  
საბამებოდა რეალობას.

ჯორჯი ზაიდანს ამას შეგნებულად არ აკეთებდა, თემ-  
ც ასევე რომ ყოფილიყო, მხატვრულ ლიტერატურაში ასე-  
თი რამ დასაშვებია.

არის შემთხვევები, როცა ავტორს ეს უფლებაც ჰქვია.  
საერთოდ, მას დიდი წვლილი აქვს არაბულ ლიტერა-  
ტურაშიც, ისტორიაშიც, გეოგრაფიაშიც მან თავისებური  
– „სატელეგრაფო სტილოც“ კი შექმნა არაბულ ენაში.

ჯორჯი ზაიდანის დაარსებულია „ალ-ჰილალი“ – ძა-  
ლიან ცნობილი ლიტერატურული ჟურნალი, რომელიც ახ-  
ლაც განავრცობს არსებობს.

ამ გამოცემაში დაიბეჭდა გამოხმაურება ჩემს დისერ-  
ტაციაზე:

ეს პირველი ასეთი სახის გამოცვეცევა ევროპულ უნი-  
ვერსიტეტებში.

თუმცა მეტერ აღმოჩნდა, რომ არა მხოლოდ ევროპაში,  
არაბულ ლიტერატურათმცოდნეობაშიც არავის განუხი-  
ლავს ამ მწერლის შემოქმედება ასეთი კუთხით.

**ის სახელმწიფო საიდუმლოა ანუ  
აბა აბაპაპი პაპისა და ლომისა**

იყო ასეთი მომენტიც –  
როგორც სამხედრო ვალდებული, თარჯიმნად უნდა  
წავსულიყავი ალჟირში. იმ დროისათვის 71-ე პროტექცი-  
ურ სასწავლებელში ვმუშაობდი ისტორიის მასწავლებ-  
ლად.

მოსკოვში, თავდაცვის სამინისტროში მიმინევის გასა-  
ხრებაზე, მაგრამ რალაც მიზეზების გამო ჩასვლა დაგა-  
ვიანდა, ის ჯგუფი დაკომპლექტდა და მე დამტოვეს სსრკ-  
ში.

სამხედრო ვალდებულება ისეთი რამ იყო, ვერ ავიცილე  
და დაერქნა.

ალბათ ესეც ბედი იყო – სამხედრო თარჯიმნის სამსა-  
ხური ხომ ძალზე დიდი გამოცდილების მომცემი აღმოჩ-  
ნდა ჩემთვის.

უკრაინაში, უცხოელთათვის განკუთვნილ სამხედრო  
ცენტრებში მომინა მუშაობა. იქ მომზადებას გადიოდნენ  
სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოსული ოფიცრები, სწავლობ-  
დნენ ჩვენს ტექნიკას, შეიარაღებებს და მერე თავიანთი ინ-  
ტერესებისათვის იყენებდნენ.

იყო თუ არა ეს საბელშიფირო საიდუმლოება?  
ცხადია, იყო და ბოლომდე არც გაიცივლიდა, იმ კატისა  
არ იყოს, ლომს ზეზე ასვლა რომ არ ასწავლა.

ერთ ამბავსაც მოგიყვებთ ამის შესახებ:  
ჩემი საქმე იქ თარჯიმნა იყო.

მეგონა ენა ვიცოდი, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მივდა,  
აღმოჩნდა, რომ ეს ჩემი ცოდნა სრულყოფილებისას ვერ  
კიდევ შორს იყო.

პირველ ტეპაზე მთელი დამეძიე ვმუშაობდი. არაბული  
კი არა, რუსულიც ცუდად მესმოდა თურმე – ტექნიკურ  
ტერმინოლოგიას ვეულისხმობ.



ერთხელაც ასეთი რამ მოხდა: ერთი ახალბედა კაპიტანის ლექცია კათედრის გამგე დაესწრო იმის შესამოწმებლად, თუ როგორ მიდიოდა სწავლების პროცესი. მახსოვს, მას ღიბანქლებისთვის ტანკის მართვა უნდა აეხსნა.

კითხვების დრო რომ მოვიდა, ერთ-ერთი მსმენელი ძრავის რომელიღაც ნიუანსით დაინტერესდა.

კაპიტანმა ღრმა მეტეორული ახსნა დაიწყო იმისა, თუ რა პრინციპით მუშაობდა ეს მექანიზმი.

სულ ორი-სამი კვირის მისული ვარ. ამ უცნაურ ტერმინოლოგიებს ველარაფერი გავუგე და ვგრძობ, რომ ვერ ვთარგმნი, მაგრამ გაჩერებაც არ შეიძლება – ის კათედრის გამგე მეც მაკვირდება და ხომ არ შევიძინე, რომ არაფერი მესმის. ჰოდა, შალთან სერიოზული სახით ვაგრძელებ – თითქოს იმასვე უთარგმნი, რასაც კაპიტანი ლაპარაკობს: – მართალია თქვენ ეს საკითხებზე გაინტერესებთ, მაგრამ აქ მეტად რთული ნიუანსებია, ამ ყველაფერს სწავლების პროცესში თანდათანობით გაგივებთ-მეთქი.

ლექცია დაითავრდა. ამოვისუნთქე.

ცოტა ხანში კათედრაზე შევედი, მეორე დღის მასალა უნდა ამელო და რას ვხედავ – იქაურობა საესკა. ასე ოცამდე კაცი ხის. შეგრებიდან კათედრის კომპარტიის ნეკრები და განიხილავენ კაპიტანს საკითხს:

– მართალია ახალბედაა, მაგრამ ამ სულელს იმდენი ხომ უნდა ესმოდა, რომ ეს საკითხი სახელმწიფო საიდუმლოებაა და მისი ბოლომდე ახსნა არ შეიძლებაო? მითხრე მე ვადამოხმედეს: საშუალოდ თარჯიმანსაც ვყველაფერი სიტყვასიტყვით უთარგმნაო.

კაპიტანს, სულ მეორე, პარტიიდან გარიცხვა ემუქრება. მისი ნაოცრებარი ოფიცრის კარიერა თავზე უნდა ემსხრქვა. მე კი ვამბობ:

– იცით ლექციაზე ვყველაფერი არ მოთარგმნა-მეთქი. აურზაური უცხად ცხრება. სამარისებური სიჩუმე ვარდება. ყველა მე მომხერება. პოლკოვნიკი კი მოვიდა ჩემთან და გადავიტყვი:

– მე იმ ნუთას ვერ მოვახერხე თქვენთვის რაიმე მენიშნებმა, თქვენ კი თავად მიხვდით, რომ სახელმწიფო საიდუმლოსთან გვექონდა საქმე, რისთვისაც დიდ მადლობას ვგიბოთ.

გარკვეულ ხნის შემდეგ წავდებ ნომინატს – უფროსი ლიტერატორი ვაზხან.

ჯილდოდ სიგელიც მომიცეს „საქმისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულებისათვის“ და რამდენიმედღიანი შეუბღობითაც გამომიშვეს სახლში.

მერე, როცა ხანი გავიდა და მე უკვე ვყველაფერს თავისუფლად ვთარგმნიდი, აღარ ვერიდებოდი და არც უკუვირდებოდი, რისი თქმა შეიძლებოდა და რისი იყი ერთ რამეც ვთარგმნი, რისი მოსმენა ჩემთვისაც კი არ შეიძლებოდა თუნცე. მემოივდე განყოფილების უფროსისგან საყვედური მოვიმინე. მინ დაბრუნების შემდეგ კი სკოლაში მომაკითხეს „ზემოდან“. დირექტორის კაბინეტში დამიბარეს და გულწრფელად მითხრეს:

- უშიშროებიდან ვართ და ესა და ეს საკითხი გვაინტერესებს.
- არ მახსოვს-მეთქი, - ვუუბნებ.
- ისინი მაინც თავისას აგრძელებენ – ხან ასე მომიხდებოდა, ხან ისე, მე კი ჩემსაზე ვდგავარ, მხრებს ვიჭრე: ნარ-

მოდგენა არ მაქვს, რაზე მელაპარაკებთ, ბოლოსდაბოლოს, ყველაფერს ხომ ვერ დავისწომებდი-მეთქი.

ერთი საათის მანძილზე გრძელდება დაკითხვა-სუბარო. როგორც იქნა „დადარმუნე“, რომ არაფერი ვიციოდი.

როცა გამოვედი კაბინეტიდან, ერთმოდებებისას ერთ-ერთი ისე მეკითხება:

- მართლა არ გახსოვთ თუ ასე კეთილსინდისიერად უდგებოთ თქვენს სამუშაოსო?
- არა-მეთქი, - ვუბასუხე, რაღას შეცვლიდი ჩვენებასო, - მუუბნებდა ბატონი მერაბი.
- დიდი ხანი გავიდა მას შემდეგ და ახლა „ჩვენი მწერლობის“ რედაქციაში მყოფს მე ვაცვივდები:
- მართლა არ გახსოვდათ, ბატონო მერაბ, თუ - რომ გითხრათ, სულ არაფერი მახსოვდა-მეთქი, ტყუილი იქნება, მაგრამ მაშინ იმათთვის ერთი რამეც რომ მეთქვა, იმას მეორე მოვეხებოდა და კაცმა არ იცის, რით დამთავრდებოდაო.

### როცა დასასრულს რამდენიმე წუთი აკლია

ლობაშიც იმავე 71-ე პროფესიული სახანველებიდან მოუვლინათ 1987-90 წლებში.

საკაპირო პროფეტქვანათლების კომიტეტს თარჯიმნების ჯგუფი უნდა გაეკავანა.

ეს იყო ძალზე მაღალ დონეზე ორგანიზებული მოვლენება.

ლობაში მაშინ ათასობით საბჭოთა სპეციალისტი მუშაობდა. მთელ დასახლებაც კი იყო სკოლით, საბავშვო ბაღით, კინოკლუბით და ასეთი სახელწოდებით: „რუსული სოფელი“.

ეცხვორობით შემოსახლვრულ ზონაში, საიდანაც ჩვენი ნებით ვერ გავიდოდით, - მიამბობს ბატონი მერაბი, - სამსახურში მიყვავდით ავტობუსს, ბაზარში გავდიოდით კვირაში ორჯერ, ქალაქში ვასვლდის უფლება კი კვირაში ერთი დღე გვექნოდა. ერთხელ ავტობუსულ დამავკონანდა, სამსახურში ტაქსით წავიქო და საშიხელ საყვედური მივიღე უფროსობისაგან: არავითარი კერძო ინიციატივაო.

დაძაბული ვითარება იყო. ყოფილა შემთხვევები, საბჭოთა მოქალაქეები მოუკლავთ და ჩვენს უსაფრთხოებაზე განსაკუთრებით მკაცრი ზომები იყო დაწესებული.

მეორედ ლობაში მაშინ წავიქო, როცა აქ ვყველაფერი აირია. ეს იყო 1993-96 წლები.

მძიმე დრო ედგა მაშინ საქართველოს.

ვერძობოდი, აქ რომ დაგრწეულიყავი, დავიღუპებოდი. ოჯახს კი არა, საკუთარ თავსაც ვერ გადავარჩენდი, რადგან მე მხოლოდ ჩემი პროფესიით მემეძლო არსებობა, სხვას ვერაფერს მოვიკიდებდი ხელს. ამ საკონტებლში და საფიქრალში ვიყავი, როცა მსსსელად გაისმა ზარი:

- ლობაში თარჯიმნები გვეჭირდება და ხომ არ წამოხვალთო?
- ჩავედი. მარტო მე არა, მეგობრებთან ერთად - ასმათ რუმბოვლი და ნანა მალაქლიძეც წამოვიყენე ჩემთან ერთად. მათ ძალიანი გვასახლებს იქ, როგორც კარგმა ქართველმა ქალებმა და ნამდვილმა პროფესიონალებმა.



ჯერ კიდევ არასტაბილური იყო სიტუაცია. არსებობდა არა მხოლოდ ამერიკელთა თავდასხმის საშიშროება, იმ პერიოდში ქვეყნის შიდა ოპოზიციურმა ძალებმაც ნამოყვებს თავი და ვითარება დაძაბული იყო.

ცოლ-შვილი ჯერ ისევე აქ მყოფადა. ახალი ჩასული ვიყავი, როცა ასეთი რამ შეგვემოხვდა:

ჩვენს დასახლებულ პუნქტთან მდებარე იარაღის ქარხანაში ძალიან დიდი აფეთქება მოხდა.

ჯერ იყო და მინა მეზანზარდა.

ვერ ვხედავდით რა ხდებოდა, მაგრამ ის კი გავიფიქრეთ, რომ მიწისძვრას არ ჰგავდა.

გარეთ გამოცვივდით და ჩვენს თავზე უხარმაზარი სოკოვანი ღრუბელი დაეინახეთ.

ვიფიქრეთ, რომ ეს იყო ატომური აფეთქება.

პანიკამ მოიცვა ყველა და ყველაფერი. ადამიანები თავგანაზრებულად დარბოდნენ სამალავის მოსაძებნად, ჩვენ კი:

მე, ამამთბო და ნანამ ხელი ჩავკიდეთ ერთმანეთს და დავინწყეთ „შველგოს“ სიმღერა.

ეს იყო მომენტო, როცა გვევინა, რომ დასასრული რამდენიმე წუთი აკლდა.

ახლაც კი უნებოციად ვერ ვიხსენებ ამ წამებს.

თვალები დახუჭული გვექონდა, რომ არაფერი დაგვენახა, არ დაგვეჩინა, როგორი იქნებოდა აღსასრული.

ერთადერთი, რაზეც მაშინ ვფიქრობდი იყო ის, რომ ღმერთის მადლობას ვნირავედი, ოჯახი იქ რომ არ მყოფადა – შეიღო ხომ მაინც დამრჩება-მეთქი.

რამდენიმე ხნის შემდეგ თვალს გავახილე და დავინახე. აღმოჩნდა, რომ არ დავბრმავებულვარ, რასაც ბუნებრივად ველოდი ატომური აფეთქების შედეგად.

– მაგონი გაბაფრით, თვალები გახილეთ, ჩვენ ხევადავთ-მეთქი.

ჩვენ მართლაც ხევადავით.

ხევადავით მეზანზარებულ მინას.

მაე კვამლიმ გახევეულ არემარეს.

და უზანზარ თვალებს მიიხსა, ასე ახლოს რომ ჩავხედეთ მაშინ.

### დავსაზ მონაზული გიდისნარა და ინფორმაცია ტელევიზიებისათვის

– როცა აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე ახარებდით და არაბულის შესწავლას აპირებდით, თუ ხედეზობდით, რა შარში ეხვეოდით-მეთქი? – ვეკითხები ბატონ მერაბს.

– არ ვაპირებდი, – მიხსნის იგი, – ჟურნალისტიკა მინდოდა, მაგრამ იმ ერთმა წელწინდამა მთელი ჩემი ცხოვრება შეცვალა, პედაგოგები შემზღვედნენ ისეთი, აღარ გადამიტანია საბუთები. წარმოიდგინეთ, მასწავლიდნენ: ნანა კოლაძე, ალექსი ლუკიაშვილი, მია ანდრონიკაშვილი, აპოლონ სილაგაძე მათ შემოაბრუნეს ჩემი ცხოვრების ჩარხი. მას მერე ვთარგმნი და ვთარგმნი.

– ახლანდეს ჟურნალ „ჩვენს მწერლობაში“ დაიბეჭდა თქვენი ინტერვიუ არაბ მწერალთან ფარუქ ჯუეიადისთან. თქვენ მისი ლექსებიც თარგმნით. საინტერესოა ახლა რაზე უნდათ ამ თვალსაზრისით?

– ძალიან მომეწონა პოეტურ თარგმანზე მუშაობა, მაგრამ არაბებს ასეთი კლასიკური ძეგლი არაბულ ლიტერატურაში – იმ ტრადიციის კამბეჯი პაი იმნი იაკუნანზე“, რომელიც, საშწნაროდ, ჯერ არ არის გადმოქართულებული, არადა, ჩემი აზრით, ძალზე მნიშვნელოვანი მხატვრული-ფილოსოფიური ნაწარმოებია და მინდა ამ საქმეს მოუკიდო ხელი. თუმცა პარალელურად ალბათ ვერც პოეტური თარგმანს შეველევი და ჯუეიადის სხვა ლექსების კრებულებითაც დავინტერესდები.

– არაბულ ქვეყნებში სამუშაოდ წასვლას კიდევ აპირებთ?

– რა თქმა უნდა! იცით, თარგმნობა უკვე არამარტო პროფესიაა ჩემთვის, არამედ მთლიან არის. მარტო თარგმნით ვერ ვკმაყოფილდები, თუ იმ გარემოშიც არ ვცხოვრობ, ისე ვერ შევიგრძნობ მათ სამყაროს. ეს მონატრებაცაა – მეგობრების, იქაურობის, იმ სევედანი სიმღერის, ტკივილიანიც რომ არის, უზომო ნაღველით საცეს და ამავე დროს, იმედანიც თითქოს ეს გრწნობაც იმ შელოდიას ჰგავს – თან გიხიდავს, თან გიარგუნავს

სადაც იქნება სამუშაო, იქ წავალ – ერაყშიც, ცხელ წერტილებშიც, მოვლენების ეპიცენტრშიც

– არ ვიფიქრით ამ ყველაფერზე დაგეწერთ?

– გიჟი და იცით რატომ? მე, როგორც სახმელრო თარგმანი, ვალდებული ვარ ბევრი რამ საიდუმლო შევიჩინო, ამიტომ ყველაზე მნიშვნელოვანს ვერ დავწერ, ისე კი აბა, რა ფასი აქვს!

იმაზე კი მიფიქრია, რომ თუკი რომელიმე ტელევიზია დანტერესდება, რეპორტაჟებიც შემიძლია ჩამოვიტანო ცხელი წერტილებიდან, ყოველდღიური ინფორმაციაც მიცანოდა მომხდარ მოვლენებზე

– არასოდეს გინანიათ ეს გზა რომ აირჩიეთ?

– არასოდეს! ჩემი მეგობრები ზოგი სამედიცინოზე სწავლობდა, ზოგი საინჟინროზე ან სხვა რომელიმე პრესტიჟულ ფაკულტეტზე. ვინ უნდა გამიხივებო? – მეკითხებოდნენ. არაბისტი-მეთქი, – ვპასუხობდი. არაბისტი კი არა, არაფრისტი გამოხვალო – იცინოდნენ, იცინოდნენ მეც მათთან ერთად ვიცინობდი.

წლები გავიდა მას შემდეგ, ძალიან რთული და მძიმე წლები.

გახსოვთ როგორ შემოებრუნდა ჩვენს ქვეყანას ყამ-საბრუნავი.

თავმა დაიკარგა მაშინ. ბევრმა ვერ იპოვა თავისი ადგილი, საშწნაროდ.

მე კი არაბისტივინა ვადავარჩინა.

– ხომ იცით, სადაც არის ბედი შენიო

ბუდისტურის გვერათ?

– იცით, ამ რამდენიმე ხნის წინათ რალაც თარგმანს ვევეტი, როცა ასეთი კადრი წამოტივტივდა ბავშვობიდან:

სკოლაში რომ დავდიოდი, დასვენებზე ხშირად დაფასობთ ვიდეტი, რალაც უცნაურ ფიგურებს ვხაზავდი ცრკით და ბავშვებს ვატყუებდი: არაბული ასოებიამეთქი.

და აი, დიდი ხნის მერე, როცა უკვე ამ საქმეს ვემსახურებოდი, გამახსენდა, რომ ის, რასაც მაშინ ვხატავდი დაფასზე, მართლაც ძალიან ჰგავდა არაბულ ასოებს.

ვინ იცის იქნებ შემთხვევით არაფერი დგება.

იქნებ საკუთარ ბედისწერასაც ვხაზავდი მაშინ.



გივი ალხაზიშვილი

# მოხავალი წარსული

**გამარჯობა, ფიტრო!**  
(ლია ნერილი ფიტრო ჩაჩადნიჩანქოს)

არ ვიცო, ოდესმე მოაღწევს თუ არა შენამდე ეს წერილი, მაგრამ მაინც გადავწყვიტე, ორიოდე სიტყვით შეგცხმიანო. ისიც შეიმჩნევა, რომ საშუალება მაქვს, რაღაც ჩილაჩავას გაეფუგზავნო ეს წიგნი და მისი მემკვირვებით ნიეტყო ის, რასაც ვწერ. რაღაც ჩილაჩავა ახლა უკრაინის სასულიეროებიათი ელზოა ლატვიამ და მახარებს, რომ ჩემი თაობის მშვენიერი ქართველი პოეტი ასე ერთგული და მნიშვნელოვანი მოვლად იქნა და ქართველ-უკრაინული მეგობრობის კონკრეტული მაგალითია. მე არ ვერთხელ ვყოფილვარ კივში, ესტუმრებოვარ რაღაც ჩილაჩავასაც, ამ კაცმა დიდი ტრავმადია გადაიტანა და, მიუხედავად დაფიქსირებული ტრავმისა, დღესაც მხნედა და ენერგიულად განაგრძობს თავის საქმიანობას.

უკრაინაში მრავალჯერ ვყოფილვარ და ყოველთვის სიყვარულით ვისჩენებ იქ გატარებულ დღეებს.

მასხუს პირველი სტუმრობა ლეოვში, სადაც თბილისის უნივერსიტეტის სატელეფონ ორკესტრთან ერთად გასტროლზე ვიმყოფებოდი და ლეოვის უნივერსიტეტში კონცერტი გაემართეთ. ეს იყო 1961 წელს, როცა პირველ-კურსელი ზოტი შედმეტად თამაში და ზედმეტად მოხიბული ვიყავი იჭარობით. მეორედ ქალაქ ნიკოლაევიში გამართულ ახალგაზრდა პოეტების საკავშირო ფესტივალზე ჩამოვიყვანი 1968 წელს. იქაური ამბები შენც კარგად გახსოვს, მაგრამ მე გადამაყინებდა იმ ფურნალისტის გვარი (მგონი, დუბაიკო იყო გვარად), შენ რომ დავასმინა და ჩვენი საუბარი ანტისაბჭოურ გამოხდომად მონათლდა. ახლა ჩაწელილია ის დრო და ჩვენც ხომ მშვენიერად ვიცით, რომ ჩვენი საუბარი, ზუმრობები მართლაც ანტისაბჭოური იყო და რა ექნა იმ ფურნალისტს, რეჟისოს ერთგული თავის მოვალეობას ასრულებდა.

აღნიშნული იმ ამბავში, რომ ფურნალისტმა დაგასმინა უკრაინის მწერალთა კავშირში და ფაქტობრივად შენი დასვა მოითხოვა. 60-იანი წლების მიწურულს ამის გამო აღარ ხერხდებენ, მაგრამ ჯერ კიდევ არსებობდა სასაქუელის ნაირსახეობანი.

როცა შენი წერილი მივიღე, მეგობრებს ნავაციითხე და კოლექტიური წერილი გადავამხმალე. წერილი სტილისტურად მალეა ალხაზიშვილმა გაგვიწმარა, ძველმა გიმნაზისტმა და ბიბლიოფილმა. რასაც ვწერდით, მშვენიერად გახსოვს. იქით დავადანამაშულები ფურნალისტი, რომ ცრუობდა და ცილს გნამებდა. რაგორც რაღაც ჩილაჩავამ შემდგომში შემატყობინა, შენ ჩვენი მადღებრი ყუფილხარა, მაგრამ უნდა გათხრა, რომ ეს ჩვეულებრივი ნაბიჯი იყო და შენც ჩვენსავით მოიქცევიდი მსგავს სიტუაციაში.

მას მერეც არაერთხელ ვყოფილვარ კივში, რაღაცაც ესტუმრობდი. ერთხელ ჯაბა ასათიანთან ერთადაც ვყავი კივში, პოლისიცე მოვიარეთ და უნაც ვზვარობთ სამაგონთან ერთად დენარის პირას. სრულიად ბუნებრივია და გულდასაწყვეტი, რომ ერთმანეთი დაეკარგეთ. ალბათ, არ გეცოდინება და ახლა გეტყვი, ორმოცი წლის შემდეგ. ნიკოლაევიდან კივში რომ ჩამოვფრინდი (1968 წელს), რამდენიმე საათი აეროპორტშივე დამაკავეს, ხოლო ჩემი მეგობრები — ბიძინა მინდაძე და ვანო ჩხიკვაძე დაკიბულს. მიზეზი ერთობ უცნაური აღმოჩნდა. მე და ცხობილხობი ბიძინას ფული შემოგველია და რაც გადავანდა, მხოლოდ სამგზავრო ბილეთების შესაძენად გვეყო კიევი-თბილისის რეისზე. დავრჩით უგრომონი. არადა, ფრენა რამდენიმე საათით გადავიკურთხე ამინდის გამო და უახლოვდებოდა კივში აეროპორტის შესახებ. იქაურ სასტუმროში ოთახი ავიღეთ და უცებ გამახსენდა, რომ ვანო ჩხიკვაძეს კოსტუმის კიდვა უნდოდა და ვერ იყიდა, რადგან მოსანინ ვერ იპოვა, მერე საკოსტუმე სოცილის ეძებდა და ისიც ვერ იყიდა. ბიძინას ვუთხარი, რომ ვანოს ფული ჰქონდა და გადავწყვიტე გვეცხსა თანხის ნაწილი, რომელსაც ნახევარი კოსტუმი უნუნდა. ვიღს თბილისში დაუბრუნებინდი.

ვანოს ფული რომ დავიფულები, გაეთამამდი. ღია ცის ქვეშ გამოტანილ რესტორნის მაგიდას მივუსხები, ზევიდან რომ სასტუმროს ფანჯრები და ღია აივნები დასწვრივდა და ოფიციალურ შეუკუცეით არაყი „სტარკა“, მკვი ხიზილდა და ა.შ. ასე რომ, ვანოს კოსტუმის თანხის ნაწილმა მშვენიერი სუფრა გაგვამოხდინა ჰიბის აეროპორტში. სამივე ერთად უსუსებელი სუფრის — ბიძინა, ვანო და მე, სასტუმროს რომელიღაც აივნიდან სამი მშვენიერი გოგო დაგვეყურებდა და თვალზე გვიცივიცივებდა. ხელით ვანიშნო, მუხურლი მოძრაობებით, თუქვენც საწინ ხართ და ჩვენც, ჩამოდიეთ. ბიძინას დავენაძლევე, რომ ჩამოვიდოდნენ. შეეყვით ქიფს და გოგოები გადაგვაყინებდა. ცოტა ხნის შემდეგ ვანომ სოცილით გვანიშნა მეზობელი მაგიდისკენ, სადაც ის გოგოები ჩამოსულიყვნენ და ნუნეს შეეცქედნენ. ჩემი დასწყებული საქმე მევე უნდა დამსრულებინა და თავხედურად მივიდი მათ მაგიდასთან და ჩვენიდან მოვიპატოქე. ცოტა დარცხვენეს და მცირე პაუზის შემდეგ ჩვენ მაგიდას შემოვიყვნენ. ვეუკრუბოდი, სასმელს ვთავაზობოდი, ერთმანეთს ვეცნობოდი. ერთ-ერთი მარტინა ერჯდა, არ დამიციხებდა, ანდა რა დამაყინებდა, რადგან ონდავ შეტებზე შეზამბარასავით ხტოდა და ევლარ ჩერდებოდა. ჩეხოსლუვაკიიდან იყვნენ და რუსულს მარტინედნენ. ერთმანეთი მშობლიურ ენაზე საუბრობდნენ. ეგონათ, რომ არაფერი გვეცნობა, მაგრამ ცალკეული სიტყვით, თან სახამუშო, კარგადაც გვეცნობა.

— მარტინა, იბატო ხოქ? — კითხა მარტინას დაქალმა, როცა ისევ დილით ვამბარასავით ძაგებდა, მარტინას თავის დაქნევამ, რაც თანხმობას ნიშნავდა, აფერქარა და სასტუმროს ოთახში გადავიწვევდი.

მთავარი რამდენიმე საათის მერე დანიყო. სასტუმროს ადმინისტრაციის ერთ-ერთ ოთახში ვიღაცამ დაგვებარა და მე ვიღაცა კგბ-ს ოფიცერი აღმოჩნდა, რომელმაც კითხა, რა ურთიერთობა მქონდა პრალად გოგოებთან. არ დავიბენი და პირდაპირ მივხალები, თან ღიმილით:

— ისკლუჩიტელნო ინტიმნოე, ბეს ვსიაკი პოლიტიკი.

გაგრძელება: იხ. „ჩვენი მწერლობა“, 9



კვბ-ს ოფიცერი სიცილს ვერ იკავებდა და იმეორებდა თავისთვის:

— აი და, გრუზინი!..

გვიან გაგაცნობიერე, რატომ დანიტერესდა კვბ ჩემ გოგოებთან ჩვენი ურთიერთობით. ეს ყველაფერი 1968-69 წლების პრაღის მოვლენებს უკავშირდებოდა, რაც აისახა კიდევ ჩემს პირველ წიგნში დაბეჭდილ ლექსში „ვილიონი — ზღაპრის დასაწყისი“. წიგნი 1972 წელს გამოცდა „მერანმა“. იმ ლექსში გაივლევს ივანე პალაზის ლანდი, პრაღის ცენტრალური მოედანზე რომ დანივა თავი, რუსული ოკუპაციის ნინაბლმდე პროტესტის ნიშნად. ახლა რომ ვფიქრობ, ბენეზეტ გადაფურჩით კვბ-ს, ჩვენმა არასერიოზულმა პასუხმაც გადაფარა, ალბათ, მათი დაეჭვება და ალბათ თვითონაც იცოდნენ, რომ სხვა საეჭვო ინტერესები არც გვექონია.

როგორც იქნა, თბილისში გამოფურჩინდით, და რამდენიმე დღის შემდეგ შენი წერილიც მივიღე, სადაც გვატყობინებდი, რომ ჟურნალისტიკა, მგონი გვარად დღემდე იყო, დაგასმინა და ჩვენი დახმარება გტარდებოდა. ჩვენ ისეთი არჩა გაჯამანალიტით, რომ ფიშობდით, ჟურნალისტი არ დაესაჯათ ცილისწამებისთვის. თუმცა მერე შენც მოგვწერე, რომ ჟურნალისტი, შენ რომ დაგასმინა, გაუმეღებიათ სამსახურიდან. ისე, კაცმა რომ თქვას, მართლა ანტისაბჭოთა თემებზე ვსაუბრობდით, მაგრამ რომ ჩაგვიშვა, მეტის ღირსი იყო. მას მერე თითქმის ორმოცე წელი გავიდა. სად ხარ დამიტრო, როგორ ცხოვრობ? ჩილანავას მიხედვით მივანდუნე ხმას და გამაგებინებს შენსა და თავის ამაზვაც.

**ნამსვანი**

ყველა ქვეყნის თვალთ უყურებდა რომანოვს. თავდაპირველად იმარ გოგინაძემდე შეეპარა ეჭვი, ეგ მინდა წყლის არ უნდა იყოსო. მერე ჯარჯიშაც რაღაც მიაშო ისეთი, მეც რომ შემაფიქრინა. დღე არ გავიდოდა, სახლში არ მომდგომოდა და საგარეშელში მოკალათებულს გარეთ ევლარ გავუშვებდი, ნასვლას არ აპირებდა. აქ გაუთივე ღამეს, ამ საგარეშელში და ხელს არ შეგიშლიათ, მესვენებოდა.

უცნაურად მეჩვენა მისი საქციელი და უარი ვუთხარი, იმ ერთ ოთახში დარჩენილიყო და საგარეშელი ჩაფლულს ედებინებინა თვალს ჩვენითვის. როგორც ვითხარით, ახალ-სოლმერთული ვიყავი და თან ერთ ოთახში ვგულფური ძი-

ლის მიზანი არ მესმოდა, როცა თვითონ იქვე, იმავე ქუჩაზე ცხოვრობდა და ოროთახიანი ბინაც ჰქონდა ძველებური სახლის მანსარადში.

როგორც იქნა, ჩემთან საცხოვრებლად გადმოსვლა გადავაფიქრებინე, მაგრამ მომიხელთებდა თუ არა სახლში, მაშინვე ჩემთან გაჩნდებოდა. ლექსის ნერდა და დაახლოების მოტივიც ეს იყო (?). მაგრამ გადავწყვიტე შემეშინებინა ჩემი ახალშექმნილი ამაზნაგი და ფრიად ნაცად ხერხს მივმართე, ძვილი დისიდენტებისგან რომ მქონდა ნასნავლი. ეს მას მერე მოხდა, როცა გამომიტყდა, რომ უცნობი ხალხი ემარება, რომ უნივერსიტეტში ჩარიცხვაში მიზეზმარნენ და, საერთოდ, ისედაც უწყობენ ხელს ყოველდღიური ცხოვრებისეული პრობლემების მოგვარებაში.

დავინე იმ ხალხის ქება, ვინც რომანოვს ეხმარებოდა და თითქოს სრულად გაულწრფელად ვთქვი:

— ნეტა მიშესვლებოდეს იმ ხალხთან, ვინც კომინატორებს ებრძვის, მაშინ, მე ვიცი, როგორ დავუდგებოდი მხარში ამ ბაკაცებთან ბრძოლაში.

შეადრდათ ალზევების პერიოდსა და კომინატორებთან ბრძოლა განაღებულ. ამ ბრძოლის ამსახველი მწერლეუც მრავლად არიან და, თუ ლექსი თუ რომანად აცხოვრებ ნივნებს, თავს აწონებენ პირველ მდივანს, პირველი კი თავს აწონებს პოლიტიკურს. ნამიყრთ, ხმა არ გაუცია. ამ დღის შემდეგ ყოველ მხვედრაზე ახალდანიშნულ შევ-

არდნაზე და მის რენესანსს ვაქებდი. გადავიკვიდე: — გავსდანი ის კეთილი ხალხი, ვინც შენ დაგეხმარა და უნივერსიტეტში მოგანყო, თან ასე ერთგულად გმუდელის.

ჩემმა ღრტირმა თითქმის ორ კვირას გასტანა და მალე შედეგიც გამოიღო.

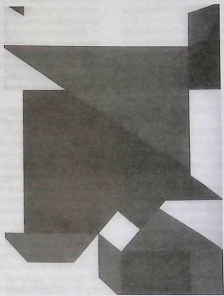
მაშინ წიგნის პალატაში ვმუშავებდი და იქ მომაკითხა ერთმა ნაცრისფერმა ახალშრად კაცმა და მთხოვა, რომ მას გავყოლოდი. მანქანით იყო, თან საბუთიც დამიძირა.

ამიყვანეს შენობაში, პირველ სკოლასთან რომ იყო და 90-იან წლებში საექვო ვითარებაში დიანვა.

მივხედი, საიდანაც უბრადა. იმ დღეს „პახმელიაზე“ ვიყავი და კვბ-ში მინედა „პახმელიაზე“ გამოსვლა.

დიალოგი ვრცელი და დამაქსცველი იყო. თანამშრომლობაზე უარი რომ ვთქვი, მითხრეს, მერე მოვაკითხავთ, ახლა იფიქროთ.

მე ვუთხარი, რომ ანდერძს დატოვებდი და თავს მოვიკლავდი თუ კიდევ დამიძახებდნენ, რადგან სამშობლოს მხოლოდ ლიტერატურით შემეძლია ვემსახურო, სხვაგვარად კი არა.



ვიქტორ ვაზარული

კომპოზიცია





გამაფრთხილებს, რომ მნიშვნელოვანი ვიყავი ანტიკორუპციული რეფორმების და განცხადება უნდა დამენერა, რომ აღარ ვაიმეორებდი ამას.

ჩემს განცხადებაში ხაზგასმით აღვნიშნე, რომ სოციალისტურ რეალიზმს არ მივიჩნევდი ლტერატურად და რომ მომავალში დაუტკეირდებოდი და შევეცდებოდი სოციალისტური უკეთ შემქნავალა.

ვიდრე გამომიშვებდნენ, მთხოვეს, არ მეთეთა, ვისთან იყავი და რაზე ვისაუბრებ. მე ისევე ვაგიმორე:

— თუ ვინმე კიდევ მოვა ჩემთან და არ შემეშვებთ, სიცოცხლეს თვითმკვლელობით დაეასრულებ და მანამდე კი დაეწერ, ვინ მიახულა თვითმკვლელობა.

გამომიშვეს... ჩემი ძვირფასი ვანცხადება მათთან დარჩა, იმის აღიარებით, რომ სოციალისტურს არ მივიჩნევდი ლტერატურად და შევეცდებდი შევისწავლო სოციალისტური პრინციპები.

იმევე დღეს პირველივე შემხვედრ მეგობრებს, მიველ ქალაქს მოუფიცევის ის, რაც თავს გადამხმა და როგორ ვაგვიმორე ჩამხვედები. მისი ვინაობაც ვაგვიმორე და დადგინდა ომარ გოგინიაშვილისა და ვარკვი ფხოველის ეჭვის სისწორე.

მნიშვნელოვანი კარგად ვიყავი ნასვამი და ფსიქოლოგიური ზემოქმედებისგან უსიამოვნოდ გადადილობ კიდევ დაღვევაზე მეტორა თვლი, მაგრამ ჩემს ცოლს დაქალაქში ჰყავდა სტუმრად და მისი მომერიდა, ან მარტო ხომ არ დავინწყებდნამა, თუმცა ვეცე შესაძლებელი იყო.

პირველ საართულზე ვცხოვრობდი ბორჯომის 6-ში და, ვარზე რომ დააკაუნეს და რომანოზი დაღვდავდე, გონება ვადამიკეტვა და დედისერთა ბროლის ლარნაკი, რაც ოჯახში მე გვიბოდა, მთელი ძალით ვესროლე. რომანოზი იმ დღის შემდეგ სათითოზე აღარ შემეკრებოდა. ქვეყანამ ვაიყო მისი ამაზივი და ვარკვი, ახლის არავი იკამერე, დაჩანანაკდა და სობრალულის გრძნობაც კი ვაგვიჩნდა მის მიმართ. თავად კი, როცა შემთხვევით შემეფეთებოდა ან თვალს მომიკრავდა, აგრესიით და სობროლით ეცხებოდა მხერა და, როგორც მის დამაქციეარს, ისე მიყურებდა.

**კონობა**

კონობა, ე.ი. ილია აროსია, სოსო ქინძარაული, ამირან რობაკიძე და მე ერთად ვემბობოდით ნიგნის პალატაში, საბურთალოს ქუჩაზე. იქვე იყო განათავებული ვაჭიოტი „ნიგნის სამყარო“, რომელსაც რედაქტორობდა ნაფორნტალი და კომუნისტი პოეტკი თეიმურაზ ჯანგულაშვილი. ფანჯარა ლურსმანს რომ ფიცრივდა ამოაძრობ, აი, ისეთი დაგრეხილიყო, მაყირობდა ზესიკ ხარანაული. კიდევ რას ამბობდე? პო, სოლომონ დემურხანაშვილები, ჩაბურცული ნიკაბი რომ შექონდა, პო, ასე ამბობდა — თავისი საფერფხეზე თუღ თან დააქვს, იმიტირ ეწევა პრინმას და იფურთხება თამბაქოს ნამეცეცხს ნამდაუნუმ და მხოლოდ თავის საფერფხეში... ვანგულაშვილი კარგი კაცი იყო, ფარული მექლიანე, განსხვავებით ნიგნის პალატის დირექტორ, პოეტკი ალექსანდრე გომიაშვილისაგან, რომელიც დანესებულედაში თანამშრომელი ქულების ქმრების მოსვლაზეც ეჭვიანობდა, ცდილობდა არ შემეშევა და ნიგნის პალატის, როგორც საკუთარ პრინციპს, ისე უყურებდა.

მწერალთა კავშირის ერთ ყრილობაზე გრგოლ რობაკიძის რეაბილიტაციის კატეგორიული ნინაღმდეგი გამოვიდა. გრგოლ რობაკიძის რეაბილიტაცია დროდადრო დღის ნისრეში დგებოდა სხვადასხვა მწერლებისგან, ერთ-ერთი პირველი იყო აკაკი ბაქრაძე.

ნიგნის პალატაში მნიშვნელოვანი საქმეები კეთდებოდა. მარტო ნიგნის, ჟურნალების, ვაჭეთების მატიალები რად ღირდა, მექედურად გამოცემული, უძრავი ფონდი ქართული ბექტორი გამოცემებისა. კარგი დანესებულეა იყო და თანამშრომლებიც პროფესიონალები და თავის საქმის მცოდნეები იყვნენ. ცხადია, მტატებში აქაც გაბერილი გახლდათ, როგორც ყველგან მამში.

შუადღეს, შესვენებაზე, ან სამსახურის შემდეგ იქვე, სალუდში დავდიოდით. კონობა, ანუ კაცობა (ასე ითარგმნება მეგობრულად ეს სიტყვა), ე.ი. ილია აროსია, მუდამ ჩვეთან იყო. შესაძლებელია გააჩნდა, ხან ლუდით ვიფარებოდით, ხან უფრო მაგარსაც გადაუკრავდით. აროსიას ჰქონდა ერთი უცნაური ლექსი:

**თეხვი, პური, პივა,  
თქვენზე გული მტკიცია.**

სამივე სიტყვა ერთმანეთს ერთიმეორე და, თუ შესაბამისად გადაინაცვლებდი სიტყვებს, იგივე ლექსის ვარიანტი იყო შესაძლებელი. სიმართლე გითხრათ, არ მესმინდა, რას ნიშნავდა „თქვენზე გული მტკიცია“, გარდა იმისა, რომ „მტკიცია“ უნდა ვართმოდდა „პივას“. მაგრამ რასან ილიანი იყო, მიჩვეული ვიყავით ყოველგვარ ულოგიკობას, არც ვინტერესდებოდით და ხალისიანად ვიმეორებდით.

ერთხელ ილიას ვადავეკიდე, მინ უნდა ვესტუმრო და თქვი, სად ცხოვრობ-მეთქი?

ისე ვაგვიდა მთელი ცხოვრება და ვაგვივინა თვალსანიერიდან, რომ სად ცხოვრობდა, ვერ ვაგვივინა, არც მის ოჯახს ვიცნობდით და წარმოადგენაც არ გვეკონდა. კონობას უყვარდა ყველაფრის გართობა, ცუდად ვართმევა... იტყვიდი ქანტურასი, მოაყილებდა; ქამს ტყუილა, იტყვიდი ვაეხაძეს — შევაგებებდა; ვაეხაძარაღალ. რატომღაც ვაეხაძარაღალ წერუს ისინებდა მხოლოდ და მხოლოდ ფონეტიკური მსგავსების გამო.

ორივესთან თავის ანგორიში ჰქონდა. ტარიელი „ცისკარიში“ არ ბექდავდა, ვაეხაძე გამოცემლობა „საბჭოთა საქართველოში“ ნიგნს არ უქეყნებდა. ასე რომ, მისი უკბილი ხუმრობები კონკრეტულ მისამართებს გულისხმობდა.

ერთხელ ჩემზე გაბრაზდა, სწორედ მამში, როცა ოჯახში სტუმრობდა დავუპირე და დადუმდა, სამუდამოდ ვაეხაძე ვაეხაძე თავისი მისამართი. ჩანს, დაიბოლბა, რომ ვაეხაძე კიდევ და მეორე დღეს ასეთი ექსპრომტი მითხრა:

**ქუთაისი, ქუთაისი,  
შენ გვონია ცუდად იმისი?  
ღვირი კუშში თუ ჩაისხი,  
ლავი მუხზე თუ დაისვი,  
კარგად იმისი ქუთაისი.**

იცოდა, რომ ქუთაისიდან ვიყავი და დასცინა ქუთაისის, რომ ის მხოლოდ მამინაა კარგი, თუ გამითვრები და ქალს

მულხერ დავისკამ. ისტერიკული სიცილი ავიტყდა ილიას უაზრო ხუმრობაზე მე და ცხონებულ ამირან რობაქიძეს, ისიც ქუთაისიდან იყო.

ბულალტერი, ზაღონა ასკურავასთან, ფულის სასესხებლად, ჩვენი არ იყოს, ილიაც ხშირად დადიოდა. ერთხელაც მადონამ ვერ გაუმართა ხელი და გაეცეცხლებულმა ილიამ მაიაძას:

**ბულალტერი, ბულალტერი,  
მშრომელ ხალხის ნუ ხარ მტერი.**

ყვებოდნენ, ერთხელ, თურმე ილია აროსიამ ვახტანგ ქუციანიძეს უთხრა ხმაშალა: ხომტარია ხო მტერია? ბატონ ვახტანგს არ გაუცინია და კარისკენ უნიშნებია აროსიასთვის. მოხედა აროსიამ და რას ხედავს, იქ არ დგას ხომტარია? ეგრეთვე მიუყოფებია: აროსია უარსია.

ორივეს პოტი ერქვა, ხომტარიათაც და აროსიასაც. ამ ორტარიორენდს კორობას მიაწერენ, მე კი გგონია, სხვისი შუთხულია. თუმცა ვინ იცის.

თვითონ ბატონი ვახტანგ ქუციანიძე მყვებოდა: — ერთი პოტი შემოდიოდა ჩემთან და მეუბნებოდა: — ბატონო ვახტანგ, ნოდარ ნარსია ერთი კვირას არ დადის სამსახურში, ვინმე არ გაუშვიათ მასთან სახლში და არ გაუფიგო, როგორ არის? ცუდად ხომ არ არის?

ბატონმა ვახტანგმა მშვენივრად იცოდა, ნარსია რომ გაბმულად სვამდა და თვალს ზუჭავდა. კოლეცა კი, ვითომ ნარსიას ჟანმრთელობაზე ნუსხა, ტექნიკურად ასმენდა თანამშრომელს დირექტორთან.

წიგნის პლატიდან რომ ნაწივედი, მას მერე აროსიას იშვიათად ვხვდებოდი, ზოგჯერ „ცისკარში“ მკითხავდა, მერე გამოიყვებოდა. ისიც ნაკიდა. საცოდავი კაცი იყო, შესაბრალისი და უბედური, რეჟიმისგან დაშინებული. მისი მშა რეპრესირებული პოტი იყო და სიფრთხილე, ის რომ ირენდა, როცა ჩვენი ხმაშალა ვმაცირობდით კომუნისტურ, არც მიკვირდა.

მისი ერთი ლექსი დღემდე მასსოვს ზეპირად.

**საცოდავი ჩემი გული  
აქ ედება, იქ ედება,  
სადაც ვცაფე მიკედლება,  
ყვალგან კარი იკეტება,  
მაინც გული, უბედური,  
აქ ედება, იქ ედება.**

**აიპაველი წიგნის ანაზაი**

ჩემი პირველი წიგნი 1972 წელს გამოცა „მერანში“. მაშინ ქართული მხატვრული ლიტერატურის განყოფილებას მოთა ნიშნითნე ხელმძღვანელობდა. წიგნი სწრაფად ნაიკითხა, მოიწონა და ხელი მოაწერა, დაიბეჭდოსო! მთავარი ხელმოწერა მაშინდელი მთავარი რედაქტორის — გრიორი ჩიჭოვანის კომპეტენცია იყო. მისი დასტურის გარეშე წიგნი არ დაიბეჭდებოდა.

ვიარე, ვიარე, ვიარე, ვიარე „მერანში“. ველოდე, ველოდე, მქლოდე, ველოდე, როდის მიმედება მთავარი რედაქ-

ტორი და ერთხელაც — კეთილი იყნება და გამესაუბრა. თბილად შემხვდა, სიტყვა წიგნის აბეურ მხარეზე ჩამომიგდო და მირჩია: თუ რამდენიმე იდეურ ლექსს არ ჩაუმატებ ნიშნითნე, კრებულს ვერ გამოვია.

სამართლე ვითარია, ეს „რჩევა“ ჩემთვის მოულოდნელი არ ყოფილა და გადაწყვეტილება — არ დაგინერა იდეური ლექსები, ანუ „პარავოზები“, როგორც მაშინ ვუწოდებდით ლექსებს პარტიაზე, ლენინზე, კომკავშირზე და ა. შ. — არ შემიცვლია.

ორიოდე კვირის შემდეგ ისევ მივაკითხე მთავარ რედაქტორს. მითხრეს, ექვსთვიან შემოქმედებით მივლინებამი ნაკიდა და შენი წიგნიც სხვა დედნებთან ერთად კაბინეტში აქვს ჩაეკტლიო. როგორც მოგვიანებით გავიგე, მთავარი რედაქტორის ფუნქციებს დროებით, ექვსი თვით, ნიკა ავიაშვილი — მხატვრული თარგმანის რედაქციის გამგე ათაბაგინდა\*.

კარგა ხნის შემდეგ მივაღვეი სადღეს ნიკას. მას ჯერ კიდევ „მართალიდან“ ვიცნობდი, ხადავ იგი მუშაობდა და იქ არცთუ იშვიათად დადიოდი ძველ ფუტურისტ, ბობლოფილსა და უაღრესად განსხვავულ კრიტიკოსთან — შალვა აღბახიშვილთან. მე და ბატონი შალვა ნათესავები არ ვიყავით: ის კახეთიდან იყო, მე იმერეთიდან — ქუთაისიდან, მაგრამ ხალხში რატომღაც სულ მშისძვილად მოიხსენიებდა. არც მე გამოირტესტებია; უცლოდელი კაცი იყო და ხელმოკლე სტუდენტს ყურადღებას არ მიაქვლდა და — რაც ყველაზე მთავარია — სრული ფულგა მშომცა, მისი უნიკალური ბიბლიოთეკით თავისუფლად მსახრებოდა. ბატონი ნიკაც „მნათობში“ შალვა აღბახიშვილმა გამაცნო და ათნადა გულთბილ ურთიერთობას, როგორც მოგვიანებით გავიკცა, უკვალოდ არ ჩაუვლია.

შენიველ ბატონ ნიკას ჩემი ვაჟატორი. მოიშინა, ცოტა ხანს იყოყმანა, მერე ხელი ჩავიჭრა. რა იქნება, იყოსო, მდივანს გრიგოლ ჩიქოვანის კაბინეტის გასაღები გამოართვა, გახსნა კარი — საქალაღეების გროვიდან ჩემი თფორმისანი ლექსების კრებულს ამთავრინა, წიგნიმ არც ჩაუხედავს, სატკულუო ფურცელზე ისე წაანერა: აიწყოს და დაიბეჭდოს! მთავარი რედაქტორის მოვალეობის შემსრულებელი ნიკა ავიაშვილი.

დაიძრა საქმე. წიგნი სწრაფად აანყვეს, კორექტურაც უცებ ნაიკითხეს, მაგრამ ფერადი გარკეანის დაბეჭდვას საშველი არ დააფცა. უფლად წიგნის გამოცემა ვის გაუგია, ამასობაში კი, ვის მოვალეობასაც ნიკა ავიაშვილი ასრულებდა, ის კაცი დაასრულებდა შემოქმედებით მივლინებას და აფილი მესაძლებელი იყო, „უპარავოზები“ დაიბეჭდილი წიგნი გაეჩერებინა.

მაშინ ფერადი ბეჭდვის სტამბა პლესანოვზე, მიხილის საავადმყოფოსთან ახლოს მდებარეობდა. სტამბის დირექტორის გაბო ერქვა; გვარი, სამწუხაროდ, აღარ მახსოვს.

სიყმანიტეში წარმატებით ვახერხებდი მწერალთა კავშირის მაშინდელი უცვლელი მივივის — ბესარიონ ფლენტის — თავისუფალი მეტყველების იმტაცაცია. ავიღე ყურმილი, დაგრეე გაბოსთან და ბესო ფლენტის მხით, ინტრანაიცით ავუსესნი ფერადი ბეჭდვის სტამბის დირექტორს, რომ ამ ახალგაზრდა, ნიჭიერი კაცის, რომელიც გამორჩევა სოციალიზმის იდეალების ერთგულებით, წიგნის გარკეანი იქნებ სასწრაფოდ დაბეჭდვად.

ბატონმა გაბომ მომიკითხა მე (ბესო ფლენტი), რამდე-



ნინო ქაიხაძე არ დაიშურა ჩემთვის (ბატონი ბესოსთვის) და აღნიშნა მე (ბესოს) — ხვალვე დაბრუნდება.

მართლაც, გარკვენი მეორე დღესვე დაიბრუნდა. სასიხარულო გეზმელარებს ტირაჟიც მოჰყვა და განსრულდა ეს ამბავი.

პირველი წინაინიანი რჩეული რამდენიმე ლექსი დაღესასწაულებს, უმრავლესობა კი აღარ მომწონს. რატომ აღარ მომწონს, ეს ვერცელი საუბრის თემაა. მოკლედ ვიტყვი: ლექსები, მე რომ დავიწუნებ, შეჯავრული, ქვეტექსტური, იგაფური ანტისამბოლოებით გამოირჩევა. იმ ლექსებში გაერთება ჩემი სტუდენტის — იან პალაშის სილუეტი, რომელმაც „საერთაშორისო მოსაჯრა აუტოდაფე და მოედანზე შეგაროვლ ბრბოს მოსამენინა ძელების ტკაცუნნი“. იქვე გაისმის ასეთი სტრიქონი ლექსში — „ნიკარას ზღაპარი“: „და ვინლა ურქენს მამილის ლანდს დრომად დაკიდულს“, ხოლო „პობოს სოლო“ მომამბურებელი ერთფეროვანი დღეების ზიზხითაა გატენილია: „დღოი მავსელო, ვინ ამაყო ყოველი დღე ერთი კაპერტიონზე?“. „პობო ჩუმად, ძალიან ჩუმად!“ მხოლოდ აწვევლისამებლიძე ნაშრომისაგან მომავალი 1992 წელს გამოქვეყნებულ პასკევიში ვინ იყავი და რა გავიქეთებია, რა იგაფესა და მინიშნებაზე საუბრობ, ეგ, მე რომ მაქვს, იმდენი უნდაა. „მე-რანის“ დირექტორის მოადგილე წარმოების დარგში სერგი ლეონიძე მემუტრებობდა, პოეტობიდან მოგხსნის. სასყალი ქალბატონი თვლიდა, რომ შექცეულ პოეტობიდან ჩემი „მოსხნა“.

ნავიდა ის დრო, წარსულს ჩაბრდა თავისი სოცრეალ-ზომითა და მათი მუხობტებით. ნიკა ავიაშვილიც კი, შესანიშნავი მთარგმნელი, მწერალი და უნივერსული თაობის (ქაბულები დარჩენი მარად) ხსოვლის მემატკიანე არას-დროს დაგვიშვებდა. ვერც იმის დავიწყებებ, როგორ გავ-ვიშობდა რამდენიმე ახალგაზრდა მწერალს ტაშისკარის რესტორანში — ვისი ინიციატივით დაქრეს ლადო ასათიანის ლექსების პირველი წიგნი. თუ ნიკა ავიაშვილის ნაამბობს ვერსმუნებით, ვინც ლადოს წიგნი გასანდაფურებლად გაიშვებდა, იმ პოეტმა სიკვდილის შემდეგ ვასილ ბარნოვს ქუჩა გაუყუა“.

ნიკა ავიაშვილი ძალიან კარგი მოსაუბრე იყო და ხშირად გვიყვებოდა ახალგაზრდებს საინტერესო ამბებს. ამა თუ იმ მწერალზე. ალექსანდრე აბაშელზე ასეთი რამ გვიამბო:

ოცდაათიან წლებში, გავაგრა რეპრესიების პერიოდში, „ჩვენი თაობის“ რედაქცია, როგორც სხვა ლიტერატურული ჟურნალ-გაზეთების, განთავსებული ყოფილა მწერალთა კავშირის შენობაში. ალექსანდრე აბაშელის რედაქტორობდა „ჩვენი თაობის“. შეუღალა მისი კამინეტი ერთი, მეტად საცქერო გარეგნობის, ჩუკას ფორმანი გამოწყობილ კაცს და უთხოვია ალექსანდრე აბაშელისთვის: გამოგვივითო! შემართული აბაშელი მორჩილად გააკოლია, თან მუხუბლად აკანსალებია, როგორც ყველამ. ეს ის დროა, როცა ყოველი დილით ვიღაც ვერ მოდის სამსახურში და დადუმებული ადამიანები ვერაფერს ამბობენ, მხოლოდ შიშით უღიან თავის რიგს. აბაშელმაღაც ჩაივალა, რომ მასუ-ლანა მისი სლაქი და, მედს მიწვდობილი, დაბაფურული მიკ-ყვება ჩუკას მაიორს. ჩაიარეს კიბე, ეგესტირულისკენ არც გასულან და ასე ნება-ნება ქვევითკენ, კიბის საფეხურების ჩამოთვრებამდე იარეს და აღმოჩნდნენ ჩანყვდიადებულ

სარდაფში, სადაც მოგვიანებით მწერალთა პოლიკლინიკა იყო განთავსებული. ალექსანდრე აბაშელი მთლად გალულა შიშისგან და ისლა გაუფურერბია, აღბათ აქ მიიბრუნა დაბეჭდვას, როცა მაიორს ხელი ვიბისკენ წავილა და მის გასალოტრად ქალაქების შეკერა ამოუტურებია. ჩუკას მაიორმა მწერალთა უთხრა თურმე აბაშელს, რომ იგი ლექსებს წერს, რომ ამ ფურცლებზე მისი ლექსებია და სთხოვ-ცნობილ პოეტს ნაეკითხა და დასაბეჭდად აერჩია, რაც მო-ენიშნებოდა.

მოკლედნელმობსგან კიდევ უფრო მოცელება მუხლი აბაშელს და სასწრაფოდ გამოურთმევია ფურცლების მოზრდილი შეკერა, დაიბრუნა, რომ ნაეკითხავდა და შე-არჩევდა კიდევ დასაბეჭდად. ასევე ტაქატი ამოიარეს კი-ბე მალღა, მერე ჩუკის ტყე ამშვედობა აბაშელს და გადარ-ჩენილა პოეტი, სიხარულისგან კი არ ავიდა, არამედ აფ-რინდა თავის სართულზე და შევარდა თავის კაბინეტში.

აბაშელის სიხარული დიდხანს არ გაგრძელდება. გა-შალა ჩუკისტი ხელნაწერები და შეწუნდა, ისეთ უშიჭობ-სა და სისულელეებს გადაანყდა. ჩამათარა, დაეცევა, უფ-რამი საგულდაგულოდ შეინახა და გაიფურა: არ დაბეჭ-დავ, ეს მაიორი დამიჭერს, დაბეჭდვად და სხვები დამიჭ-რენ ამ სისულელის დაბეჭდვისთვის. რამდენიმე თვე ასეთ ნერვულობაში გაატარა ალექსანდრე აბაშელმა, დღისი-ბოლოსა ცხემდა გაუჩერებოდა, დამებეტი კი ძილ-ღუთილ-ში ძღვს გაეკავდა.

ჩუკისტი მაიორი არ ჩანდა. აღარასოდეს მოსულა. რო-გორც ვიღაცამ გაარკვია, ოღონდ არ ვიცი, როგორ გაარ-კვია, თითონი ჩუკისტი მაიორი დაფურერტობა. ამ ამბავს ალექსანდრე აბაშელი თურმე შემართული ჰყვებოდა და ფინალს რომ მიადგებოდა მოინყენდა თურმე უჩებურად.

ნიკა, ამას რომ გვიამბობდა, გაკვირნი იტყობა ხოლმე, ახ, ასეთი დრო გამოიშრობოდა. ე.წ. „ოტკუპენი“-ის ვაჟამა-მებულები მოურჩიებლად ვაგინებდით კომპარტიას და ბელადებს. ნიკა თავს არიდებდა, არ აგვეკვებოდა ხოლმე ამ საუბარში და გავვეცლებოდა, მაგრამ ქვიხებოთი, რო-გორღაც გარისკა და სიმართლე გავკომიხლა ლადო ასათი-ანის წიგნის განადგურებასთან დაკავშირებით.

## პატი აპიზოდის ქრონიკა

კონსტანტინე ლორთქიფანიძე აღმანახ „საუწყეს“ რე-დაქტორობდა, მანამდე „ცისარტყელას“, სადაც სემონ ნაფოსონის ლექსების თარგმანები დამიბეჭდა და რატომ-ღაც ყოველთვის ეჭვით მიყურებდა. არსებობდა შესანიშ-ნავი ადამიანები „ბოლო“, რომლის რედაქტორი ვახტანგ ჭე-ლიძე გახლდათ. მისი ღვანლი და ამაგი ქართულ მწერ-ლებზე, განსაკუთრებით „ცისკრელებზე“, შეუფასებელია დღემდე.

„ქართლის ცხოვრების ქრონიკების“, ამ ერთ-ერთი, მშვენიერი მონათხრობის ავტორი, არაერთი დიდებული წიგნის მთარგმნელი ინგოლოვიდა, დაუმსახურებლად არის მივიწყებული და მომავალმა თაობებმა უნდა იცოდ-ნენ მისი ღვანლის შესახებ, იმ დროზე, როცა მისი რედაქ-ტორობით გამოდიოდა „ლიტერატურული საბრძოლველი“ და ამ გაზუთის ავტორიტეტი განმსაზღვრელი და საშობი-კი იყო მამინდელი ცე-ის იდეოლოგიის მიდინებისთვის,

მწერალთა იმ ჯგუფისთვის, ვინც თანამშრომლობდა რე-  
ჟიმთან და რომელთა დახუჭდავას ვაზნაზე ჭეულდებო-  
და, ინტენსივად მხატვრულ დროს, რაც ნამდვილად არ  
გაძარდათ დამსმენთა მიღებანს. იყო რიგითი დამსმენი  
და ჩინოსანი, უზარალოდ დამსმენი კი არა, სახმურებისანიც.

„ამერიკის ხმას“ ვუსმენდი, თუმცა გულდასმით ახ-  
შობდნენ, და ბევრ სიმართლეს ვიკავებდი. სტაფიანი რადი-  
ომსმენელები ყოყაყით მე და ჩემი მეგობრები ამერიკის  
ხმის“ და „თავისუფლების“, „გემინალი ტალის“ და „ბი-  
ბი-სის“. მოკლედ, ბრენცევის ხანაში ფართოდ გვმოგვ  
და ქაი-  
და, ყვავდა სუროგატული პატროტული ლირიკა, რომე-  
ლიც საქველურების საგნად და შემოსავლის წყაროდ იქცა  
და თითქმის ყოველი ქართველი გაფულდებითი იყო იმ აღ-  
ტყინებით, რომელსაც ლიტერატურული ტექსტებიდან,  
უფრო კი ე.წ. პოეზიიდან ისრულავდა. არაიგი ფიქრები,  
რომ დღეს იყო რამდენ ვასაკეთებდა, რომ ყველაფერი თა-  
ვისით არ მოხდებოდა, არ შესრულებოდა ამ ზღაპრულ  
ქვეყანაში და დიდი ისტორიის, წარსულის იმედად ყოფნას  
შეგრეჯა უმარადესობა, რაც ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა.  
ვინც უკეთ დაიტრიალებდა სამშობლოს სიყვარულს, ის  
იყო პირველი მესიტყვე, და იმართებოდა გულისმარტვი  
შეჯიბრებები უნიჭო ასეულებს შორის, ქართული სიტყვის  
მადლი თითო-ორილი ავტორიდა შერჩენიდა, რაც სრუ-  
ლად და საკმაოდ და ბუნებრივად იყო. ვაზნაზე ჭეულდ  
კი თარგმნიდა შექსპირს, მილტონს, დიკენსს, ჰემინგუის  
ტომებს, სელინჯერს, და სერდა „ქართლის ცხოვრების  
ქრონიკებს“ — ყველაზე საუკეთესო საკითხავს, რაც კი  
ქართულ ენაზე დაწერილია საქართველოს ისტორიაზე.

შემინგუის ქართულად გამოჩენამ დატოვებოდა  
შეცვალა მაშინდელი ახალგაზრდული პროზა. დიდი ზე-  
გავლენა მოახდინა თარგმნილი ლიტერატურამ ზოგადად  
ქართულ პოეზიასა და პროზაზე. აღრიდებდა შემინგუის  
მაგავსი გავლენები, რისი დაეინცებაც არ შეიძლება. მაგა-  
ლითისათვის გაეცინებინა თამაზ ჩხეიკელის თარგმანს თა-  
გარიდან და ძველი ჩინელებიდან. აქვე ვიტყვი, რომ ქარ-  
თული ვერლიბრის სტრუქტურა როგორცღაც დაწყებდა  
ჩხეიკელისეული თარგმანის პოეტურ სტრუქტურაზე, მა-  
ჩაბლის თარგმანიდან რომ იღებს სათავეს და შემდგომში  
განვითარდა, თუმცა პირველი ტრიალიზმა ვარკვეულ-  
ლად და შეინარჩუნა. ასევე მნიშვნელოვანი იყო დათო ნე-  
რედინანის თარგმანი ვიონიდან, გვი გაგვეჭკორის ფრან-  
გული პოეზია, ვეჰლდ ავიამილის შესავლენების ვერგე-  
ლი პოეტების დაჩავალი სხვა, რასაც ზოლოდენი ფრე ჩა-  
მოეთქვა. როცა თარგმანზე ვსაუბრობ არ შემოძლი არ  
გავიხსენო ბაჩანა ბრეგვაძის ვანოშარიად მრავალფერ-  
ოვანი თარგმნილი ლიტერატურა/ ესეისტიკა, ფილოსოფი-  
ა, მხატვრული პროზა, სამეცნიერო სტატეტიკი და ა. შ.

დღეს უკვე ვასაგებია, რა იგულისხმა გურამ ასათიან-  
მა, როცა აღნიშნა, რომ ბესიკ ხარანაულმა ბერძენული ვა-  
დაუმტერია ქართულ ტრადიციულ ლექსს. ეს გამართებე-  
მი შეიცვალის თავდაპირველ მნიშვნელობას (ჩემთვის, სხვებისთვისაც) და დრო გამოაჩენს, რომ ბესიკ ხარანა-  
ულმა კი არ დაამტერა ბერძენული ტრადიციული ლექსი,  
არამედ უფრო თქვა კონვენციურ ლექსზე, პროსოდიასზე,  
რაც მისი ბუნება არ იყო, და დამტკიცა, რომ პოეზიას შე-  
უძლია იარსებოს ამ ტრადიციული და განუწყვეტილი, აუცი-  
ლებელი საყრდენების გარეშე. ამის შემდგომ სხვადასხვა

გზას ადგას ქართული კონვენციური ლექსი და ქართული  
ვერლიბრი, რომლის გზამკვლევი ბესიკ ხარანაული აღ-  
ნიშნავდა და მისმა მიმდევრებმა ვერ შეძლეს მისი გზის გაგ-  
რძელება, რადგან ვერ იქცა სკოლად, ხოლო მიმდევრების  
უმრავლესობამ ვერ ათვისეს ტრადიციის და ქვეშაზე შეე-  
ცადა ახალი შენობის დამკვიდრებას, რისგანაც არაფერი  
გამოვიდა. ვინც ბესიკ ხარანაულის გზა არ გააგრძელა,  
სხვაგვარი ვერლიბრი დაამკვიდრა, რომელიც დაქვეარა  
ჩხეიკელისეულ თარგმანში გამოყენებულ სტრუქტურას,  
ანუ რიტმის შენარჩუნებას სტრიქონთა მონაცვლეობას.  
აი, ღია სტრუქტურის ვერლიბრი კი დამკვიდრდა ქართულ სი-  
ნამდვილეში და უამრავი მიმბაძველი გამოიჩინა ქართულ  
სურრეალიზმს. თუმცა მიმბაძველი არც ხარანაულს  
აკლია, მაგრამ მის დონეს სხვებმა ვერ მიაღწიეს.

კონვენციური ლექსი თავის გზის იკვლევს და ტრადი-  
ციის ათვისების კვლად ცდილობს იპოვოს სხვა დონეები,  
მოსიწვოს სხვა სტრუქტურები, გადაახალისოს ტრიალი,  
აღმოაჩინოს ახალი ინტონაციები, მიმქისის მნიშვნელობა  
შეცვლით, რამდენადაც შესაძლებელია და ა.შ. ცხადია,  
ასეთი მცდელობები ცალკეულ ავტორებთან შეინიშნება  
და არ არის საყოველთაო მოვლენა.

მაშინ, როცა მწევე დისკუსია გამართა შოთა ნიშნა-  
ნიძესა და მამუკა ნიკლაურ შორის, სხვა პრობლემა იყო  
გადასაწყვეტი, რომლის გარკვევას ვერც ერთი მხარე ვერ  
შეძლებდა, რადგან, თუ შოთა ნიშნაძემ ებრძოდა, კაცე-  
გორიულად იზრუნებდა ვერლიბრის ყოველგვარ გაყვლი-  
ნებას, მამუკა ნიკლაური პირით — ცდილობდა დაეხმარე-  
თებინა ვერლიბრის ნათესაობა ქართულ საგალობლებთან,  
ამბიკოუბათთან, საუბრობდა ვერლიბრის ბუნებრივობასა და  
სიახლებზე, მის უპირატესობაზე ჩვენ (ჩემს თაობას ვგუ-  
ლისხმობ) აქეთ, ერთ მხარეზე ყოყაყით, ხოლო მეორე მხა-  
რეს — შოთა ნიშნაძემ და უამრავი მხარამჭერი, ვინც  
გაღიზიანებული იყო გურამ ასათიანის თამამი გამონათ-  
ქვამით, რომელიც, როგორც აღვნიშნე, სერიოზულ დახუს-  
ტებას მოითხოვდა, რასაც დრო სჭირდებოდა და დრომ  
ბევრი რამ გააჩვენა. მახსოვს, კარგახანს, ვჯარჯი ფსოველი  
რითმით ლექსს როცა ბეჭდებდა, სათაურის ქვეშ, როგორც  
ნესი, პირმოიტყვს მიხერნდა. ეს სასტიკად აღიზიანებდა ქარ-  
თულ ქანჭურისა და ერთხელ მისთვის კიდევ: უთარაობი, და  
სისულელეს რე აკეთებოს. სამოკვდაათიანი ნღების მიწე-  
რულსა და თოშმოკიანის დასაწყისში („დილოგი ფიქრში“)  
მე დაფიქრე აღორძინებ ფორმისა — ლექსი პროზად, სა-  
დაც რიტმი არ იყო დაცილი ისევე, როგორც ვერლიბრის,  
და პროზაული ელემენტი ქარბობდა. ამას შეგნებულად ვა-  
კეთებდა და ბეჭდებდი „ცისპარსა“ და „მნათობში“. ბესიკი  
მსაყვედურებდა: პროზად ვერ ალაგებ ვერლიბრს, სტრიქო-  
ნებზე დაძალებ, ლექსად დალაგეო.

იმ დროს ერთმა თაყვანისმცემელმა გულწრფელად  
მითხრა: მე მიყვარს თქვენი პროზაო. მიყვები, რომ არ  
ხუმრობდი, ფაწრი განმისაზღვრა.

ფორმალისტური ძიებანი ყოველთვის დაკავშირებული  
იყო სიახლესაკენ ლტოლევასა და გამოცდილების შექცევა-  
სთან, იმ საწყისთან მიახლოებასთან, ჩვენში რომ იყო და გა-  
რე-გარე ვეძებდი. მაგრამ ეს იყო პროცესი, ვერაფერი  
რომ ვერ შეძლებდა და შეცვლიდა, ვინაი დაფარული თუ  
ანკარა სულიერი სტრესებისა, რეკითთან დაპირისპირებუ-  
ლობისა, რამაც ჩამოაყალიბა სხვაგვარი სიტყვიერი საწყა-



რო — ფორმალისტურად ერთმანეთისგან განსხვავებული და ახალი ტრანსლაციები, რომელსაც უკავია კოლექტიური ავტორი, ანუ სხვადასხვა თაობის რამდენიმე პოეტი, დაწყებული 50-იანი წლებიდან და გაგრძელებული 60-იანი, 70-იანი, 80-იანი და 90-იანი წლების თაობის დახმავრებული.

დღემდე ზედმეტ საკუთარი თაობის გაქტივების მცდელობა და სხვათა მიწრებითება, მაგრამ ეს თამაში იმდენად არის ცნობილი, რამდენადაც ყველა ასე იქცეოდა ახალგაზრდობისას და ზოგი სიბერეშიც ვერ ზედმეტა, რომ მის გარდა სხვააც არსებობს ქართულ პოეზიაში.

ასე რომ, იდეა დრო, როცა ვერლიბრის ლამის კანონმდებლობითაც დაუპირისპირდნენ. ასეთი მოთხოვნები არაფერზე გადურდა.

მაშინ ნოვარ დუმბაძემ ირონიული და დამაფიქრებელი ფრაზა თქვა: ვაცალით, ჩვენ რომ ვერ ვხვდებით ამ ახალი ნამოწვევის, ვერლიბრის მოხაჯავს, ეს არ ნიშნავს, რომ ნამდვილად ასეა. აგერ, არ გახსოვთ, როგორ უყურებდნენ ათიან წლებში სოციალისტებს, ანარქისტებს, ათასგვარი მიმართულების უცნაურ ახალგაზრდებს, მაგრამ რეჟიმულიცა ხომ მოახდინეს?! ვაცალით, ვინ იცის?!

დარბაზში იცნორდნენ, მაგრამ ყველაზე მეტად მას პარაზეტული მოთა ნიშნისადაც, გამორჩევი კიდევ ვინ უბნელიკავიათ.

ქრისტალ „განიადამში“ მოთა ნიშნისადაც დაასახელა შემდეგი პოეტები: ბესიკ ხარანაული, ლია სტურუა, გივი ალხაზიშვილი, მამუკა ნიკოლაური, ვარკეთილი, თედო ბეჟიმელი, გურამ მეტრიაშვილი, და დასაკენა, რომ ისინი ლექსებს კი არა, აბოლიტკურ რეზუსებს წერდნენ. ასე ღრმად შეტოვა პოლიტიკაში, იმდენად სასულდა ვერლიბრი. კიდევ კარგი, ოცდაათიანი წლებში არ იყო, თორემ ასეთი შეფასების დაბეჭდვის ნორმისთვის უკან დაეხატებოდნენ. მოვიანებით მოთა ნიშნისადაც ამ „შეფასებას“ მოჰყვა კომპარტიის ცეკას პლენუმზე მის მიერ დასახელებული პოეტების განქიქება და ვაკაცოების ტექსტი გამოქვეყნდა კიდევ „ახომში“.

მასხვოს, მწერალთა კავშირში ერთ შეხვედრაზე ვერლიბრის წერის აქრამაღლა მოითხოვეს, მაგრამ შექანიშვებს ვერ მოაგნეს, როგორ აეკრძალათ, და უარესად გაღიზიანდნენ. მაშინ მწერალთა კავშირის თაყვარამა, აკადემიის ვეერ-კორამა, გიორგი ციციშვილმა რიხიანად განაცხადა ტრბებუნდანი ვერლიბრის ინგლისურების საქმე და არა ჩვენი. ინგლისურ პოეზიაში არ არსებობს რითიანი ლექსის ტრადიცია და ამიტომაც იძულებული არიან, ურიიომოდ წერილს. ასეთი უაზრობის გაგონებას ნამდვილად არ ევლოდი და აკადემიკოს ფილოლოგოს შვეგისენე: მილტონი, ბლუიკი, დონი, შექსპირი, ქრემოუ...რომ არაფერი თქვა ბაბრონზე, შეგლოხე, კიტსზე... რომ ვერ გაამერა დამიყვარა: — დაიჯა კაცო, ამ ქეჟუსა რე ვეანსავლი იმ ყველაფერი ვიცი!

დარბაზში ხარხარებდნენ და იგი ვერ მიმხდარიყო, რა ავიწყდება ამ ხალხს, როცა საქმე საქარლად გვერნა.

თავში კონსტანტინე ლორთქიფანიძე და ვახტანგ ქედიძე ვახანზე, ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებული ადამიანები. ერთ კონტრასტში ვერც მოვიანებდით. სიტყვებში მოტანა, რადგან „ცისარტყლა“ და მისი რედაქტორი ნამოტიტევიდა მესხიერემაში, „ხოშლის“ დაიწყება შეუძლებელია. უნდა ითქვას, რომ ამ აღმნახებმა, თავის

დროს დიდი როლი შეასრულეს, მერე კი ცკ-ს დადგენილებით გააერთიანეს და „საუნჯე“ დაარქვეს, ახლაც რომ ვამოიხს ნანა დარჩიას რედაქტორობით.

მე და სოსო ქინძარაული ლუდბანიდან მოვდიოდით, რატორიც კონია ლორთქიფანიძის ცნობილ ლექსს ვისხვებდით, იმ მანქანას რომ უძღვნა, რომელსაც რეპრესირებული ადამიანები გადაჰყავდა დასახერტად. ვიგონებდით ოცდაათიანი წლების ცნობილ „ტროკესასაც“ და მათ საქმიანობებს, საერთოდ ყველას, ვისაც დანაშაულებები ჰქონდა ჩადენილი და დღესაც გალაღებულები ცხოვრობდნენ, ზემოდან გვიყურებდნენ არა მხოლოდ ჩვენ, დამწყებებს, არამედ ჩვენზე უფროს და მნიშვნელოვან მწერლებსაც.

კონია ლორთქიფანიძის და მის მრავალგვარ სათაურ-შეცვლილ „კოლხეთის ცისკარს“, „ცაბუნისა“ და ახალნაშენებულ „აბაშის ექსპერიმენტზე“ შექმნილ სისუფლებს, უარსავე მიატოვებ, მუხობებს, მედიტაციამზე უყავდა გვერებს არ ჩამოვთვლი, თვითონაც კარგად იცინა და ლიტ-გაზეთებშიც ჩავცილებულა წიგნებისა და უფრანალ-საბუთების ფურცლები, ბიბლიოთეკებში რომ ინახება ახლაც და დაინტერესებულ მესტორიებს შეუძლია მოიხახულოს. კონია ლორთქიფანიძეზე წერით, თავის ნაშრომ-ნაღვანით „დავაკაცდა“ არაერთი კრიტიკოსი თუ მოკრიტიკოსი ელემენტი — ზოგი შავი, ზოგი წითელი, ზოგიც მავინებელი, თვიარ-ყვითელი და ასე შემდეგ.

ჯერ ბატონი კონსტანტინე ისევ ქერივია და არ დაქორწინებულა ახალგაზრდა ქალბატონზე. ჯერ წარდი არ უთამაშია მასზე ოცი წლით, თუ მეტით არა, უმცროს სიმამრთან.

- შამი დუ, მამიკო.
  - დაბეძი, შეილი.
- მოგვიანებით იმპყრებენ ბიჭები, როცა შექსნრებიან სიქე-სიმამრის წარდის თამაშს.

შეილისტალა სიმამრს როგორ მიმართავს კონსტანტინე. — მამიკო. ვინ იცის, იქნებ არც არის მართალი, მაგრამ ზურმუხის კარგი გამოუვიდათ.

- სოსო ადულტულია და ევლარ ვანწყარებთ.
- ნავედით კონიასთან!
- აზრი არ აქვს.
- თუ გინდა, სამუდამოდ არ დაგკარგო, ნავედით ახლავე!..

— სრული უაზრობაა. შენ რა, მგლის თავზე გინდა სახარება იციოთ?

— სახარება კი არა, დედას უტყირებ (უარესი თქვა, მაგრამ არ ემოქრობა).

ნავეცი, მაგრამ, ვაი, იმ ნაყოლას, ფეხები უკან მრჩებოდა. მატლიონი თუბთუბებს, ნასაბიდა და ახლა ამაღს ვინ დაანყარებს. მივადევით სახლს, სადაც ოთარ ქვლავიც ცხოვრობდა და ოთარ ქვლავიც. ვილაცებს ერთმანეთში ერეოდით და ოთარ ქვლავის ქვლავად მოისხენიებდნენ. ოთარს, ცხადია, არ მოსწონდა და ერთხელაც, სეროზულად მუთუთავაზებია ოთარ ქვლავისთვის, სახელი შეიცვალე, გავუტერბოა რომ ავიცილოთ.

— შენ შეიცვალე, ქრისტე და ოთარქე და ამით ინციდენტი ამოწურება.

ოთარ ქვლავის პოემა თუ ბალადა ჰქონდა, რომელსაც „ქრტვა“ ერქვა. მას მერე ოთარ ქვლავიც, ასაკით უფროსი, ნანყენი იყო თავის უმცროს როგორცაა — ოთარ ქვლავიზე.





მივადევით კონიას ბინის კარს, სადაც მწერალ სოცრე-  
აღის სი რაგორც ამბობდნენ ჩემოდნების, ჩაქურების და  
რევოლუციონების საუკეთესო კოლექცია ჰქონდა და ახალ  
ექსპონატებსაც უმატებდა. კონსტანტინეს ორი ბიზა  
ქონდა გაერთიანებული — სამთაბანი და ერთიანი თუ  
ორიანი, კარგად არ მახსოვს, ლევან გოთუა კი ვინროდ  
ცხოვრობდა იტალიურ ეზოში და ასეთი ფუნაგორია შე-  
უთხზეს:

ამხანაგო, გოთუა,  
ბინა ურიგო თუა,  
არ აქვს საპირფარეო,  
საკუჭნაო, ლოჯი,  
კონსტანტინეს ორი აქვს,  
მიბრძანდით და...

სრულიად ლოგიკური იყო, სახელმწიფოს ნინაძე ვის  
რა დამსახურებაც ჰქონდა, იმის მიხედვით ცხოვრობდა.  
დარეკა ზარი სოსომ. ბონიდან ფაქონი გაისმა. ქუჭურ-  
ტინიდან გვათვალავდნენ ვიღაც. ცოტა ხნის მერე კარი  
გაიხურა ჯაჭუხე, ანუ იქამდე, სადაიმდეც ვაჭუმბა გამოუშვა.  
— გაუმარჯოს, ბატონ კონსტანტინეს, ოცდაათიანი  
წლების გამოტრია-გმირს. თითო ჭიქა დაგველია, კარგი იქ-  
ნებოდა.

დუმლიო. ეს იმავს იმეორებს, უფრო უხამსად, უფრო  
აგრესიულად. მანამდე სოსომ მოასწრო და ონდავ ღია კარ-  
ში ფეხი ჩაუდგა. კონიას დაბნევა იოლი საქმე არ არის, მაგ-  
რამ მაინც შეეცაბარა, დისკომფორტს გრძობს ამკარად.

საქმე იმით დამთავრდა, რომ მას მერე, რაც სოსომ ეკე-  
ლფერი ამოტრიალა, კონსტანტინე გაქრა თავის დიდ ბი-  
ზასში, სადაცაც მიაკარგა და ვარგა ხანს აღარ გამოჩენილა.  
ევაბადი, ვუხმობდით, ვთხოვდით, თითო ჭიქა დაგველია  
და გვესაუბრა იმ მანქანაზე, რეპრესირებულები რომ გა-  
დამაყუდა, მის ლექსზე, ამ თემას რომ უძღვნა. მაგრამ შენც  
არ მომიკვდე, არ ჩანდა. სოსოს დაეღალა კარის ღრეჭოში  
ჩაქტული ფეხი და გამოვიდა, რომ მეორეთი შენეცვლები-  
ნა, სწორედ ამ დროს სედიფილი დაიხურა რკინის კარი და  
სოსოს ვურჩიე, ავეუბეცა იქიდან, ვიდრე მილიციას არ დაგ-  
ვაყენებდა თავზე ამხანაგი კონსტანტინე. ამასობაში სას-  
მლოც გამოგვიჩვენდასავით და კიბზე დავემშვი.

ეს ამბავი ანით რომ დამთავრებულიყო, ალბათ არც გი-  
ამბობდით.

როცა უკვე გადაამაჯინდა სოსოს და ჩემი რამდენიმედე-  
ლისინანდელი თავგადასავალი და მას მერე, რაც ცის-  
კარში დამიშინეს რეცენზენტად, ოჩია პაჭკორიას დაეი-  
ნებული რეკომენდაციით და ჯანსულ ჩარკიანის ზელმო-  
რელი ბრძანებით, ვიღაცამ მითხრა: მეორე საართულზე  
ბატონი კონსტანტინე ვკითხულობს, განაგანათ თუ კაციო.  
უნდა ნამოხივედ, უფროსი კაცია და უარს ვერ გტყვიო. სი-  
მართოდ გითხრა, აველდები და უსიამოვნო ვანცდა დამე-  
უფლდა. დავემშინე... კონიას ჩემი ვაცნობა რატომ მოუწინა,  
თუ არა ის შემთხვევა, თავი რომ შემახსენა და ამფორია-  
ვი, არცთუ უშიზზეხო.

ფრეზლა „ცისკარის“ და აღმნახ „საუფჯის“ რედაქციე-  
ში დადინის 2-ში, იმავე შენობაში იყო განთავსებული, სა-  
დაც მბატერული თარგმანის კოლეგია. „საუფჯე“ მეორე  
სართულზე იყო, „ცისკარი“ — მესამეზე. ერთხანს ფეხი

ვითრიე, მაგრამ სხვა გზა არ მქონდა და უსურვილოდ, ძა-  
ლისხლით ჩავედი მეორე საართულზე და მივადევით კონ-  
სტანტინე ლორთქიფანიძის მისაღებს. მდივანი, რომლის  
გაცნობაც უკვე მოსწრებული მქონდა, შემოდგა ბატონ  
კონსტანტინესთან. მორიდებულად მივესალმე და ავიტუ-  
ხე.

— დაბრძანდით, — სკამი შემომთავაზა.

კაბინეტს ვასეც იყო რედაქციის თანამშრომლებით.

— აბა, მომართდით ის.

მისთვის რაც შემოუხედავს, აილო მონოდე-  
ბული დედანი და დაინყო ხმაპალა ნამღერებით კიოხვა.

ოდეს ოცნება, უსაზღვრო და მიუტყველო,  
ისევ გაბოვბის, მოგაცილებს ნისლიან ფარდას,  
მე ავტორდები, ვით პრეველი ილფველი  
აღტმული მინის სანატრელ ზღვართან.

არ მენანება ის სიზმარი, რომელიც ვასცდა  
ზღაპრულ სამყაროს და აენთო, როგორც სანთელი,  
ოდეს სხეულში სანატრელ დღიოდ ვანცდა  
და ათორილება და სულს ფრუანტელი.

ოცნების ფსკერზე გარინდულხარ ფრთაშერეული  
და შენი სუნთქვა — მძიმე, ფარული —  
მე გამსის, როგორც შორეული შენი ჩურჩული  
და ჩვენი ვნების გამოძახილი.

მცირე პაუსის მერე ილაპარაკა საართომ ნევილზე: იუ-  
დეველი — მიუტყველი. ბრწყინვალეო, დაასკენა.

კიოხვა ანით არ დამთავრებულა, რამდენიმე ლექსიც  
მიაკოდა და მე გაოცებული იუსმენდი საკუთარ თარგმა-  
ნებს ათანას ფეტიანდ და არ მესმოდა, რა სხებოდა. ლექს-  
სები რომ ჩამათვარა, დედანი გადასცა პასუხისმგებელ  
მდივანს თუ ტექნიკურ რედაქტორს, მას შემდეგ, რაც რე-  
ზოლუცია ნაანერა — „დაბიჭქოს“ და ფაქსიმილუც მიაჩ-  
ხანა. ბრწყინვალეა, მთელი ხმით იმეორებდა, შესანიშნა-  
ვია, ჩაუშვით ნომერში სასწრაფოდ. მერე სხვა საკითხზე  
გადავიდა ისე, რომ ჩემქენ არც გამოუხედავს და ისე გავი-  
ძურე რედაქციის სხდომიდან, რომ ჩემი ნასვლა ვერა-  
ნის შენიშნა.

ამდენი წელი გავიდა და დღემდე ვერ ვხედავთ, რატომ  
გაასცენდა კონიას ჩემი თარგმანები, კარგდნის წარდგე-  
ნილო რომ შენიშნა, იმ ამბის გამო, ბოლო დროს რომ მოხდა  
თუ მართლა აღდართოვანდა? ისე, იმპულსური კაცი იყო.  
როგორც ოჩია პაჭკორიამ ამბისხნა, შეუძლო რამიმეზე გა-  
დაურთულიყო, ისე მოსწონებოდა, ანდა პირიქით, უბრალო  
მიზნის გამო გავცამტებებინა. სტელი და ნაკითხვებ  
შეუყო ოჩიამ და ისიც დააყოლა, ცოტა ახირებული კაციო.  
ა. ხლო ურთიერთობა არასოდეს მქონია მასთან და ყო-  
ველთვის, როცა შორიდან მოვკრავდი თვალს მის დიდკა-  
ციურ მიმოხერას, მის მოძრაობებს ან შემთხვევით გავიგო-  
ნებდი ხმაპალა ნათქვამ სიტყვებს, საიდანაც ჭარბი ძა-  
ლთაფლბა გამოსჭვოდა, სულ ის მანქანა მახსენებებოდა,  
რითაც დასახლებები გადაამყავდით ოცდაათიანი წლებში  
და რომელსაც კონია ლექსად უწეროდა.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში



ქეთევან მეგრელიშვილი

## კვლავაც არჩევანის წინაშე

„კონსერვატიზმის ისტორიული და ფილოსოფიური საწყისები ედმუნდ ბერკიდან (1729-1797) მოდის“, – ასეთი იყო საბავარი საჯარო ლექციის, რომელიც პაატა ჩხიტიძემ საპატრიარქოსთან არსებული ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური განვითარების ცენტრში წაიკითხა და კონსერვატიზმის საფუძვლებისა და მისი განვითარების გზების მიმოხილვის შემდეგ, ეს აქვალაფერი დღევანდლობასთან მიმართებაში განიხილა.

ბატონი პაატას თქმით, გააზრებულ საერთაშორისო კონსერვატიზმს საფუძველი ჩაეყარა ედმუნდ ბერკის მიერ 1790 წელს გამოქვეყნებული ესეით „ფიქრები საფრანგეთის რევოლუციანზე“. XX საუკუნის ფილოსოფოსის, ლორდ პოუ სესლის აზრით, კონსერვატიზმი, როგორც ძალა, სწორედ საფრანგეთის რევოლუციამ აამოძრავა.

ეს ტერმინი თვითონ ბერკს არასოდეს გამოუყენებია, პირველად ის ევროპელმა ტრადიციონალისტმა შემოიტანეს მეცნიერებულ საუკუნის დასაწყისში, როცა ახალ ფილოსოფიურ ტერმინოლოგიას ქმნიდნენ 1789-1815 წლებში ფრანგულ რევოლუციის ეპოქათან, და განსაკუთრებით მის ყველაზე რადიკალურ და ტერორისტულ განხორციელებასთან იაკობინიზმთან დასაპირისპირებლად.

თუკი რევოლუციის მომხრეები ამასობაშინ სახელგანთქმული დევიზით „თავისუფლება, თანასწორობა, ძმობა“ და სჯეროდათ, რომ რევოლუციის საბოლოო გამარჯვება, დემოკრატიული და სოციალური წინსვლა გადაინიშნა ტერორსა და მილიონობით ევროპელის დაღუპვას ოცდახუთწლიანი ომში, კონსერვატორები ფიქრობდნენ, რომ რევოლუციის მოტყეპილი პირობებმა აჭარბებდა დემოკრატიულ, ლიბერალურსა და რაციონალისტურ იმედებს. უფრო რადიკალი ტრადიციონალისტები კი თვით ამ იმედებსა და ამოცანებს აყენებდნენ ეჭვქვეშ.

ბატონმა პაატამ კონსერვატიზმის ბერკის მიერ დაფუძნებული მიმართულების პარალელურად ერთზე და მეტსტრის მიერ სათავედაღებული ექსტრემისტული მიმართულებაც მიმოიხილა, ერთმანეთს შეუპირისპირა კონსტიტუციონალიზმისა და პარლამენტარიზმის ქიმაჯი ბერკისა და ავტორიტარიზმის მომხრე მეტრისს მუხედულებები, განსხვავებები ავტორიტარულსა და ტოტალიტარულს შორის და წარმოაჩინა თანამედროვე ფილოსოფიის მიხედვით განსაზღვრული ექვსი კრიტერიუმი კონსერვატიული აზროვნებისა. შემდეგ კი კონსერვატიზმის მონინაღმდეგეთა პირნიცებებსა და ამ საკითხების შესახებ მოქიშვე ხუთ სკოლაზეც ისაუბრა.

რაც შეეხება კონსერვატიზმის საფუძვლებს საქართველოში, ბატონმა პაატას თქმით, „ქვედრებიტი პოლიტიკოლოგის მეთოდის მიხედვით, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საქართველოში ეს ფილოსოფია ჩაისახა რეაგირე რეპეცია რესეთის მიერ გეროგევისკის ტრანტატის დარღვევაზე. ამ

რეაქციის შედეგი იყო 1832 წლის შეთქმულება, ხოლო პარველ კონსერვატორ მოაზროვნებად ამ შეთქმულების ნინამხმლოები გვევლინებიან. მათ შორის უნდა გამოვარჩიოთ ალექსანდრე ორბელიანი. შემდეგში დროის ქაოჯირკონსერვატორებს შორის უნდა აღინიშნოს ილია ჭავჭავაძე და მისი ჭეშმარიტი მიმდევრები დღემდე“.

თანამედროვე ვითარების მიხედვით, ბატონი პაატა მიიჩნევს, რომ სტუდენტებს პოლიტიკოლოგიაში, კონსერვატიზმის კურსით უნდა ესწავლებოდეთ უწინარესად პასუხისმგებლობა მამულისადმი, რაც მოითხოვს თავის დროზე ედმუნდ ბერკის მიერ უაყოფიოთ მოვლენად გამოცხადებული აპრორიზმის უუყოფდებს და გამოცდილების გათვალისწინებას; ასევე ბატონი პაატას თქმით:

ფრანგული რევოლუციის მონღემა „თავისუფლება, თანასწორობა, ძმობა“ – არ უნდა მივგვიჩინოს აპრორიულ ჭეშმარიტებად და თავისუფლების გადასარჩენად უარი უნდა ვეთქვათ თანასწორობაზე;

გლობალიზაცია ყველაზე დიდი საფრთხეა ზოგადად მსოფლიოსათვის, ის ამოწმებს ადამიანს, რომლის დასაცვადაც გლობალიზაციას ნაციონალიზმი უნდა დაეუპირისპიროთ;

პასუხისმგებლობა მამულისადმი გავავლებს ავალორძინოთ და შევინარჩუნოთ გარკვეული ჩარჩოები ანუ ტრადიციონალიზმი, რათა წინ აღვუდგეთ სწრაფ პროგრესს და გადავჭარბოთ ადამიანი ტოტალურ ზნეობრივ გადაგვიარებისადმი.

ბატონი პაატა იზიარებს არაერთი ფილოსოფოსის აზრს, მიყვარებული პლატონიდან, რომ დემოკრატია (მითუმეტეს პირდაპირი), უარყოფითი მოვლენაა. არამარტაპირი დემოკრატიის დროს კი „მმართველობა ხორციელდება წარმომადგენლობა მექვეობით, რაც ერთგვარი ფილტრია სახალხო წების გასატარებლად და გარკვეული დროის შემდეგომ ჩვენ წინაშეა არისტოკრატია. ეს გაზალეთ „ბუნებრივი“ ანუ უტიტული არისტოკრატია, როცა ხალხის ჭეშმარიტ ლიდერებსა და ერის მსახურებს ენიჭებათ პრივილეგია ინდივიდუალურ არისტოკრატებად. მათ შუქლით მართონ და არსოადეს უღალატონ თავის ერს, რადგან ისინი შორს არიან ბრძოს ეულვარული ეჭვიანობისაგან“.

პირდაპირი და არამარტაპირი არჩევნების შესახებ საუბრისას ბატონმა პაატამ გაიხსენა ალექსის დე ტოკვილი, მისი წიგნი „დემოკრატია ამერიკაში“, მოსაზრება – პელებისციტი, ანუ არჩევნები ტირანიის დემოკრატიული წილაბათი – და აღნიშნა:

– თანამედროვე ტოტალიტარული ძალები აქტიურად იყენებენ პელებისციტს, როგორც ტირანიის დემოკრატიულ წილას. ამიტომაც უნდა შევინიშნოთ ტოკვილის გაფრთხილება და უნდობლობა განვენყით დემოკრატისა და პელებისციტისადმი, მაგრამ თუ დემოკრატისა ალტერნატივას ვერ მოვუძებნით, უნდა მსაფრთოთ არა პელებისციტურ, არამედ კონსტიტუციურ დემოკრატისა, არა პირდაპირ, არამედ დასაპირდაპირ არჩევნებს.

ლექციის დასასრულს ბატონმა პაატამ ისაუბრა რადიკალიზმსა და კონსტიტუციონალიზმზე. მისი აზრით, 1907 წლის შემდგომ საქართველომ განვიტარების მექდარი გაზა იარჩინა და მიუხედავად დამოუკიდებლობისაკენ მისწრაფებისა, კვლავ იგვევ გზას ვადგავართ, ბოლო შევდგომა კი იყო პირდაპირი არჩევნები, რამაც მასები ტუჩაში გამოიყ-

ვანა და დასაბამი მისცა რეკლუციების საქართველოში. გამოცდილება კი გვიჩვენებს, რომ როგორც სხვაგან, ასევე ჩვენშიც ეს ვითარება რადიკალიზმში, თანასწორობამ და დემოკრატიაში მოიტანა და სწორედ ამის შედეგია კონსტიტუციის ხშირი ცვლილებები.

- ქართულმა პოლიტიკურმა ისტებლიშმენტმა აირჩია გზა ლიბერალური დემოკრატიის მიმართ მომარაბასთან შეერთებისა. ჩემი აზრით, ეს მცდარი გზაა. მომავალი კულავაც დაგვაყენებს არჩევანის წინაშე და ვნახავთ, თუ რამდენად გამომყვლენებენ მამულისადმი პასუხისმგებლობას ჩვენი პოლიტიკოსებიო, - აღნიშნა მან.

\*\*\*

თორნიკე კვიციანიძე:

- ბატონო პაატა, უნიანრესად, მადლობა გვინდა გიხარათ ამ საინტერესო ლექციისთვის. ჩვენი თაობის უბედურება ის არის, რომ ცნებები და ტერმინები, რომლებიც დღეს ხშირად გვხვდება, ერთმნიშვნელოვნად განმარტებული არ არის. მაგალითად, მაუწყებელთა შესახებ ქვეყნის კოდექსში წერია, რომ საქართველო არის ლიბერალური, დემოკრატიული და თავისუფალი ქვეყანა, მაგრამ სინამდვილეში ასე არ არის. საქართველო არც ლიბერალურია, არც დემოკრატიულია და სექულარულიც - არა. საერთოდაც, რას გულისხმობს ფექთათ ეს ცნება - სექულარული? ჩვენ სიღრმისეულად არც ვიცით, რას ნიშნავს ეს ყველაფერი. ასეთი დამოკიდებულებით თაობას ზედაპირულ აზროვნებას აწვევენ. ცხადია, ეს ჩვენი ბრალიც არის, თვითონ უნდა ვეცადოთ გავერკვეთ ამ ყველაფერში, მაგრამ საზოგადოებამაც, მედიამაც ხომ უნდა შეუწყოს ხელი.

- ჩვენს თაობას კიდევ სხვა უბედურება სჭირდა. როცა ახალგაზრდობი ვიყავით, გვიჩრდილავდნენ, რომ გვესწავება ეს ყველაფერი. მე ვახსენებ აპირირული აზროვნება. რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ წინასწარ გვეუბნება: ლიბერალური დემოკრატია კარგი მოვლენაა, ამაზე ნუ ვიდევნებთ, ეს აპროპრიული ჭეშმარიტებაა, მოდი რაც ამის იქითაა, იმაზე ვილაპარაკოთო... მაგრამ თუ მე არ გავერკვევ რა არის ლიბერალური დემოკრატია, მაშინ ვერ გავერკვევი იმაში, როგორ ვილაპარაკო მის შესახებ.

თქვენ სექულარიზმზე მკითხეთ... ეს მიმართულება ინტელისში დაიბადა. იყო ასეთი პროცენება გვარად ოუნი, სოციალისტი, რომელსაც უყავდა მონაწილე პოლიოლოგი, უღმერთო აღმანიანი. ის შეეფაგებელი იყო, ინტელისტი სექტანტიმედაგებელი, ნარწიოდგენით, როგორი შეიძლებადა ყოფილიყო მისი მრწამსი, რელიგიური, კოდნა და, საერთოდ, სუნიფიერება. იგი შემდეგ დასაჯეს, რადგან იმ სექტანტიც კი უღმერთობით გამოირჩეოდა. სამარცხთინო ბოძზე გაკერის შე-



პაატა ჩხვიცი

რე მან შემოიტანა ტერმინი სექულარიზმი, რაც ნიშნავს სამოქალაქო ხელისუფლების ეკლესიისგან გამოჯენას და ცალკე არსებობას. ამით სამოქალაქო ხელისუფლებას სათავაზობენ ახალ თავისუფლებას. ეს არის აღმანიანი ის უფლებები, რომელიც საგრანტეგის რეკლუციამ მოიტანა და დაფუნებულ იყო განმანათლებელთა ათვისების აზროვნებაზე (შენ გაქვს უფლება და ეს უფლებები უნდა გამოიყენებ...) და ეს მაშინ, როცა ოდითგანვე, ყველა დიდი ფილოსოფოსი ამბობდა, რომ თავისუფლება არის არსებობა რელიგიურ, ტრადიციულ და ადითებრივ ჩარობებში. აი, ეს არის შენი თავისუფლება - შენი თავის უფლება და ასე უნდა იცხოვრო.

რაც შეეხება იმას, რომ ჩვენ დღესდღეობით თავებას გვიბნევენ ტერმინებით, იცით, ეს უკვე უწინარესად თქვენი მოვალეობაა, მეერი იკითხოთ - ამის საშუალება თქვენს თაობას აქვს - გავრკვეთ ყველაფერში და ეცადოთ, რომ არ დაგვანოთ დროსი მიერ უცებ მოტანილმა სიახლებმა.

ბესო თოდუა:  
- ენ. განმანათლებლებური ეპოქა, რომელიც ვეროპის სხვადასხვა ქვეყანამ გაიარა, ჩემი აზრით, საქართველოში არ ყოფილა და მეგონია, რომ ესეც არის მიზეზი იმისა, რომ ჩვენ ამდენ შეცდომას (ძირითადად პოლიტიკურს ვგულისხმობ) ვუშვებთ. განმანათლებლურ ეპოქას კი თავიი იდეოლოგია სჭირდება, იდეოლოგია, რომელსაც უნდა დაეყრდნოს ის. თქვენ რას ფიქრობთ ამის შესახებ?

- განმანათლებლური ეპოქა არ ნიშნავს განათლების მიღებას...

ბესო თოდუა:  
- ვგულისხმობ, სამოქალაქო კულტურის თვალსაზრისით...

- სამოქალაქო კულტურა უნდა დაეყრდნოს იმ ტრადიციას, რომელიც უნა საუკუნეებიდან არსებობს საქართველოში. ვეროპის ერთ-ერთი უძველესი კონსტიტუციური დოკუმენტი არის „დიდი ქარტია“, მიღებული ინგლისში... და ვიდრე ამ ქარტიას მიიღებდნენ, საქართველოში უკვე იყო შექმნილი „დარბაზი“ და პირველი ქართული კანონმდებლობაც მაშინ ჩამოყალიბდა. იმ პერიოდში ქართველი მოქალაქეებს მქონდათ თავიი პრივილეგიები, ყველა იცოდა თავიის სტატუსი და საქმე. იყო მხედრობა, სასოლიერო ნოდება, ხელისონობა, ვაჭრობა... და ასე ვითარდებოდა სამოქალაქო ცხოვრება. განმანათლებლობამ კი, ჩემი აზრით, მოუხდევად იმისა, რომ ამ ეპოქის ნარწიომადგენლები - რუსოც, ვოლტეროც, დიდროც... სხვებიც - მოაზროვნე ადამიანები იყვნენ, დიდი უბედურება მოუტანა კატასტროფისა სწორედ იმით, რომ ამ მოღვაწეებმა დაწერეს ვეროპ საკუთრივადსა და იმდროინდელი. მათ ეჭვი შეიტანეს სარწმუნოებას და ეკლესიის ძალის არსებობაში - იმაში, რომ რელიგია დიდებულ-



თი მოვლენა ჩვენს ცხოვრებაში, დანერგეს ადამიანის თავისუფალი ნება და გამოაცხადეს, რომ პროცესება თავისუფალია და შექმლია აკეთიან ის, რაც მას სურს.

მიუგოს რომანში „სახარბილო“ გავირობი ამბობს ასეთი ლექსის ის, რომ იგი მინახე დაეცა, ვოლტერის ბრალი, ცხვირი რომ რუსთა ჩაყო – რუსისა, სხვა რამ კიდევ – დიდ-რისით... თავის დროზე რუსტომ ჩხვიდ ამის შესახებ ნერ-და: ვოლტერს, რუსოს და დიდროს რომ ეცოცხლათ და ენა-ხათ რა მოჰყავ რეგულაციას, იტყვადნენ: ასეთი უბედურე-ნის მოტანა ჩვენ არ გვადომებიათ, თუშვა მოიტანეს კი...  
რაც შეეხება სამოქალაქო ცხოვრებას და თავისუფლე-ბას, ჩვენ შევჩვევრ მოვგატყუეს და შეგვაჯიციენს. ვფიქ-რობთ, მეცდომა იყო ნაროდნიკული მოძრაობაც XIX საუ-კუნეში... ჩვენ უნდა დავეყრდნოთ იმ საფუძვლებს, რომელ-ლიც გვაქვს – ეს არის საქართველოს ისტორია, ჩვენი სარ-ნმურობა და გაწევილი პოლიტიკური ცხოვრება...

**ბესო თოდუა:**

– უნდა დავეყრდნოთ, მაგრამ როგორ? ხომ უნდა არ-სებობდეს კონკრეტული შედეგები? ვთქვით, იმავე უნივერსიტეტებში ხომ უნდა ისწავლებოდეს სამოქა-ლაქო კულტურა?

– თქვენ რას გულისხმობთ სამოქალაქო კულტურაში?

**ბესო თოდუა:**

– მაგალითად, როგორ ავირჩიოთ პრეზიდენტი, რო-გორ ჩამოყვალბდეთ...

– ძალიან ბედნიერი ვარ დღეს ახალგაზრდებს რომ ეხედები, თან ამ კედლებში. იმ ყველაფერს, რასაც თქვენ თხოულობთ, სწორედ აქაურობა იძლევა. მე ბევრი რამ გა-ვიარე, არაერთ ქვეყანაში ვყოფილვარ და მიმუშავია, მაგ-რამ ამაზე უკეთესი ვერაფერი აღმოვაჩინე. ეს კედლები, ეს ინსტიტუტი განსაზღვრავს ჩემი ცხოვრების წესს. რაც შეეხება სხვა უნივერსიტეტებსა თუ აკადემიურ ნიშებს, მათ თავიანთი საქმე ევალებათ და თუ თქვენი მოზოდების სიმაღლეზე იქნებით, იქაც ყველაფერი თავის ადგილას დადგება. რადიკალურად შესაძლოა ვერც სეკულარიზმი მოშალოთ ქართულ საზოგადოებაში და ვერც ის ლიბერა-ლური იდეები, რომ თანაბრად უნდა განვითარდეს ყველა, მაგრამ...

ის, რომ უნდა ვიარსებოთ ჩვენს რელიგიურ, ტრადიცი-ულ და ადათებზე ჩარჩოებში, დავეყრდნოთ საკუთრივად ცოდნასა და გამოცდილებას, თითოეული ჩვენთვის სა-ფიქრებელია და აუცილებელია იმისათვის, რომ ქართული საზოგადოებრივი ანუ ცვლადი ცოცხალი ორგანიზაციით თან-დათანობით და ჯანსაღად განვითარდეს.

**დაუნიხარი სახელაი**

„საქართველოს მაცნე“ მალე გამოსცემს თვალსაჩინო პოეტისა და ბელეტრისტის გრიგოლ აბაშიძის სტატიებისა და შემთავალი ჩანაწერების კრებულს. ამ ჩანაწერებს კარგად იცნობს ჩვენი ფურხლის მკითხველი. კრებულს დაერთვის ცნობილი პოეტისა და მწიგნობრის ეშვარ კვატიპოეტის ნინასტყვაობა, რომელიც მკაფიოდ წარმოაჩენს მწერლის პორტრეტის საგ-ულისხმო შტრიხებს, და რომელსაც ამგვრად ვთავაზობთ.

**ემზარ კვატიპოელი**

**გზა დავულოცოთ  
ამ ნიგზსა**

გრიგოლ აბაშიძე ქვეშაირტად ამშვენებდა, ლხაზის მატება ადრე ნასული“ მშტაბუკების – ლადო ასათი-ანის, მირხა გელოვანის, ალექსანდრე საჯავაის და სხვათა უძლიერეს თოხათ. მან გარდაცვლილებსაც დაუნიხარი პატივი მიაცო (კარგად ვიცი, როგორ უჭირისუფლა ჯა-ლათურად დახვერტილი დიდი მომავლის მწერალს კოტე ხიშიშიშვილს, სხვებსაც) და ცოცხალი მგაობრებისთვისაც ვარსაოდეს დაემუროება თანადგომი.

ბატონ გრიგოლს ჩემი მონაფეობის დროიდანვე ვიც-ნობდი. მეთერთმეტე კლასში ვიყავი, რომ შემეგულაიანა, საჯაროდ ნაშეითხა ლექსები მწერალთა კავშირში, ზო-მანზე მეტადაც შემაქო და იმ დროიდან მოყოლებული, მეც და ჩემს ამხანაგებსაც მშრურეულობას არ გვაკლდა.

სამაგალითოდ განსწავლული, იგი მუდამ ლიტერატურ-რული ცხოვრების მუვაგულში ტრიალებდა. ხშირად თავად წარმოთავდა მწერალთა სახატლებში გამართულ მულღეა-რე საღამოებს, მწევე დისპუტებს და მისი გამოსვლები,

სხვა ორატორების ფონზე, სიღრმით, სიღინჯით გამოიჩ-ჩეოდა. მასსოვს, ერთხელ (ორმოცდაათიან წლებში, როცა ყველაფრის ნივლირიება ხდებოდა, ეს სიმამაცე იყო), ხმა-მიღალა განაცხადა – დიდ შემოქმედთა ქმნილებებს, ხან-გრძლივი, თავაულებელი შრომა სჭირდება. ამდენად, მათ ნაწარმოებებს შორის არსებული პათუბი ნაწლებად ნი-ჭიერმა მწერლებმა უნდა შეავსონ!

სიცოცხლის მანძილზე ცოტა მინახავს გრიგოლ აბაში-ძისთან ნატივი გემოვნებისა და შეუმცდარი ტაქტი-კისთან – იცოდა, რა დროს ეთქვა გამამწვევტი სიტყვა. თუნდაც 1978 წლის აპრილის უკიდურესად დრამატული დღეები გავისხნით, როცა მან განსაცხადებელი სიმა-მაციტ გამოხატა თავისი მამულიმეღური დამოკიდებუ-ლება ქართული ენის ღირსების დასაცავად.

არც ეს ფაქტები დასაბუნებელი – გორგი შატბე-რაშვილი, ადრე უსამართლოდ რეპრესირებული, „მკვერის შის“ ავტორი, არავის დააწავგრიზა: „ვის კრის“ დარბეკისა და ამ ჟურნალის საამაყო რედაქტორის ვახ-ტანგ ჭყილისა გათავისუფლების შემდეგ ბატონი გიორგი თავისთან ნაიყვანა „მნათობში“ სამუშაოდ. გრიგოლ აბა-შიძე ყოველწლიურად ცდილობდა, მუშაობის სა-გატანი პირო-ბები შექმნოდა მრავალმხრივ შევიწროებულ, ჯანყვანი ბუნების შემოქმედი – ოთარ ჩხვიძეს, მეგრად და ჭკვი-ანურად იცადა მას უკეთურთა გამუდმებული თავდას-ხმებისაგან, აფრთხილებდა, როგორ არიდებოდა მათგან დაგებულ მახეტებს (ამაზე ბატონეანდაა მოთხრობილი



როსტომ ჩხეიძის ვეება, მონუმენტურ ბიოგრაფიულ რომანში „ავგისტოს მელინი“).

ბარემ აქვე ვიტყვი — გრიგოლ აბაშიძეს, გიორგი შატერიაშვილს, ვახტანგ ქულიძეს და ოთარ ჩხეიძეს ჩემს გულში (ასეც იყო) თანამედროვე ქართული მწერლობის განკერძობულად მდგარ „დიდ ოთხეულად“ ესახავდი, რაც ამჟამად საესეებით ნათელია. ისინი ნამდვილი განდობილები იყვნენ — ყველაზე საკრალურ ფიქრებს და ხელი-სუფათათვის საშიშ აზრებს დაუფარავად უმხელდნენ ერთმანეთს და ეს აზრები, მათი უმნიკელი ზნეობიდან გამომდინარე, გასაკვირი სრულეზითაც არ გახლდათ.

„ოცნება უფლისწულისა“, „ჯიგთახათუნი“, „მეფავ პატი-აბის“ და სხვა უძველ მედე-ერთა ავტორის ნიჭი და დამსახურება ქართული პოეზიის ნინაშე ვეროვნად არ არის შეფავ-ყვებული და ყველა ჩვენგანის ვალია, ეს ახლო მომავალში მოხდეს.

უკიდევანო კოსმიური სი-რცეებისადმი დაუცბრომული ღტოლა, ყველაზე დიდი სას-ნაულის, სიცოცხლის ტრფობა და ადამიანის საბოლოო, გარ-დაუვლი ზეფდრის ტრაგიკუ-ლი გამცდა თავადანვე დაწყვა-ლის განუმოკრებელ მედიტა-ციურ ლირიკა და ყოველივეს — აღტაცებისაც და ტკივილსაც — უმხეხნიერეს პოეტურ სურათებზე გარდაქმნიდა. სხვა შემთხვევაში, ოცდაბოთი ნლის ქაბუკი ვერ იტყოდა ასე ფერადოვნად, ლაღად:

მე დავეცემი, მოვიღებ ლანანს,  
თუ ცეცხლზე დამწვან განმარტოებით —  
ატმის ყვავილის კოცონზე დამწვან,  
არ გამიჩაღონ ყყაჩაოები.

მაშინ შავ ცხენზე, შავი ნაბადიო,  
ამხედრებული, როგორც იბერი,  
მე, ზამზახების ღრთების ფარფიტო,  
ცისკენ კვალივით ნავალ, ცისფერი.

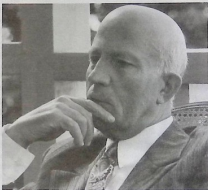
დაუჯერებელი მოგაჩვენება — ამის მერე ნახევარ სა-უკუნეზე მეტმა განვლო და სამშობლოში დატრიალებუ-ლი ჯოჯობათური მოვედინების შემდეგარემ, უკვე ოთ-მომოც ნელს მიახლოებულმა გრიგოლ აბაშიძემ შეუძლებე-ლი შესლო, გვირგვინი დაადგა თავის შემოქმედებას, თა-მამად მიჰყვა ბარათაშვილის „მერანის“ გაკვალულ გზას. შექმნა უბრწყინვალესი ლექსი „არყოფინისაკენ“, მინიერ ცხოვრებას, ყველა ამქვეყნიურ საიშვე განირივებულმა, ვარსკვლავთა ელვარე ოკეანეში ჩაკარგავ ისურვა:

მეტეორების თქმშიც რომ მოხვდვი,  
აღარ ვიზრუნებ თავდასაცავად,

გაუკვლეველი გზის გასაკვლევადა  
სხვა ძალას ვცდი და ჩავრთავ სხვა ძრავას —  
ჩემს ხორცმუხსმელ ღამაზე ოცნებებს  
უხვად დავხარჯავ საგზალ-სანჯავად.

არყოფინის ამოუნრაი თემა მის არაერთ ლექსშია გან-სხვულებული და ეს ყველაზე მძაფრად გამოჩნდა ეკვიტტუმი მოგზაურობის მერე დანერილ საუკეთესო ციკლში „პირამი-დეზე“, სადაც ბიბლიური სიბრძნე და მოწოდებულობა იგ-რისობა. საქმარისა, თუნდაც ერთი სტროფი ამოყვნიერთ უმხეხნიერესი, ექსპრესიით აღ-საყვე ლექსიდან „სფინქსი“:

დაურღვეველი სიმშვიდე  
ლოდის  
არყოფინის ნედომის უნდა  
ნიშნავდეს,  
თაობა მიდის, თაობა  
მოდის,  
ქვეყანა რჩება  
უკუნისამდე.



გიგოლ აბაშიძე

დრო-ჟამისგან გაპარტახე-ბული ნაქალაქართა მხილველს  
არყოფინაზე ფიქრს უმსუბუქებ-  
და ცხოვრების უდიერფასესი  
მეგობრის სიახლოვე, მისი თი-  
ლი სუნთქვა, რასაც გვიმელს  
პოეტის ცეცხლოვანი, მღელვა-  
რე ამოძახილი:

თავმორღვეული და უთარკლო,  
ნანგრევი მიმზრის შამხარტეზიდან...  
ახლა ჩემს გვერდით შენ რომ არ იყო,  
აღბათ სიკვდილზე ფიქრი შემშლიდა.

ხსენებულ ციკლზე ფურნალ „ესიკარმი“ ვერ კიდევ ახალგაზრდა თაობათა სწორუპოვარი მოძღვარის, ვახ-ტანგ ქულიძის რედაქტორობის ფაშს, ჩემი ერთ-ერთი პირველი ნერილი გამოქვეყნებ (იგი სასიამოვნოდ დარმა ბატონ გრგოლს) და ამერევე სიტყვას არ გაავარტელებ.

თუ რა უღეთოდ ტანჯავდა გრიგოლ აბაშიძეს მტერ-თავან დათვივანილი სამშობლის მოუშუშებელი შტილო-ბები, ჩემი ისტორიული კუთხეების ყაჩაღური მტაცება, ქართველითა დაუფარავი, სადისტორი გენოციდი (სწორედ ამან მოუსწრაფა სიცოცხლე), მისი ერთი ბოლოდრინდე-ლი, გლოვის ხმაზე დანერილი მვირე ლექსის („რა დამძა-ნენს“) სტრიქონებითაც ამკარავდება; პოეტის გამეტებუ-ლად, სულისშემძრაავად ნათქვამმა დღევანდელ, ტრაგი-კული მოვლენებით დათრგუნულ საქართველოში კიდევ უფრო მეტი სიმწეავე და ზემოქმედების ძალა შეიძინა:

გადიარე, შავო ღრუბელი  
მოთქმავ მიყურდი, ცამდე ასული!  
ვინ დალო და ვინ ტუბერი,  
ვინ გლოფითის გზავ, უსანარული!





დარწმუნებული ვარ, განსჯადელთაგან შეიჭრებოდა პოეტის ოცნება ბოლო, გასაჩარელ წლებში გამოდგებოდა დასტრიალებდა თავის ღამაზ ოჯახს, ბედნიერ დროს, როცა „ჩიტის ენით“ ველურტულვებოდა ნანატრი ქალ-ვაჟის „პირველქმინი უბინობას“:

**სანაპიროზე სამი ფანჯარა,  
სანაპიროზე მკვიდრის ბაღები...  
კარებთან მხედვება ორი პატარა,  
ციკისით ჩემი კარის გამაღები.**

ჩვენმა საზოგადოებამ კარგად იცის — ბატონმა გრიგოლმა და ქალბატონმა ლამარამ შეიღებოც ისეთი განზარდეს, როგორც მათ სახელოვან ოჯახს შეეფერებოდა. ძირდასის თოლია სიკეთის, მოკრძალებლისა და სათინოების განსაზივრებლა, ქართული მწერლობის დიდად მოყვარული. ვაჟი დავითი, იგივე ჩინო მართლაც რომ ჩინებული, საფუქვლიანად განსწავლული ისტორიკოსი და ამასთანავე უზადო ლიტერატურული გემოვნების პატრონი გახლდათ. ამის დასტურია გამომცემლობა „ინტელექტი“ („ასი ლექსის“ სერია) გამოცემული მის მიერ შედგენილი კრებული. ხსენებულ ნივთს, პირადად მე, არაერთი ბრწყინვალე ლექსი მოვისაკლეს. მაგრამ რაიდეე პარადოქსულადაც არ უნდა შევადგეს, ეს „საკალი“ შეიცვალა საუკუნის ქართული პოეზიის ერთ-ერთი საუკეთესო ლირიკოსის, გრიგოლ აბაშიძის უღადო ღირსებად უნდა ჩაითვალოს.

გრიგოლ აბაშიძე ადრეული სიჭაბუკიდანვე ღრმად ნდებოდა პოეტის, ვერსიფიკაციის ურთულეს პრობლემებს, რამაც ვაჟა-ფშაველადე დანერგა საუბნო სიშველებში (იგი ფურნალობდა „ჩვენმა თაობამ“ დაბუდედა) ირინა თავი. ამის მერვც არ განებლებია მას ეს ინტერესი და საგანგებოდ დააკვირდა სატრფოდ მოაზრებულ ვეფხის ხატს ნალბურ პოეზიასა და რუსთაველის უკადამ პოემაში. თითონ თარგმანის დიდოსტატს (მარტო მანდორ პეტელის ლირიკის გახსენებაც იკმარებდა). უყურადღებოდ არ დატოვებია მხატვრულ თარგმანთან დაკავშირებული პრობლემები და თავის დებულებათა ქვეპარტიკლის ნათელსაყოფად მუდამ კონკრეტულ მაგალითებს იძლეოდა — გულზევად წარმოაჩინა დავით ნერვიანიასა და ვუემალ ჯაიბაშვილის შესაბურთ პროვოცირული ოსტატობა.

გულდასაწყვეტია, რომ თაბის ცხოვრების უწინმეტნელოვანეს მოვლენებსა და ცალკეულ თანამედროვე მწერლებზე ძალზე ცოცხლად, მუხინბაგი სიმართლით დანერგული მოვლენები (მათი უმეტესობა, ორივედ წლის ნინათ, ფურნალობდა „ჩვენმა მწერლობა“ გამოაქვეყნა) გრიგოლ აბაშიძემ ვეღარ გაასრულა. თუმცა რისი შექმნაც მოასწრო, მუდამ დაამტკუნებს ქართულ დოკუმენტურ პრობლას.

კარგად ვეახსოვს, „იმელის“ შენობაში, საჯარო განხილვისას, რამდენი უმართებულო, დემაგოგიური მენიშვნა მოისმინა ბატონმა გრიგოლმა, სკამებზეულად მიჩნეული თავისი საუკეთესო ისტორიული რომანის „კამარელის“ გამოყოფად დაუმსახურებლად განქიტებულ მწერლობას იმის შესაძლებლობაზე არ მისცეს, თავისი შემოქმედების ამ საყვარელ ნაწარმოების ორგულე ხელმოწერი აუზნაურის ამტები ინტერვიან ოპონენტებისთვის ეგასუნდა. ის ჯეროვანი პასუხი და სხვა ძალზე საყურადღებო მასალები, ორიოდ

წლის ნინათ ფურნალობდა „ჩვენმა მწერლობა“ გამოაქვეყნა და ამჯერად ნინამდებარე წიგნიც არის თაბინოვროლი.

ერთი რამეც არ მინდა დამრქეს აღუნიშნავი — გრიგოლ აბაშიძის პოეტური ტალანტის ძალმოხილვებაზე თუძმან თორღლის სახელს უფებარებელი, ხალხური პოეზიის უპირველეს შედევრთა ბადალი, უკვდავ სიმღერად ქცეული ოთხბეჭდევად მეტყველებს („მოვა სიკვდილი უჩინო, ერთ ნამში ავგუკრის იარაღს“...), რომელზეც თამაზ ნატროშვილმა მცირე, იმეათი სიღამაზის ესეი დანერა.

ოთხმოცი წლის შესრულებამდე დიდებულ, ნამბგარ პოეტს ორად ორი დღე უქონდა დარჩენილი, როცა ის „უჩინო“, თვლილი უზიღელი აჩრდილი ნამოადგა და სამხუის მოულოდნელად, მართლაც „ერთ ნამში“ განაღებინა. ბოლო ვიყავი, ვინც მას ტელეფონით ველაპარაკე, მოვესიყვარულე, მზად მქონდა სათუბელი ნერული, ჩვენდა სანახებად, გამოსათხოვარად რომ გადავკეთე. იმ ჩვენი გულთბილი საუბრიდან ნახევარ საათში იგი გარდაიცვალა.

მუდამ განსაკუთრებული სიამოვნებით მასხენდებდა ბატონი გრიგოლის ერთ-ერთი ბოლო დაბადების დღე, როცა მან თავის რამდენიმე ახლობელთან ერთად მიმიატოვა და ჩემდა მოულოდნელად (საამისი თვისებებით ნამდვილად არ გამოიკრევი), მთხოვა თამაშობა გამეწინა. იმ სურფარა იყვენნ მამა-შვილი ოთარ და როსტომ ჩხეიძეები; ასევე იყვენნ მონვეულები გიორგი ნატროშვილი და მისი ვაჟი თამაზ ნატროშვილი, მაგრამ ბატონი გიორგი შეუძლებლად გამხარყო და გზუნდა მინ გაზრუნდა.

რამდენადაც უშედეგო მივებედი, გარდა გრიგოლ აბაშიძის ჩვეული სტუმართმოყვარეობისა, ეს იყო ერთგვარი სიმბოლო, ბრძნული ფესტი, რათა ქართველ მწერალთა ტრადიციულ ოჯახებში, თაბებზე შორის გამამართლებელი ჯაჭვი არ შესუსტებულიყო და თანამოაზრე, ერის მომავალზე მზრუნველ მწერლებს ერთმანეთთან მჭიდრო, მეგობრული კავშირი უქონოდათ.

მუადლისას შემოეუსხედით ნათელ ოთახში გამოლლ სუფრას, რომელსაც მისებურად დასტრიალებდა უშეძინერესი დისახლისი, ქალბატონი ლამარა აბაშიძე. ცხადია, ყურადღებას არც კავებდა ვაჟი, ჩვენი საყვარელი ჩინო გვაკლებდა. იმდღეანდელი პურიცა ძალზე შთამბეჭდავად, პოეტურად აქვს აღწერილი ბატონ ოთარ ჩხეიძეს. ყველა ჩვენგანის გულისსერი ომდღევანდელი შეკრების მიზეზსკენ იყო მიმართული და შევეცადეთ, რამდენდემ სრულად წარმოგვეახა მის მიერ სამავალითი მწერბორე მინამსით განხლები ცხოვრების ურთულესი გზა, მშობლიური მწერლობის უანგარიო სასხალორი.

ავისტოს იმ პირველ, მშთი გაზრდელთაბულ უღამაზს დღეს როცა ვიგარდა, სურვილი მიჩნდება, იქიდან გამოყოლოდი ფერუცკელი შუქით და მადლით დაფლოცი მწერლის ახალი, ოცდამეერთე საუკუნეში გამოიმდინი ძალზე საყურადღებო, მიმზიდველი და მრავალმხრივი კრებული, რომელიც პირუთენელად, გულმოდგინედ შეადგინა მისმა სისხლისმირმა და სულიერმა მემკვიდრემ. ფებედნიერი და ქართველი მეთხეობისათვის შეტვის მომეგრული ყოფილიყოს ამ მართალი და დიდად საჭირო წიგნის მოგზაურობა დღევანდელ, მრავალი მსიმე განსაცდელის მომსწრე, მაგრამ მაინც უკეთესი მომავლის მიმოლოდინე საქართველოში.

შოთა ბოსტანაშვილი

## სიტყვა ლია სტურუას პოეზიაზე

სიტყვა ლია სტურუას პოეზიაზე რთულიც უნდა იყოს და მორთულიც, მაგრამ ამ სიტყვის წარმოსათქმელად რთული არ უნდა იყოს, რომ აღიარების ნიშნად ვთქვათ: ლიას პოეზია.

სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს სიტყვა კულტურის ნიშანთა სიმრავლეზე, სიმდიდრეცა და, რაც მთავარია, მრავალფეროვნებაზე — სტილურ და თანრულ ნაირგვარობაზე; გნებავთ, მეტაფორათა სიუხეზე და სიასხეზე; მეტაფიზიკურ, სურრეალისტურ და სხვა გატაცებებზე, ანდა ა(ღ)ტაცებებზე.

დღეს, "მეტათა" დასასრულის ეპოქაში, ქალბატონი ლია, მე პირადად, რაიმე "მეტასთვის" არ მემეტება. დღეს კარგი პოეტი "მეტაზე" მეტია; "მეტა" უკვე ზედმეტია.

სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს სიტყვა ვერლობის პოლიგრიმობაზე; გნებავთ, თეთრი ლექსის ადვოკატობაზე; ამ ასე: თავისუფალი ლექსის ჩასახვისა და მოვლენების **სარებაზე** ქართული პოეზიაში. რა თქმა უნდა ასეთი პოეტური **სახარებაში** სხვა კარგი პოეტებიც არიან.

სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს სიტყვა **ცოცხაზე** და **ცოცხანზე**. **ცოცხანზე**, რადგან დაბადებულმა "რუსთაველის ნეკნიდან" (1959) დიდი გამოცდილებით იცის, რომ ხელახლა **უნდა სცოდოს** — დაარღვიოს პოეზიის კანონი და ხელახლა **იქმნას გამომავლად**, ამჯერად პოეზიის ბალიდან; რომ ეს ბალი ამავე დროს გალაკტიონის რითმიანი ბალიც არის; რომ პოეტს სამუდამოდ თან უნდა გააყვეს დაკარგული დღემის სევდა და ნოსტალგია: "...დავეტოვო ჩემი სახლ-კარი / და გასაღები დაკარგულა" (ცისკარი, 1959).

სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს სიტყვა "დაკეტულ სახლ-კარზე", მოსაფრობაზე, საერთოდ, ეგზისტენციური კონცეპტზე და ამავე დროს "დაკარგული გასაღების" ძიებაზე, სიტყვიდან სიტყვამდე კარდაკარ სიარულზე, რაღაც კარნავალურზე, სვლაზე — მოთვანზე.

ღიან, სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს სიტყვა შუთავსებელ სიტყვათა შეთავსებაზე: **ეგზისტენციური კარნავალზე**, ან/და **კარნავალურ ეგზისტენციანზე**.

თუ პარალელ ბლემის კვლავდაკვალ ვიტყვი, რომ "ლექსის მნიშვნელობა შეიძლება იყოს მხოლოდ ლექსი, ოღონდ სხვა ლექსი — და არა ეს ლექსი", მაშინ პოეზიაში ყველაზე მეტი "სხვა" შეიძლება **დანაკარგის** თქმა აღმოჩნდეს. შორის რომ არ ნავიდეთ, ჩვენი თანამედროვე გაეიხსნეთ — ოთარ ქიალაძე: "... ქუჩის გადაღმა ლანდივით მშვიდი / ისე



ამოდ აღვიძებ გრძობებს, / რადგან ჩვენ შორის ღმერთი ნებს მკედარი, / და არა მხოლოდ გუბე და ღობე". ღმერთის სიკვდილის ნიკშეანური თემა მთელ თაობებს ვაჟყვა საგზლად. **გზის** დასასრული მოდერნიზმის დასასრულიც აღმოჩნდა და ღმერთის თემის უაღვილო გამოყენების დასასრულიც ტექსტებში, პოეზიაში. აქ მოხმობილი სტროფები კი რადიკალიზებული და იშვიათი გამონაკლისია.

ერთი ასეთი ჩართვა მინდა გავაკეთო: გასული საუკუნის 80-იანი წლების დასაწყისში აკაკი ბაქრაძემ გამოაქვეყნა ნერლი, როლის ერთი ქვეთავიცა — "ღმერთი, 1981 (?) წლის ქართული ჟურნალ-გაზეთების ფურცლებზე". ნერილში ლაპარაკი იყო ღმერთის უაღვილო შეუნებებაზე. ასეთი უაღვილობის

რადიონობა ათასს აჭარბებდა. ეს შენიშნა ლიას არ ენება. ბატონი აკაკის შენიშვნა კი ღირებულ კონტაქტებს გულისხმობს.

ლიამ კარგად იცის, რას აკეთებს და რაშიც აკეთებს. კეთებს კი გულწრფელობა არაფერში სჭირდება, თამაში — კი. დიან, ლიამ იცის კეთება, ქმნა (პოეზია) — პოეზია. ამიტომ, სიტყვა ლიას არამიმეტებ (და არამიმეტებ) პოეზიაზე, ამავე დროს შეიძლება იყოს სიტყვა ბაძეაზე — მიმესისზე, ლიას თვითნაკეთი სამყაროზე. აი ამ ბაძეის მსგავსებებშია ღმერთის მუდმივი დასწრეულობა ლიას პოეზიაში. იგივე შეიძლება ითქვას ლიას პოეზიაში არაბუკვალურად მოხელთებულ "იმედზე" და "სამშობლოზე". ამ სიტყვებს, ისევე, როგორც "ღმერთს", ასე მიმგელი სახით ლიას პოეზიაში ვერ მუხედებთ. აქვე გაეიხსნეთ, რომ გასული საუკუნის 50-იანი წლები, ეს ის დროა, როცა ქართულ პოეზიაში მონატრებული ნაციონალური ნაკადი შემოდის, — ზოგჯერ წარმატებულად, ზოგჯერ პოეტური ხარისხის ხარჯზე. ლიას პოეზიაში ამ ცდუნებებს გაუძლო.

თუ ერთსიტყვაობით ვცდებით ლია სტურუას პოეზიაზე რეფლექსიას, ეს სიტყვა შეიძლება იყოს **კატახტროფა**. "კატახტროფის გარეშე არის ლექსი". ფაე დერიდსა ეს ფრანზა ლია სტურუას პოეზიას ნამდვილად ესადაგება. რაღა თქმა უნდა აქ ლინგვისტური კატახტროფები იფუნქსიონებდა. ამ აზრის გამოლა ასე შეიძლება:

სიტყვა ლიას პოეზიაზე, დღეს ეს არის სიტყვა არა მხოლოდ სიტყვის წყაროზე და მისი ნაკადის ხასიათზე — ენერგიაზე, სიუხეზე; მისი ვარდნის სიძლიერეზე; მისგანვე ასხლტროფ შეფუგზე და ანარეკლებზე; ხმაზე და ექოზე, და მიდამოზე; არამედ ეს არის სიტყვა უკვე იმ სიტყვებზეც, რომლებიც ასეთ სურათებს აღწერიდა და აღწევნ სამყაროს მოხელთებას ლიტერატურად, ტექსტებად. ლიას პოეზია ამ ტექსტებზე რეფლექსიაა, და არა მარტო

სტატიათა საფუძვლად დაედო გამოსულ ჟურნალ "ჩვენი მწერლობის" სალონიში 2009 წლის 3 აპრილს



სიტყვიერზე, — ფერწერულზე, სკულპტურულზე და საერთოდ — კულტურულზე; აქ ნაშლილია საზღვრები ხელშესახებასა და წარმოსახულს შორის. პოეზია მათი შეხვედრის ადგილია. მეც აქვე უნდა გავჩერდე... მჭონი ტყუილად ვირჯები, რადგან დღევანდელი კრიტიკის საქმე აღარ არის პოეტის (საერთოდ მწერლის) საიდუმლოს ამოცნობა, მითუმეტეს, რომ თანამედროვე პოეტურ სტროფებში გაქრა "ზნელი ოთახი" და "კატა", კატასტროფები კი გაიზარდა. ლია სტურუას პოეზიაში ასეთი კატასტროფები ხდება არა ფორმტიკის, არა მორფოლოგიის, არამედ სინტაქსების დონეზე.

კატასტროფის ნივთიანურ მიზეზს (ღმერთის სიკვდილი, იერარქიის გაუქმება) თუ განეზოფადებთ, დანაკარგების პერმანენტული ნაკადები წარმოსდგება. ამ წარწომასხეული ნაკადის რომელიცე მონაკვეთში, რაღაც მომენტში სხვა მონაცვლე სიტყვა ხდება მნიშვნელოვანი, არა ხმა, — არამედ ხმაური, არა სიტყვა, არამედ სიტყვები — ლაპარაკი; ლაპარაკი ლაპარაკის შესახებ. სიტყვა გაფანტული სიტყვის შესახებ. პოეტის ლაპარაკი ისევე და ისევე ქაოსის უწყვეტ ხმაურს უპირისპირდება როგორც ფილტრი. ლიას პოეზია ერთი ასეთი ფილტრია. ქაოსის დასუსტავენება კი კულტურის მთავარი საქმეა.

ამ რაკურსით ლიას პოეზიას ათიოდე წლის წინათ შეეცებ ნერილით "ტანს იმეორებს კვართი", ამიტომ აქ უფრო სხარტად ვიტყვი:

სიტყვა ლიას პოეზიაზე — ეს შეიძლება იყოს ერთი სიტყვა — **ლაპარაკი**, ერთი გრძელი და გაუთავებელი ლაპარაკი; ლაპარაკი ლაპარაკის გამო და ლაპარაკი ლაპარაკის შესახებ.

ლაპარაკი ჩვენი ეპოქის — "დასასრულის" ეპოქის კონტექსტში ზის. სწორედ ეს კონტექსტია პოეზიის ფუნდამენტური მუდმივობის მანიფესტაცია, მისი ონტოლოგიური უადგილობა, უსახელოობა და მიუსაფრობა თანამედროვე სამყაროში. სწორედ ეს არის ლიას გაბანგრძლივებული მოდერნიზმი, **მოდერნიზმის ექი** პოსტმოდერნისტულ დროში, მარტოსულობის დროში. "ლაპარაკის" ნიშნით ლაპარაკი პოეტზე, რომელიც მოდერნიზმის დღემდე დაუსრულებელი "დასასრულის" დასაწყისში აღმოჩნდა ამ სიტყვებთან ერთად: "ფიროსმანს უყ-

ვარცა ცა და არაყი და სხვა ყველაფერი ფეხებზე ეკიდ". ეს ფრაზა ლიას პოეტური მანიფესტია.

ლიასთვის კულტურისგან გათავისუფლება კულტურის გათავისუფლებასაც ნიშნავს. ასეთი გათავისუფლება ყოველთვის სკანდალურია. დიას, პოეტმა საზოგადოებას სკანდალი გადაუგდო, **სკანდალები გადაყარა და კანდალებიც გადაყარა**, — ტრადიციული რთიმანი ლექსის ბორკილი, რომლითაც უკვე შეუძლებელი იყო ფრენაც და ენაც, რადგან ენა ან ნოსტალგიური წარსული იყო, ან უტოპიური მომავალი ან/და გალაკტიონის სიმძლით დაღლილი ფრენა.

ბლუმის "გაუღნის თეორიის" კვალბაზე ჩვენმაც პოეზიის მემკვიდრეობითი ხაზების ძებნა დაიწყეს. რა თქმა უნდა ლია სტურუას ასეთი წინაპარი არ აღმოაჩნდა, მემკვიდრე კი, რამდენიც გნებავთ. ეს ის შემთხვევაა, რაზეც ბორხესი ამბობს, მზატვარი თვითონვე ქმნის თავის წინაპრებს. მე ისიც მიზღვავს, რომ ლია სტურუა თამაშვარე მდგომარეობაშია მაშინ, როდესაც პოეზიაში დიდ-პატარობანას თამაშობენ, და ისიც მყოფნის, რომ ლიას პოეზიაში ქუშმარტება მრავლობითია, რთულია და მორთულია.

რუსთაველის ნეკნადან დაბადება ლია სტურუას პოეტური რენკარნაციის ანი და **პოვა**, მისი **მე-ს** საკუთარი **თავდაპირველი**, პირველი და პირადი **იდიომები** შემდგომში ის **იდიომები**, მთელ ქართულ პოეზიას რომ მოუხდებდა. საკუთარი პოეტური მანიფესტით ლიამ ქართული პოეტის გენეზისს დაარქვა სახელი — დასახებლა და სახებლა.

ლია სტურუას ქალური პოეტური იფა და იდეალი თავად გადაიქცა განსიტყვებულ მშვენიერ ქალად. ამ ქალში ჩვენი თითო (და თითო) საუკეთესო მე ცხოვრობს, მათ შორის ჩემიც. მეც ხშირად მენატრება ის სტურუასეული ასეული ლექსი და ასე ეული სონეტი.

ჩვენ ვიცით განკაცებული სიტყვა, ჩვენ ვიცით ჯალაკტიონი — განსიტყვებული კაცო, და ამიტომ ჩვენ ვსწავლობთ სიტყვას ლიას პოეზიაზე — ეს არის სიტყვა ახალ წარგავზე ქართულ პოეზიაში, რომლის გარეშე მოდეს უკვე მთელი ბალანრია გადაქიმული. ამ ბოლში ლია, მისი ფერლობრული მეგობარი, ბესიკ ხარანაულის, აშმა ბესარიონივით მიდის და მილაპარაკობს.

სამშაბათს, 19 მაისს  
 ყურნალ „ჩვენი მწერლობის“  
 დარბაზში  
**პაატა ჩხვიძე**  
 ნაიკითხავს  
 საყვარო ლექციას  
**„ტანის სკოლის პოეტები  
 და ლორდ გაირონი“**  
 დასაწყისი 14 საათზე  
 ჩუბინაშვილის 41

სამშაბათს, 26 მაისს  
 ყურნალ „ჩვენი მწერლობის“  
 დარბაზში  
 გამიართება წარდგინება  
**გელა ჩორგოლაშვილის**  
 პოლიტიკურ-ანალიტიკური  
 წერილების კრებულისა  
**„სინანულის გადასახადი“**  
 დასაწყისი 14 საათზე  
 ჩუბინაშვილის 41

როსტომ ჩხეიძე

# დამსხრავლი იდილია

ახალწლის მოლოდინია გურამ მეგრელიძის მოთხრობაში „რავალჯერადი ბოთლები“.

ეს მოლოდინი მსჭვალავს დაეცაღვე-ბულ სიუჟეტურ ხაზებს, პერსონაჟთა მოქმედებას, და რაღაც უსიამოვნო განც-და თვითდაწვევით რომ აწყვება თხრობას, საბოლოოდ იმ ტრაგიკული ამბით უნდა შეიკრას მოზაიკურად აწყობილი კომ-პოზიციური ქარტა, ყველაზე მკვეთრ კონ-ტრასტს რაც ქმნის ახალწლის დადგომასთან — დიდი განახლებების, გადახალისების, სასიკეთო ცვლილებათა, სასიამოვნო მოულოდნელობათა გვიანდ და სიმბოლოდ რომ დასახულა და ასე გამოსაფხვს საზოგადოებრივ ყოფასაც და ადამიანის ფსიქიკასაც უსსოვარი ფაზიდან.

ასე ყოფილა და ასე იქნება.

სულღერი ტკივილები გურამადე ყუწდება, ვაცრუე-ბულ ოცნებათა სინანულიც მერთაღდება, დაძრეტილი იმედოც კვლავ რაღაცას ეჭიბება და ყოველი განცდა და ფორტი ახალწლის დადგომასთან იყრის თავს.

დაე ნამიერი დღეხასნაულის შეგრძნება მიინც გოტიმოს დროში.

ილუზიამ მიინც მოგათქმეინოს სული, თუკი ეს მიყვა გარდამტეხი არ აღმოჩნდა და ის ნელინადიც ისევე უფერ-ულად და უნაყოფოდ ამოთავდა, როგორც მანამდღეები.

რაც უნდა იყოს, რაღაც სხივი მიინც დააყვება ახალი წლის ხსენებას.

და თუ მითაღე ჩამდნარი და ჩაშაქრებული არ იქნება მწერლის მიერ შერჩეული ამბავი, რაღაც იმედმა მიინც უნდა იქიბათ, თორცე უამისოდ თხრობა სულაც სასწარმოვეთილების განწყობილებით გათქმინება — რაც სხვა შემთხვევაში ასე დამთრგუნველად არ გამოსინებოდა, ახალწლის მოლოდინის ფორზე სწორედ ამ განწყობილებით გისერავს გულს.

ადამიანის დაღუპვა, მითუღრო ახალგაზრდა კაცის, ახალწლის მოლოდინში კიდევ უფრო გაუსაძლის განცდას იწვევს მკითხველში, რადგანაც განზოგადება უფრო ტრაგიკულია.

ეს განცდა გამჭვირვალეა გურამ მეგრელიძის მოთხრობაში, რომლის ერთ-ერთი გმირიც ნარკოტიკულ ნამაღე უნდა შექნიროს, სახალწლოდ მემორტუბული წუნს.

თორცე ეს მოლოდინი კიდევ უფრო გაუსაძლის განცდას იწვევს მკითხველში, რადგანაც ათეტირებული გან-წყობილება სხვა ფანტაზიებითაც შექმნავს ამოროლურ ადამიანებს, და ნიშანდობლივია, დასუქებულ გოჭებად

რომ ასაღებენ ხელოვნურად გაბერილებს (ქვიმით სავსე კოკა-კოლას ბოთლებით გაუტენინა მუცლებს!).

და მორგმი გათამაშებული ფინალური სცენა, ნატუ-რალისტური იგრით აღბეჭდილი და ამითაც შემძერული, კიდევ უფრო გამომკვეთის ასეთი ცხოვრების ამბობებს — და არამარტო ერთი ადამიანისა თუ ერთი ოჯახისათვის.

ადამიანის სიცოცხლეს შეტეხ ფსი სულაც არ გააჩნია, ვიდრე იმ ხელოვნურად გაბერილი გოჭის. სტრიქონებს შორის აშკარად ამოი-კითხავ ამ განწყობილებას; რაოდენ დამ-თრგუნველიც უნდა იყოს ეს მენთვის.

დრამატიზმი, ტრაგიაზმი, იმედების მსხვერველა, ამბობების შეგრძნება ყოფითობაში გამახვილებული სიმბოლიკა საერთოდაც ნიშანდობლივია გურამ მეგრელიძის ბელეტრისტული თხზულებებისათვის, და შინაგანი ლოგიკით მიეძრებოდა აქეთ, რომ მძაფრი სულერი შეგრძნებანი ახალ-წლის გაცრუებული მოლოდინით დაე-გვირგვინებინა; ხოლო მოთხრობების კრე-ბულის საერთო სახელწოდებად „რავალ-ჯერადი ბოთლები“ შურჩევა მიანიშნებს არამარტო იმას, რომ ეს ნიშუმი თავისი მხატვრული ღირსებებით ქმნის წიგნის შთავარ ძარულს, არამედ უფრო იმას, რომ ეს მოთხრობა ყველაზე თვალნათლად გამოხ-ატავს მწერლის ლიტერატურულ განმს.

მოთხრობაში იმიტომაცა მიღწეული მილონობა და გაუნებლებელი ექსპრესია, რომ ის მწერლის მხატვრული სამყაროდანაა ამოზრდილი და არა ნასესხობებით შეძერნილი — მაშინ ხომ ასლი შეგრძნებოდა ხელთ, თუნდც ნამით გაებრძყვილა კიდევ და დიდადც მოეხი-ბლა სწიმი მკითხველი.

გამომძახილს გამოყენებით კი იყენებს მხატვრულ ხერხად და თვითონვე მიანიშნებს თავიდანვე: „ძმებს“ მიანერს — ვარიაცია ოთარ ქილაძის თემაზეო, ხოლო „ლილის“ — ვარიაცია ვეიშო ვოისის თემაზეო... მაგარც ეს ორივე ნიშუმი ნამდვილ ვარიაციად ნაკლებ შეიძლება ვიგულისხმობთ, რადგანაც აშკარა კვალს ვერ დავადასტურებთ. სულაც მისტიფიკაცია ხომ არ არის? არა. ეს უფრო შთავგონების პირველობიგს მიანიშნებს, იმ შთაბეჭდილებას, რომელმაც აიყოლია, მაგარც შედგომო უყვე თავის გზას დაადგა და ხასიათებით და მოქმედებანიც თავის ქურამი გამოაწართო. შთავგონების სათავე მიინც არ დაკარგა და იქნებ სხვა დროსაც ნარმატებით მოიზარჯოს ეს ხერხი, მაგარც მაშინაც — საკუთარ სტილისტიკის შესაფერისად — თავს დააღწევს უშუალო გავლენას.

მაშინ ხომ ასლი შეგრძნებოდა ხელთ...

ისე კი ახალი წლის დამსხვრეული სიმბოლიკა უცხო არ არის ქართული ლიტერატურისათვის.

ავერ ოთარ ჩხეიძის ახალწლის ღამეს“ — ერთ-ერთი ნიშუმი ციკლისა „ჩემი სოფლის ეტიოვებიდან“, რომელიც თავდაპირველად ქართული სოფლის დატირებლად განზრახულიყო, ვიდრე თანდათან გარდაიხსებოდა მწვევე კრიტიციზმად და მხილებად საკონცენტრაციო ბანაკს დამგვანებული სოფლისა.





„ახალწლის ღამეს“ ჯერაც იმ განწყობილებას გამოხატავს, ძვირფასი გარემოს რყევითი გამოწვეული გლოვა და ტკივილი რომ განსაზღვრავს სიუჟეტის აგებულებასაც და თბრობის პათოსსაც. თუმცა მინიჭდამინიჭ ტრადიციული ელფერი შემოსევა ახალწლის ღამისა, მკითხველს მეტყუნებულს რომ ტოვებს სიუჟეტის მოულოდნელი შემოტრიალებით, უკვე მკაფიოდ ცხადყოფს მწერლის ჩანაფიქრს — გაამიშვლოს რეალობის სიმკაცრე, რომელიც არ განიჭებს წამიერი ილუზიითაც მოითქვა სული.

ზანადა, თავიდან წოველა საამისოდ განგანგობს, ახალი წლის სასაიშორო სურათები ჰერსონაგებებს დაავიწყებს დარწმუნებას და მკითხველსაცო.

სიმღერა ვაისმის ფრიდონის ეზოში შუამაღმისას. შეიღებები დაბრუნებულან მშობლიურ კარმიდამოში. წინასწარ დაეთქვამთ - ახალწლის ღამეს დავესტოთ თავს წინააღმდეგ, ჭკვირ ვაგუხართ და მტერი ვაგუქუხალოთო. კიდევ აღუსრულებიათ შეთანხმება და ახლა მწერლიან, ცეკვავენ, ბუნიან თოვლში, გუნდებს აყრიან კარ-ფანჯრებსაც და ერთმანეთსაც, დახტინან, დაბზიან, თითქოს თოვლისკაცები არიანო, თანაც შეუნყევეტლენ და შეწყვილად გუგუნებენ საახალწლო სიმღერას.

ფრიდონისაგან მოსდგამით, იმას უყვარს ეს სიმღერა, სხვაც ბევრი უყვარს ძველებური ქართული სიმღერა, მაგრამ ეს მინიჭ განსაკუთრებით ეფინება გულზე, რადგანაც:

— წელიწადში ერთხელ მღეროდა, მხოლოდ ახალწლის ღამეს მღეროდა, მერე ელვდა ისევ ახალწლის და იყო სიამოვნო მოლოდინისა, იმ მოლოდინისა, რომელიც ახდებდა.

ამჯერად შეიღებდა დაუსწრიათ... მაგრამ უცნაურად კი გამოყრუებულა სახლი, და შეიღებები მეზობლებში დასუნებენ თბინას მამას... ეტყენ, ეტყენ, კვლავ კი ვერა და ვერ შეგნაით... ისევ უსინათლო ფეფო უნდა მიხედვს რღადაცას, ისევ მან უნდა იგუშანოს, უბედურება რომ მოსწევია ფრიდონს, და ისე დაადგეს გზას იმისი სახლისაკენ, უკვე სხვიანიც უნდა მიწვდნენ გონების თვალთ მომხადრას, და სახლს მიტანებულვებს ენაც ჩაუვარდეთ და თითოთავე მოჯადოვდნენ იმ იფულალებით, რასაც გაუწრინდებია უსინათლო ქალი.

მინ ცხედარი ასვენია...

და ახლა უკვე ყველა ზედაცს, რომ საძებნელი არც არაფერი ყოფილა, თუკი იმთავითვე ამოიცნობდნენ, თუ რას ღალადებდა კარი, უტყვი ღალადებდა მიმივ ზედრის, უცნაურად და მოულოდნელს.

ამასობაში თოფი დაიკლებდა და სხვა მრავალიც ზედ მიხვეება, ძლიერი კიბინიჭ ასდევს — ეს ძველი წელის გაშვებებაცა, ახლის მივებებაც, ახდენის მოლოდინს მძიმადვ რომ გადუენუნის ცხედრის წარსული, გამოტარებული ამად გამქრალ მოულოდინებში.

ოთარ ჩხიტი ერთ ნოველას კმარობს ახალწლის იდილობის ვასაბარწყლებლად, შიო არაგვისპირელს კი ღამის ექვსიც არა ჰყოფნოდა. იქნებ მის დაქარგულ ნანერებშიც ჩნდებოდა კვლავ და კვლავ ახალი წლის შემოძარკული ხატი? ან ეტყენ ჩადიქრებულა ჰერსონა და ავალ დასცვლად? ყოველ შემთხვევაში, მისი საახალწლო ნოველები ერთიან რჯალად იკერის, ეს რჯალი კი ისეთი მნიშვნელოვანია მისი მხატვრული მრწამსის, შემოქმედებითი სამყაროს თავისებურებათა გასახსენლად,

ცალკე თვადაც (ახალწლის დარდი, ახალწლის ტკივილი) ჩაერთვის ჩემს ბიოგრაფიულ რომანს შიო არაგვისპირელზე („შზე და მწუხრი“).

შიო უკიდურესი სექსისით გაქვნილი სამყაროს ახალი წლის სიმბოლიკაც მხოლოდ ასეთი შეგფეროდა. დასხტერული იდილია, გამქრალი იმედები, სასონარკვეთილებამი ჩაძირული მოლოდინი, იმწამსვე ამოქოლილი სიაბის სულ მცირე შეგრძნებაც... და ერთმანეთში გადადის სიძულელი, სიგჟივე, სიკვიდილი... სათაურებიც ისეა შეჩვეული, კონტრასტულობა რაცე შეიძლება მკვეთრად წარმოისაბოს თავდაპირველი მოლოდინის საპირისპიროდ: „ახალწლის ღამეს“, „სახალწლო ეტოლდი“, „მომილოცნია ახალიწელი!..“

განსაკუთრებით შემამწუნებელი ამ ბოლო ნოველამი აღწერილი ამბავია. ცხოვრებისგანაც გატანჯული დედ-აბერი ჯაგის იმით ამოყრის ყველას და ყველაფერზე, რომ ცეცხლს ნაუკლებს მოდელსასწულე ადამიანებით საცეს სახლს და კინლამ შუგ ამოტუგავს.

და როდენ წარკასტულად გაიმნის ასეთ დროს ახალი წლის მილოცვა.

დაე ყველას თვალში დაიმსხვრეს ამ სიმბოლიკის მოჩვენებითი ხიბლი.

დაე ნუ აცოუნებთ ადამიანებს წინასწარვე განწერილი იმედები.

შიო არაგვისპირელი სხვაგვარად ვერც გაიაზრებდა წელიწადის ათელის მისტერას — სხვათათვის სადღესასწაულის, მისთვის კი დამიზრუნესაც და ამოკუბის კიდევ ერთხელ დამადასტურებლაც.

მოქავეტობდა ახალი წლის ტრადიციული სუნთქვის მოტივი, მისი ბრჭყვიალა სამოსელის შემოძარკვის ფინი, მისი იდილის ვაგარეულების სურვილი... მოქავეტობდა, მაგრამ გაქრებით არ გაქვებოდა და კვლავ ამოწინდებოდა ათასგვარ განწყობილებებსა და შეხედულებებში, და სექსისითაც დადასმულ გარემოში, რომელიც მოითხოვდა, თვითონვე მოითხოვდა ახალწლის სიმბოლიკათვის იდილობის ჩამოცილების და მისი — თუნდაც შემამწოთებელი — არსისათვის თვალის გასწორება.

არ არის „მრავალჯერადი მოთოლები“ ვარიაცია ოთარ ჩხიტიისა თუ შიო არაგვისპირელის თემაზე, თუმცე გარეგნული წინშების მიხედვით არ მქტ საერთოს ეპიოზიმი, ვიდრე „მშენისა“ თუ „ალლის“ პირველყარობა, ასურგადად დამოტრუნლი.

გარემოც თვითონვე მოითხოვდა ახალწლის სიმბოლიკისათვის იდილობის ჩამოცილებას...

და ამიტომაცაა გურამ მგერეშვილის მოთხრობის უკანასკნელი ფრაზა უფრო დამაფიქრებელი, ვიდრე კერძო ადამიანის წამიერი უგუნებობის გამოხატვა, შორიგეგმა მანიჭდამინიჭ სადღესასწაულად გაბრწყინებულ ღამეს რომ უნებაც:

— ახალ წელს რომორგემ შეხედებში, ეგეთი სამსახურის...

ის, რაც ფარულ კანონზომიერებაზე მიგანიშნებს, შესაფერისადვც უნდა აღიქვა, რათა მხატვრული ნიშობის კონცეფცია აუბსნელი არ დაგარეს.

და მთორგე დასვენებული ცხედრის შემხედვარეს თითქოს შიო არაგვისპირელის ხმა ჩავსმის, უკიდურესი სასონარკვეთილების მონაბერად:

— მომილოცნია ახალი წელი!..





დაიბადა 1990 წლის 18 ივლისს ქ. გორში, 2007 წელს დაამთავრა გორის №1 საშუალო სკოლა. 2005-2006 წელს სწავლობდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ვაშინგტონთან ახლოს, ბეთსდა ჩვეი ჩეიზის სკოლაში. იყო ახალგაზრდული ევროპარლამენტის მონაწილე. სწავლობს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, იურიდიული ფაკულტეტის მეორე კურსზე. იბეჭდება პირველად.



ლალი ჩხვიძე

# დემოკრატია და დიქტატურა

კითხვაში პასუხის გარეშე

ჩვენს საზოგადოებრივსა თუ პოლიტიკურ ცხოვრებაში კითხვები მეტია, ვიდრე პასუხები. ეს ბუნებრივია ადამიანური ყოფისათვის, მაგრამ ჩვენში მეტად ბევრი კითხვა დიდგროვად და პასუხი კი არა ჩანს.

ამ წერილს იმიტომ არ ვწერ, თითქოს პასუხისათვის მიმიგნოს, ღმერთმა დაამოფაროს, მხოლოდ ერთ მთავარ საკითხს გამოვიჩინებ და ახალბუნს შევეცდები.

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ დროულად გაცემულ კურთხევას — კონსტიტუციური მონარქიისა და საპარლამენტო მმართველობის გამო — შრავალი საგაზეთო თუ საფურნალო პუბლიკაცია გამოეხმაურა.

ამ ბოლო დროს ხშირად მესხის განათლებული ადამიანებისაგან, რომ დემოკრატია არ არის გამოსავალი ჩვენსათვის, თანა ქვეყნისათვის და რომ პოსტსტატორ ქვეყანაში მართლმართლ დემოკრატია უარყოფითი უფრო მეტი მოიქცეს, ვიდრე დადებითი; მათ ხშირად ეკამათებიან და ევროპასა და ამერიკას უთითებენ.

საქმეც სწორედ ის არის, რომ ევროპასა და ამერიკაში სახელმწიფო მმართველობის სისტემა იმიტომ არაა უკეთ ანგობილი, რომ იქ დემოკრატიაა, არამედ იმიტომ, რომ იქ მეტ-ნაკლებად ტრადიციული კონსტიტუციური სისტემებია და კანონის დაცვა 60-დან 90 პროცენტამდე მერყეობს.

საქართველოს კონსტიტუცია დაუსრულებელი და აბურღულია ხშირი ცვლილებების გამო, ამდენად სრულიად უცნობია მოქალაქეებისათვის და კანონს 30 პროცენტითაც კი ვერ ვიცავთ; როცა კანონმორღობის დონე ამაღლდება ჩვენში და 50 პროცენტს გადააჭარბებს, ცხოვრება შესაძრევეად გაუმჯობესდება, ოღონდ არა მაინცა და მარცხ ეკონომიკური, არამედ თავისუფლების მიმართულებით, რასაც ეკონომიკური აღმავლობა უთუოდ მოჰყვება.

როცა კონსტიტუციური მონარქიაზეა საუბარი, ზოგიერთ ეურნალისტს სახელმწიფო მმართველობის სისტემაზე ლაპარაკს, სამეფო ოჯახის შენახვაზე მსჯელობა ურჩევნია; ასეთ ექსპერტებს ვერ კადვე არ ესმით, რომ კონსტიტუციური მონარქიის დროს, სამეფო ოჯახი ისეთივე სახელმწიფო ინსტიტუტად გადაიქცევა, როგორცაა პარლამენტი, მთავრობა და პრეზიდენტი, თავისი ოჯახითურთ. გარდა ამისა, სამეფო ოჯახის შენახვისათვის "მზრუნველებს" რომ ვკითხოთ: კი მაგრამ, ბავრატონების ქონება რა იქნაო — ნეტავ რას გვიპასუხებენ? ალბათ, "ხალხს" გადაეცაო, არა?!

გაგებედავ და ვიტყვი, რომ ვინც ასე ფიქრობს, იმას ვერ კადვე საბჭოური ცნობიერება აქვს, არც კანონი აინტერესებს, არც სამართალი, არც კონსტიტუცია და არც კური საკუთრება, აქედან გამომდინარე არც თავისუფლებისა გააცემა რამე.

ფურნად "ჩვენი მწერლობის" ბოლოდროინდელი პუბლიკაციებიდან გურამ ქართველშვილის მოთხრობა, ჰაგრატიონის ქალი" (2008, 23), მახსენდება: ორი ქართველი მეგობრის დედას დამარხავს და მოულოდნელ მარში გაეხვევა, სხვა, ავტომატიანი ქართველები მოითხოვენ, მიცვალელებული ამოიღონ და შორე საფლავში ჩაასვენონ, ეს საფლავი ჩვენს გვარზეა ნაკურთხი; კამათი ვაცხარადება და, სადაც არის ტყვია უნდა გავარდეს, რომ მეგობართგან ერთ-ერთი იცრუებს, არც ჩვენი მიცვალელებულია უგვარო, ბავრატონის ქალიაო! კამათი მამრევე მთავრდება, ყველანი ერთად მესვამენ ჰაგრატიონის ქალის" შესანდობის და მშვიდობიანად დამორღებთან ერთმანეთს. მინისაკენ მიმავალი მეგობრები ერთმანეთს ესაუბრებიან:

- აზრზე ხარ, რა გადახდელი აქვთ?
- ვის?
- ვის და ბავრატონებს. აბა ეგენი რისი დამთმობები იყენის..."

ასეა, გადახდელი აქვთ" და ის უბრალო, კანონ-სამართლის არმცოდნე ქართველებმაც კი იციან.

## იურისტი, დიპლომატი და ფილოსოფოსი საპარლამენტო მმართველობის შესახებ

გაზეთ "ერეზონანსი", რომელიც უდავო აკადემიურობითა და პროფესიონალიზმით გამოირჩევა ჩვენს ბეჭდურ მედიაში, რამდენიმე საყურადღებო სტატია დაიბეჭდა საპარლამენტო მმართველობის შესახებ.



პირველ რიგში უნდა ვახსენო ცნობილი იურისტის, ჯონი ზეკურანიის სტატია. როგორც გამოცდილ იურისტსა და პოლიტიკოსს შეეფერება, ბატონი ჯონი საფუძვლიანად მიმოიხილავს კონსტიტუციური მონარქიის სამართლებრივ საფუძვლებს და მოზომილად, ფრთხილად სვამს საკითხს სახელმწიფო მმართველობის ამ ფორმის მიზანშეწონილობის შესახებ. რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, მის არგუმენტებს ჯერ არავინ შედავებია, ამ კონკრეტული საკითხის გამო და, თუ არავინ გააქარნულებს მის არგუმენტებს, მამ სამართლებრივად ყველაფერი ნეს-რიგში ყოფილა.

საგულისხმოა დიპლომატ ლამა თომშეზურის არგუმენტები სახელმწიფო მმართველობის „საპარლამენტო სისტემის“ შესახებ („რატომ სჭირდება საქართველოს საპარლამენტო სისტემა“, 2008 წლის 19 დეკემბრის ნომერი). იგი საქართველოს უპირველეს პრობლემად „საზოგადოების დაზარალებას“ მიიჩნევს და იმასაც, რომ საქართველოს მითოლოგიურ ნარაყს, მის ისტორიას ეკავშირებოდა მის მომავალთან და, რომ ისტორიაში ისტორიაში ვეგულებდა. ამ საკითხების გამო მსჯელობა და კამათიც შეიძლება, მაგრამ ის, რომ ლამა თომშეზური სახელმწიფოს ძლიერებას ცენტრალიზებული ხელისუფლების სიძლიერეს არ უკავშირებს და, ისრაელის მაგალითზე, საპარლამენტო მმართველობის უპირატეობას ასაბუთებს, მყარ და საფუძვლიან მოსაზრებად მიმაჩნია.

მეტად საინტერესოა ია აბულაშვილის ინტერვიუ ფილოსოფოს ზაზა ფირალიძისთან („მონარქიის პერსპექტივები საქართველოში“, 2009 წლის 3 თებერვლის ნომერი). აღნიშნულ ინტერვიუში ბატონი ზაზა ნათლად მოუთხრობს საპარლამენტო მმართველობის უპირატესობაზე. მას მაინცია, რომ კონსტიტუციური მონარქია საქართველოში სახელმწიფოებრივ ცნობიერებასა და ღირსების გრძობას გადავიძებს. თუმცა იქვე აღნიშნავს, რომ ზედარსგადასულმა ეთნოგრაფიულმა და პოლიტიკურმა ეთნოზიზმმა შესაძლოა კონსტიტუციური მონარქია საქართველოში საშუაურო ექსპონატს დაამსგავსოს.

აღანიშნავია, რომ პოლიტიკოსები, რომლებიც საქართველოში კონსტიტუციური მონარქიის აღდგენას ემხრობიან, კარგად აცნობიერებენ, რომ მონარქიის წესობრივ ქვეყნობებს უნდა ნამოადგენდეს და არა საშუაურო ექსპონატს. მონარქიის აღდგენის იდეა კათოლიკოს-პატრიარქმა დალოცა. ამკარაა, საზოგადოების წინმძღველიანი

ნაწილი ამ ვარს იმიტომ ეთანხმება, რომ ქართული სახელმწიფოებრიობისათვისაა საჭირო, და არა იმიტომ, რომ სხვა ქვეყნებში საქმიან მომხიბლავად გამოიყურება.

აქვე უნდა აღინიშნოს ოთარ ზოიძის ნაშრომი „დავიანახოთ საქართველო თავი!...და ცვლილებები არჩევნების გარეშე!“ ეს გახლავთ ფუნდამენტური კვლევა საპარლამენტო მმართველობის შესახებ. სტატიის მოცულადა არ მძღვეს იმის საშუალებას, რომ მასზე ვრცლად ვისაუბრო. მხოლოდ იმას აღნიშნავ, რომ ბატონი ოთარის გამოკვლევაში არგუმენტირებულადაა დასაბუთებული საპარლამენტო მმართველობის სისტემის უპირატესობა საქართველო-სათვის.

საყურადღებოა ლამა გელოვანის მუხლიკაცია („პარლამენტური სისტემა საქართველოში: უკეთესი გზა დიქტატურისკენ“, 2009 წლის 9 აპრილის ნომერი), სადაც იგი მოგვითხრობს საპარლამენტო მმართველობის დიქტატურად გადაქცევის საფრთხეებზე. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ დემოკრატია, საპარლამენტო იქნება, საპრეზიდენტო, თუ ნახევრად საპრეზიდენტო, საყოფიერ თვე, რომ ეს საფრთხე თავიდან ავიცილოთ, საქიროა ქვეყანა გავარდნის საფრთხეში და, ამასთან, დაეცლი უნდა იყოს კანონის უზენაესობა.



ფრანკლინ რუზველტი, უილიამ კინგი და უინსტონ ჩერჩილი

ნდეს მყარი კონსტიტუცია და, ამასთან, დაეცლი უნდა იყოს კანონის უზენაესობა.

**დემოკრატია ვაინი**

ალექსის დე ტოკვილის წიგნში „დემოკრატია ამერიკაში“, განიხილულია ყველა ის შემკავებელი ძალა, რაც იცავს ამერიკულ დემოკრატიას დიქტატურისკენ გადაზრდისაგან. პირველი და უმთავრესი ძალა, რომელიც აკავებს დემოკრატიას ტირანიაში გადაზრდისაგან, არის კანონები მიმართავენ მათ წინამორბედთა მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებას მსგავს საქმეზე და ცდილობენ მის ინტერპრეტაციას და მორგებას ამ კონკრეტული საქმისთვის. დასაინია, რომ ისეთი ხანგრძლივი სამართლებრივი წარსულის მქონე ქვეყანაში, როგორც საქართველოა, ვხვდებით დანაშაულობით მოდიფიცირებული და არა პრეცედენტული სამართალი.



სამხუზაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოსადმი დიობა ქართულ საზოგადოებაში უკიდურესადაა შემცირებული. ტოკილი კი ამბობს, რომ თავისუფალი სასამართლო ის ძალაა, რომელიც უზრუნველყოფს დემოკრატიის დაცვას ტირანიისაგან. იგი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს იურისტთა წინაშე საზოგადოების ნდობას, რაც ასე მაღალია ინგლისსა თუ ამერიკაში. იურისტებს იგი განიხილავს, როგორც დამაკვირვებელ ხიდს, გადებული საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის, და ეგვიპტელ ქარუშებს აღადგინს, რადგან მხოლოდ მათ შეუძლიათ კანონის ინტერპრეტაცია.



ულიამ ლაიონ მაკენზი კინგი

იურისტები აფასებენ თავისუფლებას, მაგრამ საზოგადოების ყველაზე ძვირფას მონაპოვად სამართლიანობა მიაჩნიათ. ქვეყანა, რომელიც კანონი და სამართალი ყველაზე მაღლა დგას, ყოველთვის დაცულია დიქტატორისაგან.

დემოკრატიის შესანარჩუნებლად აუცილებელია დეცენტრალიზებული მმართველობა. თუ ცენტრალური მთავრობა ჩაერევა ყველა ქალაქისა თუ რაიონის მართვაში და არ მისცემს ადგილობრივ თვითმართელობას იმის საშუალებას, რომ თვითონ გადაწყვიტოს, როგორ მართოს მუნიციპალიტეტი (რასაკვირველია, ქვეყნის კანონმდებლობის შესწავლისა), დემოკრატიაზე ლაპარაკი კი ზედმეტია იქნება. ისეც ტოკილს მოეძველებოდა ვინაი, რომ ამერიკაში სწორედ დეცენტრალიზებული მმართველობა უზრუნველყოფს დემოკრატიის შესანარჩუნებას. თითოეული შტატი, როგორც სახელმწიფო, ხელმძღვანელობს საკუთარი კანონმდებლობით და ნარმოამდგენლების სამუშაოებით მონაწილეობს ქვეყნის მართვაში. როგორც მონდომებულიც უნდა იყოს უმრავლესობა, რომ თავისი აზრი თავს მოახვიოს ქვეყნის მოსახლეობას, ნარმოამდგენლები არ მისცემენ მას ამის საშუალებას. ისინი გვეუფლებიან დამახასიათებელ ძალად, რომელსაც ვერაფერი უზრუნველს, როგორც მოიცეც.

ყოველთვის ხეშოთაღნიშნულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ დემოკრატია (საპარლამენტო თუ საპრეზიდენტო) ყოველთვის შეიძლება გადაზარდოს დიქტატურაში, თუ ქვეყანაში არ იარსებებს ისეთი შემპაველებელი ძალები, როგორიცაა კანონის უზენაესობა, დამოკიდებულება სასამართლო და დეცენტრალიზებული მთავრობა.

**მაკენზი კინგი - დიქტატორი**

როგორც უკვე აღვნიშნე, ბატონი ლამა ველოვანის სტატიამ ჩემი განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო. თუმცა გაკვირვება გამოიწვია იმ ფაქტმა, რომ მის სტატიამ კანადის ყოფილი პრემიერ-მინისტრი ულიამ ლაიონ მაკენზი კინგი დიქტატორად არის გამოყვანილი, ყოველ შემთხვევაში მე ასეთი შთაბეჭდილება დამირჩა.

ში. პრემიერ-მინისტრად არჩევის შემდეგ სწორედ პროგრესისტები იყვნენ ის ძალა (სხვა ოპოზიციური პარტიებთან ერთად), რომელიც კინგს არ მისცემდა დიქტატორის დამყარების საშუალებას, თუკი იგი ამას მიიღებდა.

1925 წელს კინგი მეორედ გახდა პრემიერ-მინისტრი. მისი მცირე ვადის დროს მოხდა გახმაურებული სკანდალი საბაჟო დეპარტამენტის მიერ ქრამის აღწვასთან დაკავშირებით. კინგმა პროგრესისტთა მხარდაჭერა დაკარგა. მან გენერალ-გუბერნატორს პარლამენტის დათხოვა სთხოვა, რაზეც უარი მიიღო და იძულებული გახდა გადაამდგარიყო. ამ ფაქტიდან ნათლად ჩანს, რომ მაკენზი კინგი არ სარგებლობდა ისეთი ძალაუფლებით, რაც დიქტატორის დამყარებაში შეუნყოფდა ხელს.

1926 წელს, როდესაც ლიბერალებმა პარლამენტში უმრავლესობა მოიპოვეს კინგი კვლავ გახდა პრემიერ-მინისტრი. იგი კანადას დიდი დემკრეისისა და მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ხელმძღვანელობდა. მას ახალითებენ, როგორც ფრთხილ პოლიტიკოსს, რომელიც თავის გვემებს საყოველთაოდ აღიარებულ შეხედულებებს მოარგებდა ხოლმე. აღსანიშნავია, რომ იგი არ გამოირჩეოდა ქარიზმატულიობით, რაც დიქტატორისთვის დამახასიათებელი და აუცილებელი თვისებებია. იმასაც კი ამბობენ, რომ ტელევიზორის ხანაში იგი ძალაუფლებას დიდხანს ვერ შეინარჩუნებდა. „პარლამენტი გადანყვეტს“ — ასე პასუხობდა მაკენზი კინგი მათ, ვინც აიძულებდა სწრაფად ემოქმედა.

ერთიც უნდა ითქვას, კინგი კანადის პრემიერ-მინისტრი იყო; ამ ქვეყანაში კონსტიტუციური მონარქიაა; სახელმწიფოს მეთაურია მისი უდიდებულესობა ელიზაბეთ მეორე და მის მიერ დანიშნული მეფისნაცვალ (გენერალ-გუბერნატორი).

ძველი დასავლური დემოკრატების ანუ კონსტიტუციური მონარქიის ქვეყნებში მსგეხ მდგა დიქტატურისა და ავტორიტარიზმის ნასახიც არ გაჩენილა და ჩვენში რატომ უნდა გაჩნდეს, თუ კანონს დავიცავთ, ვერ გამოვს!



ნიზარ კაბანი

## ორი ლექსი

### სიყვარული ნითელ შუქზე არ ჩერდება

1  
არასოდეს იფიქრო... შუქი ნითელია  
არვის ელპარაკო... შუქი ნითელია  
მუსლიმურ სამართალზე,  
ლექსზე, გრამატიკაზე,  
ან, თუ გინდა, სინტაქსზე,  
თუ პროზაულ ტექსტებზე...  
არა, არ იკამათო,  
წყურული გონება, განმკითხავი,  
უარმყოფი, მოძალადე, გამჭირდავი.

2  
არ ნაბიჯე აქედან... შუქი ნითელია  
არც თავი შეიყვარო, არც ქალი...  
სიყვარულის შუქიც ნითელია...  
არ მიუწეე არც კედელს, არც ქვას ან საკანს  
სექსის შუქიც ნითელია...  
იღმაღად დარჩი და ნუ განსჯი,  
ბუზსაც კი ნუ განსჯი,  
წერა-კითხვის უსწავლელი დარჩი,  
არ ჩაება სიჭაბო ან მწერლობაში  
წერის ცოდაც ხომ ჩვენს დროში მრუშობაზე დიდი  
დანაშაულია.

3  
არ იფიქრო შენი ქვეყნის ჩიტებზე,  
არ იფიქრო მის ბეებზე,  
სამშობლოს მდინარეებზე  
და მის უაბღეს ამბებზე.  
რეპრესიის ბასრი ხმალი ზეად დილით

ნიზარ კაბანი 1923 წლის 21 მარტს დამასკოს ერთ ძველ სახლში დაიბადა. თავად ყოველთვის სიყვარულით იხსენებს მშობლიურ სახლის ყვავილებით დამშვენებულ ბაღს. ის ერთ დასთან და ოთხ ძმასთან ერთად იზრდებოდა. დედის თვალში ყოველთვის პატარა იყო, ხოლო მკაცრი მამა ხშირად ვერ უგებდა.

სკოლაში სწავლის განსაკუთრებით არ გამოირჩეოდა. მის ჩამოყალიბებაში მნიშვნელოვანი როლი ორმა ქალმა შეასრულა. ერთი იყო მზრუნველი დედა, ხოლო მეორე — და, რომელსაც სხვა უყვარდა და მამამისის დავალებით სულ სხვას გააყვავა ცოლად, რის გამოც ნიზარს ეზრალბოდა იგი. მამის მიმართ კი ყოველთვის პროტესტის გრძობა პოქნდა.

კაბანის შემოქმედებაშიც ქალის თემამ დიდი ადგილი დაიკავა. თვითონ ასე იხსენებს: "თავიდან მეგონა, რომ პოეტისთვის არ არის აუცილებელი, ესმოდეც ქალების. შემდეგ წელნელა მუსლიმი ქალის მდგომარეობამ დამაფიქრა..."

პროფესიით დიპლომატი, სხვადასხვა ქვეყნებში მოგზაური კაბანის ძირითადი საქმიანობა თანდათან პოეზია გახდა. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტიკაზე არაერთი ლექსიც აქვს შექმნილი, ის მაინც "ქალების პოეტად" არის აღიარებული. თავაჯობთ ლექსების თარგმანს მისი ორი კრებულიდან "სიყვარული ნითელ შუქზე არ ჩერდება" (1987) და "ორმოცდაათი წელი ქალთა ქვაბში" (1994).

გაბუთის სათაურებში მიგვიყვანს, კასიდის მოგზაო ტურფებში გაგვიყვანს, შენი ყავის ნარჩენებში ნაგვიყვანს, წულარ გძინავს შენი ცოლის მკლავებში. განთიადზე შენი მომკითხველები სანოლის ქვეშ ფრთხილად მოთავსდებიან.

4  
ნუ კითხულობ ფილოსოფიურ ნიგნებს და ნუ ფურცლავ კრიტიკას, განთიადზე შენი მომკითხველები ჭიჭიბივით თაროებს შესევინან.

დარჩი ქიანჭველებით და კოლოებით, ნაგვით სავსე შენს საკუთარ სათავსოში, დარჩი შენი ორი ფეხით დაკიდული, შენი ხმით და ტვინით ჩამოკიდებული, ჩამომხრქვალდი იმ განკითხვის დღისათვის დარჩი შენს სათავსოში. დარჩი მანამ, სანამ შენი მოძალადე ერის სახეს შენი თვალით, თვალნათლივ არ დაინახავ.

5  
თუ გიცდია შენ სულტანთან მისვლა, ან მის ცოლთან, ან სიძესთან, ან მის ძალღთან, ქვეყნის უსაფრთხოებას რომ იცავს, დროდადრო რომ შეექცევა თვეს და ვაშლებს, მინების ზორცს, მცირეწლოვან ბავშვებს იქ ნახავდი — შუქი ნითელია.

6  
თუ გიცდია ერთ დღეს რომ ნაგვეითა გარდაცვლილია სახელები, დანაშაულის ამბები ან ამინდის პროგნოზები იპოვიდი — შუქი ნითელია... თუ გიცდია, რომ გვეკობა ერთხელ ფასი ან დოლარის, ან ამოიადერის, ან ფეხსაცმლის, შეამწვედი — შუქი ნითელია. თუ გიცდია, ნაგვეითა პრესაში დღის სიახლენი, რომ გცოდნოდა შენი ხვედრი ნათობამდე და მის

შემდეგ,



რომ გაგეგო, რომელი ნომერი გახდი  
შინაური ცხოველების მოგრძო რიგში,  
შენიშნავდი — შუქი ნითელია.

**7**  
რომ გეცადა, მოგეცადა ერთი სულ პატარა სახლი  
მუყაოს თავშესაფარში  
ანდა ქალი — ომის შიმშელ ნარჩენებში —  
ორი დაზიანებული მკერდით  
იპოვიდი — შუქი ნითელია...  
რომ გეცადა მასწავლებლისთვის გეკითხა:  
"... მაგრამ რატომ?"  
ანდა "რისთვის ერთობიან დღესდღეობით არაბები  
"ნიუსებით", "აბზარებით", რომელიც სულ წგრევეს გვამ-  
ცნობს?!"  
ან კი "რატომ იმსხრევინა მინის თხელი, სიფრიფანა  
ბოთლებებით  
ზოგიერთი ჭვენი ძმები?"  
შენ ნახავდი — შუქი ნითელია.

**8**  
არ გაემგზავრო არაბული პასპორტით ევროპაში  
ევროპა, იცო, დაეინროდა სიმღვდისაგან.  
შენ მოგმართავ უარყოფილო და მიტოვებულს,  
საეტყუოვ და ეჭვმიტანილს,  
რუკიდან ამოგდებულს,  
მამალო მედიდურს და უბედურს,  
უმკველვებოდ მოკლულს  
და უსიხლოდ დაჭრილს,  
არ გაემგზავრო ალაპის ქვეყნის გულისთვის,  
რატგანავ მიმორებს და სულმოკლეთ არ სწყალობს  
ღმერთი.

**9**  
არ გაემგზავრო არაბული პასპორტით  
და არ იცადო ვერთხასავით აეროპორტებში  
მართლაც შუქი ნითელია.  
არ თქვა რამე სალიტერატურო ერთი:  
მარვანი ვარ,  
ან ადნანი,  
ან საპბანი,  
ნულარ ეტყვი ქურათიან გამყიდველ ქალს,  
სახელი ხომ აღარ ნიშნავს არაფერს,  
შენ ხომ ერთხელ შენი ქვეყნის ისტორია  
შეგითხზეს... თუ ნაგართვეს.

**10**  
გმირობაში ნურავის გაეჯიბრებე "ლიდოში"  
ნურც სუზანს  
და ნურც თანეტს  
და ნურც ქოლეტს...  
ნურც იმ ათასობით ფრანგს  
აზ-ზაირი და ანთარი სულ რომ არ ნაუკთხავს...  
მეგობარო,  
მოციინარი დადიხარ ღამის ღამაზ პარიზში  
გირჩევ, სწრაფად სასტუმროში დაბრუნდე,  
შუქი ნითელია.

**11**  
არ გაემგზავრო არაბული პასპორტით  
არაბეთის ამა თუ იმ კუთხეში,  
ხურდა ფულისთვის ისინი მყისვე მოგკლავენ,  
თუ მომივდათ, საღამოსთვის შეგტყავენ.  
ნუ ესტუმრები შათიმს ან ტიანს,  
ის ქურდია, მატყუარა, ეშმაკი.  
არ მოგალოროს დამასკოს ვარდებმა და ოქროს  
ზარდახებებმა...,

**12**  
მეგობარო,  
ნურც არაბთა ემეებს შორის ისეირნებ  
მარტოდ ღამით,  
შენს ბინაში შეგიძლია დარჩე მხოლოდ  
და ბინით შემოიზღუფო არსებობა —  
საკუთარ ნათესავებთან ამოიციო შენი თავი...  
ო, ალაჰმა დაიფაროს არაბობა.

1989

**ნეთუ შენ მართლა  
ბასმის ძალაში?**

**1**  
შემიყვარე, როგორც ვარ სინამდვილეში  
კოსმეტოლოგი საშუალებების გარეშე...  
შემიყვარე სულ მარტივად, თავისთავად  
ზუსტად ისე, როგორც გყავარს ყვაილები მინდვრებში,  
ვარსკვლავები ზეცაში...

სიყვარული — ეს თეატრი არ არის,  
სცენა, სადაც ბოლო მოდას წარვადგენთ  
მოდას უცხოის და ყველაზე უცნაურს...  
ის ხომ მზეა, ჩვენს გულებს რომ ანათებს  
მალა სვლა, კეთილშობილება, თილისმა,  
დიდი საქუქარია...

თუკი მართლა რამე გესმის ქალების,  
მზე მოძებნე, მე რომ ჩემში ავანთე.

**2**  
შემიყვარე  
მთელი შენი გულწრფელობით  
ბავშვურობით შემიყვარე  
ყველა იმ ღამაზი გრძნობით, რაც კი ადამიანშია.  
შემიყვარე ველად გაჭრილ იმ ქურციკად,  
ველურ ძალმომრეობას რომ გაქცევია  
და იმ ლექსად შემიყვარე, ვერ არ დაუნერიათ...  
შემიყვარე ღრუბლის ზღურბლზე გაგნებულ  
ღამაზ ბაღად  
იმ წალკოტად, არავის რომ არ უნახავს.

**3**  
შემიყვარე იმისათვის, რაც ჩემშია  
არა სურმისთვის, თვალებიდან რომ დამდენია  
არა ვარდისთვის, ლყებზე რომ გადამბნენია





## პოპულის მარიონატი

არა ცვილისთვის, თითებიდან რომ გამოსვლია  
შემიყვარე იმ მოსწავლედ, შენს ხელში რომ უფლებას  
სიყვარულს ანაბანას,  
პიროვნებად შემიყვარე, რომლის უფლებებისგანაც  
კანონები შეგქმნიდა.

**4**  
შემიყვარე  
მოციწარი და სევდიანი...  
მშვიდი და გახლებული...  
წყნარი და აღელვებული...  
შენზე გაბრაზებული...  
შემიყვარე მხოლოდ სიყვარულისთვის  
და არა ჩემი კარადებიდან გადმოფრენილი  
თეთრულისთვის,  
ყელსაბეჭებისთვის, ჩემი ჩანთიდან რომ  
აფრქვევს სურნელს,  
ჩიტუნებისთვის, ჩემს თვალბეში რომ უნახავთ ბუდე...

**5**  
შემიყვარე მხოლოდ ჩემი აზრისთვის  
არა მაღალი ტანისთვის... კოსკისის სიმჭექარისთვის  
ან, თუნდაც, მოკლე თუ გრძელი თმისათვის,  
სინათლისგან და აბრეშუმისგან მოცხოვლი  
სხეულისათვის.  
შემიყვარე შენი ფიქრის მოზიარედ  
არა ქაღალდის თოჯინად,  
იმ ყურძნის მარცვლად,  
რომ იჭმევა ლოგინად.

**6**  
შემიყვარე ძვირფას საუნჯედ, განძად, ადგილად,  
გაბედულ ქალად, შეცვლაზე რომ ოცნებობს მარად.  
სიყვარული ზომ სულაც არ არის უბრალო საქმე.

შეყვარებული, მუდამ მიძებნელო, გმირო, რაინდო,  
შენ შეგიძლია ჩემი ტყივილი კარგად გააგო?

**7**  
შემიყვარე  
თუმცა ბევრჯერ შეეცოდე  
სიყვარულში შეცდომები დაეუშუე  
და ნუ განმსჯი  
თუ რამე ამერევა  
უარს ვიტყვი, დინებას არ გავყვები...  
არ გამკიცხო, თუ ბრაზი მომერევა  
არ გამკიცხო, რაც არ უნდა ვაკეთო,  
მე ჯერ მხოლოდ საქმის დასაწყისში ვარ  
მარჯვნივ შენ ხარ  
ჩემს მარცხნივ კი შიშია  
ეს უდაბნო როგორად გადაეკვეთო?  
უშენოდ სელა როგორ უნდა გახდებოქ?

**8**  
შემიყვარე  
ნებისმიერ თვეს  
ნებისმიერ წელს  
ნელნადის ნებისმიერ დროს  
ზაფხულის ცის ქვეშ ან ზამთარში, როდესაც ცივა...  
შემოშიერთი,  
ვიდრე ერთ მთელად ჩვენ არ ვიტყვეთ,  
იმ ერთ ნაწილად,  
რომლის კიდენიც დედამინას და ცას შორის ცივა.

1994 წლის გაზაფხული, ლონდონი

არაბულიდან თარგმნა  
ნიქო ღონიძია

## წერილი რაფაჟინს

### ტრაგედია ორმოში

ჩემი აზრი ასეთია: დღეს ძალიან ბევრი ლექსი და მოთხრობა იბეჭდება, მაგრამ შემთავსებელი არ ჩანს. ვერ ვიტყვი, კრიტიკა არა გვაქვსო, ვერც იმას ვიტყვი, რომ არაფერ არაფერს ცდილობს, ფაქტი ფაქტად რჩება — რამდენადაც მომრავლდა მხატვრული ნაწარმოებები, იმდენად იკლო კრიტიკამ.

თუმცა, კაცმა რომ თქვას, რას გერჩიით, ამ მხრივ საყვედური ყველაზე ნაკლებად თქვენი ფურნალი იმსახურებს. თუნდაც „ჩვენი მწერლობის“ ცნობილი რუბრიკა „პირველი შთაბეჭდილება“ ავიღოთ. მე ამას კრიტიკის ნაპერწკალს ვუწოდებდი. პირველი შთაბეჭდილებით იწყება ნაწარმოების აღქმაც, გაგება და ანალიზიც.

სიტყვა რომ არ გამიგრძელდეს, პირდაპირ მოგახსენებთ — ძალიან მომეწონა ვანო ჩხიკვაძის მოთხრობა „ორმო“ და ამის შესახებ მინდა ორიოდე სიტყვა მოგახსენოთ.  
ეს ორმო, სადაც აბსურდული ტრაგედია თამაშდება, ჩვენ

ვართ, მთელი ქვეყანა, ჩვენი საქართველო, ჩვენივე ხელით აწინაღ-დანეწლი.

გივი დორცე კარგად ნაცნობი „გმირია“. ეს ხელმოცარული ხელოვანი, მანანალა ძაღლების პატრონი დორე. შეიძლება კაცმა იფიქრო, დორე კი არა, ქვეყანაა გიფი, კალამო-ტიდანი ამოეფარდელი შლეგი.

როდის დამთავრდება ეს ვეკლავფერი. ნეტა მწერალს ისევე კარგად შეეძლოს მომავლის გამოცინობა, როგორც წარსულს ხედავს.

90-იანი წლების დასაწყისი რომ ასე კარგად „გაამხატვროლა“, ვანი ჩიკვაძე თანამედროვე მოვლენებზეც კარგად დაწერს. მის შემომქმედებას კარგად ვიცნობ. თბილი და იმედიანი მწერალია. სითმოსა და იმედზე უკეთესი რა უნდა იყოს ამ ჩვენს განამებულ წუთისოფელში.

დაველოდები ვანი ჩიკვაძის ახალ მოთხრობებს, როგორც იმედს.

ნიქო ბუნუქარი  
მცხეთა



მარსელ ემე

# ცოლების ამკრავი

პატარა ქალაქ ნანტიკურში ერთი გადასახადების ამკრავი ცხოვრობდა, გვიანდელ გოტიე-ლენუარის, რომელსაც საკუთარი გადასახადითა გადახდა ძალზე უძნელდებოდა. მისი ცოლი უამრავ ფულს ახარჯებდა პარიკმახერსა და მკერავს და ამის მიზეზი ერთი ღამეზე ლიტერატურა გახლდათ, რომელიც სატრანსპორტო დანაყოფში მსახურობდა და ყოველ დღეს ცხენით ჩაუღლიდა ხოლმე მათ სახლს, ნათუადღეს კი გრან-არის ტროტურებზე რამდენჯერმე გადაეყრებოდა გადასახადების ამკრავის მუღუღს.

ამას თუ არ ჩავთვლით, ქალბატონი გოტიე-ლენუარის ერთგული მუღუღე გახლდათ და უხიკი აზრებით თითქმის არ ანუხებდა. მას მხოლოდ სიამოვნებას ანიჭებდა ადოლფსონის ნარმოდგენა ახალგაზრდა, კარგად აღნაგ და რიგიანად ჩაცმულ მამაკაცთან, და იმის შეგნება, რომ ეს ნარმოდგენები ქიმიურად კი არ იყო, არამედ პირიქით. ნანტიკურის საუკეთესო პარიკმახერი კვირში ერთხელ თავს მაშინებით ბანდა და თმებს უტალღავდა, რაც ჩვიდმეტის ფრანკი უჯდებოდა, ამას ემატებოდა მასაჟი, თმის შეჭრა და, ხანგადახანგა, პერმანენტული დახვევა. მაგრამ ყველაზე დიდი ხარკი კაბების, კოსტუმებისა და პალტოების წილ მიდიოდა, რომელთაც ქალბატონი ლეგრისთან იყრავდა რაგონდენის ქუჩაზე (ლენუარის რაგონდენი, დაიბადა ნანტიკურში 1807 წელს, დახვეულსი პოეტი, "შეგვარებული ფოთლებისა" და "კუჩინა ლუსის ოდების" ავტორი, ქალაქის მერი 1870-1871 წლების ომის დროს. მისი დამსახურება სახმაცხრო მუღუღის დაარსება. შესანიშნავი არქეოლოგი, რომელსაც სიცოცხლის ბოლო დღეები ჩაუშვარდა ებადღებულმა კამათმა აღიბის კომისის ნანგრევების თაობაზე, პროფესორმა ფ. პონტიემ რომ გაუმართა. გარდაიცვალა 1886 წელს. მისი ქეპში ნაკვეთი ბიუსტი, რომელიც ნანსიკურელი მოქანდაკის, ფალიტიუსის სატროუსის ეკუთვნის, თავს იწინებს დაფარვის მთადანზე. დღეს ამ მოედანს რაგონდენის სახელობის ქუჩა უწოდებდა, ქალბატონ ლეგრისთან, ვისთანაც ნანტიკურის მთელი არისტოკრატია იყრავდა. გადასახადების ამკრავი სულაც არ გახლდათ არისტოკრატის, მაგრამ მკერავის ანკარისთვის ახალგაზრდა, თანაც იმავე კვირში, როცა კი მიიღებდა და, გადასახადთა გადახდის დრო რომ მოაჩვენებდა, ჯიბე უხვევ გამოფხვილი ჰქონდა.

მუღუღედავად ამისა, ცოლისთვის არასოდეს უსაყვედურია, ბევრს მახარჯინებო. ის კი არა, ისე საყვარლად შეუცუქრავდა მის ალკაზმულობებს, ნაქუხებად რომ ჩაითვლებოდა. ეს იყო ოცდამეცხრე წლის კაცი, 1 მ. 71 სმ. სიმაღლის, 85 სმ. შემონარკობის მქონედი, შავი თმა ჰქონდა, ოვალური პირისხე, ნაბილსფერი თვალები, საშუალო ზომის ცხვირი, შავი ულვაში და ლოყაზე დიდი ხალი, რომელზეც უხეში ბალანი ეზრდებოდა, ხალი ისე მალ-

ლა დაბოსკებულებო, ნვერის მოშვება არც უფიქრობდა. საქმე თავზე-საყურად ჰქონდა, სამუშაო საათები არა ჰყოფინდა. საკუთარი გადასახადების გასაჭირი მასში თანაგრძობას პბადებდა გადახდებულთა დიდი უმრავლესობისადმი. ყველას თავაზიანად ხვდებოდა კანტორაში, ვალებს გასტუმრებასაც ხალისით გადაუვადებდა ხოლმე.



"ველზე დანას კი არ გაბეჯენი, — ეუბნებოდა, — რაც შეგიძლიათ, ის ქნით. ბოლისდაბოლოს, შეუძლებელს ხომ ვერ შეძლებთ." ზოგჯერ ჩუმიდ ამოიხორბდა: "ამ, მარტო ჩემზე რომ იყოს..." გადახდებულს მშვენიერად ესმოდათ ეს საამური მტკიცებულება და გადახდას არ ჩქარობდნენ. ზოგი წლებოდა აგვიანებდა და უმყოფელად ცხოვრობდა. გადასახადთა ამკრავს ესენი განსაკუთრებით უყვარდა. გულისგული აღტაცებას ვერ მალავდა და მათზე გამოჩნული სინაზით საუბრობდა. მაგრამ ის მანაც ადმინისტრაციული მანქანის ერთი ბორბალი იყო და იძულებული ხდებოდა, გამაფრთხილებელი წერილები გაეზნა და სასამართლოს აღმასრულებლისთვისაც მიემართა. ოღონდ გული ეხლიჩებოდა, როცა ასე იქცეოდა. უკანასკნელი გაფრთხილების გაგზავნას რომ ვერაყვედბდა, ითქმის ყოველთვის პატარა თავაზიან ნადრისაც დაურთავდა, რათა, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო, ადმინისტრაციულ ფორმულირებათა სიმკაცრე შეეცუქრებინა. ზოგჯერ სინდისს ქენჯნა არ მოასკენებდა და კანტორიდან გამოსული რომელიმე გადახდულს შეუვლიდა, რათა კეთილი ლომილით ეუწყებინა: "ხედავ გაფრთხილებას მიიღეთ, მაგრამ, მოდი, დიდ ყურადღებას ნუ მიჰქცევთ. შემიძლია ცოცხა კიდევ მოვიცადო."

მთელ ნანტიკურში ერთადერთი ადამიანი იყო, ვინც გადასახადთა ამკრავის მტრობა გამოიჩინა, როგორც გადახდებულს, კი გახლდათ ბ-ნი რებუორი, მდიდარი მესაკუთრე, რომელიც ღამაზე სახლში ცხოვრობდა მუანეს ქუჩაზე (მელქიორ მუანე, დაიბადა ნანტიკურში 1852 წელს. პარიზში არქიტექტურა შეისწავლა და მშობლიურ ქალაქში დაემკვიდრა. მისი აგებულება, სხვა ძეგლთა შორის, შემნახველი საღარო და მარცვლულის დახურული ბაზარი. გარდაიცვალა 1911 წელს ნადრობისას მომხდარი უბედურების შემთხვევით). ამ ბ-ნი რებუორის გადასახადთა გადახდას ვერაზინ დაასწრებდა. შეტყობინებას მიიღებდა თუ არა, იმავე დღესას გამოცხადებოდა კანტორაში და მხოლოდ შემოსიხებდა: "ბატონო გოტიე-ლენუარი, ჩემი პატარა საქმეების მოსაგვარებლად მოვედი. რაც გვეკუთვნის, გვეუკუთვნის, ასე არაა? გაჯანჯვლება ამ მიყვარს". საფულთან სამიჯნულად ათასფრანკიანს ამოლაგებდა, ხმამაღლა დაითვლიდა, ერთი, ორი, სამი, ოთხი, სამოცზე ცოცხა მტეს, ასფრანკიანებზე გადავიდოდა, ხურდასაც დაამატებდა, ქეთილი ჯიბეში გააქანებდა და,



მონონის სიტყვების ძებნაში, სინდისთან პირნათელი კაცის ენაყოფილი ღიმილით იტყობა: "ესეც ასე. მომავალ წლამდე თავისუფალი ვარ". გადასახადების ამკრეფმა კი ერთხელაც ვერ აიძულა თავი, ტკბილი სიტყვა დასცადე. ცოვად გამოეთხოვებოდა, თავს ქალადღებობის ჩარევად და, როცა რებიოფთ გაბრუნდებოდა, გაბოროტებულ შერტას გააყოლებდა კარამდე.

ერთ წელიწადს, ეს იყო 1938 წელი, გადასახადთა ამკრეფის სერიოზული ფინანსური გასაჭირი დაუდგა. აი, რა მონდა: ერთ ხელს ქანი გოტიე-ლენუარს გრან-როზეტ მიდოდა (ამ ქუჩას როე-გრანდსაც ეძახიან) და სატრანსპორტო დანაყოფის ლიტენანტი შენიშნა, რომელიც ფეხდაფეხ მისდევდა და თვალებით ამოძვლებდა (სხვა სიტყვას ვერაფერი იტყვი) ერთ ახალგაზრდა ქვრებს. მუორე დღეს ლიტენანტს ანონიმური წერილით აცნობა, რომ ამ ქვრებს ვერცერთი დაავადება სჭირდა, მეგრე ქი ქან ლეგრის მიაკითხა, რათა შეეცქვეთა ერთი ცისფერი კაბა, ერთი საბორტული მაღის კაბა, ტვიდის კოსტუმი, კრემდემონის კოსტუმი თავისი შესაფერი ბლუზებითა და დამქანარი ბალახისფერი პალტო ჩაჭრილი ჯიბეებით. ეს ხარჯი რომ დაეფარა, ქმარი იძულებული გახდა, იმ დანახოვით ესარგებლა, რომელიც გადასახადებისათვის ჰქონდა გათვალისწინებული. დიდად მაინც არ აფორიატებდა. ყოველ წელიწადს ერთ-ერთი მარანგს აწინდა, რომელიც ავთვისებს დადგომამდე შემოუფანტებოდა ხოლმე. მართალია, შენიშნა, რომ საქმე ახლა უფრო სწრაფად მიიწვდა ნინ, ვიდრე სხვა დროს, მაგრამ თავი დაიპოვდა, ცოცხად ტანსაცმელი ერთი წელით მაინც დაიმარჯვა. ერთი თვის შემდეგ თანა შეიძინა ექვანი აბრეშუმის პერანგი, აბრეშუმისავე თანა პიჯამა, ექვსი საცალო, ექვსი აზღული, ორი აბრეშუმარტო კაურუკის ქაშარი, თორმეტი წველით აბრეშუმის ნინდა და ორი სიყვილი ლა უფროსმგელი, ერთი გარდისფერი და მეორე თეთრი ოქტომბრის ერთ საღამოს გადასახადების ამკრეფი ტკივილსაგან დაღმეწილი სახით გამოვიდა კანტიორიდან.

წვიმდებოდა, როცა ბორნებელის მოდინაზე გავიდა ქვრე-ნი და ლა ბორნებელი, დაიბადა ბორნებელის სასახლეში 1377 წელს. 1413 წელს ბურგუნდიელითა დალეიმპორტმეტი ქალაქი ნანტიკურის იკავდა და ფიცო დასოი, უმაღლ მოცკვედები, ვიდრე მტერს ჩაებარდებო. მართლაც მხოლოდ ალვის მეთვრამეტე დღეს დაწებდა, როცა ქალაქს სურათის მარჯვ გამოეულია. ვარდლივცალა პარპრში 1462 წელს). მოედინი ფარულუბის შუქს გაეწიხნაებინა. გადასახადთა ამკრეფი ფოსტის შენობისაქენ გაემართა, გრან-როზეტ კუთხეში, საფოსტო ყუთითან მქერდა, ჯიბიდან მწვანე ქალადღების ოთხკუთხედი ამოიღო და რამდენჯერმე გადაიკითხა მასზე ნანტიკური მისამართი. ეს იყო უკანასკნელი გაფრთხილება, რომელსაც საკუთარ თავს უგზავნიდა. მცირე ყოყმანის შემდეგ კონტრეტ ყუთში ჩაადო, მეორე ჯიბიდან სხვა გადასახადებისათვის განკუთვნილი გაფრთხილებათა დასტა ამოიღო და იმავე განს გაუყენა.

წვიმამ მოუხშირა. მუხლგახურებელი ვადასახადების ამკრეფი გასცქეროდა მოედნის მოძრაობას, ტრანტურაზე მოცეკვავე ქოლგებს, პრიალა ქვაფენილზე ნელი სავით მიზნავდა ავტომობილებს. სველი ქალაქის ბინად გარკვეული მხარეთი იყვებოდა, რომელიც გაფრთხილებამიღებულ გადასახადებლთა ჩივილ-წუნუნად ჩაესმოდა. აქვარე-

ბულ გამბეულთა შორის სირბილით მიმავალი საყვლო-ნული კაცი შენიშნა და მეტაქარლამე პლანშიონი შეიცნო, რომელსაც ის-ის იყო გაფრთხილება გაუგზავნა. სოლი-დარობის გრწმობით ავტაცებულ პლანშიონს გამოეკიდა და ფეხდებო შეჰკვია ცენტრალური უბნის კავები. დიდ დარბაზში ოცამდე კლიენტი იჯდა, მუსიაფობდნენ და ბანქოს თამაშობდნენ. მეტაქარლამეს გვერდით მოყვდა და განსაკუთრებით გულმხურვალედ ჩამოართვა ხელი. მან კი, ეტყობა, ვერც შეამჩნია ეს გულმხურვალე, დაბნეული საღმით უპასუხა სრულიად გულგრილმა და მცხო-ბელ მაგიდას დაუწყო ცქერა, სადაც კაცები პიკეტს თამაშობდნენ. მოთამაშებთან ახლოს იჯდა ბ-ნი რებიოფთ, მკვირიცხლ გადამხდელი, ისიც პიკეტს პარტიას ადევნებდა თვალს და ჩიზუხიდან ბოლქვებს უშვებდა. ამ უხადო კაცის იქ ყოვნა უფრო საჩინოს ხდებდა იმ მოქალაქეთა უბედობას, რომელთაც ფსიკალური საშახური მოსვენებას უფრთხობდა. გადასახადთა ამკრეფი პლანშიონისაქენ გადაიხარა და ნასწორუწულა:

— დაგინახეთ, „ცენტრში“ რომ შემოდისოდი და სირბილით დაგედევნეთ. მინდოდა გამეფრთხილებინეთ, რომ უკანასკნელი შეტყობინება გამოგზავნეთ. ფოსტო, გამოგო, რომ ამას იძულებით ვაკეთებ. და, რაც მთავარია, მტისმიტად არ მუნუხვოთ...

პლანშიონი ამ კარად შეშოთოდა. ცოტა ხანი იმბის გააზრტებს მოაწნოდა და მერე ნაშობდა:

— აჰა, მამ გაფრთხილებას მიგზავნიო?  
— რას მირძინებთ, რომ ექნა არსებობს ნესხით, რომელიცა, მინდა თუ არ მინდა, უნდა დავემორჩილო. განა გულს მხარია!

და მოკრძობით დასძინა:  
— თანაც ორმაგად უნდა დავემორჩილო, რადგან მე თეთრონად გადამხდელი ვარ.

პლანშიონი ეერ მიხვდა, რა გარემოება აახლოებდა და ამშობლებდა გადასახადების ამკრეფთან. თუ ის არ უფიქრია, რომ გოტიე-ლენუარი სულ არაფერს იხდობდა, იმას მაინც ვარაუდობდა, თავისი საშახურბრივი მდგომარეობა საიქყო მელავათებს ჰქუწისო. მოთამაშეთა მაგიდასაქენ შეტრუნდა და განმარტოთი თქვა:

— კარგი ამბავია! გადასახადების ამკრეფი გაფრთხილებას მიგზავნის!

პიკეტის პარტია უეცრად შეწვდა. მოთამაშებები უდობლად შეიკქერდნენ გოტიე-ლენუარს. ერთმა მათგანმა იკითხა:

— ალბათ არც მე დამიგვიანებთ იმავეს?  
პასუხად დარცხვენელი დუმილი მიიღო, რაც აღიარებას უდრიდა. მოთამაშე იმედაცაქრუებულ შეიჭმუნა.  
— რას ვიზამ. უნდა გაუძლო.

ეტყობა, ოოლად შეეგუა, გადახდის ვედა რომ მუხლედეს. არც პლანშიონი იყო ის კაცი, გაფრთხილებას გამო იდაყვები მიტყამა. მაგრამ იძულების ქარის დაქრლო ორივენი იგრწნო და უნებლიეთ თავდაცვაზე გადაედინენ. მათ გარემწხო მაგიდებიდანაა შეებმინანენ და ფსიკალურ მოთხოვნებზე მწარე-მწარედ ალაპარაკდნენ, თუმცა უშუალოდ გადასახადების ამკრეფს არ შეუბნან. მათ რეპლიკებში არაფერი ყოფილა ისეთი, რაც საშუალებას მისცემდა, საუბარში თავის გასამართლებელი სიტყვა ჩა-



ერთო. გაკიცხვა იგულისხმებოდა, უფრო სწორად, თავის-თავად ცხადი იყო. საგადასახადო მოიხილეს უდავოდ მიიწინებდნენ ფისკალური უღმობლობის თანამონაწილედ და, ალბათ, მხოლოდ სთვთხილელ უზღიდათ ხელს, გახსნილად ესაყვედურათ.

გადასახადათა ამკრეფი ჩუმად ითმენდა ამ გადაჭარბებულ აღრევას. უნდოდა გაეგებინებინა, რომ გადასხედულს ხვედრი მასაც სტანჯავდა, უნდოდა ამ მტრულად განწყობილ ადამიანებთან ერთად გაეზიარებინა აღზფოთება თუ არა, ნუხილი მაინც ფისკალურ მანქანასთან დაკავშირებით, მაგრამ სამსახურებრივი ტვირთი სულს უხუთუთავდა. ბ-ნი რებოუფოს თავი უკან გადაენია, ქქანებოდა ჩიბუხს, როწყელიც ორივე ხელით ჩაებლუჯა, და მდუმარედ უსმენდა მეზობლების ჩივილს. თვალებში ირონიის ნამერქნალი უელავდა და ნამდფაუნუმ გადასახადთა ამკრეფის შხერას ეტებდა, რათა მასში საკუთარი ფიტრების ანარეკლი ამოეციოთა და შეთანხმებული მოქმედების სიგნალი დაეჭირა. მაგრამ გადასახადთა ამკრეფი მას ვერ ხედვდა და აინუმიც არ მოსდიოდა ის უსიტყუო სიმშათია, რასაც ბ-ნი რებოუფო სთავაზობდა.

ბ-მა რებოუფომ ველარ მოითმინა. პლანშონის მოსაზრება სახელმწიფოში ვანუკითხაობის არსებობაზე სხვა აზრებზე ძირვამომხბრულად მიიწინა და საუბარში ჩაირვის სამუალებაც მიეცა. დიხვად აღაპარაკდა, თან გადასახადთა ამკრეფს გაუღიანებდა უღმობიან. ძალზე კარგად წარმოიწინა, რომ გადასახადი ერის სასიცოცხლო მოთხოვნებზეა და მოქალაქეთა შორიდან მისთვის თავის არიდება მათსავე ინტერესებს შელახავს. მკაფიოდ დაასაბუთა, პლანშონის გასკვნად, რომ სამაქქარლამოს ვაჭრობა, სხვა მავალისთ რომ არ მიეშაროთი, თავის აყვავებას ფისკალურ სიფხილეს უშადლის, ვინაიდან, დასძინა ენა, თუკი სახელმწიფოს არ ექნებოდა საჭირო ფონდები ეკლესიების მოსაგლეღად, ისინი ნანგრევებად იქცეოდნენ, და თუ შორინუნური კვირაობით წირვაზე წასვლას ვერ მოახერხებდნენ, როგორღა იყიდდნენ ხილისა თუ კრემიან ნამცხვრებს წირვიდან გამოსვლისას? დასკვითი ნაწილში ბ-მა რებოუფომ გადასახადების იმ მოქრეხილებული შემგროვებლების გულმოდგინება შეკრა, რომლებიც სიცქელური ორგანიზმის გამართულ ფუნქციონირებას უზრუნ-

ველყოფენ. სანამ ისევე ჩიბუხს გაიწრიდა კბილებში, გულაჩვილებული და შეიტქმული ღიმილით შხებდა გადასახადების ამკრეფს. გოტიე-ლენუარს სირცხვილის ოფლმა დაასაბა და ერთიანად განიოთლდა. ბ-ნი რებოუფოს სიმშათია და მხარდაჭერა გულს ნაღველით უყსებდა. ვამშაგებულმა პრეტესტმა გულ-მკერდი გაუფაროთა და ხახამი გაეჩიზრა, მეტი გასაქანი ვერ მიეცა, რადგან პროფესიული სინდისიერება უკრძალავდა, წინაღვამობა ფრიად გონივრულ სიტყვებს, რაც გადამხედლეთა სანიშნუში მოდელმა წარმოთქვა.

კაფემი მსხდომებმა ბ-ნი რებოუფოს ხათრიანი ყურადღებით მოუსმინეს. ამ კაცის მნიშვნელოვანი მდგომარეობა და პატივი, რასაც საზოგადოება მიავებდა, მის ნათქვამს წონას სხედდა და, თმეცა ნათქვამი ვერაეის არწმუნებდა, შექასუსებისაგან ნამდვილად იფარავდა. შეროცტელური სირწყე ჩამოვარდა და, პლანშონმა, რათა დაედასტურებინა, ბ-ნი რებოუფოს ჩარევა ამო არა ყოულიდა, გადასახადთა ამკრეფს თისა ვინაიად ჰკითხა, რას დაღვავს ისურვებთო. ის კი საკმაოდ მოუხერხებლად გაიპარო, ირგვლივ დარცხვინით ჩამოარგა გამოსამშვიდობებელი ბუტბუტი და თან გაიყოლა გაკვირებული და ირონიულ-კეთილმოსურენდ შხერები, მძიმედ და მტკიუნულად რომ ანეებოდა შხრებზე.

**მხატვარი მალხაზ იაშვილი**

უკან მოიკოთა ბორნებელი მოედანი, სადაც ისევე ქლავები მომიდიოდნენ, და ერთ უკაცრიელ ქუჩასზე გაიდა. ნების არად აბეებდა. გონებაში გამორეულივით აღიდგენდა ყველა ემიზონს, რაც კაფემი მისი შერყერებისა მომხდარიყო. ვამშაგების გრძობობას, რამაც კინაღამ ბ-ნი რებოუფოს წინააღმდეგ აამხედრა, ძნელად თუ ხსნიდა იმ ანტიპათიით, ეს კაცი რომ აღუტარავდა. ხედებოდა, რომ აქ სხვა ბუნების მიხეზები მოქმედებდა, მაგრამ უფრო მეტად ჩაღრმავებაში კვლავ თავიხი სამსახურის პატივისცემა უშლიდა ხელს. ეს მიხეზები საკუთარი სიმშვიდისათვის ისე საბიფიფოდ ეწვევებოდა, რომ თავს ძალა დაატანა, ამაზე აღარ ეთქერა. ყურადღება თავისი ოჯახური ცხოვრების საზრუნავზე გადაიტანა, რამაც საკითხისათვის შესაძლოა. დინასურმა პრობლემებმა ცოტა ხნის წინათ უფლებში ჩავდებულნი გაფრთხილება გაახსენა, რომელსაც მეორე დილას მიიღებდა. ღამეულ ქალაქში ნელა მოაბიჯებდა ეს უცნაური მუქარა, ირონიის ვარეფე რომ არ აღიქმებოდა. თით-





ქოს ერთგვარი სიურპრიზი მოინყრო. ფოსტით გაგზავნის ნაცვლები, მშვენიერად შექმლო, კონცერტი ვიზიტი ჩაეცურებინა და გაფრთხილებულიც იქნებოდა, მაგრამ მოიხურვა, საკუთარი თავისათვის ეს ილუზორული ერთღამიანი გადაფარვა მიეჩნებოდა. ჩაბნელებულ შუკვებში ხეტიალისას თავი იმაშიც დაიჭირა, რომ იმედოვნებდა, ფოსტა დაგვიანებდეს, თითქოს ეს დაგვიანება მართლაც რომ მომხდარიყო, მის მდგომარეობას რაშით შეცვლიდა.

ამაზე რომ იფიქრა, ზუსტი აზრიც უშვავა იმ მძაფრ და მუნჯ პროტესტს, რასაც მის გულში ბ-ნი რებოუსის ქმედება იწვევდა. ეს ბედნიერი და პუნქტუალური კაცი, ერთ დღეს კი არა, ერთ საათსაც რომ არ აყოვნებდა შესატანის გადახდას, საკუთარ თავს არასოდეს მოეწყინებდა ორბ-როვან სიურპრიზს. ვალის თითქმის მყისიერი გასტუმრებით, სხვა გადამხდელთაგან განსხვავებით, თავიდან ირიდებდა საგადასახადო მუქარის შეგნებულ გადავიწყებას და ყოველგვარ რისკს, რაც ამ გადავიწყებას შეიძლებოდა თან მოჰყოლოდა. მოვალეობის ცნება, ლაპარაკია ფისკალურ მოვალეობაზე, გადასახადთა ანქურფის გონებაში განყოფილად უკავშირდებოდა ცდუნებას, ყოყმანს, უკან დახრებას, საფრთხეს. ფისკალური სამსახური დაუყოვნებლად გადახდას არ მოითხოვდა და ამით გადახდელს თავისი საფუძვლის ერთგვარი თავისუფალი განკარგვის უფლებას ანიჭებდა, აძლევდა გამოსაცდელ დროს, რომლის განმავლობაშიც შეეძლო გაუფრთხილებლად ემოქმედა, გადასახადის თანხა უღრისი საქმეებისათვის მოეზარა, მისივე იმის საშუალებასაც აძლევდა, ყველა ცდუნება დაეგებნა და თავისი ფისკალური მოვალეობა ბოლომდე შეეხატა. ბ-ნი რებოუსი კი თავისი საქციელით ამ მკაცრ მართლმად საფრთხილად და თავისი სავეცილობის მიხედვით ერთ ნაწილს ანერულებდა, ყველაზე შირისა და უმნიშვნელოს. ღირსი, ნაჩუქრიულა გოტიე-ლენუარმა, ასეც ვეჭვობდი. ყოველთვის ვფიქრობდი, რომ ეს კაცი გადამხდელს მოვალეობას არ ასრულებდა. ამასთანავე შუკვიდან გამყოფა და უილსონის ბუღერის ელექტრონიკურად შეამწინა (ტუდრო უილსონი, დაიბადა სტანბონში (ვირჯინია) 1856 წელს. ანერიკოს მეურთებულ მტკვების პრეზიდენტობის კანდიდატად კენჭს იყრდა დემოკრატიული პარტიიდან, არჩულ იქნა 1912 წელს, ბელმორედ ე 1916 წელს. თითხმეტი პუნქტის ავტორი, გარდაიცვალა ვაშინგტონში 1924 წელს), რომელიც ანათებდა პატარა, ბეტონის თხლებკედლებიან სახლს, სადაც იგი ცხოვრობდა.

მეორე დღის გადასახადთა ანქურფი ცოლთან ერთად საუბრობდა, როცა ფოსტალიონმა გაფრთხილება მოიტანა. ქალადგი გამალა და უფრული მზით ნარმოთქვა:

- გაფრთხილება მივიღე, რომ პირველ ნომერამდე დაფარო გადასახადი.
- გაფრთხილება? — გაიკვირა მეუღლემ. — კი მაგრამ, ვინ გამოგიჩვენა?
- გადასახადების ანქურფმა... ნელა დაგვიანდა და...
- როგორ? შენს თავს გაუგზავნე? აი, სისულელი.
- არ შენსა, რატომ არ უნდა გამოგზავნა. ხომ არ გგონია, რომ სამსახურს გამოვიყენებდი და რაიმე უპირატესობით ვისარგებლებდი? მეც ისეთივე გადამხდელი ვარ, როგორც სხვები.

გოტიე-ლენუარის თვალები სიამაყის ელვამ გაკვესა და გაიშროა:

- როგორც სხვები.
- მხრების აჩქეის მტკი მუღლეს რა დარჩენოდა. მისი ვარაუდით, გოტიე-ლენუარმა ფოსტაში გაფრთხილება იმიტომ ჩააგვო, რომ საბაზად გამოეყენებინა და ეკონომიკას და დაზოგავა უიჩინა. ქადაგების მოსახლად პოზა შეარჩია, მაგრამ ასეთი რომ ვერა დაინახა რა, სობრალულის გრძობამ გაკვრა და თვითონვე დაარღვია დუმილი.
- ჩემი ტანსაცმლისათვის ბევრი დავხარჯე, ძალიან ბევრი. მაპატიე.
- არა, არა, — გააპროტესტა გადასახადების ანქურფმა, — ჩაცმა აუცილებელია. უსარგებლოდ არაფერი დავხარჯავს.

ქ-მა გოტიე-ლენუარმა ამოიხრა და, სინანულმორეულმა, კანტორაში წასვლამდე ნაზად გადაკიცხა მეუღლე. მარტო რომ დარჩა, ციხეცხლებიანივით გააგრძელა ნინა სალამის დაწყებული სამუხაღის, მერე, დღისათვის საათისათვის, უილსონის ბუღერზე გამავალი ფანჯრის რაგავს შედგა. ვინაიდან სატრანსპორტო დანაყოფის ლეიტენანტმა ცხენით გამოუარა, ცხენის გავაზე ისკუპა, ცალ ბელში ჩემოდანი ეკავა, მეორეში — მუყაოს სუთი ქუდეშისათვის, და წყვილმა, შემოსვლის ცხოველს ოთხზე ქუსლი ფერდებში, ტუნებით გასწია აღმოსავლეთის დეპარტამენტის სიღრმეში განათავსებული გარნიზონისაკენ. ამის შემდეგ ნაწყოები ქ-ნ გოტიე-ლენუარზე აღარსოდეს სმენით რაიმე. შუადღით მინ დაბრუნებულ გადასახადთა ანქურფს ეს აშმაგი ბარათმა აცნობა, რომელიც ასე იყო შეგვიწილი: "სამუდამოდ მივემგზავნებ მისთან, ვინც ჩემმა ვულმა შეიყვარა".

იმ დღეს და მომდევნო დღეებშიც ბევრი იტარა, ძილი და მადა დაკარგა, ისე დასუსტდა, რომ მისი გონება უსაშველად დაქანულობასთან ერთად ათასი ჯურის უცნაურმა აზრმა მოიცვა. დაიჯერა, რომ ცოლი ფისკალურმა სამსახურმა წაართვა და ამ უკანასკნელს ადანაშაულებდა, რომ ცოლის კონფისკაცია ნინასწარი გამაფრთხილებელი აქტის გარეშე მოახდინა. ამ საკითხთან დაკავშირებული საფიქრებით რამდენჯერმე მიმართა საკუთარ თავს, როგორც ფისკალურ მოხელეს, და პასუხიც მიიღო, თავისივე კალით, რომ საკმე განსაზღვრულვლად გადაცემულიც ვისაც ვერ არს. ასეთმა ორჭოფულმა პასუხებმა ვერ დააკმაყოფილა და გადამწყვიტა, კანტორაში გამოცხადებულყოფი. ერთ დღისათვის, ვიდრე ცხრა საათი მხურდებოდა, სამსახურში მივიდა და პირდაპირ პატარა ოთახისაკენ გაემართა, სადაც ჩვეულებრივ იმ გადახმდელს ეღუპებოდა, რომელიც გადახდების შუამდგომლობას აღძრავდნენ. ქუდი მოიხადა, მთხოვნველებისათვის განკუთვნილ სკამზე ჩამოჯდა მაგიდის წინ, რომლის მეორე მხარესაც ღია ფერის გალათელი ხის სავარძელი იდგა, და ამგვარად აღაპარაკდა:

— ბატონო გადასახადების ანქურფო, მე სამჯერ მოგმართეთ საჩივრით კონფისკაციასთან დაკავშირებით, რომლის საფარველს გახდა ჩემი ცოლი ვასულ ოქტომბრით. თქვენმა პასუხების შესწავლის შემდეგ ვიფიქრე, რომ საქმისათვის სინათლის მოსაფანება აუცილებელი იქნებოდა, ერთმანეთს შევხედდნოდით. მხედველობაში მიიღეთ, რომ





ამის მითხარდა არაფერს ვაპროტესტებ. ჩემთვის ძელი არაა იმის გაკეთება, რომ ფისკალურ სამსახურს უფლება აქვს, ცოლი წამართვას. დაუნებებელი ვიყავი, ეს ვაითვალისწინებო, ბატონო გადასახადებს ამკრფო. არ მინდა, ვინმე იფიქროს, რომ მოსამართლის ანდა არსებობის მანტია წამოვიხსი. რასაკვირველია, მიყვარდა და ახლაც მთელი გულით მიყვარს ჩემი ცოლი, მაგრამ არასოდეს მომიფიქროდა აზრად, გავეცელოდი საგადასახადო სისტემის ამ ახალ მითხარებებს. რაზან ასე გადავხედა, მიხეზთა ჩვენი საქმიანობა. ვადაშედეგები თუ საკანონო ვახდენენ მათი ცოდვების განკარგვას, ასეთივე ნარმატივებით შექმნიდნენ, ნაღდი ფულით გადახდაზეც ეთქვათ უარი, და მაშინ სადამდე მივიდოდით? არა, ის, რაც მე აღმამფოთებს ამ საქმეში, კიდევ ერთხელ ვამბობ, არ არის გადახდის, ცოტა არ იყოს, განსაკუთრებული ფორმა, არამედ კანონიერი პროცედურების უფლებამოსილება. მართლაც, ბატონო გადასახადების ამკრფო, და ეს სწორედ თქვენი კომპეტენციაა, მე არ მომიღია არავითარი გაფრთხილება, რომელიც დამავალდებულებდა ცოლის ჩაბარებას თქვენს უფლებამო, და არც სასამართლო აღმასრულებლის განკარგვლებას, რომელიც წინ უნდა უძღოდეს კონფისკაციას. რომ აღარაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ ამგვარად ჩრდილს მიადგა ჩემი, როგორც გადასახადების, რეპუტაციის, სტრუქტურულად შეიღობა ჩემი გრძობები. მე შემძლე, კიდევ რამდენიმე კვირა დავტყპარაფი ჩემი ცოლით, თუ სათანადოდ იქნებოდა დაცული გაფრთხილებით მონიჭებული და ნორმით გათვალისწინებული ვადები. მაგრამ, ვიფიქრებ, გაფრთხილება არ მომსწლია. კანონის დარღვევა თვალსაჩინოა. აქედან გამომდინარე, ბატონო გადასახადების ამკრფო, ვიმედოვნებ, ცუდად არ გაიკვება, რომ უფლებამოსილ ორგანოს ხაზის ანაზღაურებას ვთხოვ.

ამის შემდეგ გოტი-ლენუარის ნაშოდეგა, ქუდი საკმზე დალო, მაგიდას შემოვარა და გადასახადთა ამკრფის საფარძელში ჩაჯდა. მცირე ხანს იფიქრა და შემრიგებლური ტონით გასცა პასუხი:

— ჩემი ძვირფასო ბატონო გოტი-ლენუარ, მე ვერ უარყვებ, რომ ამ საქმეში კანონი დარღვეული იქნა. რისი პრაღია? დავიწყებებს, შეგნებული შეცდომის? ამის დადგენა მხოლოდ გამოძიებას შეუძლია. სრული უფლება გაქვთ, მაგრამ მე დაბეჯითებით ვთხოვთ, გამოძიება არ მოითხოვოთ. უსაბუნებრივად, რაც მას მოჰყვება, ჩვენს ამომინსტრაციას გაუთავებულ გართულებებს შეუქმნის და მის ავტორიტეტს შეზღავდებს. ოპორტიუნიზმის გახეობები, მუდამ სკანდალს რომ ვაპროტესტებ, ამ საქმეს ხელიდან არ გაუშვებენ, და თქვენ, ბატონო გოტი-ლენუარ, ეს ნამდვილად არ გენდომებათ, თქვენი ფისკალური პატრონიზმი აქამდე არ მივნივებთ. თანაც, რა სარგებელი გექნებათ აქამდე? მესმის, რომ სამართლიანად იმედოვნებთ, ცოლის ხუთი ან ექვსი კვირით დამიბრუნებენო, მაგრამ, ზომ იციო, რა ნელა მუშაობენ ამგვარი ინსტანციები. ვიდრე საქმეს თავი მოუდგებენ, წლები, ათწლები წლები გაივლის. არ დაგავიწყდეთ, რომ როცა ცოლი სულ რამდენიმე კვირით დაგამბრუნდებათ, ის დამაოჰებელი, მთლად დაბერებული იქნება, უკბილო, ნაყრისფერი კანიდა და მუხებრი თმით. განა არ აჯობებს, მესსიერებამ ახალგაზრდა და ლა-

მაზი ქალის საზე შემოგინახოთ? ზომ ხედავთ? გარდა ამისა, თქვენ მოხლე ხართ, ემბაკმა დაღაზროს, და ვალდებული, ფისკალური სიმამკის მაგალითი აჩვენებო. ამასთან დაკავშირებით მიდა ვთხოვრათ, რომ ძალზე გონივრული მექვენა თქვენს ბოლო წერილში მოყვანილი დაკვირვებები, რომლებიც შეეხებოდა თქვენს და ბ-ნი რებუფოს არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას, რაზეც აქამდე ფისკალური სამსახური თვალს ხუჭავდა. სწორედაც მართალია, რომ ეს ბ-ნი რებუფო ძალზე ცუდად ასრულებს გადასახადების მოვალეობებს და თქვენი მაღლორი ვარ, ამ საკითხზე რომ გამამხვილებინებთ ყურადღებას, ვინაიდან ჩემს მოვალეობად მიმანია, ეს საქმე მოვანსტრიგო. გადასახადთა ამკრფი საერთოდან წამოვიდა, სკამზე დადებული ქუდი აიღო და საკოდეზე ჩამოვიდა. აუდიენცია დამთავრდა.

ვიწარ დიღას საგადასახადო კანტორაში ბ-ნი რებუფო გამოცხადდა. ხელში ქაღალდი ეკავა და საკმოდ ალღუეკებული ჩანდა. გადასახადთა ამკრფი ჩველებზე ირზე უფრო თავაზიანად შეხედა და გულთბილად გამოჰკითხა ვიზივის მიზეზი.

— ეს დაუგვერბელია, — უმასუხა სტუმარმა და ქაღალდი გაუნდა. — გაფრთხილება მივიღე, რომ თქვენს სალორში ჩემი ცოლი უნდა ჩავებარო ამა, 1938, ნიღს 15 ნოემბრამდე. ეს უფლებად შეცდომია.

— მოდიო, შეხეხეთო. ეს პირველი გაფრთხილებაა, არა?

— პირველია.  
— მამ ყველაფერი ნესის სრული დაცვით ხდება, — მხვიდი ლომლით თქვა გადასახადთა ამკრფმა.

ბ-ნი რებუფო ვერ იყო, გავიგნდა და თვალები დააქყოცა. ბოლის მოაზრება და ნალოდელოდა:

— გაუწონარ ამბავია! ცოლის წართმევა! ვისა აქვს უფლება, ჩემი ცოლი წაიყვანოს?

— მის იზამთ, ეს ახალი ფისკალური ნესებია. ოჰ! მე მესმის. ეს მძიმეა. ძალზე მძიმეა.

— გონზე ვერ მოვსულვარ, — თქვა ბ-მ რებუფომ. — ცოლი უნდა წამართვანი რატომ მე?

— ვაგლამ! თქვენ არ ხართ ერთადერთი, ვისაც მსგავსი მსხვერპლი მოსთხოვს. გაფრთხილება სხვერპლად მიიღეს ამ დღით. მე თითონ უკვე ჩავებარე კიდევ ჩემი ცოლი. ეს მტკინებდა სამიშიო. მაგრამ უნდა შევეულოთ. ჩვენ სასტიკ დროში ვცხოვრობთ.

— და მინც, — თქვა ბ-მ რებუფომ. — დიას, და მინც! მე ყოველთვის ისე უხსტავდ ვინდიდი გადასახადებს...

— სწორედაც რომ, ბატონო რებუფო. თქვენი სიზუსტე რომ ვიციო, ამიტომ არც უყოყმანია ფისკალურ სამსახურს და ერთ-ერთი პირველი თქვენ ჩაგწერათ. მაგრამ ამგვარად, თუ რჩები ნების დამართავთ, მეტისმეტად ნუ აჩქარდებთ. გამოიყენეთ ის ვადა, რაც გეძლევა.

ბ-მ რებუფომ თავი გადააქინა და ჩაივირდა. საქმე უკვე ნაკლებ ექსტრავაგანტურად მოიქცენა. გადასახადთა ამკრფის მაგალითი და ის ფაქტი, რომ ასეთივე განსაცდელის წინაშე სხვა გადახმდელებიც იდგნენ, რამაც ეს-ესა დაწარმუნა გოტი-ლენუარმა, მისთვის ლამის შესაგუებელს ხდიდა ვარს, რომ ცოლი ფისკალისთვის უნდა



ჩაებარებინა. თავისი მსხვერპლის სიდადეგზე ფიქრმა გული აუჩქოლა და საკუთარი თავით აღაფრთოვანა, პერიოდიკულმა აღმალოცები შეუფარა. დამოლოს, რალა დასამაზილა, მისი ცოლი უფშური ხასიათისა გახლდათ და ლამაზიც არასდროს ყოფილა. გულის სიღრმეში, ისე, რომ თავსაც არ უშეძლდა, ცოლს საცაოდ იილადა თმობდა. გადასახდათა ამკრეფს ხელი ჩამოართვა და ნაძალადევადა ამოირთა.

— სიმამაცე უნდა შეინარჩუნოთ, — უთხრა გადასახადევის ამკრეფმა.

— ვეცდები, რაც შემიძლია, — გამოეთხოვა ბ-ნი რებოფო.

ღეფინას ქუჩაზე რომ ეშვებოდა (პუბერტ ლეფინა, დეიბადა 1866 წელს ნანჭიკურში. ქალაქის კეთილისმყოფელი. საგანმანათლებლო სამსახურში აშუქა და ქალაქს ანდერძით დაუტოვა თავისი მამულის ნაწილი, სადაც ღლევისათვის ბორ-დე-ლ'ის ბულვარია გამწვანებული და მისი ბრინჯაოს ქანდაკება აღმართული. გარდაიცვალა ნანჭიკურში 1923 წელს), ბ-ნი რებოფო ცნობისნადალით ფიქრობდა, თუ როგორი იქნებოდა გადასახადელთა რეაქცია ამ ახალ ღლევისტივებაზე. ქალაქში სეირნობისას არაფერი უჩვეულო არ შეუმჩნევია. საღამოს ცენტრალურ კაფეში შევიდა და კლიენტთა შორის ექვსი კაცი მიივს შეხვდა, ვისაც გაფრთხილება მიეღო. ბ-მა რებოფომ, რასაკერძეულა, მოისმინა გაბოროტებული ჩივილი ფისკალური სიმბეცის გამო, მაგრამ ამ საყვედურებს უფერული ტონით ნარმოთქმავდა. განწყობაში უფრო ნუნუნი იგრანობოდა, ვიდრე აღმფრთხილება. კაცები ჩვეულებრივზე მეტს სუამდრენ და ვაიმომამდე სივცმა გამოთრობდა მოახრო. შემქარალაზე პლანშიონ, რომელიც წინა წელს დაქვრედა, ამაოდ ცდილობდა, გადასახადელები ასაგანყებულად ნაექვზებინა. "შართლა ხომ არ ჩააბარებთ ცალსა?" — უკითხა კვეულები მოვაქვრე პეტის, რომელმაც "რადგან ასეა საქართო", უპასუხა და ხსებებაც გაიმეორეს: "რადგან ასეა საქართო"...

15 ნოემბრის დილას სავადასახადო სამსახურის წინ ოცდათამდე წყვლი იცდა რაგში, თვითიულ გადაამიხილეს ხელმძღვანელი ცოლი ეჭირა, რომელიც საღაროში ჩასაბარებლად მოეყვანა. ხსებებზე ტკივილი და შორინილება აღბეჭდილია. თითქმის არ სპარაკობდნენ და მხოლოდ უკანასკნელი დამორების ლაჭვებზე თუ გაისმოდა ძალზე რუხად. შიგნით გადასახადთა ამკრეფი და კიდევ ერთი მოხელე იმყოფებოდნენ, რომელიც გოტიე-ლენუარს ცოლების ჩაბარების საქმის ნარმეობაში ეხმარებოდა. ოთახი დაბალი ტიპრით ორად გაეყო. მოხელეს თავი დაებარა დიდ დავთარზე, რომელიც აუცილებელ ცნობებს ინერდა მის წინაშე ნარმეგარ ცოლ-ქმარზე, და ექვითარს ამახმებდა. გადასახადთა ამკრეფს ცოლები ტიხარს მიძმა გამაყავდა, მეუღლეებს ქვეორებს გადასცემდა და თანადობის გამომხატველი სიტყვებით ეშვიდობებოდა. ფისკალური სამსახურის კუთვნილებამი გადასახადე ცოლები მდუმარედ შეგუფუფულეყენნ ოთახის იმ ნაწილში, რომელიც შემომსვლელთათვის მიუწვდომელი გახმადარყო და მესქვერდნენ გადასახადეებს, რომელთა მეუღლეებიც მალე კიდევ უფრო გაასხვილებდნენ მათ პირქუმი ფარას.

თერთმეტი საათი იქნებოდა, როდესაც ფისკალური სამსახურის წინ მოგროვილმა ბრბომ ერთი ავტომობილის სვლა შეაფერხა. შემთბვევას ენება, რომ ამ დღეს ქალაქ ნანჭიკურში გადასახადთა მინისტრს გამოეცლო გზად თავისი კაბინეტის ხელმძღვანელის თანხლებით, რათა შეეადრეს ის ოლქი მომინახულებინა, რომელმაც დემუტატად კარინია. ავტომობილის კარიდან მაცქერალე მინისტრი გააოცა გადასახადო კანტორასთან ხალხის ასეთმა მოზღვავებამ და დაინტერესებულმა მიზნითა გავიდა მოინადინა.

გადასახადთა ამკრეფი ოდნევადაც არ შეტეუნებულა, ისე შეეგება მინისტრსა და მისი კაბინეტის ხელმძღვანელს. მობობიძმა, რომ ამდენი ადამიანის გარემოცვაში უფლებოდა მათი იმეობა და დომილით დასძინა:

— მაგრამ დანანებას ვერ გავებედა. ეს იმის ნიშანია, რომ გადასახადების ამოღება კარგად მოიღის. შეხვედეთ, ბატონო მინისტრო, უკვე ოცდახუთი ცოლი ავკრიფეთ. მინისტრი და კაბინეტის ხელმძღვანელი გაოჯნებულნი შეაკვრდნენ ერთმანეთს. შეკითხვები არ დაკაყენეს და გადასახადთა ამკრეფმაც ყველა საქართო განმარტება მისცა. როცა დაამთავრა, კაბინეტის ხელმძღვანელი მინისტრისაკენ გადახარა და ხმადახლა უთხრა: "სრულეებით გაგიგებებო".

— მმ, მმ — ჩილაპარაკა გადასახადთა მინისტრმა, — მმ, მმ.

ცოცხალი ინტერესით დაუნყო თვალეირება აკრეფილი ცოლების ჯგუფთა და ყველაზე ლამაზების გათვალისწინებამ აფიქრებინა, რომ შესაძლებელი იყო, სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი შემოსავლის წყარო გასჭრენდა. არც ის გამოიჩენია მხედველობიდან, რომ ზევრი მათგანი, წინადა ქალური დაუდევრობით, გადასახადთა ამკრეფის დაძახილზე თავისი საუკეთესო სამკაულებით გამოცხადებულყო. კარგა ხანს ჩაფიქრებული დარჩა. მინისტრის მედიტაციების მიმართ პატივისცემით განმსჭვალული კაბინეტის ხელმძღვანელი უკვე იმასაც ხედვობდა, თუ როგორი აზრები სხეულა მის უფროსს. მამ შეათვალეირა წყვილები, რომლებიც მოთმინებით ელოდნენ, როდის დაამთავრებდნენ მინისტრის მოსვლით გამოწყვლული ეს გადახვევა და როდის ნარმეგარდნენ ტიხართან.

— ამ ყოჩად ადამიანებს საუცხოო დისციპლინა აქვთ, — შენიშნა კაბინეტის უფროსმა.

— მართლაც, — ნაიორწულა მინისტრმა. — ასე განიხივეთ, ძალზე ავლედვი.

ერთმანეთს მრავალმნიშვნელოვანი მზერით შეხვედნ. მერე მინისტრმა მზურვალედ ჩამოართვა ხელი გადასახადთა ამკრეფს, უკანასკნელად გადააგლო თვალი ფისკის ცოლებს და თავის ავტომობილს მიაშრდა.

ამ ღირსსახსოვარი დღიდან კიდევ ორი დიდ გავიდა და ყველამ შეიტყო, რომ გოტიე-ლენუარი პირველი კლასის სავადასახადო ინსპექტორად დაინიარეს. გადასახადთა მინისტრი მოიარებთ ლამაზაკობდა ვრცელ პრექტზე, რაც ფისკალური სამსახურის სრულ განახლებას გამოიწვევდა. მაგრამ ომი დანყო.

ფრანკლინდ თარგმნა  
6161 სიმპარკიან



დასურვებლის დაუბრუნდს!

როგორც ამოვბენ, გამო-  
ორჩეოდა უღაზთო, თითქმის  
ორწინიანი ფიგურით და ნა-  
აგადად პირამიდის, რომელიც ავეირგენებდა არაპროპორ-  
ციულად პატარა თავი. ჰქონდა ფერმკრთალი და მეშუაებუ-  
ლი პირისავე მსხვილი ნაკეთებით.

კობტა სამიზნე იყო ყველა ჯურის კარიკატურისტიბი-  
სათვის, რომლებიც უტრირებულად ბატავდნენ მის ვეება  
ცხვირს, განიერ ყურებსა და დაფანშულ ნარბეტებზე ჩამა-  
ლულ პანან კრტელა თვალებს.

ასეთი გარეგნობა ჰქონია საფრანგეთის გამოწინილ პრე-  
ზიდენტს შარლ დე გოლს (1890-1970); რაც შეეხება „შინაგ-  
ნობას“, ორიოდე მტრბიაც საქართველოს მიხი სილუეტის შე-  
საქმნილად.

1962 წლის ავეისტომო ტერორის-  
ტთა ვგუფმა ავტომატბიდან ცეცხლი  
გაუხსნა ავტომანქანას, რომელშიც  
იყდა დე გოლი მეუღლესთან ერთად.

თავდაშინებულებს ხელი მოეცარათ.  
საფრანგეთის პრეზიდენტმა სა-  
სამართლოს მიერ გამოტანილი სა-  
სიკდილო განაჩენი დაუბკიცა მარ-  
ტიოდენ ერთ ბრალდებულს — ტე-  
რორისტთა ბანდის თავკაცს, პოლ-  
კოენზე ზასტიენ-ტიერის. დე გოლმა  
დაიბარა სიკდილისმიჯილი პოლკოე-  
ნიკი და გახეცხადა, რომ მისი თხო-  
ვნა შეწყალეღის თაობაზე განა იმიტომ  
არ დააკაყოფილეს, რომ მან ქვეყნის  
პრეზიდენტს ესაროლა, არამედ იმი-  
ტომ, რომ მან, საფრანგეთის არმიის  
ოფიცრება, სროლა არ იცის.

როდესაც მასზე მონყობილ თავ-  
დაშხმებზე ჩამოვარდებოდა სიტყვა,  
მათი ოდენობა კი თითქმის ოცს აღ-  
წედა, დე გოლი ჩაიციინებდა ხოლმე და იტყოდა „სჯობს  
მოგვას ტყვიანი, ვიდრე ინფარქტმა ვატერკლოზტემ“.

იმებით სიმამაცით იყო დაჯილდოებული. ტყვია არ ამი-  
ნებდა არც პირველ მსოფლიო ომში, სადაც მიმიედ დაიჭრა  
ვერდითან, არც მეორე მსოფლიო ომში, როდესაც არ მეუ-  
რღენდა საფრანგეთის კაბიტულაციას, არც პარიზის განთა-  
ვისყოფლებისას 1944-ში, როდესაც მისი კორტეჟი სახურა-  
კიბზე გაღვავებულ მიტლერულთა ტყვიამფრტვევების ცეც-  
ხლქეშე მოხედა და არც მაშინ, როდესაც მარტინდემარტე იდ-  
გა ულტრაკომინილისტების გამჭივინარებული ბრზოს წი-  
ნაზე აღიკოლა.

ტერორისტთა თავკაცს, რომელმაც ხელი აღმართა მას-  
ზე და სასიკდილოდ გამოიბტა, დასცინოდა: სროლა არ  
ცტოდნიათ!

„მაღალი და მაღლადა მხედი“ პოლიტიკოსი ადამიანებში,  
უნინარეს ყოვლისა, პროფესიონალიზმს აყვსება.

როდესაც ატომური ენერგეის საკითხებში უმაღლესი კო-  
მისრის პოსტზე დანიშნა საყოველთაოდ ცნობილი ფიზიკოსი  
ფრედერიკ ჟოლიო-კიურე, მიმდებარდა ადვისის მსოფლიო  
საბჭოს თავმჯდომარე, დე გოლს მისთვის უთქვამს: „გოლიო,  
მე ვიცო, რომ თქვენ ხართ საფრანგეთის კომპარტიის ცენ-  
ტრალური კომიტეტის წევრი, მაგრამ მე თქვენი პოლიტიკუ-  
რი შეხედულებებანი არ მაინტერესებს. ჩემთვის მთავარი ისაა,  
რომ თქვენ ამ დარგის უდიდესი მეცნიერი ბრძანდებით“.



შარლ დე გოლი

გენერალი დე გოლი,  
დროებით ჩამომოშორდა ხე-  
ლისყოფლებას (1958 წლის იე-  
ნისამდე), დაახლოებია საბჭოთა კავშირის ელჩს ეინოგრა-  
დოვს. პროფესიონალ სამხედროს განსაკუთრებით ის მოს-  
წონდა, რომ პარიზის დიპლომატიურ კორპუსში ეინოგრა-  
დოვი საუკეთესო მსოფლიო ყოფილა და ხელმარჯვეობადა  
ნადირობამოიც, რასაც დროდადრო მართავდნენ ხოლმე უც-  
ხოელი დიპლომატებისათვის.

ერთ მშვენიერ დღეს დე გოლს საბჭოთა ელჩისათვის გაუც-  
წინა თავისი მეგობრების ის ფრაგმენტი, სადაც აღწერილი იყო  
მისი ოფიციალური ვიზიტი მოსკოვში 1944 წლის დამლელს. „შ-  
რთა ურთიერთგაზიარებისას დე გოლს უთქვამს: „ეს, რა თქმა  
უნდა, თქვენი სამინაო საქმეა, მაგრამ სიმართლე რომ გით-  
ხობათ, ჩემთვის გაუგებარია, ასე რა-  
ტომ უპყრობთ სტალინის სახელს, რა-  
ტომ აკინებთ მის დამსახურებებს და  
უპყრობთ მის როლს. იგი, ჩემი აზრით,  
გამორჩევი ადამიანი იყო და დიდად  
გასაჩივრე ჩვენი საერთო გამარჯვებე-  
სათვის, რუსეთის აღზევებისათვის“.

ეინოგადოვმა უპასუხა, რომ სტა-  
ლინის როლზე მსოფლიო ისტორიაში,  
განსაკუთრებით მიტლერულ დევმა-  
ნისათან ომის დროს, არაუენ გვერს,  
მაგრამ სამინაო პოლიტიკაში მან დიდი  
შეცდომები დაუშვა, რაც ჩვენს ხალხს  
ძვირი დაუჯჯავია.

დე გოლი ჩაფიქრდა და მერე  
თქვა: „რა გაეწყობა, პატარო ელჩო,  
პატარა კაცურები ხომ პანანუხა შეც-  
დომებს უშვებენ, დიდი ადამიანები კი  
— დედ შეცდომებს“.

მოგონების ავტორი შეინიწავს, დე  
გოლმა ეს სენტენცია რომ წარმოთქვა,  
აღბათ, თავის თავზეც ფიქრობდა და თავის ადგილზე მსოფ-  
ლიო ისტორიაში — რას იტყვის ჩემზე შოამოსმადლობაო. მაგ-  
რამ ვიდრე მომავალი თაობები განსჯივდნენ მის მილენეობას,  
თავადეე ჩამოუსხამას ორიგინალური რეზიუმე: „საფრანგეთს  
თავის ისტორიაში არაერთხელ დასადგომია მიმეში ერთი, მაგრამ  
ყოველთვის პოულობდა გამოსავლას შექმნილი ვითარებებიდან,  
რამეთუ კრიტიკულ მომენტებში გამოუწინებოდა ჟანა დ'არკი  
და ლუი XIV, კლემანსო და დე გოლი“.

სტალინის არ იყოს, საუკუთარ თავს ხანდახან მესამე  
პირში მოიხსენებდა ხოლმე: გენერალი დე გოლი თელის,  
გენერალმა დე გოლმა გადაწყვიტა...

1944 წლის დამლელს დე გოლი ეწხადათო თავს ხანდახან მესამე  
სამხზავრებულად. ამ ვიზიტის მიზანი იყო სამეცობრო ხელ-  
შეკრულების დადება საბჭოთა კავშირთან.

ექვთიმე თაყაიშვილმა საბჭოთა ელჩს ზოგომოლოვს გა-  
დასცა ვრცელი მოხსენება დე გოლის სახელზე — პარიზში და-  
ეანებულა და ლამის დატუსაღებული ქართული განმტყობლის  
შესახედ. ზოგომოლოვმა მითრთვა ეს დოკუმენტი დე გოლს და,  
ამასთან ერთად, აცხრობა საბჭოთა მთავრობისა და პარადად მი-  
სი მეთაურის დაინტერესება ქართული საურფის ბედ-იღობით.

ექვთიმე თაყაიშვილის განცხადებებზე დე გოლს მამინევე  
ნაუწენოდა: „დაუყოვნებლივ დაუბრუნდეს“!

საქართველოს განძი საქართველოს დაუბრუნდეს...  
ამ რეზოლუციას წინ რაღა დაუდგებოდა?!

აგასტოზიანი პატარა ბაღია

სხვა ვინ დაწერდა — ცხრა ლახვიარი რომ დამარტყათ ცხრჯერ გულში... სხვა ვინ დაწერდა — შინ მოხაიპა, მავთვალე, შავ სამარეში გინძავსო... ანდა — რუსთველის პროსპექტზე ხეტიალი ნუ მომიშალოს ლმერთიმა... და სხვა სტრიქონებს, მრავალითა და მრავალით, სხვა ვინ დაწერდა, თუ არა ლაღო ასათიანი. ყოველ მათგანს მკაცრად და ამავი დამდა აზის: მე ლაღის ვარო.

კამკამა აფეთქებანი ღამის ყოველ მის ლექსს სწვევია და უწებურად წნდება ხმამალა ნაკითხვის ნადილი, როდესაც ერთმანეთს ერწყმის პოეტისა და მკითხველის ვნება, როდესაც გულანთებულ ქაბუკს პგონია, რომ ეს ლექსი პერსონალურად მისთვის დაწერეს, მისი გულისნადები სიტყვასიტყვით ამოცუნეს და თვითონაც ხუსტად ასე დაწერდა, მელდესეობა რომ ეხერხებოდეს გადამბეჭოა ლექსის გულწრფელი პათეტიკა, უსახლეროდ გიბზავს და შემდგომშიც რომ იხსენი, ვერაფერს პოულობ საეჭვოს და დამაქინებელს იმ აბალბეხულ რეალყოლიბებში, სიტყბუქს რომ მოსდგამს. ლექსი იმარტვებს განკანაზებ და ტკბელ ხმანაზა ბურანიშ გვახტვება — ცხოვრების ყოველ მონაკვეთს ხომ თავისი ლექსი სჭირდება, თავისი ლექსი ამშვენებს და იმ განუშორებელ, დალოცვილ დღისანაციაზე ლდი ასათიანი ვერვინ გავევინებრა.

მაგრამ პირველ იმიტომაც ჰქვია პოეტი, რომ უთვალავი ფერით მზახტული სამყარო გაითავისოს, ფეხი აუწყოს და გაუტოლდეს. პირებმა ისეთი ლექსიც უნდა დაწეროს, ერთბაშად რომ ვერ გამოვიცნობ ავტორს.

ამასთომანში პატარა ბაღია სახლია მთის ძირში მიდგმულა, და სახლიში ნაბლსფეროშიანი ქალია, დიდებუნივანი და დაღვალა... — ეს სტრიქონებზე ავტორის მუთათობედ რომ მიგზავდეს თვალში, ეგებ ვერც მიხვდე, რომ ესოდენ სადად ნაოცხად ლაღო ასათიანის კალამი ეტუთის.

ეს ხუთსტრიქონიანი, უსაიარო ლექსი, მეშინლი სიყვლამდე არ წლით აღდგ, ერთგვარად გამოირტვა მარად ქაბუკად დაორქული პოეტის შემოქმედებით, თითქმის სიციხულ ცოტათი გაუხანგრძლივებს და ლექსიც დაუღრვდა, დაუღვიძლო.

თავშიც „ამასთომანს“ გამოიწა სცდიან დღურის ანთქებს მთელ ლექსს, რავინდ იპტომიზითი იუს გამსჭვალული. ეს ტკბოინი ხომ სამდღურნი დიავნონისა და აბედიითი პროცნოსის მარცხელელი, ამასთან ერთად, თვალნათლად მიგანინებებს ლექსის ავ-

ტობიოგრაფიულობას („როგორ არ მინდა, ძლიერი სენი, ლექსში ქართულად რომ მოგესწონო“).

წყველი ქლექი სოციალურ ნეულებად იყო მარცხულად და საბჭოთა ცენტურა გარკვეულ კონტექსტში „ამასთომანს“ ხსენებას კრძალავდა, თითქოსდა „ძლიერი სენი“ შეფის რუსეთის გადაკეობა. მაგრამ განა მარტოოდენ შმირმწყურვალთ უმტერებოდა? ავერ, მამდარ ინგლისში სიციხულ მოუსწრდა სახელგანთქმულ კინოვარსკვლავს ვივინ იღოს.

„მე როცა თამარის ციხიდან მოვდივარ“, — კითხულობ ჩვეულებრივ ჩვეულებრივ სტრიქონის და თავისთავად, ძალდაუტანებლად, ძვალ-რბილი გამჯდარ ცნებათა თუ მცნებათა კარნახით იუმნება „შპობლიური ქარის“ განწყობილება. და ამას მოსდევს გუგუნი ხეობისა, მხოლოდ ღამით რომ სწვევია როდესაც მდინარის რბოლა აღარ ირქვალება გარემოს ფრიაბული, როდესაც დუმდება მწერიც და ერიც, როდესაც ყურთასმენა მიატებს ხეობის უსელოდ გუგუს.

და მაშინ: „ამატრა სახლიდან, მარაზის პირიდან, უეცრად იფიქტებს ნადნარო, ეს — აგი გაიწონდა და ბოილეს მინათებს მისი ნანწყების ხანდარა“. ამაზე უზრალედ და, იმავდროულად, შთაბეჭდვად როგორდა იტყვი მომიხელო მოგზაურის აბეგნი ჩარჩენილი პურის ნამცეცი მოგავრჩევა.

ლაღო ასათიანის ამ ლექსში ქალი მონკვალბის განს ფურო ნაავება, ვიდრე სატრფოს, თუმცა აუცილებელი რინდა, მინი-ცდამაინც მედიცინის მუშაკი ვიგულისხმობ, ქვართიანი ექიმი იქნება თუ მავთვალა ექიანი. „მოწყალბის და“ თავისი ზოგად მნიშვნელობით ვეველინება და „ამასთომანს“ განზოგადება, როგორც ყოველგვარი ქირ-კარანის სიმბოლი.

ასეთივე ხაზიურელი ნიშან-თვისება კარგი ლექსისა! განა ყოველდღურ, უამასთომან ცხოვრებში იმავათია თასანართი უხუტეობა და უსახლობა?

და ქალი გამოდის წინა პლანზე, როგორც ყველაზე უებარი მალაზ, ფერნასული სამყარის მღებარი.

ლაღო ასათიანის ხუთსტრიქონიანი ლექსი მართლაც რომ ჰიშიია ქალისა და უსიყვარული სიყვარულის ამტყველება, რასაც მომდევნო თაობის ასევე დიდებული ქართველი პოეტი აბსტრაქტულ სიყვრეში გადაიბანს და დანერს: „ერთმანროსა იმეველეთის ქალი, მაგრამ არ არის ერთგვროვანი. ის სავენებს აძლევს ხმასა და ძაღას, როგორც თანხმობან ბგერებს ხმოვანი“.

პრონიპა

არტ-კაფე „ქარავანიშ“ გაიმართა ნარდგინება ღვთის სადიდებელითა კრებულსა საერთო სახელწოდებით „დიდება შენდა“.

კრებულში შესულია მჭვლავილბიურ „პოეზიის შესაკეე“, ამონარის პიშინი, მჭვლიდერი „რეკვიდას“ ფრგმენტები, ზონარტრული სავალბლები, ორკვირული და ესეველითა პიშნები, საპირიარალსები, კლიმეტრ ალექსანდრიელის, ფერმი ასურის, გოგოლ ნაზიმულის, ბასილი დიდის, გრიგოლ ნოსელიის, ოიანე რუსკოპარის, ნეტარი ავგუსტინეს, შაქსიმე აღმსარებლის, ოიანე დამასკელის, კასიის, სიმეონ ასაული ლეონსტეფელის, ანსელმ კენტბერტრიელის, ფრანკესკო ახილი, ალბერტ დიდის, თომა აკვინელის, მარტინ ლუთერის, ლოპე დე ვეგას, ჯონ დონის, ანგელუს სილვესუსის, უოლტ უიტმენის, ულიამ ბატლერ იერტის, პოლ კლოდელის, ემინ რიკანის, ჯიბზან ხალი ჯიბრანის, ეზრა პაუნდის, რობინსონ ჯუფრისის, ტომას სტერნს ელიოტისა და სხვათა პოეტური ქმნილობანი.

ფრანგი, ესპანელი, გერმანელი, ინგლისელი და რუსი პიშინორკალები და პირებნი თარგმნილია დედნებინდან. აგრეთვე და-

თარგმნილია ავტორები. ბიზანტიური პიშნები მეტწილად თარგმნილია ლათინური ვერსიების მიხედვით. ეკვატორი პოეზიის წიშითა, „ავესტის“ თუ სხვათა თარგმნისას გამოყენებულია მათი მეცნიერული თარგმანები.

ეს თავისებურად უნიკალური კრებული შეადგინა და თარგმნა მანანა ვიგინიშვილია. მანვე დაურთო წინასიტყვაობა და შენიშვნები. დისტამბა გამოცემულია „პეკასისა“.

წიგნის ნარდგინებას უძღვეობა გამომცემელი მარინა ცხაკია. სიტყვით გამოვიდნენ მწერლები და მეცნიერები: ნათელა ურუშიძე, მანანა ფხაკაძე, მანანა ჯიბარაძე, მარამ ნიკაური, მარინა პირველამელი, შოთა ზოსტანაშვილი, თეიმურაზ ფანჯოკიძე, შერაბ ლაღინიძე, რეზო კლდიაშვილი, გვი მანანარი, როსტომ ჩხეიძე, რომელითაც დიდად მოიწონეს ეს კრებული და მოიწოდეს, რომ გარდა თავისთავად მჭვტრული ლიტერულებისა, ის შთავაფრეს გამოცემლებს, რომ ამ ყიდვის წიგნი მუავგანონ ქართული (ჰიმნოგრაფია და შემდგომი ხანის პოეტთა) მასალის საფუძველზე.

# ყველასზე ზღრინდელი ხელნაწერი



დიდად დასაფასებელი გამოცემა.

უსაპართოდ მიურუბული მიგნების ნამონევა და სამეცნიერო მიმოქცევაში შემოტანა.

ქუთაისის მუზეუმში დაცული **ოთხთავი** გადაწერილია 1060 წელს შავ მთაზე, კალიპოს მონასტერში.

ის **გიორგი მთაწმინდელის** რედაქციის დღემდე შესწავლილ და გამოქვეყნებულ ოთხთავთაგან ყველაზე ადრინდელია და უშუალოდ მისი ავტოგრაფიდან არის გადაწერილი **ბასილ თორელყოფილის** მიერ.

1892 წელს **თედო ჟორდანიამ** ხელნაწერში მითითებულ ქორონიკონის მიხედვით წიგნი 1060 წლით დაათარიღა, გამოწერა და გამოცა ოთხთავის ანდერძი, როგორც **გიორგი მთაწმინდელისა**, ასე ნაწილობრივ ხელნაწერის გადამწერისაც.

ამის შემდეგ ეს **ოთხთავი** ქართველ მკვლევართა თვალსაწიერიდან ქრება.

ქუთაისის მუზეუმის ხელნაწერ წიგნთა კატალოგის შედგენისას **ოთხთავი** შეცდომით – ნაცვლად 1060 წლისა – 1592 წლით დაათარიღეს. ამიტომაც ვერ მოხვდა ის შუა საუკუნეთა ხანის მკვლევართა ინტერესის არეალში.

ამ შეცდომის სათავეს მიაკვლია და კიდევ გამოასწორა **ციცილო მუშლაძემ**, ვინც ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა და შესავალი წერილი და ლექსიკონიც დაურთო.

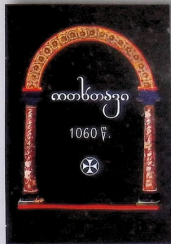
წესზრით შესრულებული ხელნაწერი – მრველისათვის ხელმისაწვდომობის მიზნით – გადმოღებულია მხედრულად. ხოლო რაკილა ხელნაწერის სიძველის გამო მისი ზოგიერთი მონაკვეთი აღარ იკითხება, ეს პასაჟები ჩანაცვლდა **ვანის ოთხთავის** შესაბამისი დგილებით.

გამოცემის მხატვრული გაფორმებისას გამოყენებულია ხელნაწერშივე ჩართული ნახატები.

ქუთაისის მუზეუმის XI საუკუნის ხელნაწერი ოთხთავის გამოცემა შესაძლებელი გახდა მუზეუმის დირექციისა (დირექტორი: პროფესორი **ომარ ლანჩავა**) და ქუთაისის მერიის კულტურის სამსახურის (ხელმძღვანელი **გიზო თავაძე**) დიდი მონაწილეობითა და ფინანსური მხარდაჭერით.

დასტამბა ქუთაისის საგამომცემლო ცენტრმა გელათის სასულიერო აკადემიის რექტორის, ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტ **კალისტრატეს** ლოცვა-კურთხევით.

რედაქტორია პროფესორი **მიხეილ ნიკოლეიშვილი**, რეცენზენტი პროფესორი **ომარ გვეტაძე**.



ლუკას სახარების თავსართი





მუხტაიდი: სე - პანაი

ვახანე ხაჩატურაძე